

Teatr poznański w podróży (1870–1900)

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK

Krzysztof Kurek

Teatr poznański w podróży (1870–1900)

Repertuary występów i źródła do dziejów sceny polskiej
w zaborach pruskim i rosyjskim

Poznań 2019

WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK

<http://www.ptpn.poznan.pl>

dystribucja@ptpn.poznan.pl

GŁÓWNY REDAKTOR WYDAWNICTW PTPN

Tomasz Sobieraj

RECENZENT

Maciej Gloger

REDAKCJA JĘZYKOWA I KOREKTA

Marlena Roszkiewicz

PROJEKT OKŁADKI, PROJEKT TYPOGRAFICZNY WNĘTRZA, ŁAMANIE

Mateusz Czeaka

ZDJĘCIE AUTORA NA OKŁADCE

Krzysztof Fabiański

Wydanie publikacji sfinansowano ze środków Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Copyright © Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznań 2019

Copyright © Krzysztof Kurek, Poznań 2019

ISBN 978-83-7654-428-1

Nie ma podróży bez przekraczania granic – politycznych, językowych, społecznych, kulturowych, psychologicznych, również tych niewidocznych, odgradzających jedną dzielnicę od drugiej w tym samym mieście, granic między osobami, pokrętnych granic, które w naszym własnym piekle rozdzielają nas.

Claudio Magris, *Podróż bez końca*, tłum. Joanna Ugniewska,
Fundacja Zeszytów Literackich, Warszawa 2009, s. 12.

Trupa nasza, jakeśmy się obrachowali we Włocławku, składała się z siedmiu mężczyzn (w tej liczbie jeden sufler i jeden kompletny nieużytek) i czterech kobiet (z tych jedna kasjerka, wcale nie do gry!). Nie zrażało nas to jednak. Aby tylko grać i żyć!...

Karol Hoffman, *Z listów eks-aktora do eks-aktora*, w: *Wspomnienia aktorów (1800–1925)*, t. 2, oprac. Stanisław Dąbrowski i Ryszard Górski,
Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1963, s. 59.

Spis treści

Wstęp | Vorwort • s. 11

Teatr (nie tylko) poznański w podróży. Zarys problematyki • s. 25

Bibliografia (wybór) • s. 93

Alfabetyczne zestawienie miejsc i dat gościnnych występów teatru
poznańskiego w latach 1870–1900 • s. 101

Rekonstrukcja repertuaru występów gościnnych i tras letnich objazdów teatru
poznańskiego z lat 1870–1900 • s. 113

1870 • s. 115

1871 • s. 117

1873 • s. 122

1874 • s. 125

1876 • s. 128

1877 • s. 135

1878 • s. 143

Sezon 1878/79 • s. 150

1880 • s. 158

1881 • s. 162

1882 • s. 167

1883 • s. 172

1884 • s. 173

1885 • s. 178

1886 • s. 189

1887 • s. 193

1888 • s. 199

1889 • s. 211
1890 • s. 216
1891 • s. 224
1892 • s. 231
1893 • s. 254
1894 • s. 271
1895 • s. 292
1896 • s. 312
1897 • s. 322
1898 • s. 326
1899 • s. 336
1900 • s. 339

Podróże w gazecie – antologia subiektywna • s. 343

Występy poznańskiego zespołu w Kaliszu (sierpień 1873) • s. 345
Emigracja chłopstwa Władysława Ludwika Anczyca na scenie teatru letniego
Tivoli (sierpień 1876) • s. 347
Podróż po Warszawie Feliksa Schobera w wykonaniu poznańskiego zespołu
(scena w Tivoli, wrzesień 1876) • s. 349
Refleksje po zakończeniu sezonu scen ogródkowych w 1876 roku (październik
1876) • s. 351
O inscenizacji *Mazgajów miłości* Théodore'a Barrière'a w Belle Vue
(czerwiec 1877) • s. 354
Podsumowanie sezonu scen ogródkowych w 1877 roku (październik
1877) • s. 357
Kłopoty z frekwencją na spektaklach teatrów ogródkowych (październik
1878) • s. 358
Relacja z gościnnych występów w Gostyniu i Koźminie (maj 1884) • s. 359
Brak zgody na przedstawienia w języku polskim w Toruniu (maj 1885) • s. 360
Charakterystyka poznańskiego zespołu grającego w teatrzyku ogródkowym
Alhambra (lipiec 1886) • s. 361
Relacje prasowe z pobytu poznańskiego teatru w Gnieźnie w 1887
roku • s. 362
Początek sezonu warszawskich teatrów ogródkowych w 1889 roku (czerwiec
1889) • s. 364
O publiczności i specyfice teatrów ogródkowych (sierpień 1889) • s. 367
Wobec politycznych napięć... (maj 1890) • s. 371
Charakterystyka poznańskiego zespołu występującego w warszawskim teatrze
ogródkowym Wodewil (1891) • s. 373
Występy poznańskich artystów w Toruniu (wrzesień 1892) • s. 376

Podsumowanie letniego objazdu teatru poznańskiego w 1892 roku • s. 379

Przykry incydent na widowni podczas występów w Inowrocławiu

(16 maja 1894) • s. 381

Relacja prasowa z występów poznańskiego teatru w Miejskiej Górze

(18 lipca 1894) • s. 382

Refleksje widza po zakończeniu letniego objazdu w 1894 roku • s. 384

Odmowa wynajęcia sali w Pile (lipiec 1895) • s. 386

Utrudnianie występów przez pruskie władze podczas pobytu w Golubiu

(sierpień 1895) • s. 388

Podsumowanie letniego objazdu teatru poznańskiego w 1895 roku • s. 390

Po występach w Gnieźnie w kwietniu 1899 roku • s. 392

Materialny i... moralny sukces w trakcie występów w Inowrocławiu

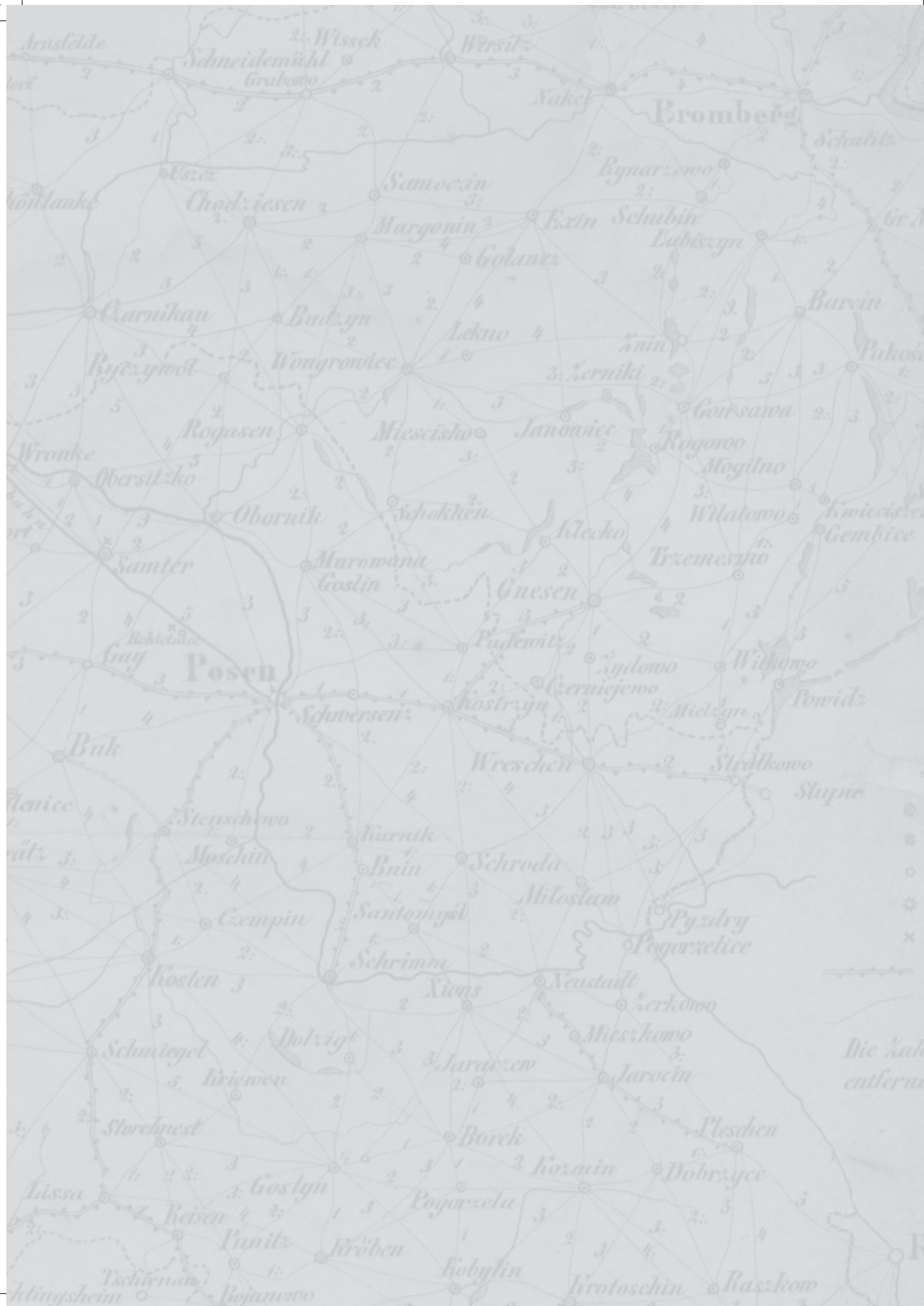
(23 maja 1899) • s. 393

Aktor w podróży. Monodram ze śpiewami w 1ej odsłonie napisany przez Adolfa Delchau Art.[ystę] Dr.[amatycznego] • s. 395

Spis ilustracji • s. 409

Indeks osób • s. 415

Indeks tytułów sztuk • s. 427

Podróże i objazdy związane z występami poza siedzibą współtworzyły wizerunek stałej sceny polskiej w Poznaniu od pierwszego sezonu jej działalności, zainicjowanego 13 stycznia 1870 roku. Sytuacji tej nie zmieniło wybudowanie i oficjalne otwarcie gmachu Teatru Polskiego (25 września 1875). Wzniesiona przy ówczesnej ulicy Berlińskiej (dziś – 27 Grudnia 8/10), dzięki społecznym składkom, siedziba polskiego zespołu była postrzegana jako scena narodowa wszystkich Polaków żyjących pod zaborem pruskim, której działalność miała programowo wykraczać poza Poznań i jednocześnie wokół idei narodowych również prowincjonalną publiczność narażoną na germanizację i pozbawioną na co dzień kontaktu z polskim teatrem. Ta szczególna misja poznańskiej sceny była niezwykle konsekwentnie realizowana aż do wybuchu I wojny światowej, choć trzeba wyraźnie zaznaczyć, że wskazane w tym tomie, budzące do dziś podziw, realizowane z niezwykle poświęceniem i rozmachem, peregrynacje wymuszone były także czynnikami ekonomicznymi i społeczno-politycznymi, odsuwającymi często na dalszy plan patriotyczno-artystyczny przekaz. Z tego właśnie powodu nie należy pisać o nich bezkrytycznie, z perspektywy nasyconej wyłącznie romantyczną wizją artystycznej wędrówki, której celem jest pełna poświęcenia oraz bezinteresowna służba sztuce i artystycznemu posłannictwu... Ówczesna kondycja i konteksty funkcjonowania polskiego teatru (nie tylko w zaborze pruskim) wymuszały strategię łączące artystyczne i patriotyczne przesłanie z koniecznością sprostania bezlitosnym prawom popytu i podaży, podkreślające konieczność utrzymania przedsiębiorstwa scenicznego

w skrajnie trudnych warunkach społeczno-politycznych i ekonomicznych.

Wskazane zagadnienia nie doczekały się zbyt wielu opracowań i historycznoteatralnych rozpoznań. Bezcenne informacje o podróżach teatralnych poznańskiego zespołu po 1870 roku odnaleźć można w opublikowanych jeszcze w XIX stuleciu pracach W. Koryzny (właśc. Romana Fiałkowskiego, zm. w 1900 w Poznaniu) – świadka i współtwórcy ówczesnych dziejów sceny polskiej w stolicy Wielkopolski, społecznika, dokumentalisty teatralnego i współpracownika „Dziennika Poznańskiego”. Problematyka ta znalazła odzwierciedlenie również w dwudziestowiecznych rozprawach Zygmunta Szweykowskiego, Zbigniewa Raszewskiego, Michała Witkowskiego, Witolda Fillera, Józefa Ratajczaka i Dobrochny Ratajczakowej, jednak w żadnej z nich nie została podjęta próba szczegółowej, podpartej kwerendami źródłowymi, rekonstrukcji tras i repertuarów objazdów. Istotnym przełomem były (wydane w 2015 i 2016 roku) dobrze udokumentowane i wartościowe poznawczo prace poznańskiej badaczki Alicji Przybyszewskiej, która – zajmując się dokonaniem Teatru Polskiego w okresie dyrekcji Franciszka Dobrowolskiego i Edmunda Rygiera – odtworzyła większe fragmenty repertuaru objazdów z lat 1883–1908¹.

Podstawowym celem tej książki jest możliwie najpełniejsza, wykarczująca zdecydowanie poza dotychczasowy stan badań, oparta na możliwie szerokiej bazie źródłowej rekonstrukcja nie tylko repertuarów, lecz także tras objazdów realizowanych przez zespół poznański w ostatnim trzydziestoleciu XIX wieku. Służyć temu ma m.in. sama kompozycja tomu umożliwiająca Czytelnikowi nie tylko wielopoziomą lekturę, lecz również zapoznanie się z bogatą i w większości nieznaną materią źródłową, która ustanawia porządek faktograficzny, a przede wszystkim przybliża koloryt epoki i społeczne konteksty działalności zespołów teatralnych.

Szkic zatytułowany *Teatr (nie tylko) poznański w podróży. Zarys problematyki* wprowadza Czytelnika w krąg zagadnień związanych z funkcjonowaniem dziewiętnastowiecznego teatru polskiego, w ramach którego – jak

1 Szczegółowe adresy bibliograficzne publikacji wymienionych w tym akapicie badaczy znajdują się w zestawieniu literatury przedmiotu przedstawionym na s. 93–98 niniejszej książki.

pisała Dobrochna Ratajczakowa – działające zespoły „albo zmuszone były do stałych wędrówek w poszukiwaniu rozproszonej na pewnym obszarze widowni, albo musiały okresowo szukać nowych środowisk lub podążać za swoją publicznością zmieniającą na lato miejsce pobytu”². Ten fragment książki pokazuje dzieje „aktorskiej wędrówki” i „teatralnej peregrynacji” w możliwie szerokim kontekście, od końca XVIII aż do drugiej połowy XIX wieku, a przywołane materiały źródłowe odnoszą się do terenów wszystkich zaborów i uwzględniają zarówno indywidualne biografie aktorów oraz przedsiębiorców, jak i odniesienia do dziejów poszczególnych zespołów. Takie ujęcie pozwala lepiej zrozumieć mechanizmy funkcjonowania dziewiętnastowiecznej sceny poznańskiej wraz z jej uwikłaniem w bieżące życie społeczno-polityczne oraz intensywną działalnością na terenie nie tylko zaboru pruskiego, lecz i rosyjskiego. Sporo miejsca zajmują w tej części rozważań uwagi związane z letnimi występami poznańskich artystów w warszawskich teatrach ogródkowych. Należy zaznaczyć, iż sceny te od 1876 roku stały się częstym celem i etapem objazdów organizowanych przez zespoły Teatru Polskiego. Wielotygodniowe pobyty w Warszawie poprzedzone były zazwyczaj występami w innych ośrodkach, a niejednokrotnie powrót do stolicy Wielkopolski również był związany z krótkimi prezentacjami przedstawień w miejscowościach położonych na terenie zaborów rosyjskiego i pruskiego. Dlatego właśnie „ogródkowe sezony” zostały omówione jako element współtworzący programy poszczególnych peregrynacji. Celem postępowania badawczego nie jest w tym przypadku monograficzne i wyczerpujące ujęcie problemu, lecz przede wszystkim wskazanie najważniejszych kontekstów (społecznych, politycznych, ekonomicznych i artystycznych) podróży teatralnych w XIX stuleciu.

Istotną częścią książki jest alfabetyczny spis miast, które w latach 1870–1900 odwiedził zespół poznański. Szczegółowe datyienne znajdujące się przy nazwie każdego ośrodka pozwalają ukazać częstotliwość i dynamikę poszczególnych wizyt.

Najważniejszym elementem omawianego tomu jest rekonstrukcja repertuaru przeprowadzona w porządku chronologicznym, pozwalają-

2 D. Ratajczakowa, *Wędrówka jako model życia i twórczości aktora w teatrze polskim XIX wieku*, [w:] *też*, *W kryształach i w płomieniu. Studia i szkice o dramacie i teatrze*, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006, s. 487.

cym precyzyjnie odtworzyć trasy wędrówek w poszczególnych latach i swoisty rytm występów na terenach dwóch zaborów. Adnotacje dotyczące miejsc prezentacji zostały uzupełnione rozbudowaną bibliografią relacji prasowych, które umożliwiają zapoznanie się m.in. z recenzjami poszczególnych przedstawień. Znajduje się tutaj wiele publikacji, które do tej pory nie zostały odnotowane przez historyków teatru i stanowią one inspirację do dalszych, pogłębionych badań. Brak wielu źródeł sprawia, iż zestawienie nie może być kompletne. Trzeba założyć, iż prasowe zapowiedzi występów nie zawsze pokrywały się z realnie wystawionym repertuarem, a program zmieniano czasami w dniu przyjazdu na miejsce prezentacji. Najpewniejszym sposobem weryfikacji repertuarów dziennych są raporty kasowe, sporządzane zazwyczaj bezpośrednio po przedstawieniu. Oprócz odnotowanych przychodów i rozchodów można odnaleźć w tej dokumentacji również tytuły zagranych w danym dniu sztuk. Szkoda, że dysponujemy dziś tylko raportami z objazdu zorganizowanego przez poznański zespół w 1892 roku. Brak afiszy i nieregularne doniesienia prasowe znacząco ograniczają postępowanie badawcze.

Mało znaną i do tej pory niewykorzystaną przez badaczy bazę źródłową zawiera kolejna część omawianej książki zatytułowana *Podróże w gazecie – antologia subiektywna*, w której opublikowane zostały (w większości po raz pierwszy) relacje prasowe dotyczące aktywności teatru poznańskiego na terenie zaborów pruskiego i rosyjskiego, odnalezione na łamach dziewiętnastowiecznych gazet i czasopism.

Publikację zamyka edycja rękopisu przechowywanego w zbiorach Biblioteki Raczyńskich (sygn. T-227) „monodramu ze śpiewami w 1ej odsłonie” pt. *Aktor w podróży*. Stworzony przez aktora i przedsiębiorcę teatralnego Adolfa Delchau (1829–1874) scenariusz oddaje specyfikę życia w prowincjonalnym zespole objazdowym i stanowi doskonały komentarz (literacki i emocjonalny) do prezentowanych w tomie zagadnień. Bohaterem utworu jest Prozerpin Kulisowicz, który – zmierzając do Lublina, gdzie otrzymał angaż – dzieli się refleksjami związanymi z niewdzięcznym losem „aktora podróżującego”, narażonego na chciwość prowincjonalnych przedsiębiorców i kaprysy małomiasteczkowej publiczności. Komentując swoją zawodową sytuację, stwierdza:

Teraźniejszy nowy, mój przyszły pan Dyrektor pisze do mnie, abym jak najprędzej przybył. Byłem właśnie bez funduszu, *alias* pieniędzy, nie miałem się zatem czego ociągać. Zabieram więc moją garderobę w tłumoczek i na plecy, a bibliotekę w kieszeń – zaprzęgam moich własnych parę koni, i jadę... *per pedes – apostolorum!* – O fortuna! Spójrz raz przecie na mnie i dozwól mi kiedykolwiek przyiść do czegoś! Na scenie nieraz milionami rozrzucam, a gdy zasłona spadnie, myślę za co by sobie kupić kolacyą i nieraz głodny z pustym żołądkiem a jeszcze pustszą kieszenią spać się kładę, co wówczas najlepszym jest dla mnie lekarstwem.

Fragment ten mógłby stanowić komentarz do artystycznych biografii wielu aktorów, którzy w XIX stuleciu zdecydowali się na pracę w prowincjonalnych zespołach objazdowych i, pokonując setki kilometrów, przekraczając granice zaborów, marzyli nie tylko o wielkich rolach, pracy na utytułowanych „scenach stołecznych”, lecz także (a może przede wszystkim) o ciepłym posiłku i spokojnym śnie w czystej pościeli po zakończonym spektaklu... Trudno dziś jednoznacznie stwierdzić, co motywowało dziewiętnastowiecznych aktorów decydujących się na wielotygodniowe, a nawet wielomiesięczne objazdy. Sprowadzenie zagadnienia wyłącznie do kwestii finansowych byłoby niesprawiedliwym uproszczeniem. Małgorzata Łukasiewicz słusznie zauważyła, iż w każdą podróż „wyrusza się z konkretną intencją”, ponieważ wiele „rzeczy, bez których nie chce się żyć, znajduje się gdzie indziej, tam, czasem bardzo daleko”³ ...

Zawarte w tym tomie teksty zostały wzbogacone materiałami ikonograficznymi pochodzącymi ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu, Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Biblioteki Uniwersyteckiej UAM, Biblioteki Uniwersyteckiej UMK, Archiwum Państwowego w Poznaniu, Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, Muzeum – Zamek Górków w Szamotułach oraz zbiorów prywatnych. Część ilustracji, afiszy i dokumentów jest publikowana po raz pierwszy.

Poznań, 17 października 2018 roku

3 M. Łukasiewicz, *Nie ma jak podróż*, „Znak” 2006, nr 7–8, s. 25.

Die mit den Auftritten außerhalb des Heimatortes verbundenen Reisen und Tournen bildeten das Image einer ständigen polnischen Bühne in Posen mit, und zwar von der ersten Saison ihrer Tätigkeit an, die am 13. Januar 1870 initiiert wurde. Die Erstellung des Gebäudes und die offizielle Eröffnung des Polnischen Theaters (Teatr Polski) am 25. September 1875 änderte diese Situation nicht im Mindesten. Der an der damaligen Berlińska-Straße (heute 27-Grudnia-Straße 8/10) dank Geldspenden des Volkes errichtete Sitz der polnischen Theatertruppe wurde als die Nationalbühne aller im preußischen Besatzungsgebiet lebenden Polen angesehen, deren Wirkungsbereich programmgemäß weit über die Grenzen Posens hinausreichen und die auch das Provinzpublikum, das der Germanisierung ausgesetzt und des täglichen Kontakts zum polnischen Theater beraubt war, rund um die Nationalideen einigen sollte. Diese besondere Mission der Posener Bühne wurde bis zum Beginn des Ersten Weltkrieges äußerst konsequent realisiert, obwohl hier deutlich zu vermerken ist, dass die in diesem Band aufgezeichneten, bis heute ins Staunen versetzenden und mit außergewöhnlicher Hingabe und Großzügigkeit angelegten Peregrinationen auch von der wirtschaftlichen und gesellschaftlich-politischen Triebfeder erzwungen wurden, die die patriotisch-künstlerische Mitteilungsebene des Öfteren in den Hintergrund schob. Eben aus diesem Grunde sollten sie nicht unkritisch beschrieben werden, sozusagen lediglich aus einer ausschließlich von der romantischen Vision künstlerischer Wanderungen durchdrungenen Perspektive, deren Ziel nur jener der Kunst und der künstlerischen Sendung angetra-

gene, aufopferungsvolle und selbstlose Dienst ist... Der damalige Zustand und die Handlungskontexte des polnischen Theaters (nicht nur im preußischen Besatzungsgebiet) erzwangen Strategien, die die künstlerische und patriotische Mission mit der Unabdingbarkeit, den gnadenlosen Angebot-Nachfrage-Anforderungen gerecht zu werden, verbanden, die die Notwendigkeit unterstrichen, das Bühnenunternehmen in extrem schwierigen gesellschaftlich-politischen und wirtschaftlichen Verhältnissen aufrechtzuerhalten.

Die hier angedeuteten Problemstellungen fanden bislang nur wenig Niederschlag in den Bearbeitungen und den geschichtstheatralischen Untersuchungen. Eine Reihe unschätzbbarer Informationen zu den Theaterwanderungen der Posener Truppe nach 1870 kann in den bereits im 19. Jahrhundert veröffentlichten Arbeiten W. Koryznas (eigentl. Roman Fiałkowski, gest. 1900 in Posen) vorgefunden werden, eines Zeugen und Mitgestalters der damaligen polnischen Bühnengeschichte in der Hauptstadt Großpolens, eines Theaterdokumentaristen und Mitarbeiters des „Dziennik Poznański” (Posener Tageszeitung). Die Problematik fand auch ihre Abschilderung in den Abhandlungen des 20. Jahrhunderts, unter anderem bei Zygmunt Szweykowski, Zbigniew Raszewski, Michał Witkowski, Witold Filler, Józef Ratajczak und Dobrochna Ratajczakowa, doch keiner der genannten Forscher unternahm in seinen Arbeiten auch nur den Versuch, die Routen und das Repertoire der durchgeführten Tournées detailliert und durch Quellenrecherchen gestützt zu rekonstruieren. Eine wesentliche Wende im Bereich des besprochenen Gegenstandes brachten die (2015 und 2016 herausgegebenen) gut dokumentierten und erkenntnismäßig wertvollen Arbeiten der Posener Wissenschaftlerin, Alicja Przybyszewska, die sich mit den Errungenschaften des Polnischen Theaters unter der Geschäftsleitung von Franciszek Dobrowolski und Edmund Rygier beschäftigte und unter anderem größere Bruchstücke der Wanderrepertoires aus den Jahren 1883–1908 rekonstruierte⁴.

Der Grundgedanke des vorliegenden Bandes ist es, eine möglichst vollständige, den bisherigen Stand der Forschung entscheidend überschreitende und auf einer breitesten Quellengrundlage gestellte Rekons-

4 Die genauen bibliographischen Publikationsangaben der in diesem Absatz aufgeführten Forscher befinden sich im Verzeichnis der Sekundärliteratur auf der Seite 93–98.

truktion nicht nur der Repertoires, sondern auch der Tourneerouten, die von der Posener Truppe in den letzten drei Dekaden des 19. Jahrhunderts realisiert wurden, zu erstellen. Diesem Grundgedanken soll unter anderem auch die Buchkomposition selbst dienen, die dem Leser sowohl eine vielschichtige Lektüre ermöglicht, als auch die Recherche des reichhaltigen und in den meisten Fällen noch unbekannten Quellenmaterials, das nicht lediglich die faktographische Ordnung bestimmt, sondern vor allem das Zeitkolorit und die gesellschaftlichen Kontexte rund um den Wirkungskreis der Theatertruppen nahebringt.

Der Abriss unter dem Titel *Teatr (nie tylko) poznański w podróży. Zarys problematyki* ([Nicht nur] das Posener Theater auf Reisen – der Umriss einer Problematik) führt den Leser in den Wesensgehalt des Funktionsparadigmas des polnischen Theaters im 19. Jahrhundert, in dessen Rahmen – wie Dobrochna Ratajczakowa schrieb – die wirkenden Truppen „entweder zu permanenten Wanderungen auf der Suche nach dem in einem gewissen Territorium zerstreuten Publikum gezwungen waren, oder aber zeitweise neue Milieus suchen beziehungsweise ihrem Publikum folgen mussten, das während der Sommerzeit seinen Aufenthaltsort wechselte“⁵. Dieser Teil des Buches zeigt den Geschichtsablauf der „schauspielerischen Wanderung“ und der „theatralischen Peregrination“ in einem breitestmöglichen Kontext, vom Ende des 18. bis zur zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts, wobei sich das herbeigerufene Quellenmaterial auf das Territorium aller drei Teilungsgebiete bezieht und sowohl die individuellen Biografien der Schauspieler und der Unternehmer wie auch den Bezug zur Geschichte der jeweiligen Truppen berücksichtigt. Eine solche Auffassung erlaubt es, die Funktionsmechanismen der Posener Bühne des 19. Jahrhunderts besser zu verstehen, mitsamt all ihrer Verstrickungen ins zeitgenössische gesellschaftlich-politische Leben und ihrer intensiven Wirkungsweise, die sich bei weitem nicht lediglich auf das preußische Besatzungsgebiet begrenzte, sondern auch das russische Teilungsgebiet umfasste. Einen beachtlichen

5 D. Ratajczakowa, *Wędrowka jako model życia i twórczości aktora w teatrze polskim XIX wieku* (Die Wanderung als ein Lebens- und Schaffensmodell des Schauspielers im polnischen Theater des 19. Jahrhunderts), in: ders., *W kryształ i w płomieniu. Studia i szkice o dramacie i teatrze* (Im Kristall und in der Loh' – Studien und Skizzen zum Drama und Theater), B. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006, S. 487.

Umfang in diesem Teil der Betrachtungen haben die Bemerkungen zu den sommerlichen Auftritten der Posener Künstler in den Warschauer Gartentheatern. Es ist zu vermerken, dass eben diese Bühnen seit 1876 ein stark frequentiertes Ziel beziehungsweise Etappenziel der Tournéen geworden sind, die von den Truppen des Polnischen Theaters organisiert wurden. Die mehrwöchigen Aufenthalte in Warschau wurden gewöhnlich mit Vorführungen in anderen Spielzentren eingeleitet und des Öfteren war auch die Rückreise in die großpolnische Hauptstadt mit kurzen Auftritten in den Ortschaften des russischen und preußischen Besatzungsgebietes verbunden. Aus diesem Grund wurden sie hier als ein Element besprochen, das die Programme der jeweiligen Peregrinationen mitgestalteten.

Einen wichtigen Teil des Buches bildet das alphabetische Verzeichnis der Städte, die in den Jahren 1870–1900 von der Posener Truppe besucht wurden. Die detaillierten Tagesangaben, die sich bei dem Namen des jeweiligen Spielzentrums befinden, lassen die Frequenz und die Dynamik der einzelnen Aufenthalte veranschaulichen.

Den wichtigsten Bestandteil des behandelten Bandes stellt die Rekonstruktion des Repertoires dar, die in chronologischer Ordnung durchgeführt wurde, was die Wanderungsrouten in den einzelnen Jahren und die Eigenart des Auftrittsrythmus in den beiden Besatzungsgebieten präzise nachzubilden erlaubt. Die Anmerkungen zu den Vorführungsorten wurden mit einem umfangreichen Verzeichnis der Presseberichte ergänzt, die es ermöglichen, sich unter anderem mit der Kritik der einzelnen Aufführungen vertraut zu machen. Es befinden sich darunter zahlreiche Publikationen, die von der Theatergeschichtswissenschaft bislang nicht verzeichnet wurden, die jedoch eine Inspirationsquelle zu weiteren, tief-schürfenden Nachforschungen darstellen können.

Eine wenig bekannte und durch Forscher bisher noch ungenutzte Quellengrundlage beinhaltet der darauffolgende Teil des besprochenen Buches unter dem Titel *Podróże w gazecie – antologia subiektywna* (Reisen in der Zeitung: eine subjektive Anthologie), in dem Presseberichte (in den meisten Fällen zum ersten Mal) veröffentlicht werden, die die Aktivität des Posener Theaters im preußischen und russischen Besatzungsgebiet betreffen und die aus Tageszeitungen und Zeitschriften des 19. Jahrhunderts stammen.

Die Edition des in den Beständen der Raczyński-Bibliothek (Biblioteka Raczyński) aufbewahrten Manuskripts (Sgn T-227) „ein Monodrama mit Gesang in einem Aufzug“ unter dem Titel *Der Schauspieler auf Reisen* schließt die Publikation ab. Der von Adolf Delchau (1829–1874), einem Schauspieler und Theaterentrepreneur, verfasste Text gibt die Lebensspezifik einer provinziellen Theaterwandertruppe wieder und bietet einen vorzüglichen (literarischen und emotionalen) Kommentar zu den in diesem Band eröffneten Fragestellungen. Der Held dieses Stücks ist Prozerpin Kulisowicz, der während seiner Reise nach Lublin, wo er ein Engagement antreten soll, seine Reflexionen über das bittere Los eines „reisenden Schauspielers“ in Worte fasst, der der Gier provinzieller Unternehmer und den Kapricen eines kleinbürgerlichen Publikums ausgesetzt ist. Seine berufliche Situation kommentierend, stellt er fest:

Mein gegenwärtiger neuer zukünftiger Herr Direktor schreibt mir, dass ich so schnell als möglich anreise. Ich war gerade ohne Mittel, alias Geld, hatte mich daher vor nichts zu zieren. So packe ich meine Garderobe in ein Bündel und auf den Rücken, die Bibliothek in die Jackentasche – spanne mein eigenes Paar Pferde ein und fahre los... per pedes apostolorum! – Oh Fortuna! Blicke doch einmal auf mich herab und lass' mich irgendwann zu etwas kommen! Auf der Bühne werfe ich oftmals mit Millionen um mich herum, und sobald der Vorhang fällt, denke ich, wovon ich nun das Abendbrot bezahlen soll und so manches Mal lege ich mich hungrig und mit leerem Magen, und mit noch leereren Taschen schlafen, was dann für mich das beste Heilmittel ist.

Diese Passage könnte als Kommentar zu den künstlerischen Biographien vieler Schauspieler gelten, die sich im 19. Jahrhundert entschlossen hatten, in provinziellen Wandertruppen zu arbeiten, und die nach Hunderten von zurückgelegten Kilometern, nach Grenzüberschreitungen der Teilungsgebiete, nicht nur von tragenden Rollen und der Arbeit auf hochdekorierten „Hauptstadtbühnen“ träumten, sondern auch (oder vielleicht vor allem) von einer warmen Mahlzeit und einem ruhigen Schlaf in sauberer Bettwäsche nach der beendeten Aufführung... Es ist heutzutage schwer eindeutig festzustellen, was die Schauspieler des 19. Jahrhundert

motivierte, sich zu mehrwöchigen, ja, sogar – monatigen Tourneen zu entschließen. Es wäre eine ungerechte Vereinfachung, das Problem auf eine ausschließlich finanzielle Angelegenheit zu reduzieren. Wie Małgorzata Łukasiewicz zu Recht bemerkte, jede Reise „tritt man mit einer bestimmten Absicht an“, weil viele „Sachen, ohne die man nicht leben will, findet man irgendwo anders, dort befindlich, manchmal sehr weit entfernt“⁶...

Die in diesem Band vorhandenen Texte wurden mit ikonographischem Material bereichert, die aus den nachstehenden Bibliotheken und ebenfalls aus Privatsammlungen stammen: Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Archiwum Państwowe w Poznaniu, Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, Muzeum – Zamek Górków w Szamotułach. Ein Teil der hier befindlichen Abbildungen, Theaterzettel und Dokumente wird zum ersten Mal veröffentlicht.

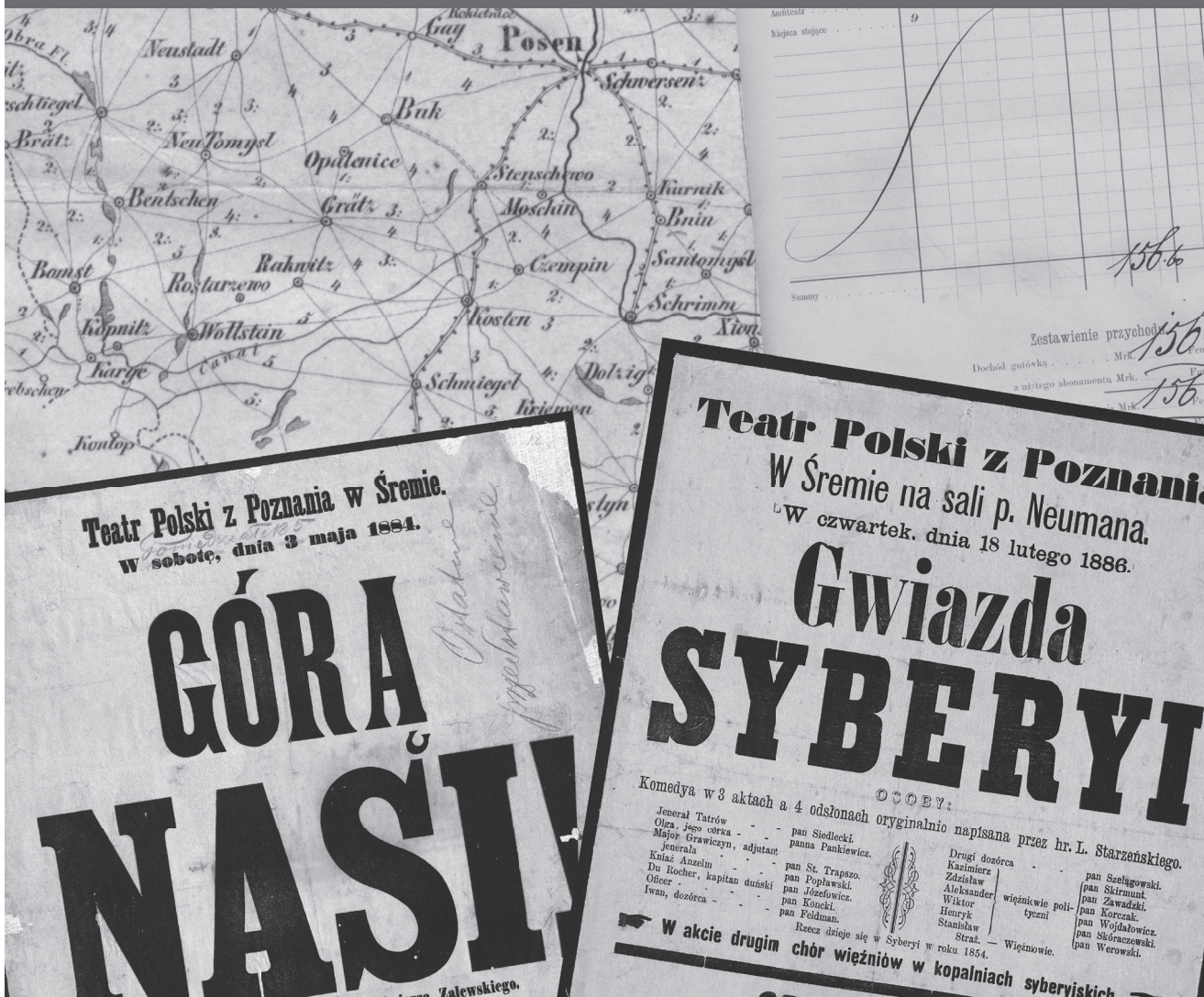
Posen, den 17. Oktober 2018

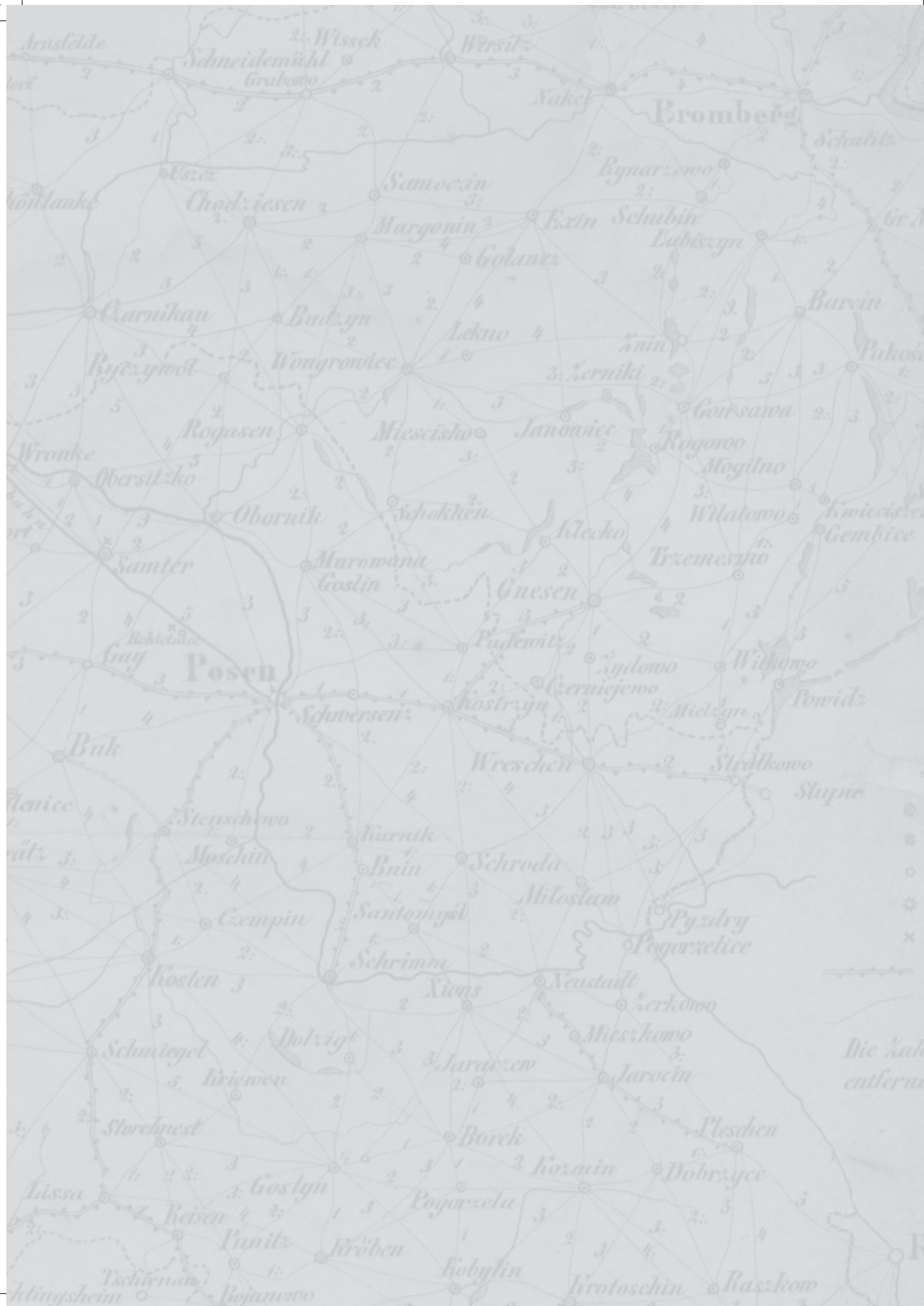
Tłum. Marek Kasprzyk

6 M. Łukasiewicz, *Nie ma jak podróż (Reisen über alles)*, „Znak” 2006, Nr. 7–8, S. 25.

Teatr (nie tylko) poznański w podróży. Zarys problematyki

W 1808 roku w Poznaniu nakładem Dekkera i Kompanii ukazał się dziś już niemal legendarny *Dykcyonarzyk Teatralny z Dodatkiem Pieśni z naynowszych Oper dawanych na Teatrze Narodowym Warszawskim*. Ten z wielu powodów niezwykle słownik teatralny, opublikowany w formacie „szesnastki”, liczący zaledwie siedemdziesiąt dwie strony, był dziełem dwóch wybitnych artystów sceny narodowej – Ludwika Adama Dmuszewskiego (1777–1847) i Alojzego Fortunata Żółkowskiego (1777–1822). Na ostateczny kształt dzieła miały wpływ nie tylko nieprzeciętna erudycja oraz talent literacki autorów, lecz przede wszystkim praktyczna wiedza zdobywana w trakcie prób, przedstawień i objazdów teatralnych. Dzięki temu poszczególne hasła pozwalają odróżnić „doniesienie” od „afisza”, zrozumieć mechanizm aktorskiego benefisu, poznać istotę pracy tłumacza, krytyka, suflera czy wreszcie zauważyć podstawowe różnice pomiędzy takimi gatunkami dramatycznymi, jak tragedia, komedioopera i drama. Niepospolita wartość pracy Dmuszewskiego i Żółkowskiego nie polega jednak wyłącznie na rzetelnym definiowaniu pojęć, lecz zwłaszcza na osadzeniu rozważań w bogatym kontekście ówczesnego życia teatralnego. Dzięki temu zabiegowi wiele z zawartych w *Dykcyonarzyku*, rozbudowanych i napisanych barwną polszczyzną haseł staje się pretekstem do rozważań na temat kondycji teatru polskiego na przełomie XVIII i XIX wieku oraz istoty aktorskiego posłannictwa. Autorzy nie stronili od przedstawiania własnych opinii i ocen przywoływanych zjawisk. Niezwykle trudna sytuacja społeczna aktora, brak życiowej i ekonomicznej stabilizacji, chciwość wielu przedsiębiorców teatralnych, dla których spektakl i umiejętności aktora były przede wszystkim przedmiotem transakcji

kupna i sprzedaży sprawiły, że hasło *Antreprenier* kończyła ironiczna konstatacja:

Antreprenier, który nie żałuje kosztów na okazałe sztuk wystawienie, na dobre opłacenie swojej rzeszy, nie zrobi maiątku, dlatego niektórzy wolą raczej robić maiątek niż dbać o godne widowisk reprezentowanie¹.

Zdecydowanie mniej ironii odnaleźć można w omówieniu znaczenia słowa *gaża* ('wyplata aktorska'), którą

podług kontraktu odbiera się, co miesiąc dekursiwe. Ponieważ są czasy teraz niebardzo obfite, a tym samym i Gaże niezbyt wielkie, przeto ledwo nią pierwsze potrzeby Aktor opędza, zwłaszcza, że niedawnymi czasy dla wstrzymania Teatru Narodowego od rozerwania się zupełnego, Artyści przymuszeni byli odstąpić czwartą część gaży swojej przez pięć miesięcy letnich. Z Gaży tedy, na wiek późniejszy, kiedy stargane siły więcej niedozwolą pracować, skąpiąc nawet ciężko zapewnić sobie źródła utrzymania się – Benefis jest jedynym zasiłkiem, lecz go nie wszyscy maią, i nie wszyscy równy².

Należy podkreślić, że dzieło Dmuszewskiego i Żółkowskiego ma dla historyka widowisk ogromne znaczenie ze względu zarówno na dobór oraz układ haseł, jak i na metodę omawiania poszczególnych zagadnień, dobór argumentacji i przykładów świadczących o sposobie postrzegania zjawisk związanych z teatrem. Wszystko to sprawia, iż wydany w poznańskiej oficynie *Dykcjonarzyk* jest istotnym źródłem dla badaczy zajmujących się historią życia codziennego na przełomie XVIII i XIX wieku³.

1 *Dykcjonarzyk Teatralny z Dodatkiem Pieśni z naynowszych Oper dawanych na Teatrze Narodowym Warszawskim*, drukował Dekker i Kompania, Poznań 1808, s. 3–4. W haśle tym czytamy również, że „Antreprenier jest ten co utrzymuje cały Teatr, nim rządzi, płaci, expensuje i zyski odbiera. Niekoniecznie sam ma grywać na Teatrze; ale powszechnie u nas tak się nie dzieje”. Zarówno w tym, jak i w pozostałych cytowanych tekstach zachowane zostały oryginalne: ortografia, składnia i interpunkcja.

2 Tamże, s. 20.

3 Pisałem o tym wcześniej w recenzji książki Marii Rutkowskiej *Terminologia dramatu i teatru w polskim Oświeceniu* (Instytut im. Oskara Kolberga, Poznań 2007) opublikowanej na łamach czasopisma „Wiek Oświecenia” 2009, t. 25, s. 176–184.

OKLASKI. Inaczej Brawo, znak ukontentowania.

Miło jest zasłużyć na oklaski Publiczności, spotykają one zawsze dobrze oddających Rolę Aktorów. Czasem wspaniali Spektatorowie chcą oklaskami osmieszyć i zachęcić młodych Artystów do kształcenia się w ich sztuce. — Oklaski dają się także pięknym myślom lub też samym dziełom. Autor najlepiej przekonywa się, iż dobrze napisał sztukę, kiedy po niej skończeniu Publiczność swoimi go pochwali oklaski.

Il. 1. Hasło Oklaski opublikowane w Dykcyonarzyku Teatralnym z Dodatkiem Pieśni z najnowszych Oper dawanych na Teatrze Narodowym Warszawskim napisanym przez Ludwika Adama Dmuszewskiego i Alojzego Fortunata Żółkowskiego (Poznań 1808, s. 35). Ze zbiorów autora.

AFFISZ. Karta drukowana donosząca iaka będzie sztuka na teatrze, przybiia się po ulicach; powszechnie jest drukowany czarno, ale kiedy jest nowa sztuka, w tedy dać mu się rumieniec. — Aktorowie zaś na swoje Benefisa, aby tem prędzey zwrocić oko przechodzącego czytelnika dają im kolory różnego gatunku. — Affisz kiedy wychodzi na rzecz Antreprzyzy prawie zawsze jest niegrzeczny i prostak, donosi co będzie i nic więcej; kiedy zaś Benefis zwiastuje, nie masz grzeczniejsia większego, cały w komplementach i uniżonościach.

Il. 2. Hasło Afisz zamieszczone w Dykcyonarzyku Teatralnym z Dodatkiem Pieśni z najnowszych Oper dawanych na Teatrze Narodowym Warszawskim zestawionym przez Ludwika Adama Dmuszewskiego i Alojzego Fortunata Żółkowskiego (Poznań 1808, s. 9). Ze zbiorów autora.

Konstrukcja większości haseł umieszczonych w omawianym wydawnictwie wykracza zdecydowanie poza ramy pracy o charakterze leksyko-graficznym. Poszczególne fragmenty stają się często małymi rozprawami ukazującymi szerokie konteksty ówczesnego życia teatralnego (w jego publicznym i prywatnym wymiarze). Przykładem są m.in. rozważania na temat aktorskich podróży i teatralnych peregrynacji wynikających z powszechnej wówczas praktyki poszukiwania dodatkowych dochodów, pozwalających utrzymać teatralne przedsiębiorstwo w niezwykle trudnych pod względem ekonomicznym miesiącach letnich. Autorzy *Dykcjonarzyka* uczestniczący wielokrotnie w takich wyprawach opowiadają o wędrówkach i występach poza siedzibą własnego teatru jako przykrej konieczności wpisanej w aktorskie posłannictwo. Kreśląc zasięg zjawiska, odnotowują także najważniejsze zjazdy i kontrakty szlacheckie, które wyznaczały rytm ówczesnych podróży teatralnych. W obszernym haśle *Podróże* czytamy m.in.:

Między przykrościami (których iak każdy stan, tak też Aktorowie doznawać muszą) iest iedną z bardzo wielkich dla tego Teatru, który przez rok cały niemogąc się utrzymać w iednym mieyscu musi odbywać podróże do miast innych i oswaiać się z rozmaitemi gustami; co się bowiem podoba iedney Publiczności, zupełnie iest przeciwnym drugiey. Wydatki przy tym na podróże są tak znaczne, że żadnego prawie nie przynoszą zysku Antreprenerom, i tylko mogą zwyczajne opędzić Expensa. – W Warszawie przez lato na Teatr prawie nikt nie zwykł uczęszczać, przyjemność ogrodów zwabia mieszkańców Stolicy, a Panowie zwykle przepędzaią lato w swoich dobrach. Aktorowie więc Warszawscy corocznie na kilka niedziel wyieżdżaią do Poznania i Kalisza, a chociaż iak się rzekło szczęśliwszy iest Teatr taki, który ciągle w iednym mieyscu utrzymać się może, przecież Szanowna Publiczność Poznańska i Kaliska tak iest względna i uprzemą dla Teatru narodowego, iż iego Artyści z żalem opuszczaią swoich Łaskawców. Teatra Litewskie i Wołyńskie, odbywaią częstsze podróże; tak dalece, że niemasz w tamtych prowincyach żadnego wielkiego zjazdu, Seymików Obywatelskich, Jarmarków, aby podczas nich nie było iakiey Kompanii Dramatycznej; i tak corocznie przez czas nieiaki iest Teatr w Zelwie, Kownie, Wił-

komirzu, Brześciu Lit., Kobryniu, Lidzie, Nowogródku, Bisienkiewiczach, Witebsku, Mohylowie, Berdyczewie, Białymstoku, Swisłoczy, w ostatnim mieście dziedzic prawdziwy wspieracz talentów, wystawił piękny Teatr, ofiarując go Aktorom bezpłatnie ilekroć tam zjadą. Niektórym z tych Kompaniów pozwalaią na czas krótki wyboczyć do Galicyi, gdzie podczas iarmarku w Łęczynie dają kilka reprezentacji. Teatr Warszawski także podczas iarmarku Łowickiego małą do tego miasta robi *incursiā* [...]⁴.

Z cytowanym fragmentem doskonale korespondują uwagi zawarte w *Dziejach Teatru Narodowego* Wojciecha Bogusławskiego (1757–1829). Znakomity aktor i dyrektor sceny narodowej przede wszystkim względami ekonomicznymi tłumaczył podjęcie decyzji o gościnnych występach warszawskich artystów w Poznaniu, jakie odbyły się od 22 czerwca do 27 lipca 1800 roku, w trakcie jarmarku świętojańskiego⁵. Pisał:

To wszelako wyniszczenie kassy, niespokojnym mnie czyniło względem zbliżającego się lata, które (iak mi to z doświadczenia znaomem było), zawsze w Warszawie, nayusilnieysze starania stratą nagradza. Umyśliłem przeto wyiechać z kompanią do innych części kraiu; a z powieści jpani Truskoławskiej powziąwszy wiadomość o nader łaskawem, w czasie Antreprizy iey męża, Narodowych widowisk przyięciu w Poznaniu, tam się udać przedsięwziąłem. – Na początku więc Maia, sam pierwey przybywszy do tey dawney Wielkopolskiej Stolicy, i bez naymnieyszey trudności tamteyszey Królewskiej Kamery otrzymawszy pozwolenie, w naiętey Obywatela Geizlera obszerney Reitszuli, sposobem Lwowskiego Amfiteatru zbudowałem Scenę, i na trzy przedziały urządzone dla Widzów mieysca. Powróciwszy potem do Warszawy połowę liczne go naówczas grona artystów zostawiłem; z drugą, około 15 czerwca na S. Jańskie Transakcyie do Poznania pospieszając, gdzie 22 tegoż miesiąca otworzyłem widowiska Polskie [...]. Zgromadzeni naówczas Poznańscy Obywa-

4 *Dykcjonarzyk Teatralny...*, s. 35–37.

5 Przebieg wizyty szczegółowo opisałem w książce *Teatr i miasto. Historia sceny polskiej w Poznaniu w latach 1782–1849*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008, s. 56–61.

tele, przez cały przeciąg trwających Transakcyi, licznie zawsze napętniając mój Teatr, przychylnych ku Narodowym widowiskom chęci, łaskawe dawali dowody. [...] Chociaż przeto znaczniejsze dochody dłużej nad dni 10 nie trwały, podały wszelako sposobność (nawet i po oddaleniu się większej połowy zjazdu) utrzymania, przez resztę Czerwca i cały nawet Lipiec, przedsiębiorstwa mojego w Poznaniu⁶.

W latach 1800–1824 zespół Teatru Narodowego odwiedził stolicę Wielkopolski ogółem jedenaście razy, a każdy przyjazd był bezpośrednio powiązany z organizowanymi w czerwcu i lipcu „transakcjami świętojańskimi”⁷. Przed 1800 rokiem, w trakcie prowadzenia teatru w Wilnie (w latach 1785–1790)⁸ Bogusławski odwiedzał również m.in. Grodno i Dubno w okresie odbywających się tam kontraktów, sejmików i zjazdów szlacheckich. W swoich pamiętnikach, posługując się często sformułowaniem „w ciągu tej naszej pielgrzymki”, artysta przedstawił podróż swojego zespołu jako najbardziej podstawowy element aktorskiego losu, decydujący bezpośrednio o możliwości całorocznego utrzymania przedsiębiorstwa teatralnego. W opisie wydarzeń z 1787 roku stwierdził:

- 6 W. Bogusławski, *Dzieje Teatru Narodowego na trzy części podzielone oraz Wiadomość o życiu sławnych artystów*, wydanie fotoofsetowe z posłowiem S.W. Balickiego, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1965, s. 146–147. W przywołanym fragmencie Bogusławski wspominał o znakomicie przyjętych przez publiczność poznańską występach zespołu Tomasza Truskolaskiego z czerwca i lipca 1797 roku. Po wyjeździe z Poznania w 1800 roku, w drodze do Warszawy, Bogusławski z zespołem odwiedził również Kalisz i Łowicz. Taką trasę objazdu artysta powtórzył (do 1823 roku) wielokrotnie. Wraz z prowadzonymi przez siebie zespołami dał serie gościnnych występów także w Białymstoku (1808), Krakowie (1809) i Gdańsku (1811). Jako kierownik objazdu sceny narodowej (już za dyrekcji Ludwika Osińskiego) nadzorował występy m.in. w Płocku (1823). Zob. *Wojciech Bogusławski – ojciec teatru polskiego*, red. K. Kurek, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2009; S. Kaszyński, *Kaliskie wakacje teatralne Wojciecha Bogusławskiego 1800–1823 (Rozważania nad repertuarem i widownią)*, „Zeszyty Naukowe UŁ” (Nauki humanistyczno-społeczne), seria I, 1959, z. 13, s. 21–51.
- 7 Zob. J.L. Szwarz, *O dniu Śgo Jana w Poznaniu y o systemacie pożyczki mającym być ustanowionym dla Pruss Południowych*, Poznań 1802; J. Bielecka, *O zjazdach kontraktowych w Polsce*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 1954, t. 16, s. 152–173; C. Łuczak, *Życie gospodarczo-społeczne w Poznaniu 1815–1918*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1965; L. Trzeciakowski, *Jak to podczas Jarmarku Świętojańskiego bywało. Jarmarki Świętojańskie w Poznaniu w XIX wieku*, „Kronika Miasta Poznania” 1996, nr 2, s. 45–61.
- 8 Znakomity opis wileńskiej antrepryzy przedstawił Zbigniew Raszewski w monografii *Bogusławski*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1982, s. 134–152. Zob. także artykuł Tomasza Chachulskiego, *Bogusławski w Wilnie*, [w:] *Wojciech Bogusławski – ojciec teatru...*, s. 61–71.

Zaczęliśmy ten rok od **zwyczajnych kontraktów w Dubnie** [podkr. – K.K.]. Nowe osoby, a co najwyżej do Opery, których w przeszłym niedawaliśmy roku, sprowadzały nam zawsze licznych słuchaczy. Już z plonem dobroczynności Wołyńskich Obywateli mieliśmy wracać do Wilna; kiedy gorliwy Oczystej literatury Opiekun, Chorąży Litewski Rzewuski, wezwał nas listem swoim do sprawienia, przez resztę karnawału, Obywatelom Galicyjskim zabawy. Udaliśmy się do Lwowa [...]. Za powrotem do Wilna, przepędziliśmy resztę zimy równie pomyślnie. – Po skończonym Trybunale, udaliśmy się na letnią Kadencyją jego do Grodna, gdzie urządziwszy w sali jednego domu mały Teatrzyk; przy zaszczytnej Opiece ówczasowego Marszałka Trybunału Xiążęcia Sapiehy: który nam własnej Orkiestry pozwalając, codziennem na Widowiska uczęszczaniem wielu sprowadzał Widzów; dostateczne do utrzymania się przez kilka miesięcy znaleźliśmy dochody. Zimowy pobyt tegoż Trybunału w Wilnie, równie nam sprzyjał⁹.

Nakreślona w cytowanym fragmencie trasa objazdu, która w osiemnastowiecznych realiach stanowiła spore wyzwanie logistyczne i fizyczne, nie była czymś wyjątkowym w dyrektorskiej karierze „polskiego Moliera”. Zbigniew Raszewski zauważył, że „w jednym tylko roku 1789 Bogusławski odbył ze swym zespołem podróż z Wilna do Dubna, z Dubna do Lwowa, ze Lwowa do Wilna, a potem jeszcze z Wilna do Grodna i z powrotem. Razem ok. 2000 km, z tego większość w zimie”¹⁰. Tak intensywna aktywność na terenach południowej Wileńszczyzny, Grodzieńszczyzny i Wołyń niosła wiele zagrożeń i nieoczekiwanych wydarzeń. W *Dziejach Teatru Narodowego* Bogusławski wspominał, iż w styczniu 1788 roku w drodze na dubieńskie kontrakty podczas przeprawy przez Bug załamał się łód pod wozami wiozącymi garderobę. Wypadek wymusił zakup nowych kostiumów po przybyciu na miejsce występów, a także spowodował poważne straty finansowe związane z odwołaniem trzech przedstawień. Z nie-

9 W. Bogusławski, *Dzieje Teatru Narodowego...*, s. 59–60. W opisie wydarzeń z 1785 roku odnajdujemy informację: „Na początku stycznia, udaliśmy się na kontrakty do Dubna, które zrobioną wcześniej umową starałem się dla nas zapewnić [...]. Tam znacznymi dosyć dochodami poprawiliśmy okoliczności nasze” (tamże, s. 44).

10 Z. Raszewski, *Bogusławski*, s. 152.

Il. 3. Portret Wojciecha Bogusławskiego (1757–1829) na litografii J. Sonntaga (ok. 1820).
Ze zbiorów autora.

oczekiwaną pomocą przyszła spragniona polskiego teatru publiczność uczestnicząca w kontraktach, która postanowiła hojnie odwdzińczyć się za przygotowanie nowej oprawy spektakli. Bogusławski wspominał:

[...] zgromadzeni pierwszego wieczora na Teatr Obywatele, po skończoney Sztuce, licznie zebranemi zawołali głosami: „Prosiemy o podwyższenie ceny Parterowych biletów na dukat”! Uczyniliśmy zadosyć żądaniu wspaniałych dobroczyńców, a przez kilka wieczorów tak napełniony miewaliśmy Teatr, że dwie tylko reprezentacyie, całą utraconą, do 20 000 zł. pol. wartującą Garderobę, sowicie nam wynagrodziły¹¹.

W kontekście niniejszych rozważań warto odwołać się również do barwnej biografii Jana Nepomucena Kamińskiego (1777–1855)¹² – aktora, reżysera, przedsiębiorcy teatralnego, tłumacza, dramaturga i wieloletniego antreprenera sceny polskiej we Lwowie (w latach 1809–1842). We wspomnieniach, w opisie początków swojej artystycznej drogi Kamiński przywołał wydarzenia związane z pobytem w Kamieńcu Podolskim (1803–1805). Brak w mieście stałego, działającego przez cały rok budynku teatralnego sprawił, że wraz z prowadzonym przez siebie zespołem grał w domach prywatnych i odwiedzał ze swoimi przedstawieniami okoliczne miejscowości. Rytm objazdów był związany m.in. z jarmarkami i ze zjazdami szlacheckimi. Refleksje Kamińskiego są dla współczesnego czytelnika wartościowe poznawczo przede wszystkim z tego powodu, iż artysta zwrócił uwagę na ogromne trudności bytowe, z jakimi zmagali się aktorzy w trakcie podróży, a także barwnie przedstawił prymitywne warunki techniczne ówczesnych występów organizowanych w doraźnie przystosowywanych pomieszczeniach. Wspominał:

Przybrałem do siebie kilku studentów, kilka kobiet, spakowałem wóz, korytnę i kilka dekoracyj i z tem puściłem się w świat. Jeżeli gdzie był jarmarek lub zjazd jaki, tośmy grali przy odgłosie bębnow

¹¹ W. Bogusławski, *Dzieje Teatru Narodowego...*, s. 61.

¹² Zob. hasło *Kamiński Jan Nepomucen Michał* (16 v 1777 Kutkorz pow. Złoczów – 5 I 1855 Lwów), [w:] *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, oprac. zespół pod kier. Z. Raszewskiego, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1973, s. 278–280.

i trąb i zarobiło się, ale co się zebrało to się i przejadło. W lecie było nam dobrze, ale w zimie, to już najczęściej była bieda. Raz, kiedy przeszło 12 ludzi w mojej kompanii miałem, dają mi znać, że w którymś tam miasteczku będzie jarmarek. Kazałem wszystko na wozy spakować, siadamy i zajeżdżamy po długiej podróży do karczmy, do żyda. Tymczasem deszcz leje jak z rynny – jeden, drugi, trzeci dzień, my siedzimy, żyd dla nas wszystkich gotuje, jemy, pijemy, ja dzień w dzień moich aktorów ról wyuczam, a miałem między nimi i takich, którzy role kobiece grywać musieli, a tu deszcz nie przestaje. Nareszcie rozsyłałam po okolicznych dworach afisze, które zawsze już miałem przygotowane, zapraszam na ten i na ten dzień, robię próbę po próbie, wszyscy dobrze role umieją, przychodzi wieczór, nie ma nikogo! Masz diabła, pomyślałem sobie, żyd za mną chodzi, w głowę się skrobie i już mało gwałtu nie krzyczy. Co to będzie? Nareszcie koło północy przyjechało kilku szlachciców, przychodzą, no grajże tu, lecz przecież opatrzyli całą moją niedolę i jeden z nich pożyczył mi na rewers 40 dukatów. Zapłaciłem żydowi i pojechałem w inne miasto¹³.

Prowincjonalny aktor, przedsiębiorca i dekorator Stanisław Krzesiński (1810–1902)¹⁴, opisując swoje występy w objazdowym zespole Jana Brzezińskiego, w rozdziale omawiającym wydarzenia z 1828 roku przywołał

13 Spisane przez Grzegorza Razumiłowskiego wspomnienia Jana Nepomucena Kamińskiego opublikował Karol Estreicher, *Teatra w Polsce*, t. 3, wyd. 2 fotooffsetowe, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1953, s. 155–157. Tekst przedrukował również Jarosław Komorowski w rozprawie *Polskie życie teatralne na Podolu i Wołyniu do 1863 roku*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1985, s. 13–15. O charakterystycznych dla dziewiętnastowiecznej prowincji teatralnej relacjach pomiędzy aktorami a publicznością świadczy m.in. przekaz Karola Estreichera dotyczący występów „kompanii z Kamieńca” w Jarmolińcach na Podolu (pow. proskurowski) w 1853 roku. Historyk relacjonował, że „w czasie odgrywania *Wesela w Ojcowie*, rozmarzony słuchacz wyskoczył z krzesła na scenę i puścił się w koperczaki do grającej aktorki. Ramię straży bezpieczeństwa, rzuciło tamę przed miłośnikami zapalając wielbiciela płci nadobnej. – Scena ta wyświeca familiarność między słuchaczami a działaczami na scenach prowincjonalnych”. Zob. K. Estreicher, *Teatra w Polsce*, t. 1, wyd. 2 fotooffsetowe, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1953, s. 90–91.

14 Zob. hasło *Krzesiński Tertulian Stanisław* (29 IV 1810 Warszawa – 13 VII 1902 Warszawa), [w:] *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, s. 345–346.

m.in. wydarzenia związane z pobytem w Łęcznej¹⁵ w okresie trwającego tam jarmarku jesiennego¹⁶ (na św. Idziego):

W ostatnim tygodniu miesiąca sierpnia wyjechaliśmy do Łęcznej na jarmark, trwający zwykle cztery tygodnie, a przy zebranej tu całej dywizji ułanów i parku artylerii dla ćwiczeń wojskowych można się było spodziewać dobrych dochodów. Jakoż w samej rzeczy źle tu nie było. Jarmark był bardzo liczny, ale głównie trwał tylko dwa tygodnie, to jest tydzień przed i tydzień po św. Idzie. Potem byli jeszcze rozmaici kupcy, mianowicie z końmi, ze względu bawiącej tu kawalerii, ale kupujących z każdym dniem ubywało. Tylko co niedziela były większe zjazdy, mianowicie chłopskie, i to nazywano jarmarkiem chłopskim.

Teatr mieliśmy wybudowany na sali oberży, w gmachu murowanym, noszącym nazwę ratusza. Sala szeroka, ale nieco przykrótka, więc scena długa była tylko łokci sześć; z szerokości tyle zostało, że po bokach mieliśmy garderoby, a wysokość podniesienia dawała możliwość mieszkania tam artystom, bo dyrektor i artystki zaledwie znaleźli miejsce przypadkiem w domu zajezdnym, a następnie na poddaszu w rynku żydowskim, w domu Jankła utrzymującego winiarnię. Wejście jedyne na scenę mieliśmy urządzone z podwórza przez okno, a materiał do budowy sceny znaleźliśmy gotowy, umyślnie na to przechowywany przez właściciela oberży. [...]

Nie było w zwyczaju grywać więcej jak trzy razy w tydzień, to jest we wtorki, czwartki i niedziele. To sobie wyraźnie zastrzegał oberżysta utrzymujący salę¹⁷.

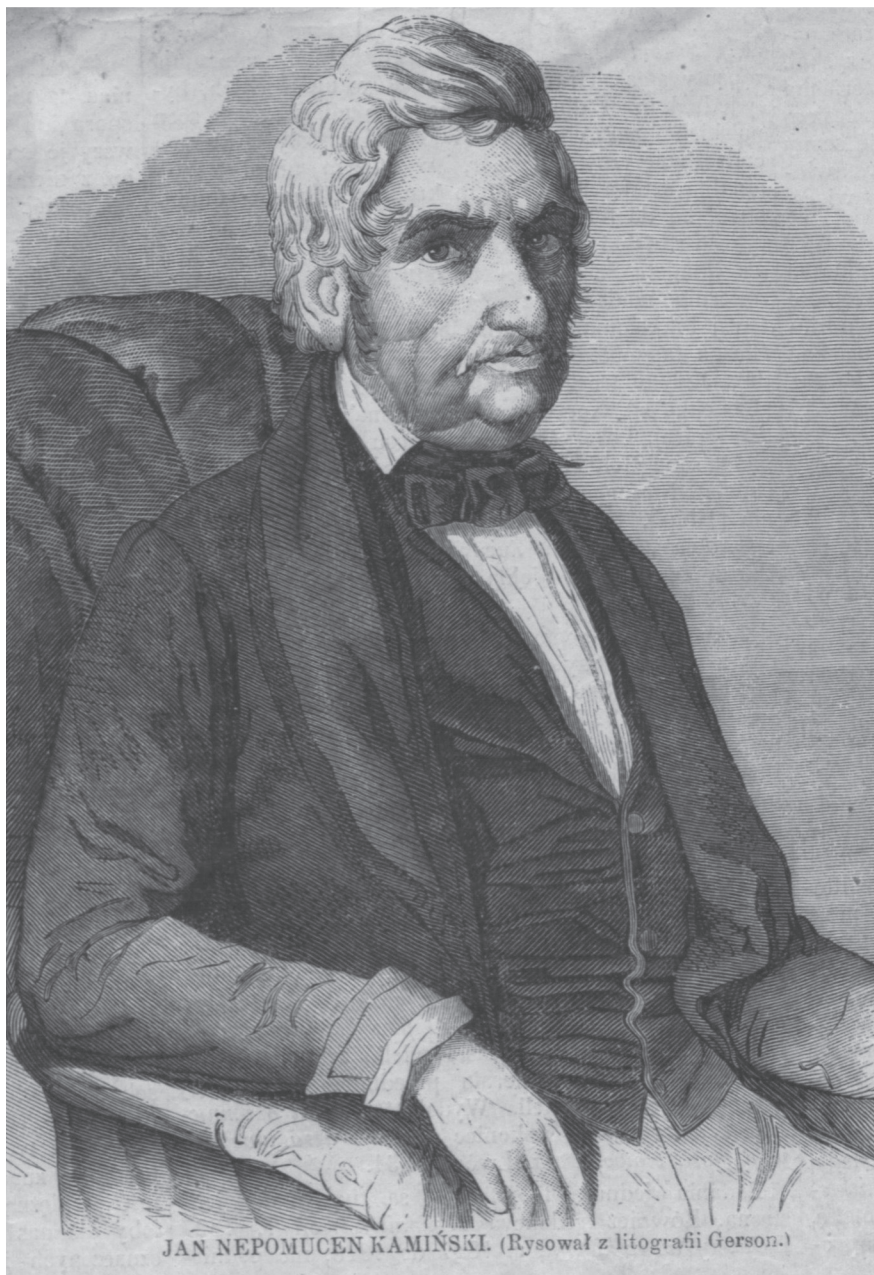
Relacja z pobytu (czerwiec–lipiec 1828) w Łukowie¹⁸ zawiera intrygującą opis miejsc występów. Aktorzy z zespołu Brzezińskiego grali m.in.

15 Miasto położone ok. 30 km na północny wschód od Lublina.

16 Zob. T. Mencil, *Jarmarki łęczyńskie w XVII–XIX w.*, [w:] *Łęczna – studia z dziejów miasta*, red. E. Horoch, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łęczyńskiej, Łęczna 1989.

17 S. Krzesiński, *Koleje życia czyli materiały do historii teatrów prowincjonalnych*, oprac. i wstępem opatrzył S. Dąbrowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1957, s. 58–59.

18 Miasto położone 76 km na północ od Lublina.

JAN NEPOMUCEN KAMIŃSKI. (Rysował z litografii Gerson.)

Il. 4. Jan Nepomucen Kamiński (1777–1855) – portret zamieszczony na łamach „Tygodnika Ilustrowanego” w 1863 (nr 182, s. 109). Rys. Wojciech Gerson wg litografii Marcellego Maszkowskiego. Ze zbiorów autora.

w położonej przy zajeździe stajni, w której – w dni bez przedstawień – przebywały konie przyjeżdżających do miasta gości. Krzesiński pisał:

Teatr wybudowano w dużej, lecz w kolano skośnej stajni murowanej, na rogu rynku, gdzie był główny zajazd, z tym zastrzeżeniem, że w połowie nie zajętej, w dni wolne od przedstawień gospodarz miał prawo umieszczać konie i bryki podróżnych. Za każdy więc raz potrzeba było należycie kazać oczyszczać i wykadzać ten przybytek muzom poświęcony. Na koniec, dla wspólnej wygody, przenieśliśmy teatr na drugą połąć w środek rynku, do równie obszernej, ale znacznie niższej, drewnianej stajni zajazdu żydowskiego. Tu już nie było tyle pracy, ale za to mniejszy dochód. Bo i uczniowie sześcioklasowej tak zwanej szkoły wojewódzkiej księży pijarów już się porozjeżdżali po egzaminach na wakacje, i urzędnicy na ferie także się z miasta wydali, i rozpoczynające się żniwa, albo raczej w pełni swej będące, obywatelstwo okoliczne zatrzymywało w domach¹⁹.

Miejsca prezentacji spektakli (m.in. stajnie, ujeżdżalnie, sale w gospodach i zajazdach) doraźnie i w pośpiechu dostosowywane do funkcji teatralnych mogły zamienić się w niebezpieczne dla zdrowia (a nawet życia!) pułapki. W pamiętniku Krzesińskiego, w rozdziale przedstawiającym wydarzenia z 1832 roku, odnajdujemy m.in. relację z występów w Krasnymstawie²⁰. Związany wtedy z zespołem Tomasza Andrzeja Chęłchowskiego (1802–1861) aktor przeżył w trakcie spektaklu... zawalenie się sceny wykonanej z nieodpowiednio przygotowanego drewna. Wspominał:

[...] w sierpniu przenieśliśmy się do Krasnegostawu. Teatr tutaj urządzono w opróżnionej z efektów wojskowych ujeżdżalni. Materiału do tego dostarczyła pewna wdowa za bardzo małą opłatą, a kozły pod scenę i choina do umajenia ścian zwiezioną była z lasu miejskiego. Materiał świeży i szybkie budowanie stały się przyczyną takiegoż wypadku [...], że po paru tygodniach drzewo wyschnąwszy

¹⁹ S. Krzesiński, dz.cyt., s. 56.

²⁰ Miasto położone ok. 30 km na północ od Zamościa.

obluzowało zamki i scena wśród przedstawienia runęła. Graliśmy wtenczas *Ekonomę w zalotach*, czyli *Stach i Zośka*. Ja grając Organistę, w chwili gdy w tańcu wychodziłem na czele gromady wieśniaków, z dzbankiem w ręku wzniesionym, zostałem sam jeden na środku zapadającej sceny, bo wszyscy inni czując usuwanie się, szybko umknęli obawiając się wypadku²¹.

Trzeba raz jeszcze podkreślić, że związek tras objazdów i rytmu życia teatralnego z jarmarkami oraz zjazdami szlacheckimi był charakterystyczny w polskim teatrze pod koniec XVIII i w pierwszej połowie XIX stulecia dla praktyki zarówno zespołów utytułowanych, spędzających większość sezonu w wielkomiejskiej siedzibie, jak i pozbawionych sceny prowincjonalnych trup objazdowych²². Sytuacja stopniowo (choć na terenie każdego zaboru inaczej) zaczęła się zmieniać w latach siedemdziesiątych XIX wieku. Przemiany ekonomiczno-gospodarcze (m.in. rozwój kolei, usług bankowych, nowe metody międzynarodowej spedycji towarów, rozwój całorocznego handlu detalicznego i hurtowego w miastach), zmierzch niektórych form kultury ziemiańskiej, procesy demograficzne związane z rozbudową ośrodków miejskich i zmiany przekroju społecznego widowni teatralnej sprawiły, iż ów „jarmarczno-kontraktowy” paradygmat – choć nadal wyraźny²³ – nie wpływał już tak intensywnie na rytm i skalę ówczesnego życia teatralnego. Zbigniew Raszewski pisał,

21 S. Krzesiński, dz.cyt., s. 149.

22 Zob. A. Kuligowska, *Teatr jarmarczny*, „Pamiętnik Teatralny” 1975, z. 2, s. 186–214. Interesujące przyczynki i materiały źródłowe znajdują się w książce Stanisława Dąbrowskiego, *Aktorowie w podróży*, do druku przygotował Z. Wilski, wstępem poprzedził Z. Raszewski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1969.

23 Warto przywołać barwny i inspirujący (choć pomijany przez historyków) opis jarmarku w Łowiczu w 1878 roku, zamieszczony na łamach „Kuriera Codziennego” (1878, nr 212 z poniedziałku 11 (23) września, s. 1). Obok opisu transakcji znalazła się m.in. informacja o zorganizowanych na czas jarmarku występach „towarzystwa dramatycznego pp. Kremkiego i Wójcickiego, które zjechało na 10 przedstawień w sali Suchowskiego”. Łączenie relacji dotyczących przebiegu jarmarku z wiadomościami o występach teatralnych było praktykowane do końca XIX stulecia. W 1888 roku na łamach „Dziennika Poznańskiego” (nr 96 ze środy 25 kwietnia, s. 3) pojawiła się korespondencja uwzględniająca występy poznańskiego zespołu w czasie gnieźnieńskiego jarmarku św. Wojciecha. Czytamy w niej m.in.: „Kupców z Księstwa, Prus Zachodnich, Niemiec, Francji i Anglii bardzo wielu. Transakcje na konie idą szybko a za konie płacą dobrze. W ogóle ruch bardzo ożywiony. – Teatr nasz robi bardzo dobre interesa, a gra artystów i artystek podoba się wielce”.

iz po 1865 roku „kończył się w Polsce teatr szlachecki, a jego miejsce zajmował nowy, inteligencko-mieszczkański”²⁴. Wskazane zmiany nie spowodowały jednak zmniejszenia skali artystycznych peregrynacji grup teatralnych. Zespoły objazdowe przez cały rok szukały żłaknionej widowisk publiczności w ośrodkach pozbawionych stałej sceny, a ich wędrówki po prowincji były podstawowym warunkiem uprawiania zawodu. Tadeusz Sivert podkreślał, iż działalność prowincjonalnych zespołów zawodowych w drugiej połowie XIX stulecia wykraczała poza granice poszczególnych zaborów, a poczynania tych grup „odegrały niemałą rolę w tworzeniu i zachowaniu kultury narodowej”. Historyk teatru pisał:

Panował tu ruch nieustanny nie tylko w obrębie jednego zaboru. Wędrownie trupy aktorskie często się wymieniając przyjeżdżały do Królestwa zarówno z Galicji, jak i z Wielkopolski i trudno dziś mówić o stałym pobycie zespołu w jednym określonym miejscu. Większość „zimowała” w terenie, występując w zamkniętych pomieszczeniach, na lato zaś zjeżdżała do warszawskich ogródków²⁵.

W. Koryzna (właśc. Roman Fiałkowski; 1845–1900), bezpośredni uczestnik i znakomity kronikarz życia teatralnego Poznania i Wielkopolski w XIX stuleciu²⁶, pisał w 1871 roku (w odniesieniu do zaboru pruskiego),

- 24 Z. Raszewski, *Krótką historia teatru polskiego*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1990, s. 130. Historyk teatru podkreślał, że „w wyniku raptownych zmian gospodarczych powstawał nowy kontyngent publiczności. Wraz z nim pojawił się w teatrze widz mało zazwyczaj wyrobiony, ciekawszy treści niż wykonania, od treści oczekujący silnych przeżyć o jasno sprecyzowanym charakterze, co w praktyce oznaczało gust do farsy, melodramatu i operetki”.
- 25 T. Sivert, *Sceny ogródkowe. Zespoły amatorskie. Wędrownie teatry prowincjonalne w świetle prasy warszawskiej*, [w:] *Teatr polski od 1863 roku do schyłku XIX wieku*, red. T. Sivert, E. Heise, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982, s. 274–275 (tom wydany w ramach serii *Dzieje teatru polskiego*, red. T. Sivert, t. 3). Należy podkreślić, że duże znaczenie dla poruszanej w tym szkicu problematyki ma opublikowany przez Małgorzatę Leyko *Wykaz zespołów wędrownych występujących w miastach Królestwa Polskiego w latach 1864–1914 – zob. Teatr polski w latach 1890–1918. Zabór rosyjski*, red. T. Sivert, R. Taborski, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988, s. 660–675 (tom wydany w ramach serii *Dzieje teatru polskiego*, red. T. Sivert, t. 4, cz. 2).
- 26 Biografia Romana Fiałkowskiego, zmarłego w Poznaniu w czerwcu 1900 roku, ukrywającego się pod pseudonimem W. Koryzna, jest nadal niezrealizowanym zadaniem badawczym. Autor wielu wartościowych poznawczo i bezcennych do dziś opracowań dziewiętnastowiecznych dziejów sceny polskiej w Poznaniu urodził się w Nowym Sączu,

iż działalność zespołów prowincjonalnych postrzegać należy jako niezbędne dopełnienie aktywności „zespołów stołecznych”, jako rodzaj „drugiej sceny polskiej”, która „nie tylko nie nadwyreża korzyści moralnych, jakie winna scena oddawać sprawie narodowej [...], lecz owszem takowe podnosi”. Podkreślał, że

scena zatem prowincjonalna, która nie tylko nie może przynosić uszczerbku instytucji sceny narodowej w stolicy, lecz nadto roznosi i krzewi życie, obyczaj i mowę polską w miejscowościach dla ostatniej nieprzystępnych, a nieposiadających obecnie prócz kazalnicy żadnego przybytku w służbie sprawy narodowej i mowy ojczystej – zasługuje niewątpliwie ze wszech miar na żywe poparcie i zbiorową nawet opiekę ze strony organów publicznych i ludzi, którym leży na sercu sprawa rozwoju narodowego w Wielkopolsce i Prusach zachodnich.

Niemieckie trupy wędrowne zwiedziły już nie tylko wszystkie większe miasta Księstwa [Wielkiego Księstwa Poznańskiego – K.K.], lecz i najlichsze miściny, a żadnemu dotąd Niemcowi nie przyszło z pewnością na myśl, wystąpić przeciw nim na korzyść poznańskiej sceny niemieckiej²⁷.

Wskazane wyżej schematy funkcjonowania były z różną intensywnością realizowane przez kilkadziesiąt (rozpoznanych przez badaczy) zespołów, które działały w XIX i w pierwszych latach XX wieku na terenie wszystkich zaborów. Trzeba jednak zaznaczyć, że w grupie tej możemy wyodrębnić zarówno towarzystwa, których poziom nie wykraczał zbyt daleko poza poziom amatorski, jak i zespoły, których przedstawienia mogły rywalizować z propozycjami artystycznymi niektórych scen warszawskich. Postaciami najważniejszymi i najbardziej reprezentatywnymi

po porzuceniu stanu kapłańskiego i stanowiska wykładowcy w tarnowskim seminarium duchownym przybył do Poznania i rozpoczął pracę w jednym z banków. Był sekretarzem Teatru Polskiego, współpracownikiem Spółki teatralnej, społecznikiem, a przede wszystkim autorem wielu artykułów i opracowań dotyczących poznańskiego życia teatralnego. Zob. wspomnienia pośmiertne – „Dziennik Poznański” 1900, nr 141 z soboty 23 czerwca, s. 3; nr 143 z wtorku 26 czerwca, s. 4.

27 W. Koryzna, *Rocznik Sceny Polskiej w W.X. Poznańskiem i Prusach zachodnich w 1870 roku*, w kommissie K. Gąsiorowskiego, Śrem 1871, s. 29.

dla drugiej grupy artystów byli Anastazy Trapszo (1832–1898)²⁸ i Józef Teksel (także Texel; 1839–1904)²⁹. Bez tych dwóch przedsiębiorców trudno wyobrazić sobie dzieje sceny polskiej na prowincji. Ich artystyczne, pedagogiczne i organizacyjne dokonania nie tylko wpłynęły na los ogromnej liczby aktorów, lecz przede wszystkim ukształtowały i nasyciły gust publiczności pozbawionej możliwości stałego kontaktu ze „scenami wielkomięskimi”.

Trapszo był absolwentem warszawskiej Szkoły Dramatycznej. Aby zrealizować swoje marzenia, porzucił stabilną i dobrze płatną posadę nauczyciela matematyki. Debiutował na scenie lwowskiej w październiku 1856 roku. W 1858 roku został aktorem Warszawskich Teatrów Rządowych. Po upadku powstania styczniowego, zwolnieniu z rosyjskiego więzienia i zerwaniu współpracy ze stołecznymi scenami (w 1866) stworzył swój zespół i rozpoczął działalność objazdową, którą z niezwykłą intensywnością kontynuował do 1885 roku. Zajmował się pracą pedagogiczną, był autorem *Podręcznika sztuki dramatycznej dla artystów i amatorów* (Spółka Wydawnicza Polska, Kraków 1899)³⁰ oraz – odrzuconych przez władze zaborcze – przepisów nadających objazdowemu zespołowi określony status prawny. Zasłynął w środowisku wprowadzeniem stałych gaź dla pracujących dla niego aktorów. Życie tego niezwykłego artysty, przedsiębiorcy i uczestnika powstania styczniowego nie doczekało się jeszcze monografii, zawierającej m.in. pełne rekonstrukcje tras kolejnych wypraw, których zasięg i liczba także z dzisiejszego punktu widzenia budzą podziw i niedowierzanie. O rozmachu i dynamice jego działalności teatralnej świadczy chociażby to, że w 1867 roku odwiedził wraz ze swoim zespołem m.in. Lublin, Radom, Częstochowę, Piotrków, Kalisz i Łódź. Tylko w latach 1868–1870 jego grupy grały w Kaliszu, Pleszewie, Kielcach,

28 Zob. hasło *Trapszo Anastazy Franciszek* (2 v 1832 Zamość – 11 VII 1898 Kraków), [w:] *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, s. 749–750.

29 Zob. hasło *Teksel, Texel, Józef Grzegorz* (12 III 1839 Łomża – 28 V 1904 Łódź), [w:] *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, s. 738–739.

30 Współczesna edycja *Podręcznika sztuki dramatycznej dla artystów i amatorów* ukazała się w zbiorze *W stronę praktyki – podręczniki sztuki aktorskiej*, wybór, oprac. D. Kosiński, A. Marszałek, A. Wanicka, przy współpracy A. Narębskiej, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego „Societas Vistulana”, Kraków 2007, s. 349–486 (w ramach serii *Polskie piśmiennictwo teatralne XIX wieku*, t. 1; na s. 351–362 Wstęp autorstwa D. Kosińskiego poświęcony dokonaniom Trapszy).

Za pozwoleniem Zwierzchności.

TEATR POLSKI W POZNANIU.

Dziś w Piątek, to jest: dnia 20. Czerwca 1823. roku

ARTYŚCI DRAMATYCZNI TEATRU WARSZAWSKIEGO
pod Dyrekcją Ludwika Osińskiego,
będą mieli zaszczyt
NA TUTEJSZYM TEATRZE
wystawić pierwszy raz
Komedią w trzech aktach Augusta de Kotzebue z niemieckiego przełożoną,
pod tytułem:

NAUKA MĘŻOM, ŻONA ZAZDROSNA.

czyli:

O S O B Y:

Konsyliarz Uhlen . . . Zofia Uhlen, tegoż małżonka . . . Major Uhlen, brat Konsyliarza . . . Karol Uhlen, ich synowiec, a syn chrzestny Konsyliarza . . . Hans Bozen, obywatel na wsi mieszkający . . . Emilia, jego córka . . . Lustig, masztulerz Bozena . . . Johan, służący Konsyliarza . . .	JP. Werowski. JP. Ledóchowski. JP. Szymanowski (ojciec) JP. Piasecki. JP. Anczyce. JP. Palczewska. JP. Koss. JP. Jastrzębski.
--	--

Scena w domu Konsyliarza.

Po której nastąpi pierwszy raz Komedyo-Opera w 1. akcie, z francuzkiego przez ś. p. Aloiz. Żółtkowskiego przełożona,
pod tytułem:

S U P L I K A N T,

czyli:

S Z T U K A Z Y S K A N I A F U N K C Y I

O S O B Y:

Sieranko, } Dąbrowka młoda młoda } Suplikanci . . . Pani Tabacka . . . Żywiaław, Adiunkt Nadliczbowy . . . Punkcik, Podkancelista . . . Huk, woźny . . . Tomasz, kredencierz } Ministra . . . Halt, Szwaycar }	JP. Koss. JP. Palczewska. JP. Pawłowska. JP. Szymanowski (syn) JP. Świergiecki. JP. Piasecki. JP. Jastrzębski. JP. Anczyce.
---	--

Scena w domu Ministeryalnym.

Cena miejsc:

Bilet do Łoży pierwszego piętra . . .	Złt. 6.
Bilet do Łoży drugiego piętra . . .	— 4.
Bilet Parterowy . . .	— 4.
Bilet Galeryjowy . . .	— 2.
Bilet Paradiżowy . . .	1. gr. 15.

Biletów łóżowych dostać można w Kasie teatralnej od godziny 9. do 12. z rana, a po południu od godz. 5.ley aż do zaczęcia Reprezentacyi.

Zacznie się punktualnie o godzinie 7mej.

Żadna osoba bez okazania biletu wpuszczoną nie będzie.

Polnisches Theater in Posen.

Heute Freitag den 20. Juni 1823.

werden die Mitglieder der Schauspielergesellschaft des Warschauer Theaters unter der Direction des Ludwig v. Osiniski
die Ehre haben zum Erstenmale aufzuführen:

Lehre den Männern.

Ein Lustspiel in 2 Aufzügen, von August v. Kotzebue.

Der Supplikant.

Ein Lustspiel mit Gesang in 4 Aufzügen aus dem Französischen.

Eigenbilletts sind an der Kasse beim Eingange zu haben. — Die Kasse ist Vormittags von 9 bis 12 Uhr offen und Nachmittags von 3 Uhr an. — Die übrigen Billets werden vor Eröffnung des Theaters verkauft.

Der Vorverkauf der Billets wird Niemand einlassen.

Il. 5. Afisz dokumentujący gościnne występy artystów sceny narodowej w Poznaniu 20 czerwca 1823 roku. Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 1687, k. 4).

Koninie, Kole, Sieradzu, Piotrkowie, Łowiczu, Włocławku. Od 1871 do 1877 roku w trakcie letnich miesięcy z dużym powodzeniem prowadził zespoły występujące w warszawskich teatrach ogródkowych (Tivoli – 1871, 1872, 1874; Alhambra – 1872, 1873, 1874, 1875, 1877; Eldorado – 1876; Arkadia – 1877), a przez wielu miłośników tych scen był postrzegany jako utalentowany inscenizator, którego realizacje wykraczały zdecydowanie poza rozrywkowe oczekiwania bywalców sal przesyconych zapachem piwa i golonki³¹. Trapszo, rywalizując z innymi „ogródkowymi dyrektorami”, „bił swoich konkurentów niepospolitą inwencją repertuarową i umiejętnością odciągania im najlepszych aktorów”³². Wspominając tego niezwykłego artystę, Józef Kotarbiński podkreślał, że Trapszo, który

opuścił scenę warszawską, został dyrektorem teatrów prowincjonalnych i położył na tem polu wielkie zasługi, podnosząc poziom artystyczny scen wędrownych. Jako człowiek wykształcony odróżniał się korzystnie od wielu innych przedsiębiorców na prowincji pomiędzy którymi obok ludzi sumiennych i gorliwych, znajdowały się osobniki graniczące niemal z analfabetyzmem, albo spekulanci i kabotyni bardzo lichej próby. Chociaż go pochłaniały czynności dyrektorskie, Trapszo występował czasem w większych rolach w Warszawie na scenach ogródkowych, podczas sezonu letniego, gdy władze rosyjskie pozwalały na parę miesięcy rozgościć się w stolicy Królestwa teatrom prowincjonalnym³³.

Józef Teksel (Texel) debiutował w 1857 roku w Radomiu jako aktor w objazdowym zespole Pawła Ratajewicza. Do 1872 roku grał także w zespołach Trapszy, później stanął na czele własnego przedsiębiorstwa teatralnego, które w ciągu następnych dziesięciu lat (1872–1882) wie-

31 Zob. W. Filler, *Melpomena i piwo*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1960, s. 62–91 (tu rozdział *Trapszo i konkurenci*).

32 Tamże, s. 80.

33 J. Kotarbiński, *Aktorzy i aktorki*, Nakładem Mazowieckiej Spółki Wydawniczej, Warszawa–Płock 1924, s. 90–91. Ciekawy szkic do portretu Trapszy stworzył Władysław Krogulski (1843–1934) w swoich pamiętnikach – zob. tegoż, *Notatki starego aktora. Przewodnik po teatrze warszawskim XIX wieku*, wybór, oprac. D. Jarząbek-Wasył, A. Wanicka, TAIWPN Universitas, Kraków 2015, s. 535–537.

lokrotnie prezentowało spektakle m.in. w Lublinie, Siedlcach, Łomży, Suwałkach, Kielcach, Radomiu, Piotrkowie, Łodzi, Częstochowie, Płocku, Kaliszu. Letnie miesiące spędzał w Warszawie, gdzie organizował przedstawienia na scenach ogródkowych (rywalizując o względy publiczności m.in. z Trapszą). Słynął nie tylko z niezwyklej ruchliwości, lecz również z łączenia w repertuarze występów utworów komediowych z wodewilami i operetkami. W latach 1882–1883 kierował polskim teatrem w Petersburgu, a po powrocie wraz z nowym zespołem powrócił do działalności objazdowej, którą kontynuował aż do 1903 roku. Władysław Krogulski, aktor scen warszawskich (w latach 1863–1930) i znakomity pamiętnikarz, tak pisał o dokonaniach tego artysty:

stanowisko dyrektora teatru prowincjonalnego nie jest znów tak bardzo godnym zazdrości i nie zawsze rzeką mlekiem i winem płynącą, bo chyba nie było ruchliwszego przedsiębiorcy nad Texla, od Petersburga do najmniejszego zakątka w kraju znanego jako bardzo sympatycznego człowieka i aktora³⁴.

Wędrowne zespoły często przyciągały początkujących aktorów, którym nie udało się pozyskać sezonowego angażu na wielkomiejskiej scenie, a praca na prowincji wydawała się najlepszym sposobem „przeczekania” trudnych chwil. Objazd był dla nich tylko przedśmionkiem „prawdziwej kariery”, rodzajem przepełnionej nadzieją na lepszą przyszłość aktorskiego czyśca, niewdzięcznym etapem na drodze do realizacji marzeń i spełnienia artystycznego. Nie bez powodu w *Dzienniku* Wincen- tego Rapackiego ojca (1840–1924) czytamy:

Och, teatrze płocki, świecisz zawsze w moich wspomnieniach jako cudowna jaka niebieska lampa, z której do duszy wciskało się światło. Tam to poznałem i życie aktora, i dziwne to życie, cygańskie, koczujące, wędrowne, budziło we mnie wstręt zawsze. Jam tak ukochał sztukę, że chciałem widzieć jej kapłanów, aby jaśnieli wszystkimi cnotami, aby te sceny, które wystawiają na teatrze, były

34 Zob. W. Krogulski, dz.cyt., s. 537.

niejako odbiciem ich własnych. Dlatego całym marzeniem moim było dostać się do Warszawy [...]»³⁵.

Znacznie większą grupę stanowili jednak zafascynowani sceną amatorzy i miłośnicy sztuki, którzy porzucali swoje dotychczasowe uporządkowane życie i decydowali się na niepewny los prowincjonalnego aktora. Jako przykład posłużyć może biografia Karola Hoffmana (1855–1937)³⁶, absolwenta gimnazjum w Suwałkach, który w 1875 roku porzucił studia prawnicze w Warszawie, wyjechał do Włocławka i wszedł w skład zespołu Czesława Teofila Janowskiego. W chwili podjęcia decyzji miał już za sobą udział w amatorskich przedstawieniach w sali Towarzystwa Dobroczynności oraz konsultacje aktorskie udzielane przez Jana Chęcińskiego. Tak wspominał te wydarzenia:

Teofil J., odziedziczywszy czy też wygrawszy trzysta rubli, postanowił zaprzepaścić takowe w przedsiębiorstwie teatralnym i zbierał trupę na Włocławek. [...] Zapropomował mi engagement na rolę drugich amantów. Wprawiło mnie to w niepomierłą dumę i zachwyt, i bez namysłu rzuciłem karierę prawniczą dla otwierającej się przede mną artystycznej kariery. Dyrektor zapytał mnie o warunki. Nie miałem pojęcia, co mu odpowiedzieć, i zażądałem, na chybił trafił, tego, com miał w Warszawie: 25 rubli na miesiąc. Ofiarował mi dwadzieścia, przystałem, i w parę dni, spakowawszy do małej walizki parę książek, kilkanaście kołnierzyków i chustek do nosa, w mundurze studenckim wyruszyłem do Włocławka. A było to przy końcu listopada roku pańskiego 1875 [...]. Trupa nasza, jakeśmy się obrachowali we Włocławku, składała się z siedmu mężczyzn (w tej liczbie jeden sufler i jeden kompletny nieużytek) i czterech kobiet (z tych jedna kasjerka wcale nie do gry!). Nie zrażało nas to jednak. Aby tylko grać i żyć!...»³⁷.

35 W. Rapacki ojciec, *Z dziennika*, [w:] *Wspomnienia aktorów (1800–1925)*, t. 2, oprac. S. Dąbrowski, R. Górski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1963, s. 39–40. Cytowany fragment opatrzony został datą 5 grudnia 1882.

36 Zob. hasło *Hoffman Karol* (30 VIII 1855 Suwałki lub Łomża – 7 XII 1937 Śródborów), [w:] *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, s. 229–230.

37 K. Hoffman, *Z listów eks-aktora do eks-aktora*, [w:] *Wspomnienia aktorów...*, t. 2, s. 59.

Za pozwoleniem Zwierzchności.

TEATR POLSKI W POZNANIU.

Dziś we Wtorek dnia 21. Czerwca 1824 roku

RTYŚCI DRAMMATYCZNI TEATRU NARODOWEGO WARSZAWSKIEGO
pod Dyrekcyą Ludwika Osińskiego,
będą mieli zaszczyt
NA TUTEYSZYM TEATRZE
wystawić pierwszy raz
KOMEDYĄ w 3ch Aktach, z francuzkiego przełożoną,
pod tytułem:

MIENIAMANA SYNOWICA.

O S O B Y.	
Dermont, byłby Kapitan okrętowy	JPan Kudlicz.
Walery, syn	JPan Piasecki.
Laura, synowica	JPanna Palczewska.
Eugenia, żona Walerego	JPani Kurpińska.
Sainville, kochanek Laury	JPan Jasiński.
Franciszek, jego służący	JPan Anczyz.
Małgorzata	JPanna Pawłowska.
Jedrus, ogrodnik, syn Małgorzaty	JPan Koss.

(Scena w domu Kapitana, niedaleko Marylii.)

Zakończy KOMEDYĄ w 1. Akcie Pana Scribe, z francuzkiego przełożoną
pod tytułem:

MICHAŁ I KRYSIA.

O S O B Y.	
Stanisław, żołnierz polski	JPan Kudlicz.
Krysia, młoda dziewczyna	JPani Kurpińska.
Michał, iey kuzyn	JPan Swiergocki.
Chłopiec z oberży.	

(Scena we Francyi.)

C E N A M I E Y S C.

Bilet do Łoży na pierwszym piętrze Zł. 6. — Bilet do Łoży na drugim piętrze Zł. 4. — Bilet na Parter Zł. 4. — Bilet na Galeryę Zł. 1.
Biletów Łożowych dostać można na Nowém mieście w domu Pana Hein No. 217 do godziny 10tej zrana; później zaś w Kasie teatralnej.

Zacznie się o godzinie w pół do 8mej.

Polnisches Theater in Posen.

Heute Dienstag den 22. Juni 1824.

wied die Warschauer Schauspieler-Gesellschaft unter der Direction des Ludwig von Osinski
die Ehre haben aufzuführen:

Die angebliche Richte.

Aufspiel in 3 Aufzügen.

Zum Schluss:

Michel und Tinchon.

Aufspiel in 1 Aufzuge.

Il. 6. Afisz informujący o gościnnych występach warszawskiego Teatru Narodowego w Poznaniu 21 czerwca 1824 roku. Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 1687, k. 13).

W pamiętnikach aktorów prowincjonalnych zespołów objazdowych z drugiej połowy XIX stulecia bardzo często pojawiają się wątki związane z biedą, niepewnością jutra, chorobami wynikającymi z „podróznej” diety i złych warunków mieszkaniowych³⁸, chciwością teatralnych przedsiębiorców, a nawet ostracyzmem społecznym, którego źródłem był brak stabilizacji życiowej związany ze specyfiką uprawianego zawodu. Roman Żelazowski (1854–1930), aktor, który – choć odnosił sukcesy na scenach Poznania i Krakowa – w różnych okresach swojej bogatej kariery doświadczył objazdowych niedogodności, wspominając młodzieńcze fascynacje i pierwsze spotkania z prowincjonalnym teatrem w Tarnowie, pisał:

Czas wolny od zajęć szkolnych upływał mi na wystawianiu przed budynkiem teatralnym, na włóczeniu się za aktorami, aby ich bodaj na chwilę zobaczyć, przyjrzeć się z bliska tym szczęśliwym wybrańcom losu, którzy byli przedstawicielami sztuki. Nie widziałem ani pokrzywionych butów, ani lichej ich odzieży. Te blade twarze i jakieś zawadiackie miny imponowały mi. Zazdrościłem im z całej duszy – a oni głód cierpieli, jak się później dowiedziałem. Prywatny przedsiębiorca, dyrektor teatru, nie mając powodzenia, nie mógł wypłacać należnej aktorowi gaży. Doszło do tego, że zbierano składki

- 38 Edward Webersfeld (pseud. E. Tkaczopolski, 1846–1918), wspominając swoje występy w Jarosławiu (1866) z objazdowym zespołem Józefa Bendy, pisał: „Oryginalna ta kawałkada, zdążając do Jarosławia, gdzie zamierzała darzyć publiczność swymi artystycznymi produkcjami, mijła wsie i miasteczka leżące po drodze, ku niemałemu zdziwieniu wieśniaków, nie oswojonych z czymś podobnym... [...]. Pod noc zjechało towarzystwo do Dobromila, gdzie miano zanocować, ale rozpatrzywszy się w cenach tamtejszego Grand Hotelu, obfitującego w dwa pokoje i obszerną izbę szynkową, którą usłużny gospodarz za opłatą pięćdziesięciu centów od osoby chciał przeobrazić na wspólną sypialnię dla sześciu osób, zaś za nocleg w numerach liczył tylko po jednym guldenie od głowy – uradzili artyści za namową furmanów, obeznanych z marszrutą, pojechać jeszcze małą milkę i przenocować w bardzo porządnej austerii, gdzie dostanie wszystkiego, a można się przespać wygodnie za szóstaka od gościa. Na świeżym sianie, rozścielonym w szynkowni i pokrytym prześcieradłami, ułożyli się mężczyźni, a płeć piękna zajęła alkierz, z którego gospodarz wyniósł się z całą rodziną do komórki. Nazajutrz ruszono w dalszą drogę i pod wieczór zawitał teatr w mury Jarosławia, odprowadzony przez gawiedź żydowską do kamienicy, w której zwykle rozbijała swoje namioty koczująca Melpomena”. Zob. E. Webersfeld, *Z teki aktora*, [w:] *Wspomnienia aktorów (1800–1925)*, t. 1, oprac. S. Dąbrowski, R. Górski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1963, s. 370.

na kapłanów sztuki, a panie tarnowskie wydawały kolejno obiady najbiedniejszym³⁹.

Początek kariery wybitnego aktora, reżysera i pedagoga Kazimierza Kamińskiego (1865–1928)⁴⁰ wiązał się z porzuceniem posady młodszego telegrafisty w cyrkule I/XI na warszawskim Podwalu i wejściem w skład prowincjonalnego zespołu Jana Żołopińskiego, który w czerwcu 1884 roku rozpoczął występy w teatrze ogródkowym Eldorado. Kolejnych kilka lat wypełnionych objazdami i pracą w grupach kilkunastu przedsiębiorców artysta wspominał jako „ciężką szkołę” narażającą adepta aktorskiego posłannictwa na skrajną biedę, nieuczciwość kolejnych dyrektorów, zwątpienie i szereg rozczarowań:

We wrześniu tego roku [1884 – K.K.] odbyłem mą pierwszą podróż w szeroki świat, do Radomia, żydowskim bałagulą z Grzybowa.

Same szczyty Radości, Smutku, Głodu, Chłodu, Potu, Upojenia, Rozczarowań i Bóg wie czego jeszcze.

Pięć lat mocno wbitych w młody mózg. Takie pięć lat można z humorem opisać, ale przeżyć je bardzo ciężko. Przemierzyłem Polskę wzdłuż i wszerz koleją, bryką, wozem, piechotą.

Grałem, tańczyłem, śpiewałem, malowałem, suflerowałem i robiłem wszystko, co w teatrze na prowincji robić wypadło. Zmieniałem dyrektorów jak bogacz rękawiczki: Żołopiński, Sarnowski, Grabiński, Puchniewski, Kremski. Zmieniałem ich, aby zdobyć środki do życia, bo za te wypłaty niewiele można było kupić, chociaż wszystko

39 R. Żelazowski, *Pięćdziesiąt lat teatru polskiego (Moje pamiętniki)*, [w:] *Wspomnienia aktorów...*, t. 2, s. 79. Adam Grzymała-Siedlecki, komentując niezwykle trudną sytuację materialną prowincjonalnych aktorów, pisał: „Gaża! Właściwie była to rzeczywistość do pewnego stopnia obłoczna. Nigdy jej się nie widziało wypłacanej w całości, bo ją przedtem wybierano zaliczkami. *A conto* owo, zaliczka, w wielu teatrach nie wychodziło również z dziedzin abstrakcji; tak na *a conto* oczekiwano, tak o tym *a conto* marzono i śniono, takim ono bywało olśnieniem, że gdy w jakiejś sztuce wchodzącemu na scenę Włodzimierzowi Kosińskiemu ktoś radośnie szepnął: Dziś dają *a conto* – Kosiński, tą wieścią wskroś przejęty, zamiast na scenie powiedzieć: *Wszyscyśmy równi, gdzie idzie o ojczyznę* – z emfazą huknął *Wszyscyśmy równi, gdzie idzie o a conto!*”. A. Grzymała-Siedlecki, *Świat aktorski moich czasów*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1973, s. 69.

40 Zob. hasło Kamiński Kazimierz Albin (1 III 1865 Warszawa – 9 IX 1928 Warszawa), [w:] *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, s. 280–282.

było tanie. Tak zwane *a conto* rzadko kiedy dochodziło do pół rubla po przedstawieniu, a było ich w tygodniu trzy, czasem cztery. Pensja pieniężna była teorią – w praktyce nigdy nie stosowaną.

[...] Z rówieśnych wielu porzuciło teatr, zawiedzeni, rozczarowani, poznawszy jego stronę ukrytą, inni potonęli w morzu wódki z przyjaciółmi kulis, jakich na prowincji nie brak nigdy [...] ⁴¹.

Stałym motywem obecnym we wspomnieniach aktorów współtworzących „wędrowne towarzystwa” w drugiej połowie XIX stulecia była nieuczciwość wielu prowincjonalnych przedsiębiorców teatralnych. Adam Grzymała-Siedlecki pisał:

Oczywiście, że wśród pryncypałów nie brakło i takich, którzy by od czasu do czasu powinni byli „prowadzić sezon” w kryminale; jeden zarywał aktorów, drugi zarywał dostawców, trzeci – kogo się dało. Zacny Leon Stępowski, długoletni artysta sceny krakowskiej [...], opowiadał mi, jak za młodych lat, w imieniu dyirekcji swego wędrownego teatru, przybył „zamawiać salę” w Kołomyi – i tu go obito, bo przez pomyłkę wzięto go za niejakiego W., który kilka miesięcy temu ze swoim teatrem gościł w tym mieście, zebrał z przedstawień ładny grosz, pozarywał ludzi na prawo i na lewo, i zemknął *in seacula saeculorum*. Zdarzali się znowi i inni, jakaś miszkulancja kanciarza i artysty. Na gruby kamień nabierali dostawców i kontrahentów, ale żyli ambicją kosztownych wystaw, tęgiego wyreżyserowania sztuk itd. ⁴².

Dla grup „osiadłych” w miejskich całorocznych siedzibach podróz i występy gościnne były efektem wyboru, możliwością zwiększenia dochodów w trudnych miesiącach letnich i kontaktu z własną publicznością spędzającą czas np. w miejscowościach uzdrowiskowych (m.in. w Ciechocinku, Rabce, Nałęczowie, Krynicy, Szczawnicy) ⁴³. Seria goś-

⁴¹ K. Kamiński, *Autobiografia*, [w:] *Wspomnienia aktorów...*, t. 2, s. 165.

⁴² A. Grzymała-Siedlecki, dz.cyt., s. 67–68.

⁴³ Dużą ilość informacji dotyczących życia teatralnego w dziewiętnastowiecznych miejscowościach uzdrowiskowych można odszukać w kolejnych tomach legendarnego dzieła Karola Estreichera *Teatra w Polsce*. Ciekawe spostrzeżenia związane z gościnnymi

Za pozwoleniem Zwierzchności.

TEATR POLSKI W POZNANIU.

Dziś we Wtorek dnia 29. Czerwca 1824 roku

ARTYŚCI DRAMMATYCZNI TEATRU NARODOWEGO WARSZAWSKIEGO
pod Dyrekcją Ludwika Osińskiego,
będą mieli zaszczyt

N A T U T E Y S Z Y M T E A T R Z E

wystawić pierwszy raz

TRAJEDYĄ Woltera w 5ciu Aktach, wierszem przez Kantorbereggo Tymowskiego przełożoną,
pod tytułem:

MAHOMET PROROK,
C Z Y L I:
F A N A T Y Z M.

O S O B Y.	
Mahomet	J. Pan Szymanowski.
Omar, Namiestnik Mahometa.	J. Pan Jastrzębski.
Zopir, Szarif Mekki	J. Pan Kuchacz.
Polmira, } Niewolnicy Mahometa	J. Panna Zuchowska.
Zeid,	J. Pan Piasecki.
Fanor, Senator	J. Pan Jasicki.
Orszak Mahometa.	
Żołnierze.	

(Scena w Mekce.)

C E N A M I E Y S C A.

Bilet do Łoży na pierwszym piętrze Zł. 6. — Bilet do Łoży na drugim piętrze Zł. 4. — Bilet na Parter Zł. 4. — Bilet na Galeryę Zł. 1.
Biletów Łożowych dostać można na Nowém mieście w domu Pana Hein No. 217 do godziny 10tej arana; później zaś w Kasie teatralnój.

Zacznie się o godzinie w pół do 8mój.

Polnisches Theater in Posen.

Heute Dienstag den 29. Juni 1824.

wird die Warschauer Schauspieler-Gesellschaft unter der Direktion des Ludwig von Osinski
die Ehre haben aufzuführen:

M a h o m e t.

Trauerspiel in 5. Aufzügen.

Il. 7. Gościnne występy warszawskiego Teatru Narodowego w Poznaniu. Afisz informujący o przedstawieniu w dniu 29 czerwca 1824 roku. Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 1687, k. 20).

cinnych letnich występów teatru krakowskiego (1866, 1867, 1868, 1869, 1872) pod dyrekcją Adama Skorupki i Stanisława Koźmiana w – pozbawionym do 1870 roku stałego polskiego zespołu – Poznaniu może być przykładem wykorzystania artystycznego potencjału i własnej legendy w celach typowo komercyjnych, opartych na założeniu, że prezentacje przedstawień zespołu utytułowanego, posiadającego w swoim składzie wybitnych artystów przyciągną w ograniczonym czasie spragnioną ambitnego teatru wielkopolską publiczność⁴⁴. Podobne zapewne mechanizmy zadecydowały o tym, iż krakowski zespół wielokrotnie odwiedził Tarnów (1870, 1874, 1875, 1876, 1879, 1883, 1884), Mysłowice (1869), Kielce (1870) oraz Wieliczkę (1883)⁴⁵. Jak ustaliła Małgorzata Leyko, „w objazd ruszały także zespoły teatrów stałych na terenie zaboru rosyjskiego: w Łodzi (od 1888), Lublinie (od 1886), Sosnowcu (od 1897) i Kaliszu (od 1900)”⁴⁶. Od momentu powstania w 1870 roku regularną działalność objazdową prowadził również teatr poznański. Warto przypomnieć tezę sformułowaną przez Dobrochnę Ratajczakową, która zauważyła, iż dziewiętnastowieczny teatr polski był „zasadniczo sztuką ruchomą”, w której wyróżnić można określone (choć zmieniające się) strategie działania:

Zespoły albo zmuszone były do stałych wędrowek w poszukiwaniu rozproszonej na pewnym obszarze widowni, albo musiały okre-

występami teatru krakowskiego w Krynicy w 1871 roku umieścić w swoich wspomnieniach uczestniczący w objeździe aktor Edward Webersfeld (pseud. E. Tkaczopolski) – zob. tegoż, dz.cyt., s. 349–359. Warto przypomnieć, iż zespół krakowski grał w Krynicy trzykrotnie – w 1866, 1871 i 1872 roku.

- 44 W trakcie kolejnych występów (od 9 czerwca do 23 lipca 1866; od 28 maja do 27 sierpnia 1867; od 16 maja do 7 sierpnia 1868; od 29 maja do 29 sierpnia 1869) poznańska publiczność mogła podziwiać grę m.in. Heleny Modrzejewskiej, Antoniny Hoffmann, Anieli Aszpergerowej, Wincentego Rapackiego, Feliksa Bendy, Aleksandra i Bolesława Ładnowskich. Wcześniej, w latach 1850–1859, zespół krakowski (kierowany kolejno przez Tomasza Andrzeja Chęłchowskiego i Juliusza Pfeiffera) odwiedził Poznań siedem razy. Wszystkie występy teatru krakowskiego w stolicy Wielkopolski opisałem w monografii *Teatry polskie w Poznaniu w latach 1850–1875. Repertuary, artystyczne idee, polityczne konteksty*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2013 (tu także szczegółowa rekonstrukcja repertuarów oraz bibliografia recenzji).
- 45 Zob. Karol Estreicher (sen.), *Teatra w Polsce*, t. 4, cz. 2, TAIWPN Universitas, Kraków 1992, s. 683–697; Z. Jabłoński, *Teatr krakowski w latach 1865–1893*, [w:] *Teatr polski od 1863 roku...*, s. 482–484.
- 46 M. Leyko, *Teatr prowincjonalny w Królestwie Polskim w latach 1864–1914*, [w:] *Teatr polski w latach 1890–1918...*, s. 620.

sowo szukać nowych środowisk lub podążać za swoją publicznością zmieniającą na lato miejsce pobytu. Stąd też przez cały wiek XIX istniały dwa podstawowe typy aktorskich podróży względem siebie komplementarne: wędrownka stała, uprawiana przez trupy nieposiadające sezonowych punktów zaczepienia, i wędrownka okresowa, o wyznaczonym czasie trwania (sezon letni), związana z częściową stabilizacją zespołu na miesiące jesienno-zimowe, spędzane w tym samym miejscu⁴⁷.

Zainaugurowanie (13 stycznia 1870) w stolicy Wielkopolski działalności stałego, zawodowego polskiego zespołu aktorskiego było możliwe dzięki aktywności społeczników, ukonstytuowaniu się – w niezwykle trudnych warunkach politycznych – obywatelskiego Komitetu Teatralnego, a przede wszystkim wskutek uchwalenia przez pruski parlament nowej ordynacji proceduralnej dla Związku Północnoniemieckiego, która uchylała konieczność uzyskiwania zgody władz na wystawianie przedstawień w języku innym niż niemiecki⁴⁸. Jeszcze przed uzyskaniem stałej siedziby (w 1875 roku) polski zespół był postrzegany jako instytucja narodowa reprezentująca i wspierająca wszystkich Polaków żyjących pod zaborem pruskim, łącząca aspiracje artystyczne ze służbą polskim wartościom i językowi. Poznańscy organiczniści od początku zakładali, iż zasięg działalności polskiej sceny wykróczy zdecydowanie poza mury Festung Posen, a „stały teatr w Poznaniu przyniesie korzyść środowiskom na

47 D. Ratajczakowa, *Wędrownka jako model życia i twórczości aktora w teatrze polskim XIX wieku*, [w:] tejże, *W kryształach i w płomieniu. Studia i szkice o dramacie i teatrze*, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006, s. 487. Zob. także inne studium Dobrochny Ratajczakowej, *Teatr prowincjonalny i prowincja teatralna w XIX stuleciu*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Scientiarum Artium et Librorum” 1987, t. 8, s. 11–33. Problem omówiła w świetnie udokumentowanej monografii Barbara Konarska-Pabiniak – zob. tejże, *Teatry prowincjonalne w Królestwie Polskim (1863–1914)*, Książnica Płocka im. Wł. Broniewskiego, Płock 2006. Należy w tym miejscu przypomnieć, że temat podróży był niezwykle często wykorzystywany w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku przez autorów popularnej komedii oraz dzieł nawiązujących w różny sposób do poetyki wodewilu – zob. D. Ratajczakowa, *Krótki tekst o komediowym podróżowaniu* (nieopublikowany maszynopis w zbiorach autorki).

48 Społeczno-polityczne konteksty powstania w Poznaniu stałego polskiego teatru na przełomie 1869 i 1870 roku omówiłem w monografii *Teatry polskie w Poznaniu w latach 1850–1875...*, s. 80–88. Zob. także artykuł Jarosława Maciejewskiego, *Narodziny własnej sceny narodowej Poznania*, „Pamiętnik Teatralny” 1988, z. 1–2, s. 189–213.

provincji, ponieważ przewidywano, iż będzie on dawać przedstawienia również w objeździe”⁴⁹. Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, że w pierwszych pięciu latach aktywności poznańskiego zespołu to niemal wyłącznie bezwzględne prawa ekonomii (nie społeczno-narodowa misja teatru działającego pod zaborem pruskim) zadecydowały o występach poza Poznaniem. Możliwości uczestniczenia w letnich objazdach nie mieli jednak ci spośród członków zespołu, którzy – przybывая z zaboru austriackiego lub rosyjskiego – nie posiadali pruskich paszportów i byli traktowani jak obywatele innych państw czasowo przebywający na terenie państwa pruskiego. Po zakończonym sezonie, zgodnie z obowiązującymi przepisami, musieli oni przekroczyć granicę zaboru, dzięki czemu ich występy na wielkopolskiej prowincji były niemożliwe⁵⁰. Przepis ten, egzekwowany aż do wybuchu I wojny światowej, bardzo mocno wpłynął na rytm i artystyczny wymiar letnich objazdów.

Pierwszy sezon działalności, kierowany przez Lecha Nowakowskiego i Miłosza Stengla⁵¹, poznański zespół zakończył gościnnymi występami

49 M. Witkowski, *Teatr w Poznaniu 1863–1869*, [w:] *Teatr polski od 1863 roku...*, s. 603. Trzeba przypomnieć, że na mocy umowy zawartej (za opłatą 1600 talarów) z dyrektorem niemieckiego teatru Schwemerem polscy artyści uzyskali możliwość gry w każdy poniedziałek i czwartek na scenie Stadttheater usytuowanego w zachodniej części placu Wilhelmowskiego (dziś plac Wolności). We wtorki i soboty mogli wystawiać swoje spektakle na scenie Teatru Letniego (zwanego także Teatrem Wiktorii) działającego w ogrodzie rozrywkowym Wilhelma Hildebranda przy ulicy Królewskiej (dziś ulica Libelta) i placu Królewskim (dziś plac Cyryla Ratajskiego). Z tych dwóch przestrzeni korzystali (z różną intensywnością) aż do otwarcia Teatru Polskiego w 1875 roku kolejni dyrektorzy polskiego zespołu. Prowadzący zespół w sezonie 1872/73 Zygmunt Sarnecki wynegocjował z władzami pruskimi zgodę na wykorzystanie teatru niemieckiego w każdą środę i sobotę oraz Teatru Letniego w niedziele, poniedziałki, wtorki, czwartki i piątki.

50 Pisał o tych restrykcjach związany z poznańskim Teatrem Polskim przez wiele lat (jako aktor, reżyser i dyrektor) Władysław Stoma (1888–1968) – zob. tegoż, „Zdziebko” o teatrze, [w:] *Poznańskie wspominki. Starzy poznaniacy opowiadają*, oprac. i przedmowę napisał J. Maciejewski, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1960, s. 232.

51 Funkcję dyrektorów poznańskiej sceny w XIX stuleciu pełnili (od 1870 roku) kolejno: Lech Nowakowski i Miłosz Stengel (od 13 stycznia do 15 maja 1870); Lech Nowakowski (od 25 września 1870 do 14 czerwca 1871); Stanisław Dobrzański (od 30 września 1871 do 24 marca 1872); Zygmunt Sarnecki (od 1 października 1872 do 15 czerwca 1873); Zygmunt Jaraczewski (od 1 października 1873 do 15 maja 1874); Karol Doroszyński i Władysław Terenkoczy (sezon 1875/76 i 1876/77); Karol Doroszyński (sezony 1877/78, 1878/79, 1879/80, 1880/81; do 30 listopada 1881); Łucjan Kościelecki (od 1 grudnia 1881 do 30 kwietnia 1882); Aleksander Podwyszyński (od 22 października 1882 do 17 marca 1883); Franciszek Dobrowolski (od 1 października 1883 do 11 lipca 1896); Edmund Rygiel (od 21 lipca 1896 do końca sezonu 1907/08).

No. 2.

TEATR POLSKI w POZNANIU.

Dziś w Czwartek dnia 29. Maja 1845.

**Towarzystwo Artystów
z Krakowa**

przedstawi:

**OKNO
NA PIERWSZYM PIĘTRZE.**

Dramacik w 3. obrazach przez Józefa Korzeniowskiego oryginalnie
napisany.

O S O B Y:

Hrabia	:	.	.	.	.	.	.	Pan Holtzmann.
Hrabina	:	.	.	.	.	.	.	Pani Szturm.
Kapitan	:	.	.	.	.	.	.	Pan Szturm.
Jakób, stary sługa Hrabiego	:	.	.	.	.	.	.	Pan Krzesiński.
Kasia, służąca Hrabiny	:	.	.	.	.	.	.	Pani Müller.
Adeleja, pięcioletnia córeczka Hrabiego	:	.	.	.	.	.	.	Pan Ładnowski.
Pasiecznik	:	.	.	.	.	.	.	

(Scena we wsi Hrabiego.)

Z a k o ń c z y:

FARYS WIESZCZ.

Deklamacja wykonana przez Pana Chominskiego starszego
w kostumie arabskim. — Wiersz napisany przez Karola Balińskiego. —
Naśladowanie z arabskiego.

Cena miejsc w domu jak przy kassie:

Bilet do łoża pierwszego rzędu 20 śgr. — na krzesło 20 śgr. —
na parter 12½ śgr. — do łoża drugiego rzędu 7½ śgr. — Amfiteatr
5 śgr. — Gallerya 3 śgr. — Dzieci na parter 7½ śgr.

Wniście o pół do 7mój. Początek o pół do 8mój.

E. Vogt.

Il. 8. Występy teatru krakowskiego w Poznaniu. Afisz informujący o sztukach wystawionych
w czwartek 29 maja 1845 roku. Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 2692, k. 75).

w liczącym ok. 9900 mieszkańców Gnieźnie, gdzie od 1 do 15 maja 1870 roku w sali Hotelu Europejskiego położonego przy Wilhelmstrasse (od 1919 – ulica Dąbrówki 19) polscy artyści zaprezentowali „z bardzo dobrym rezultatem”⁵² czternaście spektakli. Relacjonujący pobyt teatru w Gnieźnie korespondent „Dziennika Poznańskiego” odnotował, że na niektóre spektakle zabrakło biletów, a aktorom „otwarto [...] serca i domy, oddano kwatery, zapraszano w gościnę – słowem bawiono ich i goszczono prawdziwie po staropolsku”⁵³. W innym artykule można było przeczytać, iż przed jednym z przedstawień „dla napływających z prowincji widzów musiano dostawić dwa jeszcze rzędy krzeseł”, a na widowni zasiedli również Niemcy⁵⁴. Komercyjny sukces gościnnych występów w grodzie Lecha i różne wizje kierowania poznańską sceną sprawiły, że Stengel zerwał 16 maja 1870 roku spółkę z Nowakowskim i założył własny zespół objazdowy. Jeszcze w tym samym miesiącu już jako samodzielny przedsiębiorca teatralny, ok. 29 maja, rozpoczął występy w Gnieźnie (w teatrze letnim Pławińskiego), a następnie odwiedził m.in. Trzemeszno, Wągrowiec (Wągrówiec), Chełmno, Toruń, Inowrocław, Śrem, Gostyń i Pleszew⁵⁵. Do otwarcia gmachu Teatru Polskiego we wrześniu 1875 roku

52 W. Koryzna [właśc. Roman Fiałkowski], *Pamiętnik Sceny Narodowej w Wielkopolsce do roku 1888, czcionkami i w komisie drukarni „Dziennika Poznańskiego”, Poznań 1888*, s. 114. Cytowana praca, napisana przez stałego współpracownika Komitetu Teatralnego i Spółki akcyjnej Teatr Polski w ogrodzie Potockiego, jest do dziś jednym z podstawowych źródeł do rekonstrukcji dziejów poznańskiej sceny polskiej w XIX stuleciu.

53 „Dziennik Poznański” 1870, nr 108 z czwartku 12 maja, s. 3.

54 „Dziennik Poznański” 1870, nr 111 z niedzieli 15 maja, s. 3.

55 Informacje o występach zespołu Miłosza Stengla w Gnieźnie i Trzemesznie ukazały się na łamach „Dziennika Poznańskiego” (1870, nr 138 z niedzieli 19 czerwca, s. 3). Dzięki tej publikacji wiadomo, że Stengel zakończył występy w Gnieźnie 14 czerwca. Zagrał wtedy komedię *Kajcio* oraz „obraz dramatyczny w 5 aktach” pt. *Przybłęda*. Na łamach tego samego dziennika ukazała się także relacja z występu przed gnieźnieńską publicznością 5 czerwca 1870 roku. Prowadzona przez Stengla grupa wystawiła wtedy komediooperę w 1 akcie *Piastre’a Cormona i Felixa Dutertre’a de Véteuila* pt. *Folwark Primerose* oraz *Przysługę* – komedię w 1 akcie Alfreda Delacoura, Eugène’a L. Lemoine-Moreau i Lamberta Thibousta. Anonimowy autor artykułu odnotował, że „w pauzie odśpiewała p. Zwolińska aryę z opery *Linda*” (zob. „Dziennik Poznański” 1870, nr 131 z piątku 10 czerwca, s. 3). 8 czerwca Stengel przedstawił sztukę *Panie kochanku* – „anegdotę dramatyczną w 3 aktach przez I.J. Kraszewskiego”, a 10 czerwca – trzy jednoaktowe komedie: *Dwaj roztargnieni*, *On nie jest zazdrosny*, *Wybory do rady miejskiej* (zob. „Dziennik Poznański” 1870, nr 135 ze środy 15 czerwca, s. 3). Dwudniowe występy Stengla w Trzemesznie (w sali Tilsena) rozpoczęły się 16 czerwca 1870 roku. W trakcie prezentacji przedstawień „wszystkie miejsca były zajęte, a publiczność nieumysłone dała

Nr 26.

POZNAŃ.

Teatr Polski z Krakowa

pod dyrekcją

Juliusza Pfeiffera.

Dziś w Piątek dnia 3. Lipca 1857. roku

OSTATNI

Wielki Koncert H. WIENIAWSKIEGO.

PROGRAM.

Ouvertura, wykonana przez orkiestrę.

Air Varie par Vieuxtemps, wykonane przez Henryka Wieniawskiego.

Adagio et grande Polonaise, skomponowane i wykonane przez Henryka Wieniawskiego.

Na życzenie Dwa Romanse Warlamowa z wariacjami, utworu Henr. Wieniawskiego i przez niego wykonane.

NIESZCZĘŚCIA Najszcześliwszego Męża.

Komedia w 1 akcie Teodora Barriene, z francuskiego przez panią Bołejowską domarzona.

Marcell, adwokat
Fernand, kuzyn i pierwszy dependant Marcellego
Gregoret, adwokat

Pan Karol Królikowski.
Pan Krąpcowski.
Pan Benda.
Kamila, żona Marcellego
Aniela, młoda wdowa
Jan, lokaj.
(Rzecz dzieje się w Paryżu.)

Panna Rodzyńska.
Panna Szynglarska.
Pan Konst. Królikowski.

Arya z opery „LUKRECJA BORGIA” Donizettego,
wykonana przez Pana Wejgelt, kapelmistrza Teatru polskiego, w stosownym kostiumie.

Porządek repertaryjny: 1. Nieszczęścia najszcześliwszego męża. 2. Ouvertura. 3. Air Varie. 4. Arya. 5. Adagio et Polonaise. 6. Dwa Romanse Warlamowa.

CENA MIEJSC:

Łoża obcych 9 złp. — Łoża pierwszego piętra 6 złp. — Krzesła 6 złp. — Parter 2¹/₂ złp. — Łoża drugiego piętra 2 złp. — Amfiteatr 6 sgr. — Galeria 4 sgr.

Biletów do Łoż zawsze dostać można od godziny 9. z rana do 5. po południu w księgarni Wgo Żupańskiego, prócz dni niedzielnych i świątecznych.

Bilety dla uczniów po 1¹/₂ złp.

Początek repertaryjny o godzinie wpół do 9.

Grosses Concert,
gegeben von H. Wieniawski.

Unglücksfälle des glücklichsten Mannes.
 Lustspiel in 1 Akt, aus dem Französischen übersetzt von Madame Belejowska.

Józef Keller.

- II. 9. Afisz informujący o programie wieczoru (z 3 lipca 1857), w trakcie którego na scenie poznańskiego Stadttheater wystąpił Henryk Wieniawski oraz zespół teatru krakowskiego pod dyrekcją Juliusza Pfeiffera. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3682, k. 79).

poznański zespół grał w Gnieźnie jeszcze dwukrotnie (od 23 kwietnia do 30 maja 1871 oraz 27 i 28 kwietnia 1873 roku), a terminy przyjazdów powiązane były bezpośrednio z jarmarkiem św. Wojciecha (rozpoczynającym się około 23 kwietnia)⁵⁶, który trwał zwykle od ośmiu do dziesięciu dni, był połączony z odpustem i przyciągał do miasta wiele zamożnych i złaknionych rozrywki osób.

Niepokrywająca wszystkich wydatków bieżących dotacja Zarządu Spółki akcyjnej Teatr Polski w ogrodzie Potockiego oraz brak środków na utrzymanie zespołu w miesiącach letnich spowodowały, że przed 1875 rokiem poznański zespół wyjeżdżał na występy do Kalisza⁵⁷ – w latach

dowody zadowolenia” („Dziennik Poznański” 1870, nr 138 z niedzieli 19 czerwca, s. 3). Podziękowania za przychylne przyjęcie, skierowane „do obywateli Gniezna i Trzemeszna”, Stengel opublikował także na łamach „Dziennika Poznańskiego” (1870, nr 141 z czwartku 23 czerwca, s. 4). W krótkim tekście zauważył, iż wspieranie polskiego teatru to działanie „w imię narodowej sprawy”. Po wyjeździe z Trzemeszna, pomimo kłopotów materialnych i personalnych, zespół występował w Wągrowcu (w salce Hotelu Poznańskiego), Chełmnie (od 13 lipca; w sali teatru letniego Schmidta), Toruniu (od 21 do 28 sierpnia; w sali Teatru Miejskiego), Inowrocławiu (od 31 sierpnia do 20 września; ogółem 15 przedstawień w sali Hotelu Poznańskiego), Strzelnie (od 23 września do 2 października; 7 występów w sali Liedelta), Śremie (od 13 października do 4 grudnia 1870; w sali Kadziłłowskiego; zob. „Dziennik Poznański” 1870, nr 278 ze środy 30 listopada, s. 3; nr 283 z wtorku 6 grudnia, s. 3) i Gostyniu (od 7 grudnia 1870 do 1 stycznia 1871; w sali zajazdu Jankiewicza; zob. „Dziennik Poznański” 1870, nr 297 z piątku 23 grudnia, s. 3). Od 6 stycznia do 30 marca 1871 roku Stengel dał serię przedstawień w Pleszewie, gdzie w trakcie 30 występów zaprezentował ogółem 50 sztuk. Pełne zestawienie tytułów utworów zagranych w Pleszewie opublikował w liście skierowanym do redakcji „Dziennika Poznańskiego” (1871, nr 83 ze środy 12 kwietnia, s. 3). W. Koryzna obliczył, że „towarzystwo dramatyczne pod dyrekcją p. Miłosza Stengla odegrało w czasie od 29 maja 1870 do 1 stycznia 1871 r. – w 9 miastach – ogółem 115 przedstawień, złożonych z 58 sztuk” – zob. tegoż, *Rocznik Sceny Polskiej...*, s. 27 (tu także zestawienie tytułów dramatów).

56 O tradycji i przebiegu jarmarków św. Wojciecha w Gnieźnie – zob. *Dzieje Gniezna*, red. J. Topolski, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1965, s. 292–306, 351–359, 493–495, 536–537. Aby uświadomić sobie rozmach imprezy, warto przypomnieć, iż np. w trakcie wojcieszkańskich targów końskich w 1878 roku wystawiono na sprzedaż 3588 zwierząt. O gościnnych występach teatrów w Gnieźnie w trakcie jarmarków św. Wojciecha pisałem m.in. w *Dziejach Gniezna – pierwszej stolicy Polski*, red. J. Dobosz, wyd. Urząd Miasta Gniezna, Powiat Gnieźnieński, Gniezno 2016 (tu rozdział mojego autorstwa – *Piśmiennictwo, prasa, działalność wydawnicza i teatr w latach 1793–1918*, s. 437–471). Niemal wszystkie z 24 wizyt artystów poznańskiej sceny w Gnieźnie w latach 1870–1900 wpisywały się w rytm jarmarku.

57 W 1871 roku Kalisz liczył 13 682, w 1872 – 14 890, a w 1875 – 16 668 mieszkańców. Zob. Ad. [Adam Chodyński], *Dlaczego się Kalisz nie rozprzestrzenił? Kilka uwag w kwestii bieżącej*, „Kaliszanin” 1871, nr 26; *Dzieje Kalisza*, red. W. Rusiński, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1977, s. 331–332. Występy przyjeżdżających do miasta zespołów w latach

1871 (od 16 czerwca do ok. 10 września), 1873 (od ok. 28 czerwca do 6 września), 1874 (od 24 maja do ok. 2 lipca). Ekonomiczne przyczyny wymuszające podjęcie decyzji o gościnnych występach przedstawiał skrupulatnie kronikarz sceny poznańskiej. Kończąc charakterystykę sezonu 1872/73, W. Koryzna pisał:

Obrachunki kasowe, jakie mamy przed sobą, zamyka z dniem 1 maja 1873 niedobór około 5000 talarów! W rozchodzie nie liczono wydatków na osobiste potrzeby dyrektora Sarneckiego. Maj nie dał żadnego dochodu, a przedstawienia w pierwszej połowie czerwca dały dochód niedostateczny.

Wśród takich warunków finansowych opuścił p. Sarnecki Poznań 28 czerwca 1873 i udał się z towarzystwem do Kalisza⁵⁸.

We fragmentach podsumowujących sezon 1870/71 cytowany bezpośredni uczestnik wydarzeń wyliczał:

Położenie materyjalne Lecha Nowakowskiego było kłopotliwe. Komitet teatralny widział się zmuszonym opłacać oprócz przyrze-

1866–1890 odbywały się w przebudowanej ujeżdżalni kupca Golińskiego (zwanej często „teatrem zimowym”) przy ówczesnej alei Józefiny. Drugą przestrzenią wykorzystywaną (od 1878) przez grupy teatralne był drewniany i częściowo zadaszony, usytuowany niedaleko ujeżdżalni, w należącym do Golińskiego ogrodzie, mieszczący ok. 300 widzów teatr letni. Stanisław Kaszyński pisał: „W ostatnim dziesięcioleciu XIX w. były czynne dwie sale: teatr letni Golińskiego, zlikwidowany w 1892 r. i Ogródek Warszawski, dzierżawiony przez J. Wypiszczyka. Ponadto w porze letniej wykorzystywano salę koncertową w parku nad Prosną. [...] Ustalił się niejako podział ról: większe zespoły grały w sali zimowej Golińskiego lub niekiedy parkowej, natomiast Ogródek Warszawski służył głównie popisom obliczonym na najlżejszą i dość frywolną rozrywkę” (S. Kaszyński, *Dzieje sceny kaliskiej 1800–1914*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Łódź 1962, s. 121). Historię nowego, wznoszonego w latach 1896–1900, gmachu teatralnego zrekonstruował Makary Górzyński, *Dziewiętnastowieczny Teatr Miejski w Kaliszu. Architektura i polityki kulturowe na peryferiach imperium*, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Kalisz 2017.

- 58 W. Koryzna, *Pamiętnik Sceny Narodowej...*, s. 130. Informację o wyjeździe zespołu do Kalisza i pierwszym występie opublikował „Dziennik Poznański” (1873, nr 147 z niedzieli 29 czerwca, s. 4). W korespondencji znalazły się także wiadomości dotyczące kłopotów poznańskich artystów podczas przekraczania granicy zaborów: „Donoszą nam z Ostrowa, że przejeżdżającemu tam Towarzystwu Dramatycznemu p. Sarneckiego zatrzymano w komorze wszystkie rzeczy z powodu, że osoby w skład jego wchodzące na innej komorze przejechały przez granicę, i że rzeczy te dopiero [...] wydane zostały za pozwoleniem z Petersburga nadesłanem”.

czonej p. Nowakowskiemu na dzierżawę subwencji 800 tal., także resztę czynszu (400 tal.) Schaeferowi zapewnionego. Nadto zaciągnął p. Nowakowski u Komitetu dług w kwocie 320 tal. – Kontrakt z Schaeferem obowiązywał tylko na miesiące zimowe. Na wniosek p. Nowakowskiego wyrobił Komitet dla niego u magistratu za pośrednictwem p. A. Krzyżanowskiego przystęp do teatru na lato. P. Nowakowski korzystał z tego tylko do 14 czerwca, poczem wyjechał nagle z swoją trupą do Kalisza⁵⁹.

Sytuacja materialna poznańskiego zespołu nie zmieniła się zasadniczo po ukończeniu budowy i otwarciu gmachu Teatru Polskiego we wrześniu 1875 roku. Obejmujący dyрекcję sceny Karol Doroszyński i Władysław Terenkoczy nie otrzymali od Spółki akcyjnej gwarancji stałych, obejmujących także okres letniej przerwy, subwencji finansowych⁶⁰ na poziomie, który gwarantowałby całoroczną stabilność i wypłacalność przedsiębiorstwa teatralnego działającego w niezwykle trudnych warunkach społeczno-politycznych, w przestrzeni miasta kreowanego przez zaborcę na „stolicę niemieckiego Wschodu”. Ów pozaartystyczny kontekst sprawił, że wybudowana ze składek społecznych siedziba polskiego zespołu stała się kolejnym przyczółkiem w – rozgrywającej się na wielu płaszczyznach – walce o zachowanie tożsamości narodowej. Andrzej Kwilecki słusznie zauważył, iż

59 W. Koryzna, *Pamiętnik Sceny Narodowej...*, s. 118–119. Wymieniony w cytowanym fragmencie Carl Schäfer kierował niemiecką sceną w Poznaniu od 1870 do 1879 roku.

60 W. Koryzna relacjonował tamże, s. 133–134): „Warunki kontraktu były następujące: Przedsiębiorcy otrzymują teatr bezpłatnie. Obowiązani są dawać widowiska polskie przynajmniej 3 razy w tygodniu i to najmniej przez 7 miesięcy w roku; grywać w każde święto i niedzielę i na te dni nie wolno im odnajmować teatru; dawać dramata, komedye, operetki i wodewile; utrzymywać dobre towarzystwo. W dniu, w którym nie dają przedstawień polskich, służy im prawo wynajmowania od siebie teatru, za co jednak stosownie do natury przedstawienia mają płacić Spółce od 15 do 30 marek. Na pewnoś dotrzymania umowy i na wynagrodzenie szkód, jakieby z ich winy wyniknąć mogły, składają kaucyą w kwocie 1800 marek. Garderobę i bibliotekę nabytą od p. Zygmunta Jaraczewskiego odstąpiła Spółka pp. Doroszyńskiemu i Terenkoczemu za cenę 6000 marek. Tę kwotę mieli oni spłacać częściowo, a mianowicie od każdego przedstawienia po 30 marek aż do zupełnego uiszczenia się z długu. Już w październiku opuściła jednak Rada nadzorcza nabywcom 1350 marek z ceny sprzedaży, tak iż mieli oni do zapłacenia tylko 4650 m., tj. kwotę, którą Spółka zapłaciła p. Jaraczewskiemu”.

ścieranie się wpływów narzucanej środkami administracyjnymi niemczyzny z żywiołem polskim, z oddziaływaniem polskich placówek gospodarczych i kulturalnych, z organizacjami społecznymi, stanowiło doniosły fragment historii społecznej i politycznej Poznania do chwili powstania Drugiej Rzeczypospolitej⁶¹.

Sporym wyzwaniem dla polskiej sceny działającej w sercu pruskiej twierdzy była – wpływająca bezpośrednio na dynamikę oraz ekonomiczny wymiar życia teatralnego – struktura społeczna i narodowościowa mieszkańców Poznania. Przeprowadzone do tej pory badania demograficzne wskazują, iż w krótkich okresach drugiej połowy XIX stulecia w mieście ludność niemiecka dominowała nad polską. Czesław Łuczak pisał:

Według zachowanych rejestrów zamieszkiwało w 1867 r. w Poznaniu 22 144 (46,9%) Niemców, 17 940 (38%) Polaków oraz 7101 (15,1%) Żydów. Z danych tych wynika, że gdy cały przyrost mieszkańców Poznania w latach 1816–67 wynosił 162%, ludności polskiej 50%, żydowskiej 75%, to ludność niemiecka wzrosła w tym samym czasie aż o 1000%.

Długoletnie zatem zabiegi germanizacyjne władz pruskich zostały uhonorowane powodzeniem, chociaż niecałkowitym, albowiem nie udało się zaborcy ani do r. 1870, ani też później, doprowadzić do osiągnięcia przez ludność niemiecką co najmniej połowy stanu liczebnego ogółu mieszkańców Poznania. Postawiona przez władze pruskie dewiza, iż rozwój demograficzny Poznania to wzmacnianie w nim niemczyzny, została jednak przed r. 1870 urzeczywistniona i to głównie poprzez sprowadzanie osadników z głębi Prus⁶².

61 A. Kwilecki, *Poznań stolicą Polski zachodniej. Od kongresu wiedeńskiego do Powstania Wielkopolskiego*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2008, s. 91. Zob. także L. Trzeciakowski, *Kształtowanie się mentalności Polaków zaboru pruskiego*, [w:] tegoż, *W kręgu polityki. Polacy – Niemcy w XIX wieku*, Instytut Historii UAM, Poznań 2002, s. 115–134.

62 C. Łuczak, *Życie gospodarczo-społeczne w Poznaniu 1815–1918*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1965, s. 45–47. Lech Trzeciakowski pisał, iż „w 1910 roku w Poznaniu mieszkało 89 424 (57,1%) Polaków, 67 270 Niemców (46,8%), a wśród nich było 2421 (3,6%) Żydów”, którzy „wtopili się całkowicie w społeczność niemiecką” – zob. tegoż, *Polacy i Niemcy*

1) Okoński Jan. Ur. 1807.—2) Ratajewicz Paweł. Ur. 1818.—3) Trapszo Anastazy. Ur. 1832.—4) Sulikowski Konstanty. Ur. 1827.—5) Raszowski Antoni. Ur. 1825.
6) Stobiński Feliks. Ur. 1839.—7) Carmantrant Aleksander. Ur. 1840.—8) Aloiza z Ładnowskich Buchholtzowa. Ur. 1833.—9) Modzelewski Henryk. Ur. 1825.
10) Łobojko Konstanty. Ur. 1836.—11) Russanowski Jan. Ur. 1817.—12) Sztengel Miłosz. Ur. 1814.

Il. 11. Portrety dyrektorów teatrów prowincjonalnych zamieszczone na łamach „Tygodnika Ilustrowanego” z 1870 (nr 115 z 12 marca, s. 124). Rys. Franciszek Tegazzo, ryt. Julian Schübeler.

Dobrym komentarzem do zaprezentowanych wyżej zestawień procentowych są słowa Marcellego Mottego (1818–1898)⁶³ – popularnego felietonisty, społecznika i błyskotliwego kronikarza życia codziennego dziewiętnastowiecznego Poznania, który w 1865 roku na łamach „Dziennika Poznańskiego” pisał z poczuciem goryczy: „[...] Poznań dla nas, to tylko trzecia część Poznania, bo dwie trzecie zajmuje świat urzędniczo-niemiecki, tak nam obcy i nieznan jak puszcze środkowej Australii. [...] Poznań się rok w rok podnosi, rozszerza i upiększa, szkoda tylko, że nie przez nas i nie dla nas”⁶⁴. Cytowany opis relacji narodowościowych oparty na opozycji „my” – „oni” nie był przypadkowy i znalazł odzwierciedlenie także w ówczesnym piśmiennictwie niemieckim⁶⁵. Wynikał z już wyraźnego w tym okresie procesu narastania nacjonalizmów polskiego i niemieckiego, czego konsekwencją był – jak zauważył Lech Trzeciakowski – „stopniowy proces wyodrębniania się dwóch społeczeństw”, który nabrał szczególnej wyrazistości w dobie kulturkampfu (po 1871 roku)⁶⁶.

Istotna dla niniejszych rozważań jest także niewielka liczba polskiej inteligencji⁶⁷, która mogła stanowić intelektualne, ekonomiczne i opi-

w życiu codziennym w Poznaniu w XIX wieku, „Kronika Miasta Poznania” 1992, nr 1–2, s. 8–9. Należy również wspomnieć o stałej obecności w mieście żołnierzy pruskich stanowiących obsadę otaczającej Poznań twierdzy. W 1875 roku na ogólną liczbę 60 998 mieszkańców przypadało 5054 żołnierzy.

63 Zob. hasło *Motty Marceli (1818–1898)*, [w:] *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*, t. 8: *Romantyzm. Hasła osobowe K–O*, red. zespół pod kier. I. Śliwińskiej i S. Stupkiewicza, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1969, s. 427–429.

64 M. Motty, *List I*, „Dziennik Poznański” 1865, nr 165 z soboty 22 lipca, s. 1, 2. Podział przestrzeni miejskiej na „swoją” (tzn. polską) i „obcą” (tzn. niemiecką) widoczny jest m.in. w polskich przewodnikach po Poznaniu wydawanych w drugiej połowie XIX wieku. Feliks Antoniewicz, charakteryzując ok. 1882 roku usytuowany przy ówczesnym Wilhelmsplatz (dziś – plac Wolności) gmach Stadttheater, pisał: „Teatr niby miejski, a właściwie niemiecki, przy placu Wilhelmowskim, nowo wybudowany w r. 1878–1879 na miejscu starego gmachu, który rozebrano. Wybudowaniu nowego gmachu przysłała w pomoc kasa cesarska znaczną sumą pod tym warunkiem, że w tym teatrze miejskim polskich przedstawień nie będzie”. F. Antoniewicz, *Przewodnik po Poznaniu zawierający kolorowaną mapę miasta, ciekawsze w nim zdarzenia, opis publicznych gmachów i potrzebniejsze wskazówki*, druk i nakład J.Fr. Tomaszewskiego, Poznań 1882, s. 34.

65 Zob. M. Wojtczak, „*Ostmarkenliteratur*”. Prowincja Poznańska w literaturze niemieckiej lat 1890–1918, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2001 (tu także szczegółowa bibliografia).

66 L. Trzeciakowski, *Wiosna Ludów*, [w:] *Dzieje Poznania*, t. 2, cz. 1, red. J. Topolski, L. Trzeciakowski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Poznań 1994, s. 342. Zob. także tegoż, *Pod pruskim zaborem 1850–1918*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1973, s. 34–42, 123–153.

67 Termin *inteligencja* definiuję – za Witoldem Molikiem – jako „warstwę ekonomiczno-zawodową, czyli zbiorowość ludzi, którzy posiadali przynajmniej średnie wykształcenie

niotwórcze wsparcie dla polskiej sceny. Witold Molik ustalił, że w „połowie XIX stulecia była to jeszcze warstwa bardzo niewielka, licząca około 80–100 osób”. Dopiero na początku XX wieku „liczyła około 750–800 osób i posiadała o wiele bardziej rozbudowaną strukturę”⁶⁸. Taka sytuacja nie sprzyjała wytworzeniu wokół polskiej sceny odpowiedniej atmosfery wspomagającej jej rozwój artystyczny. Na widowni przeważała bowiem publiczność o pochodzeniu plebejsko-drobnomieszańskim, oczekująca od teatru przede wszystkim rozrywki, niechętnie przyjmująca sceniczne eksperymenty i ambitny repertuar. Następstwem takiego nastawienia był m.in. wyjazd z Poznania Józefa Rychtera, któremu w inauguracyjnym sezonie 1875/76 Doroszyński i Terenkoczy powierzyli funkcję kierownika artystycznego i reżysera. Ten jeden z najwybitniejszych aktorów charakterystycznych drugiej połowy XIX wieku, niedościgniony interpretator ról fredrowskich, nie chcąc podporządkować się narzuconej przez dyrektorów Teatru Polskiego polityce repertuarowej, ulec naciskom przedstawicieli Spółki, a także sprostać niezbyt wyszukanyim oczekiwaniom części publiczności, 16 stycznia 1876 roku postanowił zakończyć dotychczasowe

i budowali swoją egzystencję, czerpiąc dochody z pracy umysłowej”. W. Molik, *Inteligencja polska w Poznańskim w XIX i początkach XX wieku*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2009, s. 15.

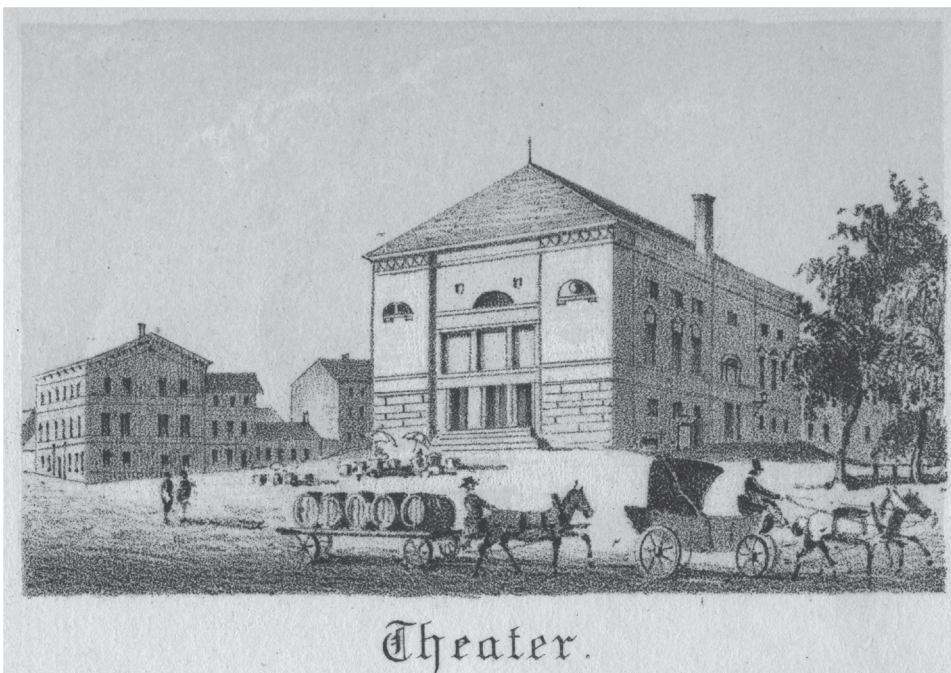
- 68 W. Molik, *Inteligencja polska w dziewiętnastowiecznym Poznaniu. Liczebność i struktura zawodowa*, „Kronika Miasta Poznania” 1998, nr 2, s. 28. W tym samym numerze „Kroniki” zob. L. Trzeciakowski, „Kwiat narodu”. *Polska inteligencja Poznania w XIX wieku*, s. 34–62. Warto przypomnieć, iż podane w tekście, dotyczące samego Poznania, liczby odzwierciedlają sytuację panującą w całym Wielkim Księstwie Poznańskim. Witold Molik podkreślał, że „w połowie lat czterdziestych XIX w. inteligencja polska w Poznańskim liczyła tylko około 600 osób, w tym 460 księży, około 60 urzędników państwowych i sądowych, 30 nauczycieli gimnazjalnych, 15 lekarzy, po kilku aptekarzy, artystów itd. [...] W 1870 r. warstwę polskiej inteligencji w Księstwie tworzyło około 1000 pracowników umysłowych, w tym 720 księży, 70 nauczycieli gimnazjalnych, 50 lekarzy, około 50 urzędników sądowych (sędziów, asesorów, referendarzy), 12 adwokatów, 10 aptekarzy. Od początku lat siedemdziesiątych w wyniku polityki germanizacyjnej i antykościelnej władz pruskich zmniejszała się liczebność duchowieństwa, nauczycieli gimnazjalnych, urzędników sądowych. Wzrastała natomiast liczba lekarzy, adwokatów, aptekarzy i dziennikarzy. Z czasem grupy nauczycieli gimnazjalnych oraz sędziów i innych urzędników sądowych zostały zredukowane do kilku, kilkunastu osób. Po zakończeniu kulturkampfu ponownie wzrastała liczebność duchowieństwa, aż do 1904 r. odbudowywano jednak jego stan liczebny z początku lat siedemdziesiątych XIX w. Zaczęły się tworzyć niewielkie grupy zawodowe artystów i inteligencji technicznej. Przed wybuchem pierwszej wojny światowej omawiana warstwa inteligencji liczyła około 1400 osób [...]”. Zob. W. Molik, *Inteligencja polska w Poznańskim*, s. 265.

związki z poznańską sceną⁶⁹. Kontekst społeczny działalności poznańskiej sceny uruchomionej w 1875 roku znakomicie i bardzo dosadnie scharakteryzował we wspomnieniach Adam Grzymała-Siedlecki. Zestawił reakcje i oczekiwania widzów gromadzących się w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XIX wieku w Teatrze Polskim z żywiołowymi zachowaniami publiczności londyńskich scen doby elżbietańskiej:

Ta sama bezpośredniość wrażeń, taki sam hałaśliwy odzew, huczność odbioru, zwłaszcza na popołudniowych spektaklach, kiedy tyły i górę teatru obsiadły Chwaliszewo i Śródka, najrdzenniejsze ludowe przedmieścia. Zapanował tutaj wypisz wymaluj „Globe” z czasów szekspirowskich, zwłaszcza gdy dawano farsę, wszelaką *Jadzię wdowę* czy *Oj młody, młody!* Między sceną a galeriami powstawało najzupełniejsze braterstwo, tkliwe porozumienie. Ulubieńca publiczności, powiedzmy Knapczyńskiego, wywoływało się nie po nazwisku, lecz poufale per „Knapa”. „Rety, ludzie, dajcie spokój, bo puknę!” – wołano do grających aktorów, gdy ci salę doprowadzali do kulania się od śmiechu. Żył się tu na tych przedstawieniach serdecznie i całą pojemnością doznania.

Teatrem ludu był zresztą ówczesny teatr poznański nie tylko na owych „chwaliszewskich” spektaklach. Jeśli już nie dosłownym ludem, to jakby dalszym jego ciągiem była przynajmniej połowa publiczności. Wynikało to z socjalnej struktury miasta. W Poznaniu, jak w ogóle w Wielkopolsce, mieszczaństwo, aż do grubych ryb ku-

69 Oficjalne pożegnanie Józefa Rychtera z poznańską publicznością odbyło się 9 lutego 1876 roku. W tym dniu w sali Bazaru Rychter recytował i analizował fragmenty *Księcia Niezłomnego* Calderona-Słowackiego oraz wygłosił odczyt poświęcony życiu i twórczości hiszpańskiego dramaturga. Opublikowana na łamach „Kuriera Poznańskiego” (1876, nr 32 z czwartku 10 lutego, s. 4) relacja z tego spotkania kończyła się słowami: „Pan Rychter pożegnał się z publicznością, oświadczając gotowość powrotu do drogiego mu Poznania, skoro na rzetelnych podstawach powołanym zostanie. Oby wrócił jak najprędzej”. Nadzieja wyrażona w cytowanej relacji prasowej spełniła się dopiero w sezonie artystycznym 1883/84. Józef Rychter przyjął od Franciszka Dobrowolskiego (ówczesnego dyrektora Teatru Polskiego oraz Spółki) propozycję objęcia funkcji kierownika artystycznego poznańskiej sceny, a także wejścia w skład zespołu aktorskiego. Latem 1884 roku aktor opuścił Poznań i rozpoczął występy w Łodzi oraz Warszawie, gdzie zmarł 25 czerwca 1885 roku. Zob. S. Straus, *Józef Rychter*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1959; hasło *Rychter Józef Franciszek* (9 IX 1820 Kraśnik – 25 VI 1885 Warszawa), [w:] *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, s. 614–615 (tu bibliografia).

Il. 12. Niemiecki Teatr Miejski wzniesiony w Poznaniu w latach 1802–1804, wg projektu Friedricha Gilly'ego, w zachodniej części ówczesnego placu Wilhelmowskiego (dziś – plac Wolności). Widok od strony południowo-wschodniej. Scena ta do 1873 roku gościła m.in. przyjeżdżające do stolicy Wielkopolski polskie zespoły teatralne. Budynek został wyburzony w 1877 roku. Litografia Gustava Taubera (ok. 1856). Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej UAM w Poznaniu.

pieknych włącznie, w niedawnym pokoleniu wstecz wywodziło się z warstwy robotniczej lub chłopskiej i ta więc rodowa nigdy nie była doszczętnie przecięta. W Warszawie czy w Krakowie „stan średni” powstawał w dość znacznej części ze zdeklasowanej szlachty, tutaj był awansem społecznym ludu. Kupcy, przedsiębiorcy przemysłowi, bardziej wyrobieni rzemieślnicy popierali więc teatr, ale prawdziwie dobrze czuli się tylko na tych sztukach, w których było „coś do śmiacia”, więc właściwie na farsach. Na poważniejsze dzieła sztuki dramatycznej uczęszczali przez snobizm. W legendzie pozostał słuchacz *Upiorów* czy innej sztuki Ibsena, który zaraz na początku aktu drugiego na cały głos wydał z siebie szczerą recenzję: „Oj, nuda, nuda!”⁷⁰.

Wszystkie przywołane wyżej okoliczności stanowią istotny kontekst rozważań na temat działalności objazdowej poznańskiego zespołu od 1875 do 1900 roku, w obrębie której można dziś wyodrębnić kilka strategii. Jedna z nich była związana z letnimi występami gościnnymi realizowanymi niejako poza angażem, często w ramach tzw. towarzystwa działowego, dającego przedstawienia na własne ryzyko, zawiązywanego z konieczności przez członków zespołu, którzy – pozbawieni przez dwa lub trzy miesiące wsparcia Spółki teatralnej – chcieli pozyskać środki finansowe pozwalające najzwyczajniej dotrwać do początku następnego sezonu. Jednak zdecydowanie częściej letnie peregrynacje były inspirowane przez dyrektorów poznańskiej sceny, którzy nie tylko objeżdżali prowincjonalne, pozbawione dostępu do polskich widowisk ośrodki usytuowane na terenie zaboru pruskiego, lecz też przekraczali granicę

70 A. Grzymała-Siedlecki, dz.cyt., s. 161–162. Podobną opinię odnajdujemy także w pamiętnikach aktora Stefana Turskiego (właśc. Stefan Tureczek; 1875–1945), związanego zawodowo z poznańską sceną w latach 1901–1908. Artysta wspominał, że jeszcze w pierwszych latach XX wieku „teatr poznański musiał być prowadzony na poziomie teatru ludowego. Poza garścią inteligencji, większość to publiczność prymitywna: rękodzielnicy, robotnicy, służba domowa – wykonanie sztuk musiało więc być dosadne [...]”. S. Turski, *Gdy Melpomena rzemiennym dyszlem objeżdżała Polskę (z pozostałych kartek pamiętnika)*, [w:] *Wspomnienia aktorów...*, t. 2, s. 225. Podobny obraz poznańskiej publiczności przedstawiła Gabriela Zapolska w artykule *Jeden dzień w Poznaniu (Kartka z dziennika podróżnika)* opublikowanym w „Przeglądzie Tygodniowym” (1887, nr 15 z 10 kwietnia, s. 222–224). Przedruk artykułu w: G. Zapolska, *Publicystyka*, cz. 1, oprac. J. Czachowska, E. Korzeniewska, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa 1958, s. 14–21.

zaboru rosyjskiego, tworzyli rodzaj sezonowego przedsiębiorstwa sygnowanego nazwiskiem antreprenera i przez kilka letnich tygodni występowali w warszawskich teatrach ogródkowych. W ten sposób antreprenerzy pozyskiwali pieniądze na spłacenie zaległych gaź, a także mogli – bez całkowitej zależności od wątplych dotacji Spółki teatralnej – projektować kolejny sezon artystyczny, zatrudniać nowych artystów, zlecać wykonanie elementów scenografii lub zamawiać nowe teksty u dramatopisarzy.

Osobnym zjawiskiem są objazdy organizowane przez zespół Teatru Polskiego w okresie dyrekcji Franciszka Dobrowolskiego (trwającej od 1 października 1883 do 11 lipca 1896)⁷¹, który – choć nie zrezygnował zupełnie z występów w Warszawie – skoncentrował się przede wszystkim na służbie publiczności polskiej żyjącej pod zaborem pruskim. Słowo *służba* w tym przypadku jest jak najbardziej uzasadnione i wiąże się z postrzeganiem Teatru Polskiego jako sceny narodowej realizującej misję krzewienia kultury i języka polskiego na okupowanych przez Prusaków ziemiach, podsycającej wśród publiczności poczucie przynależności do wspólnoty narodowej. Wielotygodniowe letnie występy w prowincjonalnych ośrodkach, których rozmach i dynamika do dziś budzą podziw, powinny być współcześnie postrzegane z perspektywy nie tylko ekonomicznej, lecz przede wszystkim społeczno-politycznej. Dobrowolski manifestacyjnie podkreślał, że scena, której siedziba powstała dzięki ofiarności i determinacji Polaków walczących z germanizacją, powinna zaspokajać potrzeby mieszkańców zarówno Poznania, jak i prowincjonalnych ośrodków i w ten sposób wzmacniać przywiązanie do rodzimej tradycji. W. Koryzna, omawiając sposób prowadzenia Teatru Polskiego przez Dobrowolskiego, stwierdził, iż dyrektor „od artystów wymagał zawsze [...] cnót obywatelskich i w imię tychże żądał od nich

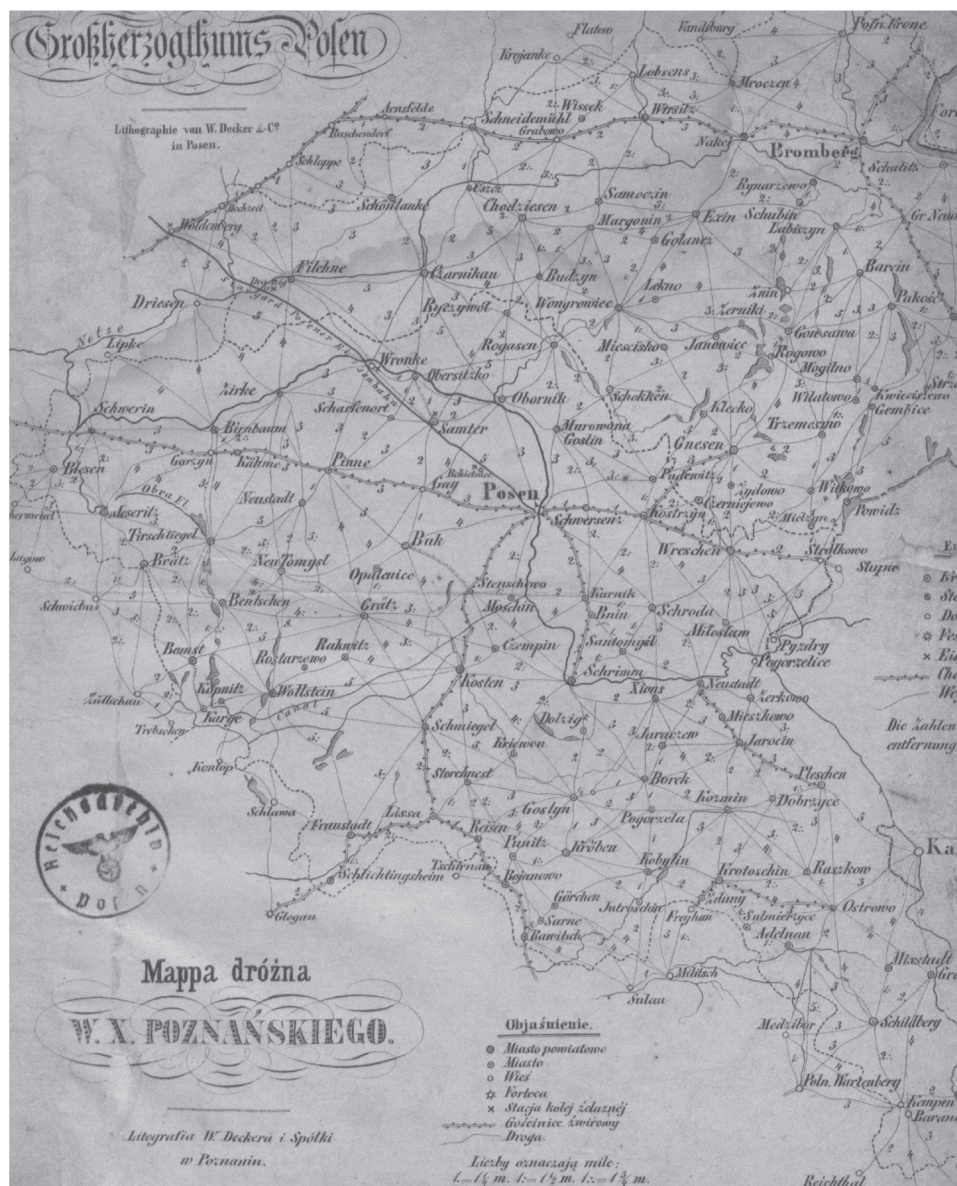
71 Franciszek Dobrowolski (20 lipca 1830 w Suchymprzynie – 11 lipca 1896 w Poznaniu) pochodził z rodziny ziemiańskiej a z wykształcenia był prawnikiem. Uczestniczył w powstaniu styczniowym i był członkiem Rządu Narodowego. W 1871 roku zamieszkał w Poznaniu. Z ogromnym zaangażowaniem sprawował funkcję redaktora naczelnego „Dziennika Poznańskiego”. Dyrekcję Teatru Polskiego objął w 1883 roku, jednocześnie kierował Spółką teatralną. Zob. hasło osobowe opublikowane w *Słowniku biograficznym teatru polskiego 1765–1965*, s. 134. Szereg ważnych informacji dotyczących działalności społecznej i teatralnej zawiera okolicznościowy artykuł – *Jubileusz 25-letniej pracy dziennikarskiej i obywatelskiej Franciszka Dobrowolskiego*, „Dziennik Poznański” 1896, nr 5 ze środy 8 stycznia, s. 2–4.

nieraz ofiar i poświęcenia, np. przy peregrynacjach po prowincyi, na którą artyści z niechęcią się wybierali”⁷². Rozbudowane trasy wielotygodniowych (a czasem wielomiesięcznych!) objazdów mogły studzić zapał najbardziej żarliwych artystów. Dla przykładu warto choćby wspomnieć o letniej peregrynacji poznańskiego zespołu w 1888 roku, kiedy pomiędzy 21 kwietnia a 24 września zagrano przedstawienia kolejno w następujących ośrodkach: Gnieźnie, Inowrocławiu, Bydgoszczy, Wągrowcu (dziś Wągrowiec), Pleszewie, Ostrowie, Kępnie, Wrocławiu, Lesznie, Gostyniu, Śremie, Jarocinie, Gnieźnie, Inowrocławiu, Strzelnie, Trzemesznie, Grodzisku, Zbąszyniu i Szamotułach. Trzeba jednak przypomnieć, że w letnich objazdach mogli brać udział tylko aktorzy, którzy posiadali pruskie paszporty. Pozostała część zespołu musiała na kilka tygodni opuścić granice zaboru, aby powrócić tuż przed jesienną inauguracją nowego sezonu. Czasami, z różną skutecznością, próbowano lekceważyć pruskie rozporządzenia. Recenzent „Dziennika Kujawskiego”, komentując w roku 1900 występy artystów poznańskiej sceny w Inowrocławiu, zwracał uwagę na wymuszony przez zaborcę schemat, zgodnie z którym „teatr poznański wyjeżdża na prowincję dopiero po upływie stałego sezonu teatralnego, gdy nie tylko dyrektor ale i połowa lepszych sił teatralnych opuszcza Towarzystwo i udaje się za kordon lub do Galicji”⁷³.

Do wymienionych wyżej nurtów aktywności należy jeszcze dodać krótkotrwałe, organizowane niejednokrotnie w miesiącach zimowych sezonu, nakierowane na możliwie szybki zysk wyjazdy do miejscowości usytuowanych niedaleko stolicy Wielkopolski (m.in. Gniezno, Śrem, Kalisz), w których pokazywano zazwyczaj wybitnie rozrywkowy i nastawiony na masowego odbiorcę repertuar. Eskapady te spotykały się zazwyczaj z życzliwym przyjęciem wśród mniej wymagających widzów i... z krytyką miejscowych koneserów sztuki. Dla uzasadnienia tej tezy warto przywołać krótką relację zamieszczoną na łamach „Kaliszanina”

72 W. Koryzna, *W sprawie teatru naszego*, „Dziennik Poznański” 1896, nr 176 z niedzieli 2 sierpnia, s. 2. Artykuł był polemiką z cyklem tekstów opublikowanych na łamach „Kuriera Poznańskiego” (1896, nr 134–137), zawierających m.in. pośmiertną krytykę dyrekcji Franciszka Dobrowolskiego.

73 *Teatr poznański na prowincyi*, „Dziennik Kujawski” 1900, nr 126 ze środy 6 czerwca, s. 2. Kontekstem cytowanej wypowiedzi były gościnne występy poznańskiego Teatru Polskiego (pod dyr. Edmunda Rygiera) w Inowrocławiu, trwające od 20 maja do 5 czerwca 1900 roku.

Il. 13. Mappa dróżna W.X. Poznańskiego / Reise-Karte des Grossherzogthums Posen. Litografia W. Deckera i Spółki w Poznaniu. Format 19 × 15 cm. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (sygn. 53/992/0/3/M.w.37).

po zakończeniu przez zespół Teatru Polskiego serii występów w mieście nad Prosną w grudniu 1878 roku. W artykule czytamy:

W niedzielę towarzystwo dramatyczne poznańskie ukończyło szeregi jedenastu przedstawień a następnego dnia t.j. wczoraj opuściło nasze miasto, udając się z powrotem do Poznania. Reasumując wrażenia wyniesione z owych przedstawień wyznać musimy, że nie zawsze były one dodatnie, odkąd mianowicie komedję zastąpiła płaska farsa, odkąd jej bohaterów wyrugowali ze sceny Fafuła i Grojseszyk i nastrój poważny ustąpił miejsca kankanowym wybrykom dobrego humoru, odkąd wypadały one ujemnie.

Jako komentarz do tego nagłego zwrotu niechaj służy fakt, że na przedstawieniu komedji łoże i pierwsze rzędy krzeseł świeciły pustkami, gdy na „śmiesznościach” p. Szobera teatr był przepełniony.

Mamyż więc winić za wystawianie bezmyślnych fars dyrektora? Cóż on ma robić – *mann muss leben und leben lassen*...!⁷⁴.

Ostatnie przedstawienie historycznego (bo pierwszego we własnej siedzibie) sezonu 1875/76 artyści poznańskiego Teatru Polskiego zagrali 8 maja. Kilka dni później – jak pisał W. Koryzna –

wyjechała trupa poznańska do Kalisza w Królestwie Polskiem, gdzie bawiła do końca tegoż miesiąca, a następnie przeniosła się do Warszawy i grywała przez całe lato w teatrzyku ogródkowym *Tivoli*. Firma teatru poznańskiego, świeży repertoar a głównie nadzwyczajne powodzenie dwóch sztuk, *Emigracyi chłopskiej* Wł. Anczyca i *Podróży po Warszawie* Schobera – pozwoliły pp. Doroszyńskiemu i Terenkoczemu nie tylko opędzić kosztu pobytu w Warszawie, lecz dały im nadto znaczny czysty zysk, który stał się podwaliną powodzenia teatru poznańskiego w kilku następnych latach, tak zimą w Poznaniu, jako też latem w Warszawie⁷⁵.

74 „Kaliszanin” 1878, nr 101 z wtorku 24 grudnia, s. 1.

75 W. Koryzna, *Pamiętnik Sceny Narodowej*..., s. 137. Do Kalisza zespół polskich artystów wyruszył 9 maja 1876 roku. Prezentacje przedstawień rozpoczęły się 10 maja i trwały najprawdopodobniej do 30 maja 1876 roku. Informacja o wyjeździe podana została na łamach „Dziennika Poznańskiego” (1876, nr 106 ze środy 10 maja, s. 4). Także „Kurier

Warto dodać, że prezentacje przedstawień w warszawskim ogródku Tivoli trwały od 2 czerwca do 29 września 1876 roku. Według Michała Witkowskiego występy poznańskiego zespołu w Warszawie miały „niebagatelne znaczenie dla teatru zaczynającego swą stałą działalność w specyficznych warunkach poznańskich w nowym gmachu. Od razu włączyły ów teatr w szerszy nurt życia teatralnego, co odbiło się korzystnie zarówno na poziomie aktorstwa, jak i na repertuarze”⁷⁶. Konfrontacja zespołu z publicznością scen ogródkowych przyniosła realne korzyści finansowe, a także ugruntowała pozycję Doroszyńskiego i Terenkoczego jako przedsiębiorców i reżyserów oraz zapoczątkowała wieloletnie i doceniane przez krytykę związki poznańskiego teatru z warszawskimi scenami letnimi.

Warto poświęcić w tym momencie rozważań nieco więcej uwagi dziewnastowiecznemu fenomenowi warszawskich teatrów ogródkowych, których niezwykła historia rozpoczęła się wiosną 1868 roku⁷⁷. Właśnie

Poznański” poinformował o planowanych występach w Kaliszu i Warszawie (1876, nr 106 ze środy 10 maja, s. 5). Kilka tygodni wcześniej „Kurier Poznański” (1876, nr 84 ze środy 12 kwietnia, s. 4) zawiadamiał o podpisaniu umowy na występy w Warszawie: „Pan Terenkoczy, dyrektor teatru naszego zawarł już podobno umowę z dzierżawcą Tivoli w Warszawie o pomieszczenie dla swego towarzystwa dramatycznego na letni sezon. Teatrzyk Tivoli ma być podobno upiękaszony i udogodniony, a dla usunięcia turkotu i wrzawy dochodzącej z ulicy, parkan odgradzający ogródek ma być znacznie podwyższony, a bruk dotychczasowy na całej długości ogrodu z Placu Zielonego usunięty i zastąpiony asfaltem”. „Dziennik Poznański” opublikował z wyprzedzeniem (1876, nr 64 z soboty 18 marca, s. 3) wiadomość o planowanym wyjeździe do Warszawy: „Prócz pp. Doroszyńskiego i Terenkoczego otrzymali koncesyę na teatralnie w Warszawie pp. Teksel, Trapszo, Grabiński i p. Jaworowska. Pięć więc będzie towarzystw dramatycznych podczas lata w Warszawie. Co do naszego towarzystwa, to zamierza ono dawać przedstawienia w budynku zamkniętym, umyślnie wystawić się mającym, a w którym obok krzeseł urządzone będą i łóża. Z repertoaru swego wyklucza wszelkie offenbachady i farsy – składać się on natomiast będzie z poważnych sztuk, przeważnie dramatów i komedii salonowych”.

⁷⁶ M. Witkowski, dz.cyt., s. 631–632.

⁷⁷ W. Filler, dz.cyt.; B. Król-Kaczorowska, *Teatry Warszawy. Budynki i sale w latach 1748–1975*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1986, s. 141–152; J. Szczublewski, *Wielki i smutny teatr warszawski (1868–1880)*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1963, *passim*; E. Szwankowski, *Teatry Warszawy w latach 1765–1918*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1979, s. 141–149; T. Sivert, *Sceny ogródkowe. Zespoły amatorskie. Wędrownie teatry prowincjonalne w świetle prasy warszawskiej*, [w:] *Teatr polski od 1863 roku...*, s. 245–273; Z. Szweykowski, *Teatrzyki ogródkowe w Warszawie. Z historii nieporozumień*, „Pamiętnik Teatralny” 1958, z. 3–4, s. 413–458 (tu m.in. ilustracje i bibliografia); M. Łopot, *Bolesław Prus o teatrzykach ogródkowych*, [w:] *Jubileuszowe „żniwo u Prusa”. Materiały z międzynarodowej sesji prusowskiej w 1997 r.*, red. Z. Przybyła, Księgarnia Akademicka

wtedy prezes Zarządu Warszawskich Teatrów Rządowych Sergiusz Muchanow uzyskał zgodę Namiestnika Królestwa Polskiego Fiodora Berga na wydanie koncesji pozwalającej w okresie letnim występować w Warszawie polskim zespołom teatralnym z prowincji. Dzięki temu od 30 maja do 11 października warszawska publiczność mogła zobaczyć występy zespołu Jana Russanowskiego (1817–1885)⁷⁸, który prezentował spektakle, korzystając z zaproszenia, gościny oraz finansowego wsparcia właściciela restauracji i ogrodu Tivoli (usytuowanego przy ulicy Królewskiej 23). Po pierwszym przedstawieniu na łamach „Gazety Warszawskiej” ukazała się obszerna relacja, w której wyjaśniono ideę stworzenia nowej sceny:

Potrzeba podobnego taniego teatru dawno czuć się dawała, a chociaż paradyz z Teatru Rozmaitości wcale nie jest drogi, w lecie jednak nie może bardzo zwabiać z powodu gorąca. Dobrze więc by klasy pracujące wszelkiego szczebla, odpoczywając po dziennej robocie, znalazły obok kufła piwa, bardziej estetyczną rozrywkę, a tę im tylko podobny teatrzyk dać może. Dla nas ma on i tę zasługę, że w razie powodzenia, przez te skromne ogródkowe deski sceniczne może z czasem przejść znaczna część prowincjonalnych aktorów. Dla czegożby nie? [...] Schludny choć szczupły teatrzyk w Tivoli pewno lepiej wygląda jak wiele teatrów improwizowanych po stodółach, gdy znużona trupa zajedzie do jakiegoś małego miasteczka i wyprosi od pana burmistrza pozwolenie. [...] A i materyalne względy nie dla jednego będą daleko korzystniejsze jak prowincjonalna włóczęga, jeżeli to przedsięwzięcie się uda. Publiczność mało wie, jak się tutaj podobne rzeczy płacą. Tak np. jeden z przedsiębiorców ogródkowych tutejszych w tym roku płaci śpiewającej u niego francuzkiej

w Krakowie, Częstochowa 1998, s. 345–352; T. Sobieraj, *Polska krytyka i myśl teatralna w drugiej połowie XIX wieku. Studia i szkice*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2014; E. Partyga, *Podróż po Warszawie, czyli widz-konsument*, [w:] *też: Wiek XIX. Przedstawienia*, Instytut Teatralny im. Z. Raszewskiego, Warszawa 2016, s. 268–327; K. T[atarkiewicz], *Kilka słów w kwestyi letnich teatrów ogródkowych*, „Kłosy” 1871, nr 315, s. 26–28; *Teatr letni w Alkazarze*, „Tygodnik Ilustrowany” 1881, nr 296 z 27 sierpnia, s. 138, 140–141 (tu m.in. ilustracje); A.L.R., *Teatry ogródkowe w Warszawie*, „Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1889, nr 297 z 8 czerwca (27 maja), s. 278.

78 Zob. hasło *Russanowski Jan (1817 Mińsk Litewski – 12 VIII 1885 Lublin)*, [w:] *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, s. 609.

trupie 10.000 fr. na miesiąc. 10.000 fr. to przeszło 3.000 rs. Wątpimy, by najbogatszy nawet antreprenier prowincjonalny kocujący w najkorzystniejszym roku tyle swej trupie dał na kwartał. Nie wiemy co płaci swojej trupie właściciel ogródka Tivoli, przypuszczamy, że nie-skończenie mniej jak francuzkim śpiewakom; gdyby jednak przedsięwzięcie się powiodło, dla czegożby i on nie miał dojść do jakiejś bardzo poważnej cyfry? [...] Dla czegożby więc amanci i amantki, subretki i frontyny, wodewilistki i tragicy nie mieli wypocząć przez chwilę pod cieniem kasztanów Tivoli, i jeżeli przedsięwzięcie dobrze pójdzie, oszczędzić sił i nieco grosza nawet na dalsze wędrówki? Wprawdzie nie ma tu prowincjonalnych korespondentów, którzy będą pisać o ich *talencie*!! ba nawet *genialności*!! (i to się zdarza)! Ale niech ich to nie trapi; u nas w Warszawie tytułem talentów tak szczerze szafują recenzenci teatralni, tak łąda kogo nim czczą, że fraszka nawet pacanowscy korespondenci. Nie braknie u tych panów patentów na talenta i dla miejscowych i dla przyjezdnych. Podobnego przejazdu aktorów prowincjonalnych przez Warszawę i Tivoli pragnęlibyśmy dla tego, by ich lepiej poznać jak z pochwałą i krytyk korespondenckich. Truppy prowincjonalne mogą zawierać nie jeden cenny materiał, chociażby nawet obrobienia potrzebujący. Czyż Komorowski, Królikowski, Rychter nie w prowincjonalnych trupach zaczynali swój zawód? Więc powodzenia życzyć a wytrwałość doradzać temu przedsięwzięciu należy⁷⁹.

Historycy teatru zgodnie twierdzą, że epizod ten zapoczątkował dzieje teatrów ogródkowych, które aż do 1907 roku stanowiły niezwykle popularną i skierowaną do szerokiej publiczności formę rozrywki teatralnej. Sceny te – jak zauważyła Ewa Partyga – „były jednym z przejawów kultury atrakcji charakterystycznej dla dziewiętnastowiecznego miasta”⁸⁰. Trzeba jednak przypomnieć, iż zwyczaj organizowania w okresie letnim przez warszawskich restauratorów występów teatralno-kabaretowych i cyrkowych sięga końca lat pięćdziesiątych XIX stulecia. Obecność niemieckich i francuskich zespołów nie przyciągała jednak zbyt licznej pub-

79 *Teatr letni w ogródku Tivoli*, „Gazeta Warszawska” 1868, nr 120 z wtorku 2 czerwca, s. 1.

80 E. Partyga, dz.cyt., s. 269.

liczności. Sporym obciążeniem były też koszty utrzymania zagranicznych artystów, których spektakle nie trafiały do publiczności – przesiadującej w restauracyjnych i bufetowych ogródkach – składającej się w znaczącej części z robotników i rzemieślników warszawskich. Należy także zaznaczyć, że pojawienie się pierwszych warszawskich ogródków wiązało się przede wszystkim z dążeniem do zaspokojenia kulinarnych i alkoholowych potrzeb konsumentów. Z czasem, chcąc przyciągnąć jak największą liczbę klientów, umożliwiono gościom rozegranie partyjki kręgli lub skorzystanie ze strzelnicy, a następnie do stałego programu letnich wieczorów wprowadzono występy magików, cyrkowców, zespołów muzycznych, śpiewaków i tancerzy. Powodzenie tych widowisk zachęciło restauratorów do organizowania spektakli teatralnych i zbudowania drewnianych scenek wraz z łóżami dla niewielkiej orkiestry oraz pomieszczeniami pełniącymi funkcje garderoby i magazynu gotowych, zazwyczaj niewyszukanych dekoracji.

Zaplanowany na sobotę, 30 maja 1868 roku, na godzinę 19.30, pierwszy występ grupy Russanowskiego był zapowiadany jako „przedstawienie humorystyczne w języku polskim”, które można było zobaczyć po zakupieniu biletów w niezwykle przystępnej cenie 10 (dorośli) i 5 (dzieci) kopiejek⁸¹. Według autora cytowanej wyżej relacji prasowej inauguracyjny, złożony z dwóch utworów występ obejrzało ponad 700 osób, spośród których żadna „zawodu nie doznała” pomimo hałasu dobiegającego od strony ulicy Królewskiej⁸². Pozostałe prezentacje cieszyły się podobnym powodzeniem. Na przykład zagrane w niedzielę, 15 czerwca 1868 roku, „widowisko benefisowe” na dochód dyrektora grupy obejrzało „około tysiąc osób”⁸³. Zespół Russanowskiego nie wystawiał w trakcie wielu występów całych sztuk, lecz pojedyncze, najbardziej efektowne sceny z popularnych komedii i wodewilów. Chodziło o przyciągnięcie

81 Zob. „Kurier Warszawski” 1868, nr 118 z piątku 29 maja, s. 8.

82 *Teatr letni w ogródku Tivoli*, „Gazeta Warszawska” 1868, nr 120 z wtorku 2 czerwca, s. 1. W trakcie wieczoru zaprezentowane zostały dwa utwory – *Adam i Ewa*, „komedia ze śpiewami w 1 akcie” Auguste’a Bourgeois (pseud. Anicet-Bourgeois) i Adolphe’a Philippe’a Denneriego; *Gdzie nasi mężowie chodzą, czyli Miłe zejście*, komedia w 1 a. Augusta Friedricha F. von Kotzebuego.

83 Zob. „Kurier Warszawski” 1868, nr 130 z wtorku 16 czerwca, s. 3. W relacji tej można było przeczytać, że w trakcie występu „grano wyjątki *Nieprzyjaciół kobiet* i *Kochankowie przemienieni*, taniec solo Mazur i po raz pierwszy *Walc styryjski*”.

uwagi głośno rozmawiających i zapatrzonych w bufetowe „atrakcje” widzów. Pierwszy „polski sezon” w Tivoli zakończył się ekonomicznym i towarzyskim sukcesem, stał się inspiracją dla innych przedsiębiorców i restauratorów, którzy zauważyli niezwykle możliwości wynikające z połączenia bufetu ze sceną teatralną. Witold Filler odnotował, iż właśnie dzięki zestawieniu tych dwóch pozornie nieprzystających żywiołów „rzemieślnik był panem za swoje kopiejki, mógł duchowe rozkosze wzmocnić soczystym befsztykiem, nie wstydził się swego wyszarzatego surduta, a w antrakcie mógł się nawet zabawić przy bilardach lub w strzelnicy”. W Warszawie żartowano, że w Tivoli

są trzy rodzaje miejsc: niewielka ilość tych, z których wszystko widać i słychać, inne, z których nic już nie widać, ale przynajmniej coś się słyszy, i wreszcie takie, z których ani widać ani słychać. Ale wszędzie jednak dochodzi nieustanny brzęk kufli, szcęk noży i różne pokrzykiwania na obsługę⁸⁴.

Połączenie tak wielu funkcji rozrywkowych i gastronomicznych wpłynęło na techniczny i architektoniczny kształt teatrów ogródkowych, których ogółem – do 1907 roku – działało w Warszawie (z różną intensywnością) prawie pięćdziesiąt! Jeszcze w sezonie letnim 1868 roku, zapewne pod wpływem wieści o sukcesach Tivoli, spektakle teatralne polskich artystów można było zobaczyć na innych scenach ogrodowych – w Alkazarze (Królewska 7), Eldorado (Długa 23), Orfeum (Miodowa 10). W kolejnych latach szczególnym uznaniem publiczności mogły poszczycić się teatrzyki Belle Vue (Chmielna 5), Alhambra (Miodowa 15) czy też Arkadia (Królewska 37).

Władysław Reymont sugestywnie i wiarygodnie opisał wygląd teatryku ogródkowego Pod Mostem, działającego przy ulicy Podwale 13:

Był to długi i wąski ogródek z kilkunastu mizernymi drzewkami [...]. Parkan z lewej strony pomalowany wapnem rozgraniczał od sąsiedniej posesji, w której miał być skład drzewa, bo przez ogrodzenie wyglądały całe stopy bali i desek. Kilka naftowych latarń słabo

84 W. Filler, dz.cyt., s. 35–36.

oświetlało placyk. Kilkadziesiąt stolików białych o blatach z drzewa pokostowanego i przy nich trzy razy większa ilość krzeseł, ledwie z gruba ociosanych, stanowiło umeblowanie tej letniej restauracji. Mała parterowa oficyna i szczyt domu sąsiedniego zamykały prawą stronę; a na wprost muru nietynkowane, pocięte zakratowanymi okienkami, brudne, wznosiły się wysoką ścianą; były to tyły pałacu dawniej Kochanowskich, stojącego na rogu Miodowej i Kapitulnej.

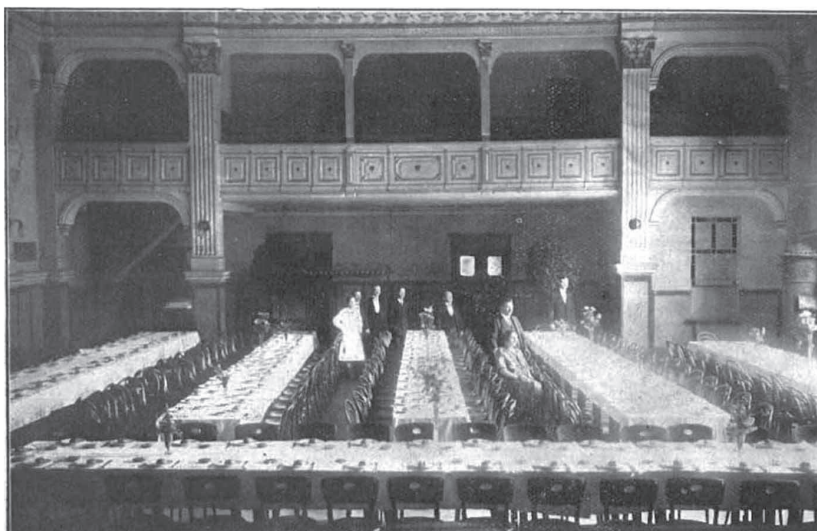
Przy parkanie maleńka estrada, osłonięta daszkiem płóciennym, z dwóch stron otwarta na publiczność, tworzyła rodzaj niszy wybitej niebieskim ordynarnym papierem w srebrne gwiazdy [...]. Pokój do ubierania mieścił się w oficynce. Przedzielono go czerwonym kretonem na dwie garderoby, damską i męską [...]. Brzmiała stara sentymentalna piosenka z *Krakowiaków i Górali*, przerywana tylko częstymi brawami, stukiem kufla, brzękiem talerzy, trzaskaniem drzwi i strzałami w strzelnicę. Latarnie rozsiewały mętne, brudne światło; dziewczyny w białych fartuchach, z pełnymi rękami kufla, przesuwwały się pomiędzy stolikami, liczyły głośno należność, rzucały z brzękiem resztę, wdzięczyły się do pijących i cynicznie rzucały uwagi i odpowiedzi zaczepiającym je. [...] Publiczność wyrażała swoje zadowolenie ze śpiewu krzykiem, wybijaniem taktu laskami i stukaniem kuflami⁸⁵.

Niewyszukane pod względem technicznym, zazwyczaj traktowane przez restauratorów jako tymczasowe i sezonowe sceny ogródkowe lokowano niejednokrotnie na częściowo zadrzewionych podwórzach, a także niezabudowanych placach ograniczonych parkanami, oficynami i ścianami staromiejskich kamienic. Zdarzały się jednak wyjątki, których wykwintny wystrój, stoliki – oddzielone barierkami od tanich miejsc na ławach i zadaszone – przyciągały „droższą publiczność”. Zmodernizowany w 1881 roku Alkazar dysponował nawet wydzielonymi, elegancko umeblowanymi, sąsiadującymi z bufetem gabinetami dla bardziej wymagających gości.

85 Cyt. za: B. Król-Kaczorowska, dz.cyt., s. 142–143. Ciekawy szkic przedstawiający historię i uwarunkowania przestrzenno-architektoniczne teatru Eldorado opublikował Władysław Koleżak na łamach „Wędrowca” (1900, nr 11, s. 216, 218).

Początkowo sceny ogródkowe były traktowane przez stołeczną krytykę jako „teatry ludowe”, których zasadniczym celem miało być edukowanie pozbawionej aspiracji estetycznych „rzemieślniczej i staromiejskiej” publiczności. Publikujący na łamach stołecznych gazet dziennikarze przeciwstawiali ogródkową, plebejsko-drobnomieszczańską widownię wyrafinowanej „publiczności krzeseł i łóż” warszawskich Teatrów Rządowych⁸⁶. Sytuacja częściowo zmieniła się po 1871 roku, kiedy władze zezwoliły na wystawianie we wszystkich teatrach ogródkowych całych sztuk. Na widowniach letnich teatrzyków zaczęli zasiadać także przedstawiciele świata nauki i sztuki oraz miłośnicy sceny wywodzący się z rodzin szlacheckich. Zmieniły się również administracyjno-prawne zasady organizacji przedstawień. Przybywające do Warszawy w trakcie letnich miesięcy zespoły prowincjonalne grały przeważnie na własne ryzyko finansowe. Właściciel restauracji i sceny nie brał już odpowiedzialności za repertuar i dobór artystów, zajmował się wyłącznie serwowaniem jedzenia i alkoholu, licząc na hojność (wynikającą z głodu i pragnienia) zgromadzonej na spektaklu publiczności. Ryzyko było jednak obustronne. Każdy przedsiębiorca teatralny musiał przed rozpoczęciem występów wpłacić władzom miasta kaucję w wysokości 5000 rs., która miała gwarantować regularne odprowadzanie podatków od zysków. Szósta część dochodów z każdego występu musiała być przekazywana warszawskim Teatrom Rządowym, a kwota 10 gr od każdego zakupionego biletu, na mocy rozporządzenia, była wpłacana na cele dobroczynne. Do tych wydatków doliczyć należy kwoty związane z wynajmem sceny od właściciela i kosztami utrzymania zespołu. Tak restrykcyjne zasady finansowe wymuszały dbałość o frekwencję, a także uwzględnienie oczekiwań publiczności. Trzeba podkreślić, iż działający na co dzień w skrajnie trudnych warunkach administracyjno-finansowych dyrektorzy przyby-

86 Ewa Partyga (dz.cyt., s. 269) pisała: „Krytycy ogródków nie dostrzegali żadnych pozytywnych aspektów tej charakterystycznej dla nowoczesności zmiany. Przesyconą atrakcjami nową kulturę miasta oraz charakterystyczne dla niej praktyki konsumpcyjne widzieli w jednolitej czarnej barwach. Tymczasem ogródkowe rozrywki miały pewien anarchiczny potencjał, podważały bowiem istniejące hierarchie kulturowe, przyczyniając się do aktywizacji nowych środowisk, demokratyzując i poszerzając znacznie teatralną widownię. A konsumpcja i podążanie za nowymi modami zaczynały służyć kreowaniu tożsamości, oswajały z emocjonalnym klimatem ekspansywnej nowoczesności i dawały poczucie uczestnictwa w korzyściach, jakie przyniosła modernizacja”.

Il. 16. Sala balowa Hotelu Europejskiego w Gnieźnie. Widok z lat dwudziestych xx stulecia. Ze zbiorów autora.

wających do Warszawy prowincjonalnych trup objazdowych radzili sobie z tymi wyzwaniem nadzwyczaj dobrze.

Ważną częścią repertuaru teatrów ogródkowych była rodzima komedia. Wystawiano utwory współczesnych autorów (m.in. Bałuckiego, Bliżińskiego, Lubowskiego, Narzymskiego, Zalewskiego, Sarneckiego, Fredry syna). Wielu przedsiębiorców teatralnych, jeszcze przed rozpoczęciem letniego sezonu, zamawiało komedie u autorów i płaciło – w zamian za prawo wyłączności do wystawienia sztuki – wysokie honoraria, dochodzące do kwoty 1000 rs. Publiczność gromadząca się w teatrach ogródkowych niezwykle chętnie oglądała utwory zabarwione pikantnym humorem obyczajowym, zawierające wątki sensacyjno-awanturnicze i nagłe zwroty akcji. Żywiołowa reakcja widowni towarzyszyła inscenizacjom operetek Offenbacha, Suppé, Lecocq’a i Straussa syna. Teatrzyki ogródkowe – jak zauważył Zygmunt Szweykowski – „w operetkach wytworzyły sobie specjalny styl gry, styl, w którym odezwała się tradycja kabaretu [...]. Z operetek zrobiono istotnie sztukę bardzo *pikantną* i *podkasaną*, drażniącą zmysły wyuzdanym zachowaniem się śpiewaczek lub baletnic, ich strojami i gestami”⁸⁷. Z równym entuzjazmem przyjmowano – odwołujące się do miejskiego folkloru, kolorytu i przestrzeni ówczesnej Warszawy – wodewile Feliksa Schobera (m.in. *Podróż po Warszawie*, *Modniarkę warszawską*, *Barnabę Fafułę* i *Józia Grojseszyka na wystawie paryskiej*), a także farsy oraz komedie obcych autorów – m.in. Nestroya, Labiche’a, Delacoura, Sardou. Prawdziwym hitem okazała się, zaliczana przez ówczesnych krytyków do nurtu „dramatów ludowych”, pięcioaktowa sztuka Władysława L. Anczyca *Emigracja chłopska* (prem. 1876 w Krakowie). Na scenach ogródkowych pojawiały się również, choć zdecydowanie rzadziej, inscenizacje sztuk Fredry, Korzeniowskiego, Moliera, Schillera, a nawet Szekspira.

Na scenach ogródkowych Warszawy do 1907 roku wystąpiły zespoły prowincjonalne działające zarówno na terenie zaboru rosyjskiego, jak i poza granicami tego zaboru. W pierwszej grupie znalazł się zespół Anastazego Trapszy, który grał w Tivoli (1871, 1872, 1874), Alhambrze (1872, 1873, 1874, 1875, 1877), Eldorado (1876) i Arkadii (1877). Należy wymienić też zespoły prowadzone przez Józefa Tekslę, który odwiedzał Warszawę

87 Z. Szweykowski, *Teatrzyki ogródkowe w Warszawie...*, s. 442.

najpierw ze swoim objazdowym zespołem (Eldorado – 1874, 1875, 1877; Alhambra – 1876), a następnie jako antreprenier łódzkiego Teatru Victoria (Belle Vue – 1878, 1879, 1880, 1885; Wodewil – 1888). Warto również odnotować wielokrotne występy zespołów Juliana Grabińskiego (Tivoli – 1875, 1883; Alkazar – 1876; Arkadia – 1878; Eldorado – 1878, 1882; Promenada – 1891; Belle Vue – 1896) i Józefa Puchniewskiego (Alhambra – 1879, 1880, 1881, 1889; Belle Vue – 1882, 1883, 1884, 1887; Eldorado – 1885; Nowy Świat – 1886; Promenada – 1886). Także kierujący (w latach 1895–1900) łódzką sceną Michał Kazimierz Wołowski starał się podreperować stan kasy teatralnej letnimi występami w Warszawie (Cyrk – 1896; Wodewil – 1897; Bagatela – 1898, 1899).

W kontekście niniejszych rozważań należy raz jeszcze odnotować, że sporym uznaniem (w latach 1876–1881) cieszyły się spektakle zespołu poznańskiego Teatru Polskiego kierowanego początkowo przez Karola Doroszyńskiego i Władysława Terenkoczego, a następnie (od 1878) przez samego Doroszyńskiego (Tivoli – od 2 czerwca do 30 września 1876; Belle Vue – od 1 czerwca do 29 września 1877; Alhambra – od 30 maja do 30 września 1878; Eldorado – od 1 czerwca do 2 października 1879, przed 8 maja do 30 września 1880; Belle Vue – od 9 maja do 1 października 1881).

Już w trakcie pierwszego pobytu (w 1876)⁸⁸ powodzenie inscenizacji *Emigracji chłopskiej* Anczyca (28 przedstawień!) oraz „dzieła scenicznego w 14 obrazach A.P. Dennery wg powieści J. Verne” pt. *Podróż na około świata w 80 dniach* (12 przedstawień) przekroczyło najśmielsze oczekiwania poznańskich artystów i zwróciło uwagę warszawskich krytyków, którzy – choć nie zawsze akceptowali decyzje repertuarowe – podkreślali dobry poziom wykonania i reżyserski talent Doroszyńskiego. Zwracano powszechnie uwagę na frekwencyjny i finansowy sukces poznańskich artystów, a długotrwałe powodzenie, żywiołowy odbiór i sceniczny kształt dramatu Anczyca potraktowano jako „jedyne w tym rodzaju fakt w dziejach ogródkowych teatrów”⁸⁹.

88 Portrety wszystkich członków poznańskiego zespołu opublikowane zostały na łamach „Muchy. Pisma Humorystycznego Ilustrowanego” 1876, nr 30 z 16 (28) lipca, s. 4 (całość została opatrzona tytułem *Towarzystwo dramatyczne teatru poznańskiego w Tivoli*).

89 „Gazeta Polska” 1876, nr 203 z soboty 16 września, s. 2.

Po pierwszym występie poznańskich artystów (2 czerwca 1876), w trakcie którego publiczność mogła zobaczyć spektakl *Dwie sieroty* Piestre’a Cormona i Adolphe’a Dennery’ego, na łamach warszawskiego „Kuriera Codziennego” można było przeczytać, że

wystawa i wykonanie, pod pewnemi względami wznosi się nad poziom dotychczasowego ogródkowego arcyzmu. Towarzystwo to składa się wyłącznie z sił młodych, nieraz dość obiecujących, grano więc ten dramat z młodocianym zapałem dość umiejętnie, nastrajając się do szkoły przyjętej w tego rodzaju utworach przez aktorów francuskich. [...] W ogóle całość szła z życiem, a staranne i eleganckie kostiumy, urozmaicone i gustowne dekoracje, dodawały jeszcze scenicznego złudzenia⁹⁰.

W podobnym tonie utrzymana była prasowa relacja z inscenizacji pięcioaktowej komedii Jana A. Fredry pt. *Wielkie bractwo*. Posługujący się inicjałem „J.” recenzent pisał:

Artyści poznańscy grali tę sztukę w ogóle z niemałym talentem, z werwą młodocianą i pewną już równością w ogólnem wykonaniu, które wznosi tę trupę ponad dotychczasowy poziom wędrowniej sztuki. [...] Publiczność licznie zebrana, widocznie do wykwinniejszych sfer należąca, przyjmowała artystów oznakami żywego zadowolenia⁹¹.

Niezwykłe przychylnie oceniono – zagrane łącznie dziesięć razy – przedstawienie *Podróż po Warszawie* Feliksa Schobera (Szobera) i Adolfa Sonnenfelda. W popremierowej relacji można było przeczytać, że „towarzystwo poznańskie odegrało tę buffę z życiem i werwą zamaszystą”, a „całość zgrabnie reżyserowana, biegła na scenie zgodnie i harmonijnie”⁹². Dzięki informacjom opublikowanym na łamach „Kuriera Codziennego” wiadomo, iż pierwsze dwa spekta-

90 „Kurier Codzienny” 1876, nr 122 z soboty 22 maja (3 czerwca), s. 1–2 (recenzja podpisana inicjałem „J.”).

91 „Kurier Codzienny” 1876, nr 123 z wtorku 25 maja (6 czerwca), s. 1–2.

92 „Kurier Codzienny” 1876, nr 204 z poniedziałku 6 (18) września, s. 1–2.

kle (16 i 17 września 1876) wg utworu Schobera obejrzało prawie 2800 widzów⁹³. Recenzent „Kuriera Warszawskiego” w popremierowej relacji stwierdził, iż zarówno *Emigracja chłopska*, jak i *Podróż po Warszawie* dowodzą niezwyklej sprawności organizacyjnej i artystycznej poznańskich dyrektorów, którzy „trochę jak kopacze złota w Kalifornji ciągle na nową żyłę natrafiają i dalejże z niej czerpać”⁹⁴. Autor zwracał uwagę na talent reżyserski Doroszyńskiego, który niemal instynktownie wpisywał się w oczekiwania żłaknionej atrakcji publiczności ogródkowej. W popremierowej relacji pisał:

W każdym razie *Podróż po Warszawie* może liczyć na powodzenie ciekawości, i prognostykować można tej sztuce znaczną liczbę przedstawień pełnych. Bo i znajdują się tam i bardzo zręczne śpiewki, i nie mało dowcipu rozrzuconego tu i ówdzie, i umiejętne skorzystanie z rozmaitych lokalnych danych, i muzyka p. Sonnenfelda trafnie zastosowana do libretta, a w wielu nawet ustępach posiadająca wartość oryginalnego pomysłu i staranna a nawet kosztowna wystawa, za co wszystko towarzystwo dramatyczne pp. Terenkoczego i Doroszyńskiego było wynagrodzone oklaskami, autorzy zaś libretta i muzyki kilkakrotnem przywołaniem, które zapewne przy każdym przedstawieniu tego dramatycznego obrazka powtarzać się będzie [...]. Dodać należy, że p. Doroszyński dokazał nie małej sztuki wystawiając w bardzo krótkim stosunkowo czasie sztukę o tak skomplikowanym układzie. Widocznie zdolny to reżysser, kilkakrotnie dowiódł tego. Teatr bowiem w Tivoli zawdzięcza mu znaczną część swojego powodzenia⁹⁵.

Premiera ta zapoczątkowała stałą współpracę Schobera z Doroszyńskim, który po 1876 roku organizował i reżyserował występy poznańskich artystów w warszawskich ogródkach jeszcze pięciokrotnie i zawsze wprowadzał do repertuaru efektownie zainscenizowane wodewile. W kolejnych latach w trakcie „ogródkowych sezonów” poznański przedsiębiorca z powodzeniem wystawił jeszcze kilka utworów autorskiej

⁹³ Tamże, s. 4.

⁹⁴ „Kurier Warszawski” 1876, nr 204 z poniedziałku 18 września, s. 1.

⁹⁵ Tamże, s. 2.

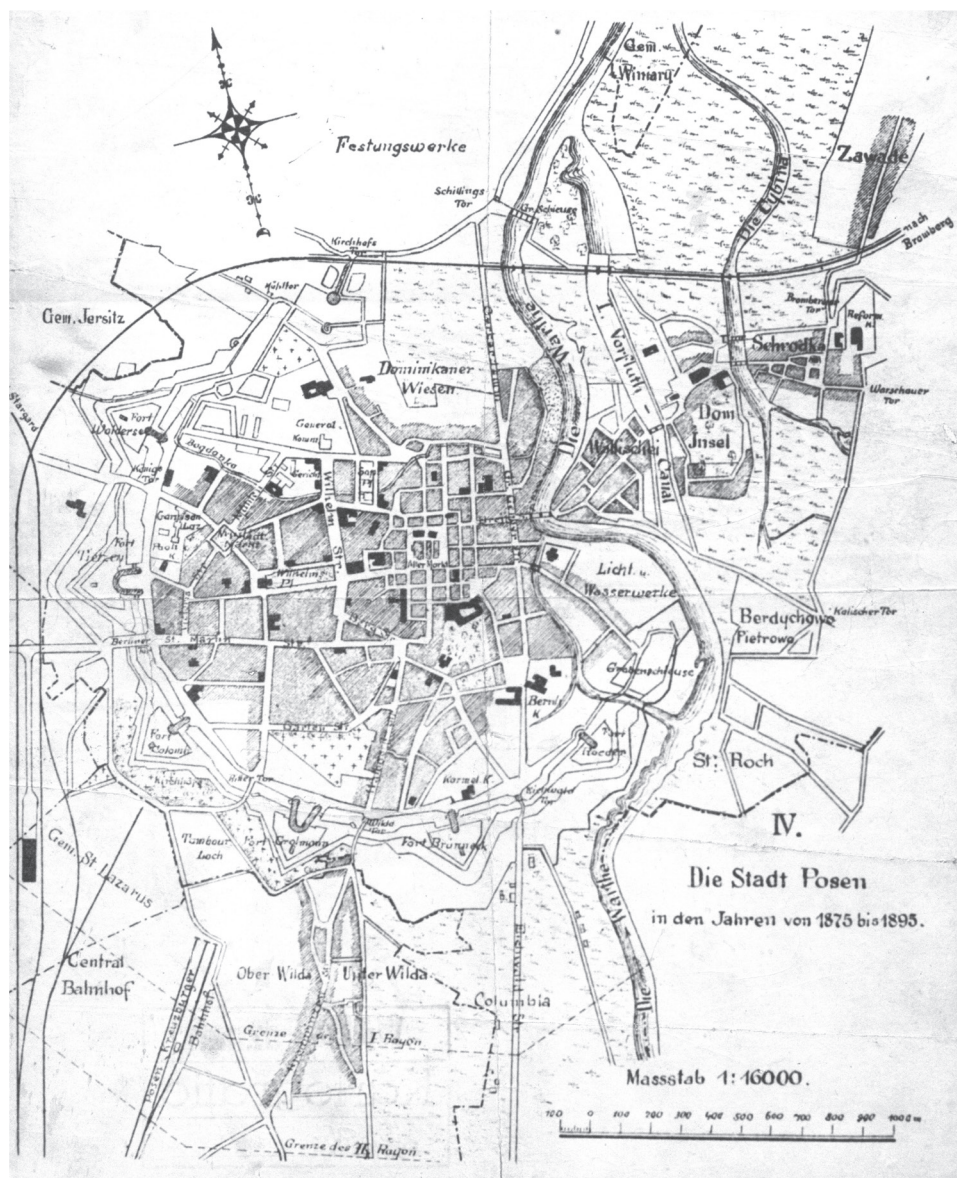
spółki Schober – Sonnenfeld: m.in. *Modniarkę warszawską* (18 przedstawień w 1878), *Fafułę i Grojseszyka na wystawie paryskiej* (21 przedstawień w 1878), *Piekło* (21 przedstawień w 1879), *Ulicę Marszałkowską* (13 przedstawień w 1879)⁹⁶. Uznanie krytyków i miłośników sceny zyskało zamawianie i kupowanie sztuk u cenionych polskich dramatopisarzy. Dzięki takiemu postępowaniu Doroszyński zamierzał nie tylko wyjść poza stereotypowy wizerunek „ogródkowego przedsiębiorcy” dostarczającego niewyszukanej rozrywki pobudzonej piwem publiczności, lecz także budować swój wizerunek jako popularyzatora rodzimej twórczości, rywalizującego nawet z utytułowanymi teatrami warszawskimi. Zjawisko to omówił Witold Filler, który podkreślał, że poznański przedsiębiorca „próbował zmienić ogródek w teatr dla society, grywał wartościowe nowości polskie”, dzięki czemu „u Doroszyńskiego istotnie bywały wyższe sfery”⁹⁷. Autor monografii warszawskich ogródków pisał:

Sukces nadspodziewany *Podróży i Emigracji* pouczył poznańskiego dyrektora, że właśnie krajowa dramaturgia może stać się dla niego „złotą rybką”. Że może ona przyciągnąć zamożną publiczność mieszczańską, której nie zaspokajał żalosny eklektyzm Teatru Letniego i odwieczni *Zbójcy* w „Rozmaitościach”. A napływ tej publiczności mógł przydać ogródkowi blasku prawdziwej, rzetelnej sceny. Do ofensywy przystąpił Doroszyński solidnie, po poznańsku: dał za *Pana Damazego* 600, za *Artykuł* 264 tyleż, za *Rozbitków* 1000 rubli! Bajońskie honoraria dodały animuszu literatom, zabrali się rażno do realizowania ogródkowych zamówień. [...] Doroszyński mógł zademonstrować Warszawie szereg prapremier, elektryzujących opinię już samym ciężarem gatunkowym nazwisk autorów: *Gonitwy* (1877) Lubowskiego, *Pan Damazy* (1877) Blizińskiego, *Artykuł 264* (1878) i *Dama treflowa* (1879) Zalewskiego, *Sąsiedzi* (1880) Bałuckiego, *Rozbitki* (1881) Blizińskiego, wreszcie *Grube ryby* (1881) Bałuckiego⁹⁸.

96 Wiele informacji na temat biografii i dramaturgicznych dokonań Feliksa Schobera (1846–1879) zamieścił we wspomnieniu pośmiertnym Stanisław Marek Rzętkowski – zob. *Feliks Szober*, „Tygodnik Ilustrowany” 1879, nr 191 z 23 sierpnia, s. 122, 128.

97 W. Filler, dz.cyt., s. 143.

98 Tamże, s. 132–133. Na strategię repertuarową poznańskich artystów zwracał uwagę m.in. autor artykułu opublikowanego na łamach „Tygodnika Ilustrowanego” (1876, nr 30 z 22 lipca, s. 51): „O bezprawnych przywłaszczeniach praw autorskich ze strony

Il. 17. Die Stadt Posen in den Jahren von 1875 bis 1895. Plan uwzględnia rozmieszczone wokół miasta system fortyfikacji. Skala 1 : 16000, format 36 × 29 cm. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (sygn. 53/991/0/1/Pl.m.Poz.7).

Warto dodać, że w 1877 roku przedstawienie *Pana Damazego* zostało zagrane na scenie Belle Vue dziewiętnaście razy. Jeszcze większym powodzeniem cieszyła się inscenizacja pięcioaktowej komedii Kazimierza Zalewskiego *Artykuł 264*, którą od czerwca do września 1878 roku zagrano w Alhambrze dwadzieścia razy. Wystawiony w 1881 w przestrzeni Belle Vue spektakl wg *Ojcowizny* Leopolda Świderskiego ogródkowa publiczność oklaskiwała prawie trzydziestokrotnie. Dobra (artystyczna i finansowa) passa Doroszyńskiego skończyła się pod koniec lata 1881 roku, kiedy przegrał rywalizację o względy ogródkowej publiczności z zespołem Józefa Puchniewskiego⁹⁹ oraz niesprzyjającymi warunkami atmosferycznymi, a po powrocie – „ze stratą materialną”¹⁰⁰ – do Poznania wytrwał na stanowisku dyrektora Teatru Polskiego tylko do 30 listopada¹⁰¹. Kolejni antreprenerzy¹⁰² poznańskiej sceny nadal organizowali letnie występy w warszawskich ogródkach (Alhambra, od 14 czerwca do 26 września 1882; Alhambra, od 1 czerwca do 10 września 1886; Wodewil, od 7 czerwca do 11 września 1889; Wodewil, od 13 czerwca do 27 sierpnia 1890; Wodewil, od 31 maja do 13 września 1891; Belle Vue, od 28 maja do 12 września 1897), jednak w kontekście niniejszych rozważań należy zwrócić szczególną uwagę na ich działalność objazdową realizowaną na rozległych terenach zaboru pruskiego. Logistyczny rozmach i zasięg tych peregryna-

dyrekcji teatrzyków ogródkowych dużo już pisano; nie trzeba jednak sądzić, aby prawo kaduka było zasadą wszystkich bez wyjątku przedsiębiorców teatralnych. Ku zbudowaniu moralistów i pociesze autorów zanotować musimy, że panowie Doroszyński i Terenkoczy (dyrektorzy trupy poznańskiej, grywającej obecnie w Tiwoli), jednemu z komedyopisarzów za jego sztukę zapłacili o pięćdziesiąt rubli więcej, niżby mu zapłaciła dyrekcja teatrów warszawskich. Co prawda, szło w tej sprawie o komedyopisarza dobrego, o komedię dobrą i o dobre widoki z jej przedstawienia, co wszystko razem nie należy do rzeczy bardzo pospolitych i... tanich; ale bądźco bądź, trupa w Tiwoli dowodzi tem, że ma poczucie i procesom powodzenia swych spekulacji powierzać wcale nie chce. A jak też to jedno z drugim idzie w parze! Ta sama trupa grywa tylko rzeczy... uczciwe, na zły gust publiki nie liczy wcale, sztukę traktuje jako sztukę, nie ucieka się do pomocy zamorskich tancerzów i... tancerek, a co więcej, ma zamiar silnie stać przy dotychczasowym kierunku, chociaż widzi dobrze, że inne teatrzyki umieją zwabiać tłumy środkami, których ona nie używa. I dlatego to należy jej się serdeczne słowo poparcia. Popieramy ją też takim słowem, zachęcając zarazem do wytrwania w pracy”.

99 Zob. hasło *Puchniewski Józef (1848 – 1 XI 1926 Sosnowiec)*, [w:] *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, s. 575–576. W 1881 roku, od 27 maja do 30 września, kierowany przez Puchniewskiego zespół grał w teatrze ogródkowym Alhambra.

100 W. Koryzna, *Pamiętnik Sceny Narodowej...*, s. 146.

101 Zob. tamże, s. 147.

102 Zob. przypis 57.

nacji, szczególnie w okresie dyrekcji Franciszka Dobrowolskiego, budzą współcześnie podziw i niedowierzanie. Najdłuższy, trwający prawie pięć miesięcy letni objazd z 1892 roku rozpoczął się 23 kwietnia w Gnieźnie, a zakończył 28 września w Toruniu. Zespół poznańskich artystów odwiedził kilkadziesiąt miejscowości i dotarł aż do Wejherowa i Sopotu. Korespondent „Kurier Poznański” w artykule podsumowującym tę teatralną wędrówkę pisał:

Z początkiem bowiem sierpnia osiadła nasza trupa teatralna w Copotach pod Gdańskiem i bawiła tam przeszło 3 tygodnie, dawszy 13 przedstawień w teatrze „Victoria”. Ztamtąd zrobiono wycieczkę artystyczną do Kościerzyny i Wejherowa, a po wyjeździe z Copot grano w Czersku, Lubawie, Brodnicy, Lidzbarku, Wąbrzeźnie, Golu-biu, Chełmży i Toruniu.

Połowa tegorocznego pobytu naszego teatru na prowincyi przypada na W. Księstwo Poznańskie, a druga na Prusy Zachodnie i w każdej z tych prowincyi grano w 16 miejscach, a ogółem w czasie od 23 kwietnia do 28 września br., to jest w 159 dniach, dano w 32 miejscach 146 przedstawień i to 85 w Księstwie, a 61 w Prusach Zachodnich.

W 16 miejscach był teatr poznański po raz pierwszy w tym roku i to w 3 miejscach w Księstwie a w 13 w Prusach Zachodnich.

Sztuk odegrano ogółem 36 i to 19 spektaklowych, a 17 jednoaktowych, między temi 25 oryginalnych polskich a 11 z obcego repertoaru. Najczęściej grano „Kraj”, bo 27 razy, dalej „Przeora Paulinów” 23 razy, a „Kościuszkę pod Racławicami”, „Barbarę Radziwiłłównę” i I akt „Halki” po 12 razy, zaś na 146 przedstawień było tylko 15 z obcym repertoarem¹⁰³.

Miłośnik polskiego teatru posługujący się pseudonimem Prenumerator na łamach „Gazety Toruńskiej” opisywał letni objazd z 1894 roku następująco:

My mieszkańcy Prus Zachodnich jako ludzie rokujący się z potęgą ścisnącą nas coraz bardziej w swoich kleszczach poprzestaniemy

103 „Kurier Poznański” 1892, nr 224 z piątku 30 września, s. 5.

na cyfrach. Sezon letni trwał w bieżącym roku 4 miesiące i 12 dni, razem 135 dni, w którym to czasie artyści dali 128 przedstawień w 47 miastach. Skład towarzystwa: 30 osób a wozi się dla tychże osób i potrzebne do sztuk garderoby cywilnej i teatralnej, rekwizytów i utenzylii scenicznych: 5000 kilogramów tj. 100 centnarów. Towarzystwo dla oszczędności nie wysyłało w bieżącym roku, jak lat poprzednich, sekretarza dla załatwiania poprzednio interesów teatru, załatwiano je listownie. Listów w interesie teatru napisano około tysiąca. Całym tym ruchem kieruje wybrany przez dyrekcję teatru poznańskiego i jednogłośnie przez artystów, od 3 lat kolega tychże E. Majdrowicz, a kieruje z taką znajomością administracji teatralnej i taką energią, a przytem z taką drobiazgową akuracnością, że te właśnie zalety wyrobiły teatrowi świetną opinię na prowincyi, niekłamana sympatya publiczności dla artystów a dla ich kierownika wielkie uznanie w szerokich kołach¹⁰⁴.

Trzeba zaznaczyć, że objazdy po terenach zaboru pruskiego odbywały się w trudnych warunkach ekonomiczno-aprowizacyjnych i – przede wszystkim – społeczno-politycznych. Wszystkie wprowadzane do repertuaru sztuki musiały zostać zatwierdzone przez ówczesne władze policyjne, które niezwykle restrykcyjnie nadzorowały przebieg podróży i mnożyły czasochłonne procedury administracyjne. Cierpliwie pokonywane przez polskich artystów trudności – jak wspominał związany ze sceną poznańską aktor Stefan Turski – „polegały na tym typowym pruskim wyrafinowanym kluciu szpilek”¹⁰⁵, spiętrzaniu przeszkód, które

¹⁰⁴ Prenumerat, *Teatr polski z Poznania na prowincyi*, „Gazeta Toruńska” 1894, nr 212 z piątku 14 września, s. 3.

¹⁰⁵ S. Turski, dz.cyt., s. 229. Przywołane wspomnienia zawierają barwną charakterystykę objazdu poznańskiego Teatru Polskiego po Wielkopolsce w 1902 roku. Grający w zespole pod dyr. Edmunda Rygiera aktor podkreślał (tamże, s. 241), iż niedogodności i niedostatki związane z wielotygodniową podróżą stawały się kwestią drugorzędą w zderzeniu z entuzjazmem prowincjonalnej publiczności: „Każdy dzień miniony tej cudnej wędrowki żegnany przez nas był z żalem, że już nie wróci. Aktor czuł, że nie jest tylko komediantem, który bawi znudzonych snobów, czuł posłannictwo swoje, wiedział, że siew przez niego rzucany na żyzną padołę. Na przedstawieniach nie było tej przeciętnej, rozkapryzonej publiczności, na przedstawieniach był Naród, Naród, który rozumiał, że teatr to świątynia języka ojczystego, która krzepi serca”. Biogram Stefana Turskiego – zob. hasło w *Słowniku biograficznym teatru polskiego 1765–1965*, s. 761.

miały uniemożliwić formalnie zgodną z prawem działalność teatralną. Zdarzało się wielokrotnie, iż już po przyjeździe odmawiano udostępnienia wynajętej wcześniej sali, utrudniano druk afiszy, a spektakle były czasem zakłócanie przez obecnych na widowni Niemców¹⁰⁶. Tak szczególnie konteksty podróży zespołu Teatru Polskiego w XIX wieku dobrze odzwierciedla krótkie, pozornie tylko konwencjonalne zdanie zawarte w opublikowanym na łamach „Dziennika Poznańskiego” podsumowaniu „wycieczki artystycznej” z 1892 roku. Autor relacji napisał, że wszyscy aktorzy „rozumieli swe zadanie i obowiązek i sprostali temu zupełnie”, a wśród publiczności „zjednali sobie szacunek”¹⁰⁷.

¹⁰⁶ Opisy niektórych z wymienionych zdarzeń zostały przywołane we współtworzącej niniejszy tom antologii zatytułowanej *Podróże w gazecie*.

¹⁰⁷ *Teatr polski w Poznaniu*, „Dziennik Poznański” 1892, nr 222 ze środy 28 września, s. 4.

Bibliografia (wybór)

- Antoniewicz F., *Przewodnik po Poznaniu zawierający kolorowaną mapę miasta, ciekawsze w niem zdarzenia, opis publicznych gmachów i potrzebniejsze wskazówki*, druk i nakład J.Fr. Tomaszewskiego, Poznań 1882.
- Ciechowicz J., *Teatr w podróży. Wędrowanie jako poznanie*, „Konteksty” 2008, nr 1, s. 69–72. Przedruk w: tegoż, *Teatr i okolice, słowo/obraz terytoria*, Gdańsk 2010, s. 95–104.
- Dabertowa E.R., *Gry i zabawy w one lata. Teatry amatorskie na prowincji Wielkiego Księstwa Poznańskiego w drugiej połowie XIX wieku*, nakł. Autorki, Poznań 2015.
- Dąbrowski S., *Życie teatralne w Siedlcach w latach 1784–1929*, „Rocznik Mazowiecki” 1969, s. 219–251.
- Dramat obcy w Polsce 1765–1965. Premiery. Druki. Egzemplarze*, praca zespołowa pod kierunkiem J. Michalika, t. 1: A–K, red. S. Hałabuda, Księgarnia Akademicka, Kraków 2001; t. 2: L–Z, red. S. Hałabuda przy współpracy K. Stepana, Księgarnia Akademicka, Kraków 2004.
- Dmuszewski L.A., Żółkowski A.F., *Dykcyonarzyk Teatralny z Dodatkiem Pieśni z najnowszych Oper dawanych na Teatrze Narodowym Warszawskim*, drukował Dekker i Kompania, Poznań 1808.
- Dzieje Gniezna – pierwszej stolicy Polski*, red. J. Dobosz, wyd. Urząd Miasta Gniezna, Powiat Gnieźnieński, Gniezno 2016 (tu rozdziały autorstwa K. Kurka: *Piśmiennictwo, prasa, działalność wydawnicza i teatr w latach 1793–1918*, s. 437–471; *Kalendarium i częściowa rekonstrukcja repertuaru występów gościnnych polskich zawodowych zespołów teatralnych w Gnieźnie (w latach 1816–1935)*, s. 733–772).

- Dzieje Kalisza*, red. W. Rusiński, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1977.
- Dzieje Poznania w latach 1793–1945*, cz. 1: 1793–1918, red. J. Topolski i L. Trzeciakowski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Poznań 1994.
- Filler W., *Melpomena i piwo*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1960.
- Grot Z., *Dzieje sceny polskiej w Poznaniu 1782–1869*, nakładem Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Poznaniu, Poznań 1950 (w ramach serii Biblioteka „Kroniki M. Poznania”, nr 13/14).
- Jaffé M., *Poznań pod panowaniem pruskim*, tłum. J. Baron-Grzesiak, przekł. wstępu M. Miśkiewicz, Wydawnictwo Miejskie Poznań, Poznań 2012.
- Kaszyński S., *Dzieje sceny kaliskiej 1800–1914*, Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Wrocław–Łódź 1962.
- Kaszyński S., *Kaliskie wakacje teatralne Wojciecha Bogusławskiego 1800–1823 (Rozważania nad repertuarem i widownią)*, „Zeszyty Naukowe UŁ” (Nauki humanistyczno-społeczne), seria I, 1959, z. 13, s. 21–51.
- Katalog rękopisów teatralnych Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu*, oprac. A. Domańska, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa–Poznań 1990.
- Kędzierski C., *Teatr Polski w Ogrodzie Potockiego w Poznaniu 1875–1925*, Poznań 1925.
- Kędziora A., *Dyrektor teatru w XIX wieku. Modele zarządzania teatrem na przykładzie występów gościnnych Teatru Łódzkiego w Petersburgu*, „Zarządzanie w Kulturze” 2007, t. 8, s. 11–20.
- Knudsen H., *Deutsches Theater in Posen. Erinnerungen und Beiträge zu seiner Geschichte*, Christian-Verlag, Bad Nauheim 1961.
- Konarska-Pabiniak B., *Teatry prowincjonalne w Królestwie Polskim (1863–1914)*, Książnica Płocka im. W. Broniewskiego, Płock 2006.
- Koryzna W. [właśc. Roman Fiałkowski], *Pamiętnik Sceny Narodowej w Wielkopolsce do roku 1888, czcionkami i w komisie drukarni „Dziennika Poznańskiego”*, Poznań 1888.
- Koryzna W., *Pamiętnik Sceny Narodowej w Wielkopolsce od roku 1888 do 1898*, nakładem Autora, Poznań 1898.
- Koryzna W., *Teatr Polski w Poznaniu 1883–1893*, drukarnia „Dziennika Poznańskiego”, Poznań 1893.

- Kowalenko H., *Spółeczna organizacja funduszu i budowy gmachu Teatru Polskiego w Poznaniu w latach 1871–1890*, [w:] *75 lat Teatru Polskiego w Poznaniu*, nakładem Prezydium Miejskiej Rady Narodowej, Poznań 1951, s. 301–334.
- Kozłowski J., *Wielkopolska pod zaborem pruskim w latach 1815–1918*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2004.
- Kruk S., *Życie teatralne w Lublinie (1782–1918)*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1982.
- Kucharczyk G., *Cenzura pruska w Wielkopolsce w czasach zaborów 1815–1914*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2001.
- Kuligowska A., *Od Marzantowicza do Zelwerowicza*, [w:] *Teatr przy ulicy Cegielnianej. Szkice z dziejów sceny łódzkiej 1844–1978*, red. S. Kaszyński, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1980, s. 26–73.
- Kurek K., *Teatr i miasto. Historia sceny polskiej w Poznaniu w latach 1782–1849*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008.
- Kurek K., *Teatry polskie w Poznaniu w latach 1850–1875. Repertuary, artystyczne idee, polityczne konteksty*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2013.
- Krześciński S., *Koleje życia czyli materiały do historii teatrów prowincjonalnych*, oprac. i wstępem opatrzył S. Dąbrowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1957.
- Leyko M., *Teatr prowincjonalny w Królestwie Polskim w latach 1864–1914*, [w:] *Teatr polski w latach 1890–1918. Zabór rosyjski*, red. T. Sivert, R. Taborski, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988, s. 606–660 (tom wydany w ramach serii *Dzieje teatru polskiego*, red. T. Sivert, t. 4, cz. 2).
- Leyko M., *Wykaz zespołów wędrownych występujących w miastach Królestwa Polskiego w latach 1864–1914*, [w:] *Teatr polski w latach 1890–1918. Zabór rosyjski*, red. T. Sivert, R. Taborski, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988, s. 660–675 (tom wydany w ramach serii *Dzieje teatru polskiego*, red. T. Sivert, t. 4, cz. 2).
- Łukasiewicz M., *Nie ma jak podróż*, „Znak” 2006, nr 7–8, s. 24–28.
- Maciejewski J., *Narodziny własnej sceny narodowej Poznania*, „Pamiętnik Teatralny” 1988, z. 1–2, s. 189–213.
- Maresz B., *Występy gościnne w teatrze polskim. Z dziejów życia teatralnego Krakowa, Lwowa i Warszawy*, TAIWPN Universitas, Kraków 1997.

- Mączak A., *Peregrynacje, wojaże, turystyka*, wyd. 2 popr. i uzup., Książka i Wiedza, Warszawa 2001.
- Molik W., *Inteligencja polska w Poznańskim w XIX i początkach XX wieku*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2009.
- Partyga E., *Podróż po Warszawie, czyli widz-konsument*, [w:] *tejże, Wiek XIX. Przedstawienia*, Instytut Teatralny im. Z. Raszewskiego, Państwowy Instytut Wydawniczy, Instytut Sztuki PAN, Warszawa 2016, s. 268–327.
- Piotrowska M., *Lubownicy sceny, czyli polskie teatry amatorskie w Wielkopolsce (1832–1875)*, Instytut Pedagogiczno-Artystyczny UAM, Poznań–Kalisz 2000.
- Piotrowska M., *Narodowe widowiska kulturowe. Uroczystości żałobne i rocznicowe w Wielkopolsce (1815–1914)*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2011.
- Podemski K., *Socjologia podróży*, wyd. 2 popr., Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2005.
- Pohorecki F., *Wielkopolska a Teatr Narodowy (z okazji 50-lecia Teatru Polskiego w Poznaniu)*, czcionkami Drukarni Polskiej Tow. Akc., Poznań 1925.
- Przybyszewska A., „Etyczny utylitarysta” – Edmund Rygier w Teatrze Polskim w Poznaniu 1896–1908, Fundacja Instytut Kultury Popularnej, Poznań 2016.
- Raszewski Z., *Krótką historia teatru polskiego*, wyd. 3, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1990.
- Raszewski Z., *Z tradycji teatralnych Pomorza, Wielkopolski i Śląska*, Zakład im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1955.
- Ratajczak J., *Życie teatralne Poznania*, cz. 4: 1875–1918, Krajowa Agencja Wydawnicza, Poznań 1985.
- Ratajczakowa D., *Wędrowka jako model życia i twórczości aktora w teatrze polskim XIX wieku*, [w:] *tejże, W kryształ i w płomieniu. Studia i szkice o dramacie i teatrze*, wybór i oprac. B. Koncewicz, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006, s. 485–507.
- Repertuar Teatru Polskiego w Poznaniu za dyrekcji Franciszka Dobrowolskiego (1883–1896)*, oprac. i wstępem poprzedziła A. Przybyszewska, Biblioteka Raczyńskich, Poznań 2015.
- Simon L., *Dykjonarz teatrów polskich czynnych od czasów najdawniejszych do roku 1863*, Księgarnia S.A. Książnica-Atlas, Warszawa–Lwów 1935.

- Sivert T., *Sceny ogródkowe. Zespoły amatorskie. Wędrowne teatry prowincjonalne w świetle prasy warszawskiej*, [w:] *Teatr polski od 1863 roku do schyłku XIX wieku*, red. T. Sivert, E. Heise, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982, s. 245–280 (tom wydany w ramach serii *Dzieje teatru polskiego*, red. T. Sivert, t. 3).
- Słownik biograficzny teatru polskiego 1765–1965*, red. zespół pod kierunkiem Z. Raszewskiego, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1973.
- Sobieraj T., *Polska krytyka i myśl teatralna w drugiej połowie XIX wieku. Studia i szkice*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2014.
- Szweykowski Z., *Teatrzyki ogródkowe w Warszawie. Z historii nieporozumień*, „Pamiętnik Teatralny” 1958, z. 3–4, s. 413–458.
- Teatr Polski w Poznaniu 1875–1975*, red. A. Jakimiec, Teatr Polski w Poznaniu, Poznań 1975.
- Teatralia kaliskie. Materiały do dziejów sceny kaliskiej (1800–1970)*, wybrał, oprac. i wstępem opatrzył S. Kaszyński, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1972.
- Topolski J., *Wielkopolska poprzez wieki*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1999.
- Trzeciakowski L., „Cacko i pięścidełko” – *Teatr Polski 1875–1918*, „Kronika Miasta Poznania” 2000, nr 3, s. 114–136.
- Trzeciakowski L., *W kręgu polityki. Polacy – Niemcy w XIX wieku*, Instytut Historii UAM, Poznań 2002 (tu m.in. artykuły: *Kształtowanie się mentalności Polaków zaboru pruskiego*, s. 115–134; *Wizerunek dziewiętnastowiecznego Poznaniaka. Stereotyp i rzeczywistość*, s. 135–146).
- Trzeciakowski L., *Władze pruskie wobec teatru polskiego w Poznaniu (1793–1918)*, [w:] *Eruditio et interpretatio. Studia historyczne*, red. Z. Chodyła, Instytut Historii UAM, Poznań 2000, s. 163–170.
- Tuszyńska A., *Gwiazdy i gwizdy. Z dziejów publiczności teatralnej 1765–1939*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2002.
- Twierdza i teatr. Księga jubileuszowa Teatru Polskiego w Poznaniu 1875–2000*, red. K. Kurek, Teatr Polski w Poznaniu, Poznań 2000.
- Wielkopolski słownik biograficzny*, red. zespół pod przewodnictwem A. Gąsiorowskiego i J. Topolskiego, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa–Poznań 1981.
- Wokół tradycji teatralnej Wojciecha Bogusławskiego*, red. S. Kaszyński, Federacja Towarzystw Kulturalnych Ziemi Kaliskiej, Kalisz 1987.

Witkowski M., *Teatr w Poznaniu 1863–1896*, [w:] *Teatr polski od 1863 roku do schyłku XIX wieku*, red. T. Sivert, E. Heise, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982, s. 595–660.

Wspomnienia aktorów (1800–1925), oprac. S. Dąbrowski i R. Górski. *Dziennik B. Dawisona w tłum. i oprac. E. Misiołka*, t. 1–2, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1963.

Zapolska G., *Jeden dzień w Poznaniu (Kartka z dziennika podróżnika)*, [w:] *tejże, Publicystyka*, cz. 1, oprac. J. Czachowska i E. Korzeniewska, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa 1958, s. 14–21.

Zapolska G., *Teatrzyki ogródkowe (Konieczna potrzeba ich istnienia i przyczyny ich upadku)*, [w:] *tejże, Publicystyka*, cz. 1, oprac. J. Czachowska i E. Korzeniewska, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa 1958, s. 27–32.

Prasa wydawana w Poznaniu

„Dziennik Poznański”

„Kurier Poznański”

„Tygodnik Wielkopolski. Czasopismo Naukowe, Artystyczne i Literackie”

Prasa wydawana poza Poznaniem

„Dziennik Kujawski”

„Gazeta Toruńska”

„Gazeta Warszawska”

„Kurier Warszawski”

„Kurier Codzienny”

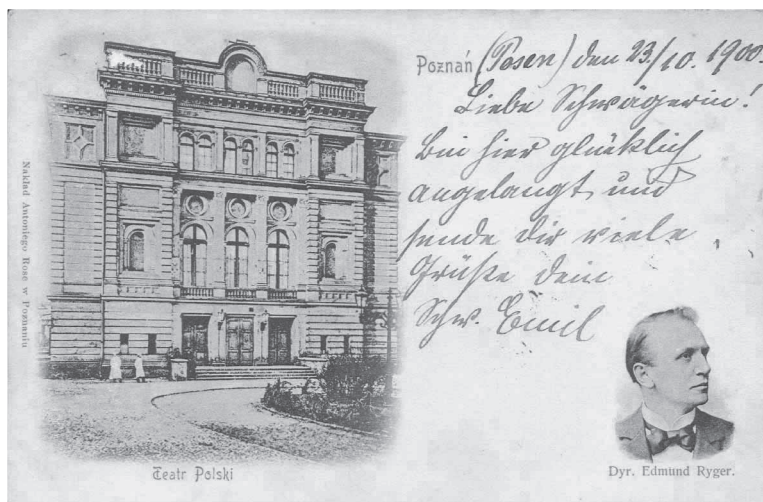
„Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne”

„Tygodnik Ilustrowany”

„Kaliszanin”

Źródła archiwalne

Księga raportów kasowych w sezonie letnim 1892 roku. Zaprowadzona od 1go kwietnia 1892, Archiwum Państwowe w Poznaniu, Akta miasta Poznania, sygn. 3730 (strony nienumerowane; raporty dokumentują przedstawienia zagrane od 2 kwietnia do 28 września 1892 roku).

II. 18. Fasada Teatru Polskiego w Poznaniu. Widok z końca XIX wieku utrwalony na pocztówce wydanej w oficynie Antoniego Rose. W dolnym, prawym narożniku umieszczono zdjęcie Edmunda Rygiera – dyrektora tej sceny w latach 1896–1908. Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej UAM (sygn. Wid-1-0091).

II. 19. Fragment planu Poznania opublikowanego przez oficynę Antoniego Rose (przed 1900 rokiem) przedstawiający usytuowanie gmachu Teatru Polskiego przy ówczesnej ulicy Berlińskiej. Zob. Mapa Poznania z dodatkami historycznych wiadomości i wskazówek dla przybywających do tego miasta, 20 × 29,5 cm, plan barwny, w j. polskim. Ze zbiorów Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (sygn. K 1058).

Alfabetyczne zestawienie miejsc i dat gościnnych występów teatru poznańskiego w latach 1870–1900

Teatr Polski z Poznania w Śremie.
W sobotę, dnia 3 maja 1884.

GÓRA NASI

Opłacie
Współczesne

Teatr Polski z Poznania
W Śremie na sali p. Neumana.
W czwartek, dnia 18 lutego 1886.

Gwiazda SYBERYI

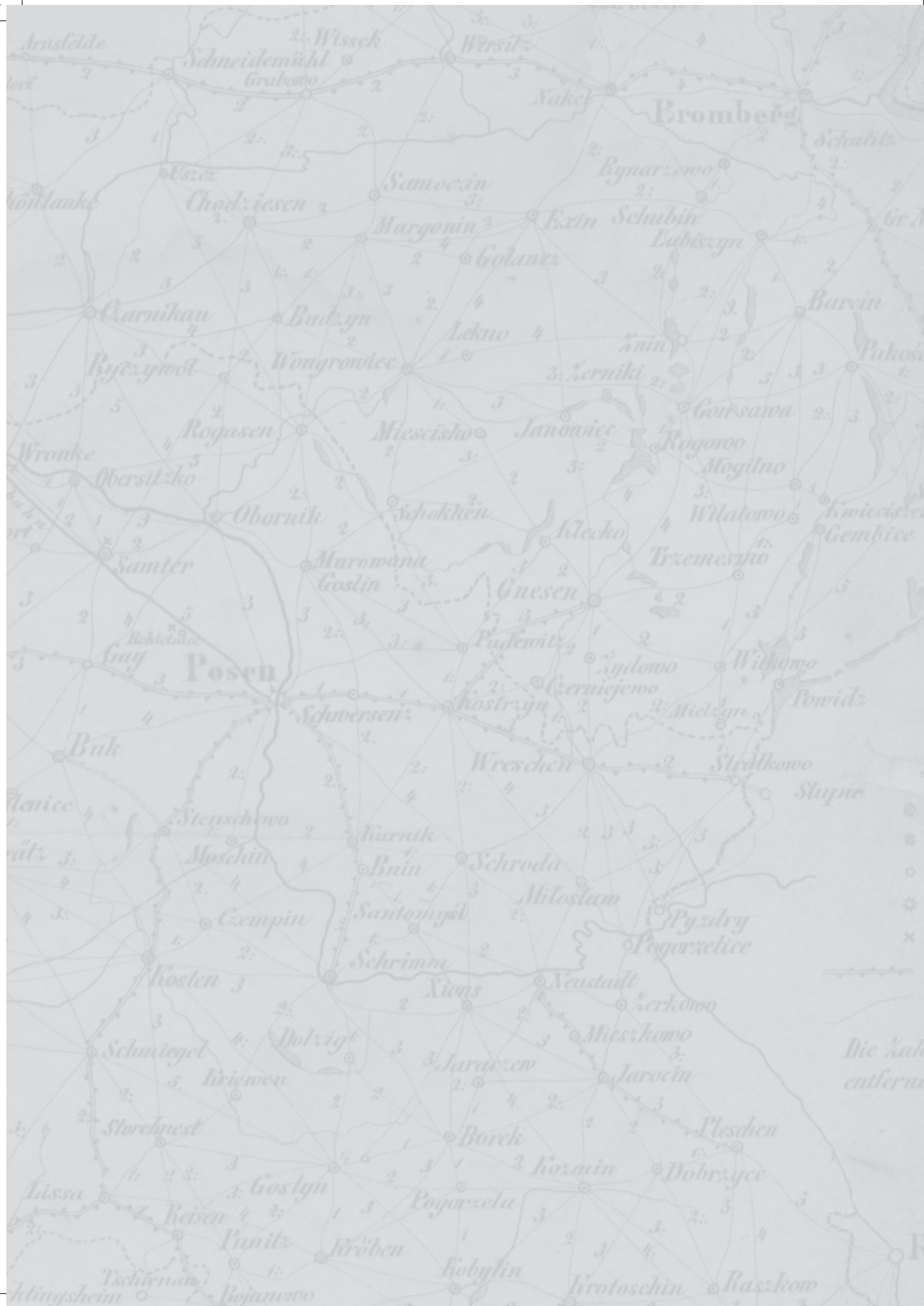
Komedia w 3 aktach a 4 odsłonach oryginalnie napisana przez hr. I. Starzeńskiego.

ROZDZIAŁ:

Generał Tatrow	pan Siedlecki.	Drugi dozorca	pan Szelągowski.
Olga, jego córka	panna Pankiewicz.	Kazimierz	pan Skirmunt.
Major Grawiczyn, adjutant		Zdzisław	pan Zawadzki.
Generał		Aleksander	pan Korzec.
Kniaź Anzelm	pan St. Trapszo.	Wiktor	pan Wojdałowicz.
Du Rocher, kapitan duński	pan Popławski.	Henryk	pan Skórczowski.
Oficer	pan Józefowicz.	Stanisław	pan Werowski.
Iwan, dozorca	pan Kowalski.		
	pan Poldman.		

Rozcz. dzieje się w Syberji w roku 1854.

W akcie drugim chór więźniów w kopalniach syberyjskich

Aleksandrów

Pomiędzy 4 a 19 października 1882

Borek

29–30 maja 1892

Brodnica

6–8, 11 września 1892; 2–3 sierpnia 1894; 5–7 sierpnia 1895

Bydgoszcz

2–7 maja 1885; 28–31 maja 1887; 8–13 maja 1888; 4–7 maja 1889;
13–18 maja 1890; 5–14 lipca 1892; 5–8 lipca 1893; 20–25 maja 1894;
29–31 lipca 1895; 6–9 lipca 1896; 3–7 czerwca 1899

Chełmno

9–10 maja 1885; 7–8 czerwca 1887; 16–21 lipca 1892; 12–18 lipca 1893;
8–9 sierpnia 1894; 12–14 sierpnia 1895

Chełmża

28 maja 1891; 26–27 września 1892; 26–27 lipca 1894;
31 sierpnia – 2 września 1895

Chojnice

11 sierpnia 1894; 16–17 sierpnia 1895

Ciechocinek

Od 21 czerwca do końca września 1884; od 10 czerwca 1899;
od 9 czerwca 1900

Czarnków

2–4 sierpnia 1898

Czersk

27–29 sierpnia 1892; 21–24 lipca 1893; 12–13 sierpnia 1894;
18, 20–21 sierpnia 1895

Gdańsk

2, 10 sierpnia 1893

Gniezno

1–15 maja 1870; 23 kwietnia – 30 maja 1871; 27–28 kwietnia 1873;
5–6 lutego, 22–23 kwietnia 1882; 31 stycznia, 1 lutego 1883;
16–19 kwietnia 1884; 22–26 kwietnia 1885; 23–26 kwietnia 1887;
21–26 kwietnia 1888; 28–29 lipca 1888; 26 kwietnia – 1 maja 1889;
22–29 kwietnia 1890; 23 kwietnia – 1 maja 1892; 1–14 maja 1893;
2–13 maja 1894; 26–31 maja 1895; 26–29 kwietnia, 7–10 maja 1896;
25–27 kwietnia 1898; 24–26 maja 1898; 24–25 kwietnia 1899;
24–26 kwietnia 1900; 15–18 maja 1900

Gniewkowo

16 maja 1895

Golub

15–16 września 1892; 28–29 lipca 1894; 2–4 sierpnia 1895

Gostyń

7–11 maja 1884; 30 maja – 1 czerwca 1885; 5–15 lipca 1888;
21–29 maja 1892; 4–5 czerwca 1893; 19–22 czerwca 1894; 1–7 lipca 1895;
4–7 czerwca 1896; 29 czerwca – 5 lipca 1898

Grodzisk

6–9 września 1888; 16–18 lipca 1895; 7–8 lipca 1898

Grudziądz

22–26 lipca 1892; 3–5 września 1894

Inowrocław

20, 22 kwietnia 1884; 27 kwietnia – 1 maja 1885; 2–5 czerwca 1887;
28 kwietnia – 6 maja 1888; 31 lipca – 1 września 1888;
6–11 maja 1890; 14, 16–20 maja 1891; 24 czerwca – 4 lipca 1892;
2–4 lipca 1893; 13–17 maja 1894; 9–19 maja 1895; 10–12 lipca 1896;
28 kwietnia – 2 maja 1897; 10–22 maja 1898; 18–24 maja 1899;
20 maja – 5 czerwca 1900

Jarocin

25–26 lipca 1888

Jutrosin

16–17 lipca 1894

Kartuzy

19–20 sierpnia 1893; 1–2 września 1894

Kalisz

16 czerwca – ok. 10 września 1871; 28 czerwca – 6 września 1873;
24 maja – 2 lipca 1874; pomiędzy 11 a 30 maja 1876; 11–22 grudnia 1878;
11–31 października 1879 – cały zespół, 1–11 listopada 1879 – „personal
operetkowy”; od 8 kwietnia do końca maja 1886

Kcynia

22–26 lipca 1885; 26 czerwca 1893; 28 maja 1894; 20 maja 1895

Kępno

16–21 czerwca 1885; 12–24 czerwca 1888; 16–17 maja 1892;
12–13 lipca 1894; 14–15 czerwca 1895; 29–30 maja 1896

Kielce

19–25 września 1890

Kobylin

1–2 czerwca 1896

Koronowo

12 lipca 1892; 8 lipca 1893

Kościan

29–30 kwietnia 1884; 11–16 czerwca 1892; 11–12 czerwca 1894;
19–20 lipca 1895; 12–14 czerwca 1896; 5–6, 9–10 lipca 1898

Kościerzyna

15–16 sierpnia 1892; 26–27 sierpnia 1895

Kowalewo

30 lipca 1894; 1 sierpnia 1895

Koźmin

13–15 maja 1884; 26–27 maja 1892; 20–21 lipca 1894; 22–23 czerwca 1895;
7–9 czerwca 1898

Krobia

19 lipca 1894; 25 czerwca 1895

Krotoszyn

17–19 maja 1884; 3–8 czerwca 1885; 10–15 maja 1887; 19–25 maja 1892;
28 maja – 4 czerwca 1893; 19–24 czerwca 1895; 11–14 czerwca 1898

Kruszwica

28–29 czerwca 1892; 19 maja 1894; 12 maja 1895; 19 maja 1898;
28 maja 1900

Leszno

3–6 lipca 1885; 1–3 lipca 1888; 6–8 czerwca 1893; 15–17 czerwca 1894;
27–30 czerwca 1895

Lidzbark

9–10 września 1892; 4 sierpnia 1894

Lubawa

30 sierpnia – 4 września 1892; 5–7 sierpnia 1894; 8–11 sierpnia 1895

Łódź

ok. 1 sierpnia – ok. 5 października 1874; 5 – ok. 28 maja 1877

Miejska Górka

18 lipca 1894

Miłosław

4–5 maja 1892; 15–17 maja 1893; 29 czerwca – 1 lipca 1894;
1–3 czerwca 1895; 12–14 maja 1896; 29–30 maja 1898

Mogilno

9–12 lipca 1885; 24–26 maja 1887; 15 maja 1891; 11 maja 1894

Mrocz

4–5 lipca 1896

Nakło

26 lipca 1885; 10 lipca 1893; 26–27 maja 1894; 26–28 lipca 1895;
1–3 lipca 1896; 29–31 lipca 1898

Nowe

27–28 lipca 1892

Oborniki

23 lipca 1895; 19–20 lipca 1898

Odolanów

14–15 lipca 1894; 16 czerwca 1895

Ostrów

12–15 czerwca 1884; 3–6 kwietnia 1886; 3–8 maja 1887;
30 maja – 10 czerwca 1888; 11–19 maja 1889; 6–7 maja 1891;
7–18 maja 1892; 18–28 maja 1893; 6–9 lipca 1894; 9–13,
17–18 czerwca 1895; 23–26 maja 1896; 16–21 czerwca 1898;
25–26 czerwca 1898

Ostrzeszów

10–11 lipca 1894; 27–28 maja 1896; 22–23 czerwca 1898

Pelplin

20–22 maja 1890; 26–27 lipca 1893

Piła

24–25 lipca 1895

Piotrków

12 – ok. 29 maja 1878

Pleszew

21–25 maja 1884; 9–14 czerwca 1885; 28 kwietnia – 1 maja 1887;
23–27 maja 1888; 21–26 maja 1889; 10–11 maja 1891; 2–5 lipca 1894;
4–9 czerwca 1895; 16–21 maja 1896; 31 maja – 5 czerwca 1898

Poniec

18 czerwca 1894; 26, 28 czerwca, 5 lipca 1895; 8–9 czerwca 1896;
27–28 czerwca 1898

Radom

2–16 września 1890

Raszkowo

31 maja 1896

Rogoźno

14–15 kwietnia 1885; 23 czerwca 1893; 24 maja 1895; 21 lipca 1898

Sieradz

2–26 lipca 1874; 8–16 października 1874

Sopot

3–25 sierpnia 1892; 3–17 sierpnia 1893; 18–30 sierpnia 1894

Starogard

29 lipca – 1 sierpnia 1892; 21–23 sierpnia 1893; 14–16 sierpnia 1894;
22–25 sierpnia 1895

Strzelno

12, 26 sierpnia 1888; 29 czerwca 1893; 13 maja 1895

Szamotuły

23–24 września 1888; 23–25 czerwca 1896; 5–7 sierpnia 1898

Sztum

29–30 lipca 1893

Szubin

24 maja 1894

Śmigiel

13–14 czerwca 1894; 10–11 czerwca 1896

Śrem

2–5 maja 1884; 23–28 maja 1885; 15–18 lutego 1886; 17–22 maja 1887;
17–22 lipca 1888; 1–10 czerwca 1892; 10–18 czerwca 1893;
23–26 czerwca 1894; 8–11 lipca 1895; 15–18 czerwca 1896; 11–14 lipca 1898

Środa

28–30 maja 1884; 19–20 maja 1885; 14 czerwca 1893; 27–28 czerwca 1894;
12–14 lipca 1895; 19–21 czerwca 1896; 15–17 lipca 1898

Świecie

19 lipca 1892; 17 lipca 1893; 10 sierpnia 1894; 15 sierpnia 1895

Tczew

25 lipca 1893

Toruń

9–11 czerwca 1887; 24–28 maja 1890; 21–27 maja 1891;
18–25, 28 września 1892; 8–13 września 1894; 4–9 września 1895;
25 maja – 1 czerwca 1899; 6–8 czerwca 1900

Trzemeszno

14–17 maja 1885; 2 września 1888; 4 maja 1893; 9 maja 1894

Tuchola

19–20 lipca 1893; 19 sierpnia 1895

Warszawa

2 czerwca – 30 września 1876; 1 czerwca – 29 września 1877;
30 maja – 30 września 1878; 1 czerwca – 2 października 1879;
przed 8 maja – 30 września 1880; 9 maja – 1 października 1881;
14 czerwca – 26 września 1882; 1 czerwca – 10 września 1886;
1 czerwca – 12 września 1889; 13 czerwca – 27 sierpnia,
30–31 sierpnia 1890; 31 maja – 13 września 1891;
28 maja – 12 września 1897

Wąbrzeźno

12–13 września 1892; 31 lipca – 1 sierpnia 1894

Wągrówiec (Wągrowiec)

16–20 kwietnia 1885; 19–21 kwietnia 1887; 15–20 maja 1888;
18–23 czerwca 1892; 20–25 czerwca 1893; 29 maja – 1 czerwca 1894;
21–26 maja 1895; 26–29 czerwca 1896; 23–26 lipca 1898

Wejherowo

22 sierpnia 1892; 29 sierpnia 1894

Witkowo

19 maja 1900

Włocławek

Pomiędzy 4 a 19 października 1882; od 2 sierpnia do końca września 1885; pomiędzy 14 a 21 września 1886; od 13 czerwca do połowy września 1887; pomiędzy 16 a 30 września 1889

Wrocław

28–30 czerwca 1885; 27–29 czerwca 1888

Września

1–5 maja 1890; 30 kwietnia–3 maja 1892; 14–17 maja 1893;
22–24 lipca 1894

Zbąszyń

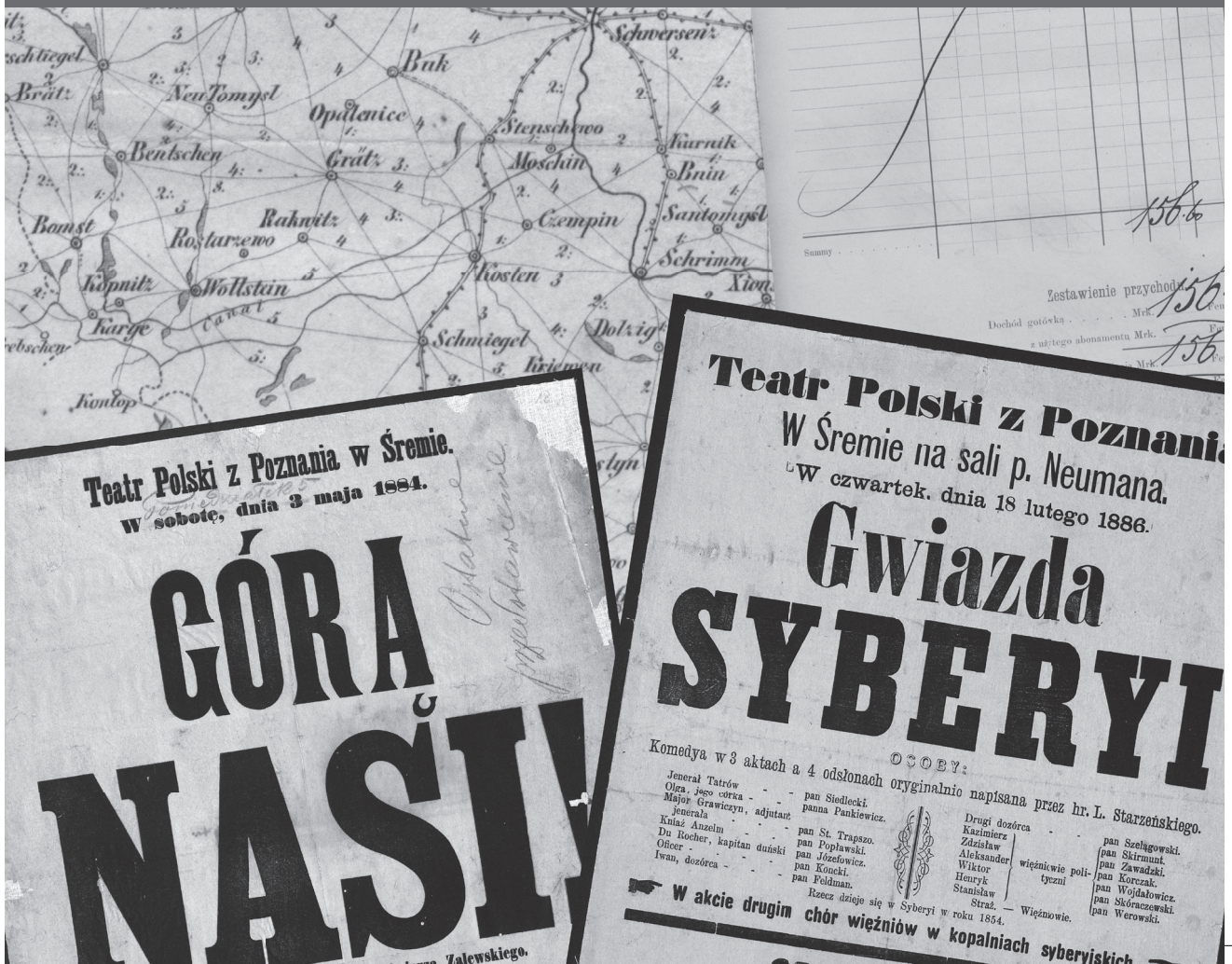
12–16 września 1888

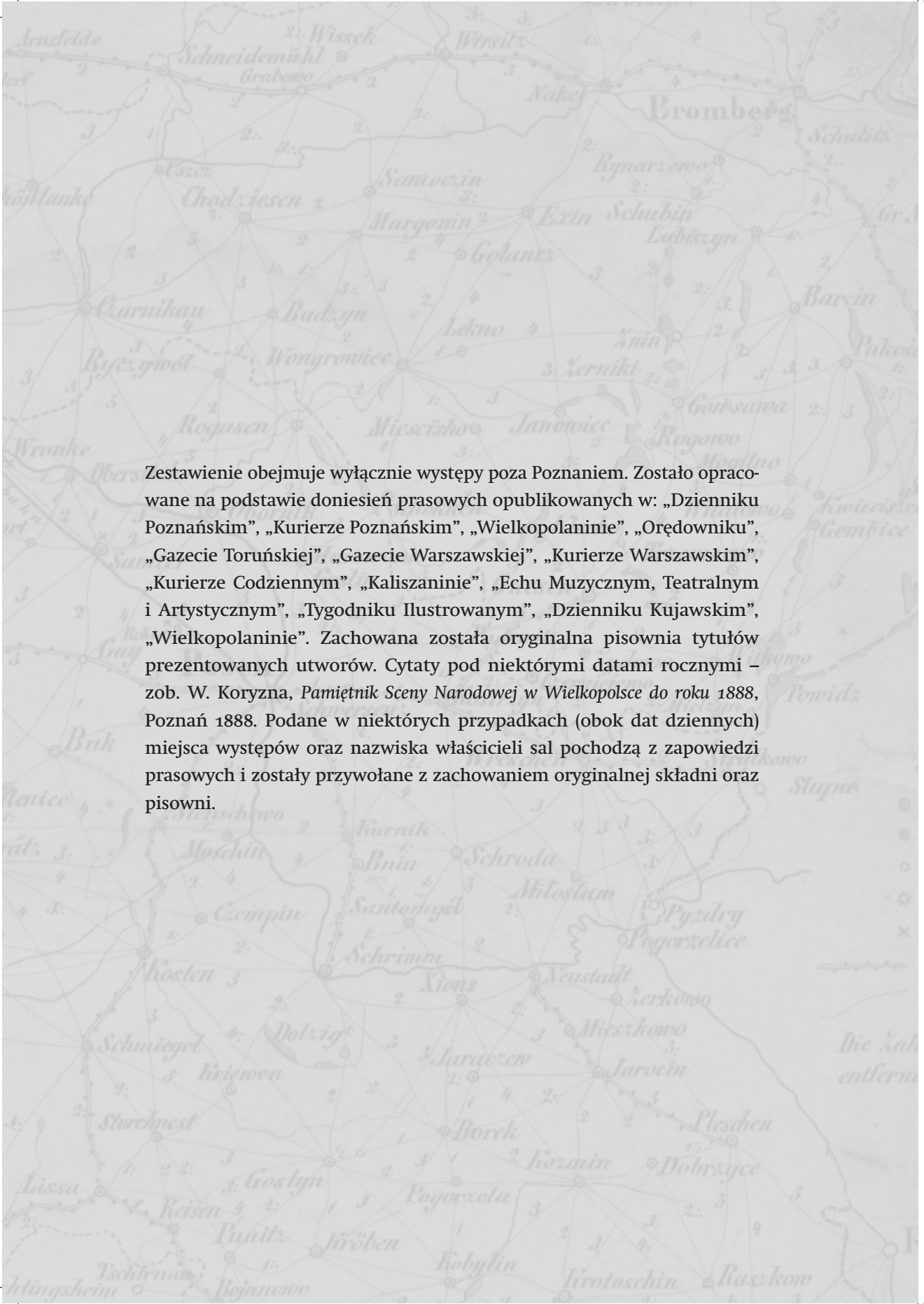
Żnin

15–19 lipca 1885; 27, 30 czerwca, 1 lipca 1893; 18 maja 1894;
19 maja 1895; 27–28 lipca 1898

Rekonstrukcja repertuaru występów gościnnych i tras letnich objazdów teatru poznańskiego z lat 1870–1900

Zestawienie obejmuje wyłącznie występy poza Poznaniem. Zostało opracowane na podstawie doniesień prasowych opublikowanych w: „Dzienniku Poznańskim”, „Kurierze Poznańskim”, „Wielkopolaninie”, „Orędowniku”, „Gazecie Toruńskiej”, „Gazecie Warszawskiej”, „Kurierze Warszawskim”, „Kurierze Codziennym”, „Kaliszaninie”, „Echu Muzycznym, Teatralnym i Artystycznym”, „Tygodniku Ilustrowanym”, „Dzienniku Kujawskim”, „Wielkopolaninie”. Zachowana została oryginalna pisownia tytułów prezentowanych utworów. Cytaty pod niektórymi datami rocznymi – zob. W. Koryzna, *Pamiętnik Sceny Narodowej w Wielkopolsce do roku 1888*, Poznań 1888. Podane w niektórych przypadkach (obok dat dziennych) miejsca występów oraz nazwiska właścicieli sal pochodzą z zapowiedzi prasowych i zostały przywołane z zachowaniem oryginalnej składni oraz pisowni.

[Według relacji W. Koryzny (dz.cyt. s. 114) „ostatniego kwietnia zrobiono wycieczkę do Gniezna, gdzie w czasie od 1go do 15go maja dano 14 przedstawień z bardzo dobrym rezultatem”].

Gniezno (1–15 maja 1870)

- **1 maja** – *Posażna jedynaczka*, komedia w 1 a. Jana Aleksandra Fredry; *Łobzowanie*, „obrazek ludowy ze śpiewami” w 1 a. Władysława Ludwika Anczyca
- **2 maja** – *Zemsta*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **3 maja** – *Motylomania*, komedia w 3 a. Victoriena Sardou; *Adam i Ewa*, „komedia ze śpiewami w 1 akcie” Auguste’a Bourgeois (pseud. Anicet-Bourgeois) i Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego
- **Pomiędzy 4 a 15 maja** gnieźnieńska publiczność mogła zobaczyć inscenizacje m.in. takich sztuk, jak *Grochowy wieniec* (komedia w 4 a. Antoniego Małeckiego), *Zbójcy* (tragedia w 5 a. Friedricha Schillera), *Równy wojewodzie* (dramat w 5 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego), *Staroświecczyzna i postęp czasu* (komedia w 4 a. Jana Nepomucena Kamińskiego), *Opieka wojskowa* (komedia w 3 a. Stanisława Bogusławskiego), *Zemsta* (komedia w 4 a. Aleksandra Fredry), *Emigrant z Galicyi* (komedia w 3 a. Józefa Narzymskiego i Władysława Sabowskiego).

Zob. „Dziennik Poznański” 1870, nr 93 z niedzieli 24 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 97 z piątku 29 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 101 ze środy 4 maja, s. 3 (zapowiedź i relacja z występów); nr 104 z soboty 7 maja, s. 3 (zapowiedź i relacja z występów); nr 106 z wtorku 10 maja, s. 3; nr 108 z czwartku 12 maja, s. 3 (relacja datowana „Gniezno, 10 maja”); nr 111 z niedzieli 15 maja, s. 3 (relacja z występów).

Gniezno (23 kwietnia – 30 maja 1871)

- Pomędzy 23 a 30 kwietnia gnieźnieńska publiczność mogła zobaczyć inscenizacje sztuk *Halszka z Ostroga* (dramat historyczny w 5 a. Józefa Szujskiego) oraz *Mieszczanie i kmiotki czyli Handlarz bydła z krakowskiego* (komedia „ze śpiewami” w 3 a. Friedricha Kaisera w tłum. i adapt. Baltazara Gwozdeckiego).
- Po 30 kwietnia, najprawdopodobniej 3 maja, gnieźnieńska publiczność zobaczyła inscenizację trzyaktowej sztuki Józefa Ignacego Kraszewskiego *Radziwiłł gościem*. 5 maja zagrano utwór *Fru-fru* (komedia w 5 a. Ludovica Halévy’ego i Henriego Meilhaca), a 7 maja *Zemstę za mur graniczny* Aleksandra Fredry. Oprócz tego do 30 maja poznański zespół przedstawił następujące sztuki: *Mieszczanie i kmiotki czyli Handlarz bydła z krakowskiego* (komedia w 3 a. Friedricha Kaisera), *Figle wiarusa polskiego czyli Stary kawaler* (komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego), *Polowanie na męża* (komedia w 2 a. Michała Bałuckiego), *Zbójcy* (tragedia w 5 a. Friedricha Schillera), *Halszka z Ostroga* (dramat historyczny w 5 a. Józefa Szujskiego), *Chłop panem milionowym* (melodramat w 3 a. Ferdinanda Raimunda), *W kieszeni u Żyda* (komedia w 5 a. Józefa Korzeniowskiego), *Dymitr i Maria* (dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego), *Odwet, czyli Barbara Zapolska* (komedia w 3 a. ze śpiewami i tańcami Auguste’a F. Creuzé de Lessera w przeróbce Ludwika A. Dmuszewskiego).

Il. 20. Widownia Teatru Polskiego w Poznaniu. Na zdjęciu stan z ok. 1925 roku.
Ze zbiorów autora.

Zob. „Dziennik Poznański” 1871, nr 92 z soboty 22 kwietnia, s. 2 (informacja o wyjeździe do Gniezna); nr 99 z niedzieli 30 kwietnia, s. 4 (o spektaklach pomiędzy 23 a 29 kwietnia); nr 104 z soboty 6 maja, s. 3 (zapowiedź przedstawień po 30 kwietnia wraz z krótką relacją z pobytu teatru poznańskiego w Gnieźnie); nr 113 z czwartku 18 maja, s. 3 (krótka relacja z występów); nr 130 z soboty 10 czerwca, s. 3 (tu informacja o zakończeniu występów w dniu 30 maja wraz z krótkim podsumowaniem pobytu poznańskiego zespołu).

Należy dodać, iż W. Koryzna podaje błędną informację, twierdząc, iż poznański zespół występował w Gnieźnie do 4 czerwca (dz.cyt., s. 117).

Kalisz (16 czerwca – ok. 10 września 1871)

Według relacji W. Koryzny (dz.cyt., s. 119) po 14 czerwca Lech Nowakowski opuścił Poznań i z całym zespołem udał się w kierunku Kalisza. Występy trwały od 16 czerwca do ok. 10 września 1871 roku.

- **16–17 czerwca** – ?
- **18 czerwca** – *Frou-Frou*, komedia w 5 a. Ludovica Halévy’ego i Henriego Meilhaca
- **20 czerwca** – *Po ślubie*, komedia w 1 a. Władysława Koźmiewskiego; *Dobranoc sąsiedzie*, operetka w 1 a. z muzyką Stanisława Dunieckiego; *Mańkowski i spółka*, farsa w 1 a.
- **22 czerwca** – *Epidemia*, dramat w 4 a. Józefa Narzyskiego
- **23 czerwca** – *Zemsta*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry; *Skrzypce zaczarowane*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- **24 czerwca** – *Płacz i śmiech, czyli Sierota z Lowood*, dramat w 4 a. (z prologiem) Charlotte Birch-Pfeiffer (tytuł oryg. *Die Waise von Lowood*)
- **25 czerwca** – *Jan Jurga, czyli Miłość i zemsta*, komedia w 1 a. Karla Edwarda von Holteia w tłum. Lecha Nowakowskiego (tytuł oryg. *Hans Jurga*); *Podejrzana osoba*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- **27 czerwca** – *Testament Cezara Girodot*, komedia w 3 a. Adolphe’a Belota i Charles’a Edmonda Villetarda (tytuł oryg. *Le Testament de César Girodot*); *Chłop milionowy*, melodrama alegoryczna w 3 a. Ferdinanda Raimunda (fragmenty; tytuł oryg. *Der Bauer als Millionär, oder das Mädchen aus der Feenwelt*)

- 1 lipca – *Poczwarka*, obraz wiejski w 5 a. Charlotte Birch-Pfeiffer (tytuł oryg. *Die Grille*; wg utworu George Sand)
- 4 lipca – *Maria Stuart*, dramat historyczny w 5 a. Juliusza Słowackiego
- 6 lipca – *Tajemnica*, fraszka sceniczna w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 9 lipca – *Montjoye*, dramat w 5 a. Octave’a Feuilleta
- 11 lipca – *Bezrobocie kowali*, obraz dramatyczny w 4 odsłonach François Joachima E. Coppée (tytuł oryg. *La Grève des forgerons*); *Polowanie na męża*, komedia w 2 a. Michała Bałuckiego; *Skuteczne lekarstwo*, komedia w 1 a.
- 13 lipca – *Febris aurea*, komedia w 5 a. Zygmunta Sarneckiego
- 16 lipca – *Skąpiec*, komedia w 5 a. Moliera
- 29 lipca – *Narcyz Rameau*, dramat w 5 a. Alberta Emila Brachvogela (tytuł oryg. *Narziss*)
- 5 sierpnia – *Poczwarka*, obraz wiejski w 5 a. Charlotte Birch-Pfeiffer (tytuł oryg. *Die Grille*; wg utworu George Sand)
- 6 sierpnia – *Łachmany i salon*, komedia
- 8 sierpnia – *Wujaszek całego świata*, komedia w 3 a. Juliusa Rodericha Benedixa w tłum. i adapt. Konstantego Majeranowskiego
- 10 sierpnia – *Poczwarka*, obraz wiejski w 5 a. Charlotte Birch-Pfeiffer (tytuł oryg. *Die Grille*; wg utworu George Sand)
- 12 sierpnia – *Epidemia*, dramat w 4 a. Józefa Narzymskiego
- 13 sierpnia – *Podróżomania*, komedia w 4 obrazach Józefa Korzeniowskiego
- 15 sierpnia – *Podejrzana osoba*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Dobranoc sąsiedzie*, operetka w 1 a. Stanisława Dunieckiego
- 17 sierpnia – *Dama kameliowa*, dramat w 5 a. Alexandra Dumasa syna
- 20 sierpnia – *Barbara Zapolska*, komedia w 3 a. ze śpiewami i tańcami Augusta François Creuzé de Lessera w tłum. i adapt. Ludwika Adama Dmuszewskiego (tytuł oryg. *La Revanche*); *Głuchy jak pień*, komedia w 1 a.
- 22 sierpnia – *Stary mąż*, komedia w 4 a. Józefa Korzeniowskiego
- 24 sierpnia – *Karpacy górale*, dramat w 3 a. Józefa Korzeniowskiego
- 27 sierpnia – *Czarne diabły*, dramat w 4 a. Victoriena Sardou w tłum. Gustawa Czernickiego (tytuł oryg. *Les Diables noirs*)
- 28 sierpnia – 10 września – ?

Szcątkowa rekonstrukcja repertuaru zaprezentowanego przez poznański zespół w 1871 roku oparta została na nieregularnych relacjach (autorstwa m.in. Jana Tańskiego oraz Edmunda Idzikowskiego) zamieszczanych na łamach „Kaliszanina”.

1873

[Według relacji W. Koryzny (dz.cyt., s. 128) „w końcu kwietnia zrobił (Sarniecki) z towarzystwem wycieczkę do Gniezna i dał tamże w czasie jarmarku Śto-Wojcieskiego dwa przedstawienia z miernem powodzeniem”].

Gniezno (27–28 kwietnia 1873)

- 27 kwietnia – *Mazepa*, tragedia w 5 a. Juliusza Słowackiego
- 28 kwietnia – *Il Bacio (Pocałunek)*, komedia w 1 a. Juliusa Rosena w tłum. Karola Chłapowskiego; *Czuła struna*, komedioopera w 1 a. Louisa-François N. Clairville’a i Lamberta Thibousta (tytuł oryg. *Le corde sensible*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1873, nr 93 ze środy 23 kwietnia, s. 2; nr 98 z wtorku 29 kwietnia, s. 3.

„Kurier Poznański” 1873, nr 91 z poniedziałku 21 kwietnia, s. 2; nr 93 ze środy 23 kwietnia, s. 2.

Kalisz (28 czerwca – 6 września 1873)

- W okresie tym w repertuarze poznańskiego zespołu znalazły się m.in. realizacje następujących utworów: *Robotnicy*, dramat w 1 a. Eugène’a Manuela w tłum. Seweryny Duchieńskiej (tytuł oryg. *Les Ouvriers*) – spektakl 28 czerwca; *Małe przeszkody*, komedia w 1 a. (z franc.) w tłum. Leontyny Halpertowej – spektakl 28 czerwca;

Wesele przy latarniach, operetka w 1 a. Jacques'a Offenbacha – spektakl 28 czerwca; *Flis*, opera w 1 a. Stanisława Moniuszki z librettem Stanisława Bogusławskiego – spektakl przed 13 sierpnia; *Czuła struna*, komedioopera w 1 a. Louisa-François N. Clairville'a i Lamberta Thibousta w tłum. Jana Chęcińskiego (tytuł oryg. *La corde sensible*); *Córa piekła*, komedia w 5 a. Rudolfa Kneisela (tytuł oryg. *Die Tochter Belials*); *Śniadanie u marszałka*, komedia w 1 a. Iwana Turgieniewa – spektakl przed 13 sierpnia; *Czarne diabły*, dramat w 4 a. Victoriena Sardou w tłum. Gustawa Czernickiego (tytuł oryg. *Les Diables noirs*); *Poskromienie złoŃnicy*, komedia w 5 a. Williama Shakespeare'a (tytuł oryg. *The Taming of the Shrew*) – spektakl 3 sierpnia; *Salomon*, dramat w 3 a. Wacława Szymanowskiego – spektakl 13 sierpnia; *Halka*, opera w 4 a. Stanisława Moniuszki z librettem Włodzimierza Wolskiego – spektakl 16 sierpnia.

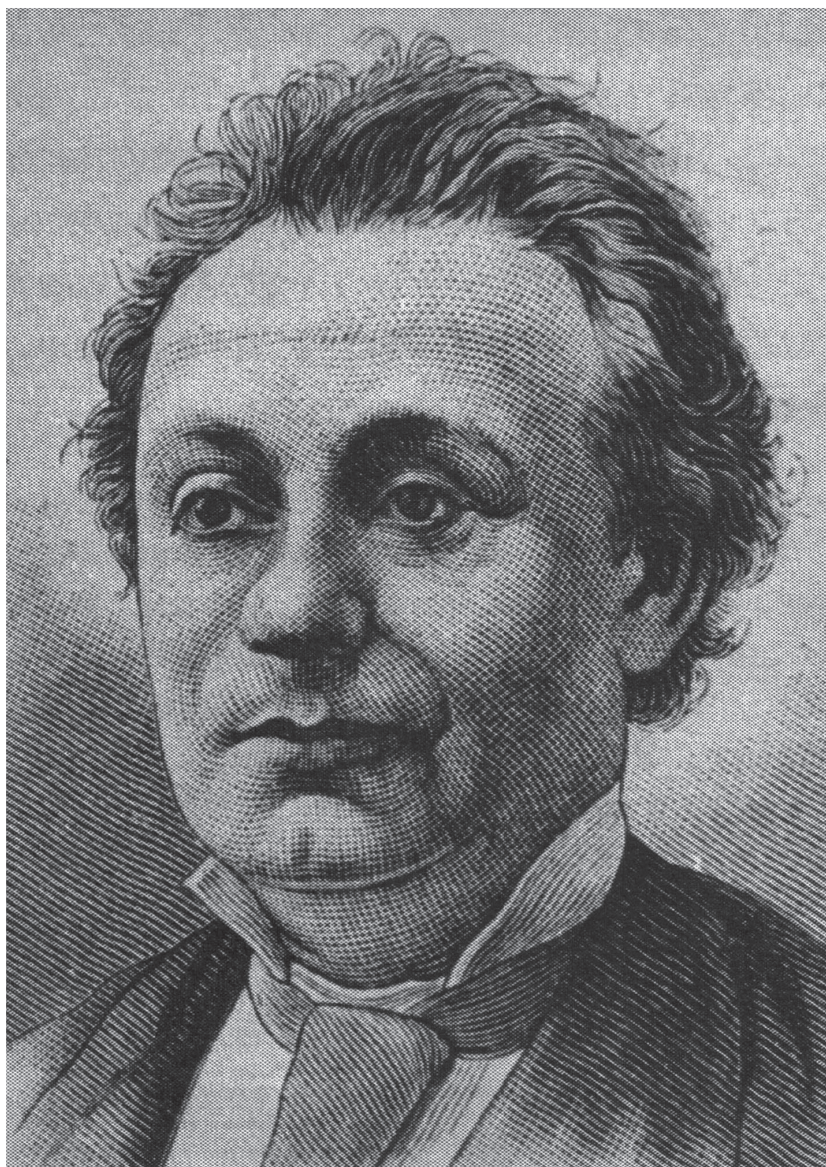
Zestawienie oparte na kilku doniesieniach „Kuriera Warszawskiego” oraz „Dziennika Poznańskiego” i „Kuriera Poznańskiego”.

Zob. W. Koryzna, dz.cyt., s. 130.

„Dziennik Poznański” 1873, nr 147 z niedzieli 29 czerwca, s. 4 (tu informacja o programie pierwszego występu oraz kłopotach zespołu w trakcie przekraczania granicy zaborów); nr 189 z wtorku 19 sierpnia, s. 3 (informacja o wystawieniu *Halki* w dniu 16 sierpnia i sukcesie komercyjnym spektaklu).

„Kurier Warszawski” 1873, nr 170 z poniedziałku 11 sierpnia, s. 2 (tu informacje o przedstawieniu *Poskromienia złoŃnicy* „na benefis panny Disterlo” oraz o planowanym wystawieniu *Salomona* „na benefis p. Krzysz-kowskiego”); nr 177 ze środy 20 sierpnia, s. 2 (tu korespondencja zatytułowa-
wana *Kalisz 13 sierpnia 1873 roku* zawierająca informacje o wystawieniu *Flisa*, *Córy piekła*, *Poskromienia złoŃnicy* oraz *Śniadania u marszałka*).

„Kurier Poznański” 1873, nr 145 z soboty 28 czerwca, s. 2 (tu informacja o początku występów w Kaliszu i programie pierwszego wieczoru); nr 187 z poniedziałku 18 sierpnia, s. 2 (wiadomość o wystawieniu *Halki* 16 sierpnia).

Il. 21. Karol Doroszyński (1842–1882) – dyrektor poznańskiego Teatru Polskiego w latach 1875–1881. Ze zbiorów autora.

Kalisz (24 maja – 2 lipca 1874)

Wg sprawozdania W. Koryzny (dz.cyt., s. 132) 20 maja część artystów poznańskiego zespołu zawiązała „towarzystwo działowe” i pod kierownictwem aktora Seweryna Zamojskiego wyjechała na występy do Kalisza. Aktorzy poznańscy zaprezentowali następnie swoje spektakle w Sieradzu oraz Łodzi, po czym grupa uległa rozproszeniu.

- **24 maja** – *Przebudzenie się lwa*, komedia w 2 a. Jeana François A. Bayarda w tłum. Floriana Gwozdeckiego (tytuł oryg. *Le Réveil du lion*)
- **25 maja** – *Piosnka wujaszka*, komedia w 1 a. ze śpiewami Jana Aleksandra Fredry; *Grochowy wieniec*, komedia w 4 a. ze śpiewami i tańcami Antoniego Małeckiego
- **26 maja** – *Pozytywni*, komedia w 4 a. Józefa Narzymskiego
- **27 maja** – *Zemsta*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **Pomiędzy 28 maja a 1 lipca** m.in. zagrano następujące utwory: *Mazepa*, tragedia w 5 a. Juliusza Słowackiego; *Skalmierzanki*, komedioopera w 3 a. Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Józefa Basznego; *Polowanie na męża*, komedia w 2 a. Michała Bałuckiego; *Marcowy kawaler*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Poczwarka*, obraz wiejski w 5 a. Charlotte Birch-Pfeiffer i George Sand (tytuł oryg. *Die Grille*); *Zagroda Sobkowa*, dramat ludowy w 5 a. Salomona H. von Mosenthala w tłum. i adapt. Edwarda Błotnickiego

(tytuł oryg. *Der Sonnenwendhof*); *Radziwiłł w gościnie*, anegdota dramatyczna w 3 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego; *Przezorna mama*, komedia w 3 a. Józefa Blizińskiego; *Emancypowane*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego; *Okrężne*, komedia w 2 a. Józefa Korzeniowskiego; *Posażna jedynaczka*, komedia w 1 a. Jana Aleksandra Fredry; *Pamiętaj o zakładzie, czyli Nieprzyjaciół kobiet*, komedia w 1 a. Juliusa Rodericha Benedixa (tytuł oryg. *Der Weiberfeind*); *Radcy pana radcy*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego.

- 2 lipca – *Piękna Galatea*, operetka Franza von Suppé; *Przezorna mama*, komedia w 3 a. Józefa Blizińskiego

Zestawienie opracowano na podstawie publikacji zamieszczanych nieregularnie na łamach „Kaliszanina” oraz „Kuriera Codziennego”.

Sieradz (2–26 lipca 1874; 8 – ok. 16 października 1874)

Aktorzy teatru poznańskiego wystąpili jako „towarzystwo działowe” pod kierownictwem Seweryna Zamojskiego

- Pomiędzy 2 a 26 lipca 1874 wystawione zostały m.in. utwory: *Marcowy kawaler*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Mazepa*, tragedia w 5 a. Juliusza Słowackiego; *Pozytywni*, komedia w 4 a. Józefa Narzymskiego; *Emancypowane*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego; *Łobzowanie*, „obraz ludowy ze śpiewami” w 1 a. Władysława Ludwika Anczyca; *Przezorna mama*, komedia w 3 a. Józefa Blizińskiego; *Szlachectwo duszy*, komedia w 3 a. Jana Chęcińskiego; *Epidemia*, dramat w 4 a. Józefa Narzymskiego oraz „kilka sztuk tłumaczonych”.
- Pomiędzy 8 a ok. 16 października 1874 zagrano m.in. utwory: *Okrężne*, komedia w 2 a. Józefa Korzeniowskiego; *Pociąg północny*, komedia w 2 a. Ludovica Halévy’ego i Henriego Meilhaca (tytuł oryg. *Le train de minuit*); *Pani kasztelanowa*, komedia w 1 a. Józefa Korzeniowskiego; *Stary mąż*, komedia w 4 a. Józefa Korzeniowskiego oraz „kilka drobniejszych fars”.

Zestawienie opracowano na podstawie danych opublikowanych w: *Noworocznik Kaliski na rok przestępny 1876, który ma dni 366*, wydany pod kierun-

kiem E. Idzikowskiego i A.J. Parczewskiego, Rok drugi, nakładem księgarni Jakóba Fingerhuta, Kalisz 1875, s. 59–60.

Łódź (ok. 1 sierpnia – ok. 5 października 1874)

- Na podstawie zaledwie kilku doniesień zamieszczonych na łamach „Kuriera Warszawskiego” wiadomo, że wystawiono m.in. utwory: *Poczwarka*, obraz wiejski w 5 a. Charlotte Birch-Pfeiffer i George Sand (tytuł oryg. *Die Grille*); *Mazepa*, tragedia w 5 a. Juliusza Słowackiego; *Pozytywni*, komedia w 4 a. Józefa Narzymskiego; *Przezorna mama*, komedia w 3 a. Józefa Blizińskiego.

Zob. A. Kuligowska, *Od Marzantowicza do Zelwerowicza*, [w:] *Teatr przy ulicy Cegielnianej. Szkice z dziejów sceny łódzkiej 1844–1978*, red. S. Kaszyński, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1980, s. 34.

1876

[Według W. Koryzny (dz.cyt., s. 137) „po 8 maja 1876 wyjechała trupa poznańska do Kalisza w Królestwie Polskim, gdzie bawiła do końca tegoż miesiąca, a następnie przeniosła się do Warszawy i grywała przez całe lato w teatrzyku ogródkowym *Tivoli*”].

Kalisz (pomiędzy 11 a 30 maja 1876)

Zob. „Dziennik Poznański” 1876, nr 106 ze środy 10 maja, s. 4 (zapowiedź występów bez informacji o repertuarze).

Warszawa (2 czerwca – 30 września w teatrze ogródkowym Tivoli)

- 2–4 czerwca – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona (właśc. Pierre Étienne Piestre) i Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)
- 5–7 czerwca – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry
- 8–9 czerwca – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona (właśc. Pierre Étienne Piestre) i Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)
- 10–20 czerwca – *Podróż na około świata w 80 dniach*, dzieło scen. w 14 obrazach z prologiem Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego wg powieści Jules’a Verne’a (tytuł oryg. *Le Tour du monde en quatre-vingts jours*)
- 21 czerwca – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry

- 22–24 czerwca – *Dwa światy*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *La Belle au bois dormant*)
- 26 czerwca – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry
- 27 czerwca – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona (właśc. Pierre Étienne Piestre) i Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)
- 28 czerwca – *Czarodziejka*, komedia w 1 a. Octave’a Feuilleta; *Na ulicy*, obraz dramatyczny w 1 a. Wacława Szymanowskiego; *Zbudziło się w niej serce*, obraz dramatyczny w 1 a. Wolfganga M. Königswintera (tytuł oryg. *Sie hat ihr Hertz entdeckt*)
- 30 czerwca – *Poczwarka*, „obraz wiejski” w 5 a. Charlotty Birch-Pfeiffer (tytuł oryg. *Die Grille*)
- 1–3 lipca – *Giełdziści*, komedia w 5 a. Gustava Mosera w tłum. Ludwika Powidaja (tytuł oryg. *Ultimo*)
- 4 lipca – *Dwa światy*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *La Belle au bois dormant*)
- 5 lipca – *Giełdziści*, komedia w 5 a. Gustava Mosera w tłum. Ludwika Powidaja (tytuł oryg. *Ultimo*)
- 6 lipca – *Ciężka próba*, komedia w 1 a. Pierre’a Bertona; *Przejście Wenery*, komedia w 1 a. Ludovica Halévy’ego i Henriego Meilhaca; *Nie ma męża w domu*, komedia w 2 a. Piestre’a Cormona, Augustina E. Scribe’a i Eugène’a Grangé
- 7–9 lipca – *Stryj Sam*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou (tytuł oryg. *L’Oncle Sam*)
- 10 lipca – *Don Juan*, komedia w 5 a. Moliera w tłum. Karola Pieńkowskiego
- 11 lipca – *Podróż na około świata w 80 dniach*, dzieło scen. w 14 obrazach z prologiem Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego wg powieści Jules’a Verne’a (tytuł oryg. *Le Tour du monde en quatre-vingts jours*)
- 12 lipca – *Skąpiec*, komedia w 5 a. Moliera w tłum. Józefa Narzyskiego
- 13–15 lipca – *Świetna partia*, komedia w 5 a. Émile’a Guillaume’a V. Augiera i Edouarda Foussiera (tytuł oryg. *Un Beau mariage*)
- 16 lipca – *Z siedmiu najbrzydsza*, komedia w 3 a. Fryderyka Skarbka; *Zbudziło się w niej serce*, obraz dramatyczny w 1 a. Wolfganga M. Königswintera (tytuł oryg. *Sie hat ihr Hertz entdeckt*)

- 17 lipca – *Don Juan*, komedia w 5 a. Moliera w tłum. Karola Pieńkowskiego
- 18 lipca – *Dwa światy*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *La Belle au bois dormant*)
- 19 lipca – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona (właśc. Pierre Étienne Piestre) i Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)
- 20 lipca – *Pani majstrowa z Podwala*, operetka ze śpiewami i tańcami w 4 a. Aloisa Berliego w tłum. i adapt. Edwarda Błotnickiego (tytuł oryg. *Drei Paar Schuhe*)
- 21 lipca – *Pocziwi wieśniacy*, komedia w 5 a. Victoriena Sardou w tłum. Gustawa Czernickiego (tytuł oryg. *Nos bons villageois*)
- 22 lipca – *Zagroda Sobkowa*, melodramat w 5 a. ze śpiewami Salomona Hermanna von Mosenthala (tytuł oryg. *Der Sonnenwendhof*)
- 24 lipca – *Nowy dziedzic, czyli Wesele w Ojcowie*, „obrazek wiejski ze śpiewami” w 2 a. Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Jana Stefaniego; *Ciężka próba*, komedia w 1 a. Pierre’a Bertona; *Przejście Wenery*, komedia w 1 a. Ludovica Halévy’ego i Henriego Meilhaca
- 25 lipca – *Giełdziści*, komedia w 5 a. Gustava Mosera w tłum. Ludwika Powidajaja (tytuł oryg. *Ultimo*)
- 26 lipca – *Świetna partia*, komedia w 5 a. Émile’a Guillaume’a V. Augiera i Edouarda Foussiera (tytuł oryg. *Un Beau mariage*)
- 27 lipca – *Stryj Sam*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou (tytuł oryg. *L’Oncle Sam*)
- 28 lipca – *Ojciec debutantki*, komedioopera w 5 a. Jeana François A. Bayarda i Marie Emmanuela Théaulona de Lamberta; *Miłe złego początki*, komedia w 1 a. Władysława Koziębrodzkiego
- 29 lipca – *Żyd w beczcze*, wodewil w 1 a. Aleksandra Ładnowskiego; *Nowy dziedzic, czyli Wesele w Ojcowie*, „obrazek wiejski ze śpiewami” w 2 a. Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Jana Stefaniego
- 30 lipca – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego; *Żyd w beczcze*, wodewil w 1 a. Aleksandra Ładnowskiego
- 31 lipca – *Intryga i miłość*, tragedia w 5 a. Friedricha Schillera (tytuł oryg. *Kabale und Liebe*)

- **1 sierpnia** – *Miłość ubogiego*, dramat w 5 a. Octave’a Feuilleta w tłum. Henryka Nowakowskiego (tytuł oryg. *Le Roman d’un jeune homme pauvre*)
- **2 sierpnia** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego; *Żyd w beczce*, wodewil w 1 a. Aleksandra Ładnowskiego
- **3–4 sierpnia** – *Świetna partia*, komedia w 5 a. Émile’a Guillaume’a V. Augiera i Edouarda Foussiera (tytuł oryg. *Un Beau mariage*)
- **5 sierpnia** – *Nitka jedwabiu*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou (tytuł oryg. *Les femmes fortes*)
- **6 sierpnia** – *Żyd w beczce*, wodewil w 1 a. Aleksandra Ładnowskiego; *Nowy dziedzic, czyli Wesele w Ojcowie*, „obrazek wiejski ze śpiewami” w 2 a. Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Karola Kurpińskiego
- **7 sierpnia** – *Nitka jedwabiu*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou (tytuł oryg. *Les femmes fortes*); *Żyd w beczce*, wodewil w 1 a. Aleksandra Ładnowskiego
- **8 sierpnia** – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotochwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego
- **9 sierpnia** – *Nieoszlifowany diament*, komedia w 1 a. Alexandra Bergena (tytuł oryg. *Ein ungeschliffener Diamant*); *Miłe złego początki*, komedia w 1 a. Władysława Koziębrodzkiego; *Zbudziło się w niej serce*, obraz dramatyczny w 1 a. Wolfganga M. Königswintera (tytuł oryg. *Sie hat ihr Hertz entdeckt*)
- **10–11 sierpnia** – *Podróż przez środek ziemi*, komedioopera w 4 a. Gustava Rädера w tłum. i adapt. Konstantego Majeranowskiego
- **12–14 sierpnia** – *Szwaczka warszawska*, komedia ze śpiewami w 7 obrazach Antoniego Wieniarskiego (spektakl z 12 sierpnia został zagrany „na dochód Marii Doroszyńskiej”)
- **15 sierpnia** – *Stary piechur i syn jego huzar*, komedioopera w 3 a. Józsefa Szigetiego (tytuł oryg. *A vén bakancsos és fia, a huszár*); *Żyd w beczce*, wodewil w 1 a. Aleksandra Ładnowskiego; *Nieoszlifowany diament*, komedia w 1 a. Alexandra Bergena (tytuł oryg. *Ein ungeschliffener Diamant*); *Nowy dziedzic, czyli Wesele w Ojcowie*, „obrazek

- wiejski ze śpiewami” w 2 a. Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Jana Stefaniego
- **16 sierpnia** – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona (właśc. Pierre Étienne Piestre) i Adolphe’a Philippe’a Denner’yego (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)
 - **17 sierpnia** – *Szwaczka warszawska*, komedia ze śpiewami w 7 obrazach Antoniego Wieniarskiego
 - **18 sierpnia** – *Ojciec debiutantki*, komedioopera w 5 a. Jeana François A. Bayarda i Marie Emmanuela Théaulona de Lamberta; *Stary piechur i jego syn huzar*, komedioopera w 3 a. Józsefa Szigetiego (tytuł oryg. *A vén bakancsos és fia, a huszár*)
 - **19 sierpnia** – *Mazgaje miłości*, komedia w 3 a. Théodore’a Barrière’a (?); *Nowy Don Kiszot, czyli Sto szaleństw*, krotchwila w 3 a. wierszem ze śpiewami Aleksandra Fredry („na benefis Józefa Nawarskiego”)
 - **21–31 sierpnia, 1–13 września** – *Emigracja chłopska*, „ludowy obraz dramatyczny” w 5 a. Władysława Ludwika Anczyca
 - **14 września** – *Domysłność serca*, komedia w 2 a.; *Żyd w becze*, wodewil w 1 a. Aleksandra Ładnowskiego; *Nowy dziedzic, czyli Wesele w Ojcowie*, „obrazek wiejski ze śpiewami” w 2 a. Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Karola Kurpińskiego (akt I) – całość zagrano „na benefis Wilhelminy Bauman”
 - **16–24 września** – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda. Spektakle benefisowe – 18 września „na dochód p. Emilii Terenkoczy”; 22 września „na dochód Adolfa Sonnenfelda”
 - **25–27 września** – *Emigracja chłopska*, „ludowy obraz dramatyczny” w 5 a. Władysława Ludwika Anczyca
 - **28 września** – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda („na benefis młodszych artystów”)
 - **29 września** – *Szwaczka warszawska*, komedia ze śpiewami w 7 obrazach Antoniego Wieniarskiego
 - **30 września** – *Emigracja chłopska*, „ludowy obraz dramatyczny” w 5 a. Władysława Ludwika Anczyca (akt IV); *Podróż po Warszawie*, „operetka Schobera z muzyką Sonnenfelda” (akt III); *Nowy dziedzic, czyli Wesele*

w *Ojcowie*, „obrazek wiejski ze śpiewami” w 2 a. Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Karola Kurpińskiego

Zob. „Gazeta Warszawska” 1876, nr 121–216 (zapowiedzi przedstawień).

„Kurier Codzienny” 1876, nr 122–216 (zapowiedzi przedstawień wśród ogłoszeń na s. 4).

„Kurier Warszawski” 1876, nr 120–215 (nieregularne zapowiedzi przedstawień).

„Kurier Codzienny” 1876, nr 122 z soboty 3 czerwca, s. 1–2 (recenzja spektaklu *Dwie sieroty*); nr 123 z wtorku 6 czerwca, s. 1–2 (recenzja inscenizacji dramatu *Wielkie bractwo*); nr 128 z poniedziałku 12 czerwca, s. 1–2 (recenzja przedstawienia *Podróż na około świata w 80 dniach*); nr 144 z poniedziałku 3 lipca, s. 1 (recenzja *Giełdzystów*); nr 178 z poniedziałku 14 sierpnia, s. 1–2 (recenzja przedstawienia *Szwaczka warszawska*); nr 183 z poniedziałku 21 sierpnia, s. 2 (recenzja wystawienia *Nowego Don Kiszota*); nr 184 z wtorku 22 sierpnia, s. 1–2 (omówienie sztuki *Emigracja chłopska* wraz z uwagami o spektaklu poznańskiego zespołu); nr 204 z poniedziałku 18 września, s. 1–2 (artykuł o wystawieniu *Podróży po Warszawie*); nr 216 z poniedziałku 2 października, s. 1–2 (artykuł *Teatrzyki ogródkowe* podsumowujący letni sezon teatralny w Warszawie).

„Kurier Warszawski” 1876, nr 122 z soboty 22 maja (3 czerwca), s. 1 (recenzja przedstawienia *Dwie sieroty*); nr 123 z wtorku 25 maja (6 czerwca), s. 2 (recenzja przedstawienia *Wielkie bractwo*); nr 128 z poniedziałku 31 maja (12 czerwca), s. 2 (recenzja przedstawienia *Podróż na około świata w 80 dniach*).

„Tygodnik Ilustrowany” 1876, nr 24 z 10 czerwca, s. 370 (w ramach *Kroniki tygodniowej* charakterystyka poznańskiego zespołu wraz z krótką recenzją przedstawienia *Wielkiego bractwa* J.A. Fredry); nr 30 z 22 lipca, s. 51 (o rywalizacji o prawa autorskie z dyrekcją teatrów warszawskich); nr 32 z 5 sierpnia, s. 82 (o operetkach polskich autorów wystawianych w Tivoli przez zespół poznański); nr 35 z 26 sierpnia, s. 130–131 (o inscenizacji *Emigracji chłopskiej* Anczyca); nr 39 z 23 września, s. 194 (recenzja przedstawienia *Podróży po Warszawie* Schobera); nr 41 z 7 października, s. 226 (podsumowanie letniego sezonu teatrów ogródkowych).

Il. 22. Warszawskie teatry ogródkowe na rys. Władysława Sandeckiego (ryt. Samuel Orgelbrand).
Ilustracja opublikowana na łamach „Tygodnika Ilustrowanego” w 1889 (nr 346
z 17 sierpnia, s. 104).

[W trakcie tego sezonu polski zespół występował w Poznaniu od 7 października 1876 do 30 kwietnia 1877 roku. Według W. Koryzny „na maj wyjechał p. Doroszyński z trupą poznańską do Łodzi w Królestwie Polskiem, a następnie dawał przedstawienia przez całe lato w Warszawie w teatrzyku ogródkowym *Bellevue*” (dz.cyt., s. 138)].

Łódź (5 – ok. 28 maja 1877 w sali Sellina)

- 5 maja – *Dwa światy*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *La Belle au bois dormant*)
- W następnych dniach poznański zespół kilkakrotnie wystawił komiczną operetkę w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda pt. *Podróż po Warszawie*. Poznańscy artyści zagrali także – *Przesady*, komedię w 5 a. Edwarda Lubowskiego; *Traviatę*, operę w 4 a. z muzyką Giuseppe Verdiego, z librettem Francesca M. Piavego wg *Damy kameliowej* Aleksandra Dumasa syna, tłum. przez Jana Chęcińskiego; *Wielkiego człowieka do małych interesów*, komedię w 5 a. Aleksandra Fredry.

Zob. „Kurier Warszawski” 1877, nr 104 z poniedziałku 2 (14) maja, s. 2–3 (wiadomość o występach w Łodzi oraz składzie zespołu); nr 110 z wtorku 10 (22) maja, s. 5 (informacja o przedstawieniu *Podróż po Warszawie*).

A. Kuligowska, *Od Marzantowicza do Zelwerowicza*, [w:] *Teatr przy ulicy Cegielnianej. Szkice z dziejów sceny łódzkiej 1844–1978*, red. S. Kaszyński, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1980, s. 36.

Warszawa (1 czerwca – 29 września 1877 w teatrze ogródkowym Belle Vue)

- 1 czerwca – *Szkoła obmowy*, komedia w 5 a. Richarda Brinsleya Sheridana w tłum. i przeróbce Wojciecha Bogusławskiego (tytuł oryg. *The School for Scandal*), spektakl „na dochód kuchen tanich”
- 6 czerwca – *Mazgaje miłości*, komedia w 3 a. Théodore’a Barrière’a (?)
- 7 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 8 czerwca – *Dwa światy*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *La Belle au bois dormant*)
- 9 czerwca – *Violetta*, opera w 4 a. z muzyką Giuseppe Verdiego, z librettem Francesca M. Piavego wg *Damy kameliowej* Aleksandra Dumasa syna, tłum. przez Jana Chęcińskiego
- 10 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 11 czerwca – *Violetta*, opera w 4 a. z muzyką Giuseppe Verdiego, z librettem Francesca M. Piavego wg *Damy kameliowej* Aleksandra Dumasa syna, tłum. przez Jana Chęcińskiego
- 12–14 czerwca – *Fromont junior i Risler senior*, komedia w 5 a. Adolphe’a Belota i Alphonse’a Daudeta (tytuł oryg. *Fromont jeune et Risler aîné*)
- 15 czerwca – *Violetta*, opera w 4 a. z muzyką Giuseppe Verdiego, z librettem Francesca M. Piavego wg *Damy kameliowej* Aleksandra Dumasa syna, tłum. przez Jana Chęcińskiego
- 16 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 17 czerwca – *Z siedmiu najbrzydsza*, komedia w 3 a. Fryderyka Skarbka; „zakończy Mazur w 8 par”
- 18 czerwca – *Fromont junior i Risler senior*, komedia w 5 a. Adolphe’a Belota i Alphonse’a Daudeta (tytuł oryg. *Fromont jeune et Risler aîné*)

- 19–21 czerwca – *Rodzina Dylskich*, dramat ludowy w 5 a. Michała Bałuckiego
- 22 czerwca – *Córka regimentu*, opera w 2 a. Gaetano Donizettiego z librettem Jules’a H. Vernoya de Saint-Georges i Jeana François A. Bayarda
- 23 czerwca – *Emigracja chłopska*, „ludowy obraz dramatyczny” w 5 a. Władysława Ludwika Anczyca
- 24 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 25 czerwca – *Córka regimentu*, opera w 2 a. Gaetano Donizettiego z librettem Jules’a H. Vernoya de Saint-Georges i Jeana François A. Bayarda
- 26 czerwca – *Ojciec debutantki*, komedioopera w 5 a. Jeana François A. Bayarda i Marie Emmanuela G.M. Théaulona de Lamberta (tytuł oryg. *Le Père de la débutante*); *Żyd w beczce*, „krotochwila ze śpiewami w 1 akcie” Aleksandra Ładnowskiego; na zakończenie „mazur na ośm par”
- 27–28 czerwca – *Matżeństwo Olimpi*, komedia w 3 a. Émile’a Guillaume’a V. Augiera w tłum. Zygmunta Sarneckiego (tytuł oryg. *Le Mariage d’Olympe*)
- 29 czerwca – *Podróż na około świata w 80 dniach*, dzieło scen. w 14 obrazach z prologiem Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego wg powieści Jules’a Verne’a (tytuł oryg. *Le Tour du monde en quatre-vingts jours*)
- 30 czerwca – *Quodlibet*
- 3 lipca – *Podróż na około świata w 80 dniach*, dzieło scen. w 14 obrazach z prologiem Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego wg powieści Jules’a Verne’a (tytuł oryg. *Le Tour du monde en quatre-vingts jours*)
- 4 lipca – *Violetta*, opera w 4 a. z muzyką Giuseppe Verdiego, z librettem Francesca M. Piavego wg *Damy kameliowej* Aleksandra Dumasa syna, tłum. przez Jana Chęcińskiego
- 5 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 6 lipca – *Giełdziści*, komedia w 5 a. Gustava Mosera w tłum. Ludwika Powidaja (tytuł oryg. *Ultimo*)
- 7–9 lipca – *Rusałki*, „komedioopera czarodziejska”

- **10 lipca** – *Emigracja chłopska*, „ludowy obraz dramatyczny” w 5 a. Władysława Ludwika Anczyca
- **11 lipca** – *Nitka jedwabiu*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou (tytuł oryg. *Les femmes fortes*)
- **12–13 lipca** – *Stryj Sam*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou (tytuł oryg. *L'Oncle Sam*)
- **14–15 lipca** – *Pani majstrowa z Podwala*, „operetka z tańcami w 4 aktach” Aloisa Berliego (właśc. Alois Schneichl) w tłum. i adapt. Edwarda Błotnickiego
- **16–18 lipca** – *Ferreol*, dramat w 4 a. Victoriena Sardou w tłum. Aleksandra Podwyszyńskiego (tytuł oryg. *Ferréol*)
- **19 lipca** – *Małżeństwo Olimpi*, komedia w 3 a. Émile’a Guillaume’a V. Augiera w tłum. Zygmunta Sarneckiego (tytuł oryg. *Le Mariage d'Olympe*)
- **20 lipca** – *Córka regimentu*, opera w 2 a. Gaetano Donizettiego z librettem Jules’a H. Vernoya de Saint-Georges i Jeana François A. Bayarda; *Posażna jedynaczka*, komedia w 1 a. Jana Aleksandra Fredry
- **21 lipca** – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **22 lipca** – *Z siedmiu najbrzydsza*, komedia w 3 a. Jeana Jacques’a L. Angely w tłum. i adapt. Fryderyka Skarbka (tytuł oryg. *Von sieben die Hässlichste*); *Wesele w Ojcowie*, „obrazek wiejski ze śpiewami” w 2 a. Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Jana Stefaniego
- **23 lipca** – *Pani majstrowa z Podwala*, „operetka z tańcami w 4 aktach” Aloisa Berliego (właśc. Alois Schneichl) w tłum. i adapt. Edwarda Błotnickiego; *Mazur wilanowski*
- **24–25 lipca** – *Gonitwy*, komedia w 5 a. Edwarda Lubowskiego
- **26 lipca** – *Emigracja chłopska*, „ludowy obraz dramatyczny” w 5 a. Władysława Ludwika Anczyca
- **27 lipca** – *Violetta*, opera w 4 a. z muzyką Giuseppe Verdiego, z librettem Francesca M. Piavego wg *Damy kameliowej* Aleksandra Dumasa syna, tłum. przez Jana Chęcińskiego
- **28–29 lipca** – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona i Adolphe’a Philippe’a Denneriego (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)

- 30 lipca – *Córka regimentu*, opera w 2 a. Gaetano Donizettiego z librettem Jules’a H. Vernoya de Saint-Georges i Jeana François A. Bayarda
- 31 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 1 sierpnia – *Z siedmiu najbrzydsza*, komedia w 3 a. Jeana Jacques’a L. Angely w tłum. i adapt. Fryderyka Skarbka (tytuł oryg. *Von sieben die Hässlichste*); *Łobzowanie*, „obraz ludowy ze śpiewami” w 1 a. Władysława Ludwika Anczyca; *Mazur wilanowski*
- 2 sierpnia – *Gonitwy*, komedia w 5 a. Edwarda Lubowskiego
- 3–4 sierpnia – *Ferreol*, dramat w 4 a. Victoriena Sardou w tłum. Aleksandra Podwyszyńskiego (tytuł oryg. *Ferréol*)
- 5–6 sierpnia – *Na dole i na 1-ym piętrze*, „widowisko sceniczne ze śpiewami” w 3 a. Johanna Nepomuka Nestroya
- 7 sierpnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 8 sierpnia – *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego
- 9–19 sierpnia – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 20 sierpnia – *Pani majstrowa z Podwala*, „operetka z tańcami w 4 aktach” Aloisa Berliego (właśc. Alois Schneichl) w tłum. i adapt. Edwarda Błotnickiego; *Mazur wilanowski*
- 21–22 sierpnia – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 23 sierpnia – „na benefis Wincentyny Heneman” – *Dwie miary*, komedia w 1 a. Zofii Mellerowej; *Walka kobiet*, komedia w 3 a. Ernesta Legouvé i Augustina E. Scribe
- 24 sierpnia – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 25–26 sierpnia – *Rycerze mgły*, dramat w 5 a. Ernesta Bourgeta i Adolphe’a Philippe’a Denneriego (tytuł oryg. *Les chevaliers du brouillard*)
- 27 sierpnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 28 sierpnia – *Emigracja chłopska*, „ludowy obraz dramatyczny” w 5 a. Władysława Ludwika Anczyca
- 29 sierpnia – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego

- 30 sierpnia – *Wielki człowiek do małych interesów*, komedia w 5 a. Aleksandra Fredry
- 31 sierpnia – *Małżeństwo Olpii*, komedia w 3 a. Émile’a Guillaume’a V. Augiera w tłum. Zygmunta Sarneckiego (tytuł oryg. *Le Mariage d’Olympe*); *Dwie miary*, komedia w 1 a. Zofii Mellerowej
- 3 września – *Zagroda Sobkowa*, dramat ludowy ze śpiewami Salomona Hermanna von Mosenthala w tłum. i adapt. Edwarda Błotnickiego (tytuł oryg. *Der Sonnenwendhof*)
- 4 września – *Dwa światy*, dramat w 5 a. Octave’a Feuilleta w tłum. Zygmunta Sarneckiego (tytuł oryg. *La Belle au bois dormant*)
- 5–6 września – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 7–10 września – „na benefis Panny Disterlow” – *Półświatek*, komedia w 5 a. Alexandre’a Dumasa syna (tytuł oryg. *Le Demi-Monde*)
- 11 września – *Andrea*, komedia w 5 a. Victoriena Sardou (tytuł oryg. *Andréa*)
- 12–15 września – *Ładne kobiety*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna (tytuł oryg. *Die Fledermaus*)
- 16 września – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 17 września – *Ładne kobiety*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna (tytuł oryg. *Die Fledermaus*)
- 18 września – *Bankructwo*, komedia w 5 a. Bjørnstjerne’a Martinusa Bjørnsona w tłum. Platona Kosteckiego (tytuł oryg. *En fallit*)
- 19 września – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 20 września – *Ładne kobiety*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna (tytuł oryg. *Die Fledermaus*)
- 21 września – *Bankructwo*, komedia w 5 a. Bjørnstjerne’a Martinusa Bjørnsona w tłum. Platona Kosteckiego (tytuł oryg. *En fallit*)
- 22 września – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 23 września – *Ładne kobiety*, operetka (II akt); *Z siedmiu najbrzydsza*, komedia w 3 a. Jeana Jacques’a L. Angely w tłum. i adapt. Fryderyka Skarbka (tytuł oryg. *Von sieben die Hässlichste*); *Mazur wilanowski*
- 24 września – „benefis Ludwika Siedleckiego” – *Adwokaci*, komedia w 1 a. George’a Richarda (tytuł oryg. *Les Avocats du mariage*); *Dwie miary*, komedia w 1 a. Zofii Mellerowej; *Wesele w Ojcowie*, „obrazek

wiejski ze śpiewami” w 2 a. Jana Nepomucena Kamińskiego
z muzyką Jana Stefaniego; *Mazur wilanowski*

- 25–26 września – *Trzy flory*, komedia w 5 a. Teofili Smolińskiej
- 27 września – „benefis Pana Podwyszyńskiego” – *Dwie miary*, komedia w 1 a. Zofii Mellerowej; *Proces Veauradieux*, komedia w 3 a. Alfreda Delacoura (tytuł oryg. *Le Proces Veauradieux*)
- 28 września – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 29 września – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda

Zob. „Kurier Warszawski” 1877, nr 119–213 (zapowiedzi kolejnych przedstawień).

„Kurier Warszawski” 1877, nr 119 z soboty 21 maja (2 czerwca), s. 4 (recenzja *Szkoły obmowy*); nr 123 z czwartku 26 maja (7 czerwca), s. 3 (recenzja sztuki *Mazgaje miłości*); nr 127 z wtorku 31 maja (12 czerwca), s. 4 (recenzja *Violetty* Verdiego); nr 134 ze środy 8 (20) czerwca, s. 2 (recenzja *Rodziny Dylskich*); nr 137 z soboty 11 (23) czerwca, s. 3–4 (recenzja *Córki pułku*); nr 151 ze środy 29 czerwca (11 lipca), s. 3 (recenzja *Emigracji chłopskiej*); nr 156 z wtorku 5 (17) lipca, s. 4 (recenzja sztuki *Ferreol*); nr 215 z poniedziałku 19 września (1 października), s. 4 (podsumowanie sezonu letniego w teatrze Belle Vue).

„Tygodnik Ilustrowany” 1877, nr 83 z 28 lipca, s. 55 (recenzja przedstawienia sztuki Edwarda Lubowskiego *Gonitwy*); nr 93 z 6 października, s. 210 (podsumowanie sezonu teatrzyków ogródkowych).

1876. 203

74 porządkiem Zwierzchności.

Tivoli

(od strony ulicy Królewskiej i Placu Zielonego).

TEATR Z POZNANIA.

Dzisiaj w Poniedziałek, dnia 24 Maja (5 Czerwca) 1876 roku

Pierwszy raz:

WIELKIE BRACtwo

Komedja w 5-ciu aktach, oryginalnie prozą napisana przez Alexandra hr. Fredrę (syna).

Pan Jacek Wesoły Genowefa, jego żona Pan Michał Pąki Honorata, jego żona Pan Franciszek Lubiński Zuzanna, jego żona Reginald Treściński Adolf Nohai Doktor Samoch Piotr, strażnik w hotelu	P. Lacyan. Paul Doroszyński. P. Doroszyński. Paul Tereszkowy. P. Siedlecki. Paul Bocman. Pan Zwiński. P. Tereszkowy. P. Nawarski. P. Łęczyński.
---	--

Nasza dalsza się u wód.

KRZESZO	w pierwszych 5-ciu rzędach	kop. 75	i na zakłady dobroczynne kop. 5
CENA MIEJSC:	" w usiągniętych 5-ciu	" 60	" 5
	" w dalarych 5-ciu	" 50	" 5
	" w ostatnich 5-ciu	" 30	" 5
	W wejście	" 15	" 5

Biletów nabyć można przy wejściu do ogrodu od Zielonego placu od godz. 3-iej do 1-szej z południa i od 4-taj do końca przedstawienia.

Początek o godzinie 8-iej wieczorem.

Il. 23. Afisz z 24 maja (5 czerwca) 1876 roku informujący o występach poznańskiego zespołu na scenie warszawskiego teatru ogródkowego Tivoli. Ze zbiorów autora.

[W trakcie tego sezonu polski zespół występował w Poznaniu od 6 października 1877 do 9 maja 1878 roku. Według W. Koryzny (dz.cyt., s. 140) „od 13 maja 1878 do końca tegoż miesiąca gościł teatr poznański w Łodzi, a na lato osiadł w Warszawie w teatrzyku ogródkowym *Alhambra*”. Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że poznańscy artyści od 12 do ok. 29 maja 1878 roku grali w Piotrkowie. Informacja o prezentacji w tym okresie przedstawień w Łodzi jest błędna].

Piotrków (12 – ok. 29 maja 1878)

- 12 maja – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- Pomędzy 13 a 25 maja zagrano: *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda; *Przezorna mama*, komedia w 3 a. Józefa Blizińskiego; *Dwie miary*, komedia w 1 a. Zofii Mellerowej; *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Teatr amatorski*, krotkoczwila w 2 a. Michała Bałuckiego; *Dora*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou; *Fałszywe blaski*, komedia w 1 a. Zofii Mellerowej; *Ojczulek*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Fromont junior i Risler senior*, komedia w 5 a. Adolphe’a Belota i Alphonse’a Daudeta (tytuł oryg. *Fromont jeune et Risler aîné*); *Ferreol*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou; *Nitka jedwabiu*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou (tytuł oryg. *Les femmes fortes*).

Zob. „Dziennik Poznański” 1878, nr 108 z soboty 11 maja, s. 3 (informacja o wyjeździe zespołu z Poznania).

„Kurier Codzienny” 1878, nr 108 z poniedziałku 1 (13) maja, s. 2 (notatka o początku występów i pierwszym przedstawieniu z 12 maja); nr 118 z soboty 13 (25) maja, s. 2 (tu m.in. zestawienie tytułów wystawionych pomiędzy 13 a 25 maja utworów oraz zapowiedź okolicznościowego występu 27 maja).

Warszawa (30 maja – 30 września 1878 w teatrzyku ogródkowym Alhambra)

- 30 maja – „na rzecz Warszawskiego Oddziału Towarzystwa niesienia pomocy przy rozbijaniu się okrętów” – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 1, 3 czerwca – *Dora*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou
- 4 czerwca – *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa; *Mąż pięknej żony*, komedia w 3 a. Théodore’a Barrière’a (tytuł oryg. *Le Scandales d’nier*)
- 5 czerwca – *Polowanie na zięciów*, komedia w 4 a. Alfreda Delacoura i Eugène’a M. Labiche’a (tytuł oryg. *Le Point de mire*)
- 6–7 czerwca – *Emigracja chłopska*, „ludowy obraz dramatyczny” w 5 a. Władysława Ludwika Anczyca
- 8 czerwca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 9 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 11 czerwca – *Dora*, komedia w 4 a. Victoriena Sardou
- 12 czerwca – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 13 czerwca – *Pan notaryusz*, komedia w 5 a. Émile’a Guillaume’a V. Augiera (tytuł oryg. *Maître Guérin*)
- 14 czerwca – *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa; *Proces Veauradieux*, komedia w 3 a. Alfreda Delacoura (tytuł oryg. *Le Proces Veauradieux*)
- 15–17 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 18–26 czerwca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 27–29 czerwca – *Ładne kobiety*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna (tytuł oryg. *Die Fledermaus*)

- 1 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 2–4 lipca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 5 lipca – *Ładne kobiety*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna (tytuł oryg. *Die Fledermaus*)
- 6–9 lipca – *Wesele Figara*, czyli *Szalony dzień*, komedia w 5 a. Pierre’a Augier’a (tytuł oryg. *Les Fourchambault*)
- 10 lipca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 11–12 lipca – *Fourchambault*, komedia w 5 a. Émile’a Guillaume’a V. Augier’a (tytuł oryg. *Les Fourchambault*)
- 13–14 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 15 lipca – *Fourchambault*, komedia w 5 a. Émile’a Guillaume’a V. Augier’a (tytuł oryg. *Les Fourchambault*)
- 16 lipca – *Jan de Thommeray*, dramat w 5 a. Émile’a Guillaume’a V. Augier’a i Léonarda Silvaina Juliena Sandeau
- 17 lipca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 18 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 19 lipca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 20 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 22 lipca – *Fourchambault*, komedia w 5 a. Émile’a Guillaume’a V. Augier’a (tytuł oryg. *Les Fourchambault*)
- 23–29 lipca – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 30–31 lipca, 1 sierpnia – *Niby małżeństwa*, komedia w 4 a. Édouarda Paillerona w tłum. Władysława Sabowskiego (tytuł oryg. *Les Faux ménages*)
- 2 sierpnia – *Złocona gwiazdka*, komedia w 2 a. Adolfa Mostowskiego; *Dwie miary*, komedia w 1 a. Zofii Mellerowej
- 5 sierpnia – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 6 sierpnia – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 7–8 sierpnia – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda

TEATR WIELKI.
Macbeth.
TEATR LETNI
 w Ogrodzie Saskim.
 Dziś **Faust**, opera w 4 aktach. — Początek o godzinie 8 wieczorem.
 Jutro **Kwiat z Tiemczu, Consilium facultatis, Teatr Amatorski.**

BELLE-VUE. Dziś i codziennie przedstawienia artystów dramatycznych pod dyktando **J. TEXLA.**
 Jutro: **Bona**, komedia w 5-u aktach, Wiktor-Syna Sardou.
 Początek o godzinie 8-jej wieczorem.

ELDORADO. Dziś i codziennie przedstawienia artystów dramatycznych lwowskich pod dyr. **W. TERENKOCZY.**
 Dziś i jutro: **Don Desiderio**, opera komiczna.
 Początek o godzinie 8-jej wieczorem.

TEATR POZNAŃSKI Dziś i codziennie przedstawienia artystów dramatycznych pod dyktando **DOROSZYŃSKIEGO.**
 Dziś: **Artykuł 264.**
 Jutro: **Ladne kobiety**, operetka w 3-ich aktach Straussa. Występ p. Julii Wajcówny, śpiewaczki opery lwowskiej.
 Początek o godzinie 8-jej wieczorem.

Dolina Szwajcarska.
 Jutro we Czwartek d. 26 Czerwca r. b.
WIELKI KONCERT
 pod przewodnictwem
B. BILSEGO.
PROGRAM.
Część I-sza.
 1. Uwertura „Athalie,” Mendelssohna-Bartholdy.
 2. a) „De gwiazdy wieczornej,” pieśń z opery „Tannhäuser,” Ryszard Wagnera, solo na puzonie wyk. p. Künzel.
 b) Marsz turecki, L. v. Beethovena.
 3. Serenada na waltoirę Tittla, z towarzyszeniem iletu, wykonają pp. Moens i Kohler.
 4. La jeunesse d'Hercule, poème symphonique Kamilla Saint-Saënsa.
Część II-ga.
 5. Uwertura z op. „Oberon,” K. M. Webersa.
 6. Feucke Guister, walc Ed. Straussa.
 7. Fantazyja na kornet i pistolet, Hartmana, wykon. p. Teodor Hoch.
 8. Rapsodyja Węgierska in C i F. Fr. Liszta (instr. Müller-Berghaus).
Część III-cza.
 9. Uwertura z op. „Mityn' na skale,” Relasigera.
 10. Polka des Mandolines L. C. Desormesa.
 11. Chór op. „Hugonowi,” G. Meyerbeera.
 12. Uroczystość cygańska, final z Sulie, D-dur Massenet.

- II. 24. Ogłoszenie informujące o dziennym repertuarze warszawskich scen ogródkowych, zamieszczone na łamach „Kuriера Codziennego” w 1878 (nr 151 z 26 czerwca).

- **9 sierpnia** – *Spudłowali*, komedia w 1 a. Kazimierza Zalewskiego;
Lekcja śpiewu, komedia w 1 a.; *Mąż pięknej żony*, komedia w 3 a.
Théodore’a Barrière’a (tytuł oryg. *Le Scandales d’nier*)
- **11–12 sierpnia** – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **13 sierpnia** – *Polowanie na zięciów*, komedia w 4 a. Alfreda Delacoura i Eugène’a Labiche’a (tytuł oryg. *Le Point de mire*)
- **14–15 sierpnia** – *Pocałunek*, komedia w 4 a. Ludwika Döcsi w tłum. Aleksandra Podwyszyńskiego
- **16 sierpnia** – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- **17–19 sierpnia** – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **20–28 sierpnia** – *Fafała i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznotka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **29 sierpnia** – *Blagiery*, komedia ze śpiewami w 5 a. Emila Derynga
- **30 sierpnia** – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **31 sierpnia, 1–2 września** – *Fafała i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznotka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **3 września** – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **4 września** – *Fafała i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznotka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **5 września** – *Spudłowali*, komedia w 1 a. Kazimierza Zalewskiego;
Mąż od biedy, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Szlachta czynszowa*, komedioopera w 1 a. Jana Nepomucena Kamińskiego
- **6–7 września** – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **9–11 września** – *Fafała i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznotka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- **12 września** – *Bukiet dramatyczny*
- **13–15 września** – *Fafała i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznotka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda

- 16 września – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 17–19 września – *Gołąbki warszawskie*, komedia w 5 a. ze śpiewami Jacentego Kulasika i Hilarego Ślepeckiego (wg bajki Ignacego Krasickiego)
- 20 września – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 21 września – *Fafuła i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznotka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 23 września – *Gołąbki warszawskie*, komedia w 5 a. ze śpiewami Jacentego Kulasika i Hilarego Ślepeckiego (wg bajki Ignacego Krasickiego)
- 24 września – *Bruliony*, komedia w 1 a. Adolfa Mostowskiego; *I radość przestrasza*, komedia w 1 a. Delphine’a Girardina (tytuł oryg. *La Joie fait peur*); *Gołąbki warszawskie*, komedia w 5 a. ze śpiewami Jacentego Kulasika i Hilarego Ślepeckiego (wg bajki Ignacego Krasickiego) – zagrano akt III
- 25 września – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 26 września – *Fafuła i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznotka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 27 września – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 28–29 września – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 30 września – *Bukiet dramatyczny*

Zob. „Gazeta Warszawska” 1878, nr 124–219 (informacje o repertuarze).

„Kurier Warszawski” 1878, nr 124 z poniedziałku 22 maja (3 czerwca), s. 2–3 (recenzja *Dory Victoriena Sardou*); nr 133 z piątku 2 (14) czerwca, s. 3–4 (recenzja przedstawienia *Pan notaryusz Émile’a Augiera*).

„Dziennik Poznański” 1878, nr 225 z wtorku 1 października, s. 3 (informacja o zakończeniu występów w Warszawie i powrocie zespołu do Poznania).

„Tygodnik Ilustrowany” 1878, nr 128 z 8 czerwca, s. 362 (informacja o początku działalności letnich teatrów ogródkowych i występach poznańskiego zespołu); nr 132 z 6 lipca, s. 6–7 (w ramach stałej rubryki *Przegląd teatralny* opublikowano recenzję Władysława Noskowskiego pt. „Artykuł 264”, komedia w pięciu aktach Kaźmirza Zalewskiego, przedstawiona przez artystów

poznańskich na scenie Alhambry, dnia 8 czerwca 1878 r.); nr 145 z 5 października, s. 218 (informacja o zakończeniu letniego sezonu teatrów ogródkowych wraz z uwagami na temat poznańskiego zespołu).

„Kurier Codzienny” 1878, nr 122 z piątku 19 (31) maja, s. 1 (tu m.in. o początku sezonu warszawskich teatrów ogródkowych i pierwszym występie poznańskiego zespołu pod dyr. K. Doroszyńskiego); nr 124 z poniedziałku 22 maja (3 czerwca), s. 1 (tu recenzja przedstawienia *Dory* Victoriena Sardou); nr 214 ze środy 13 (25) września, s. 2 (tu recenzja występu z 24 września).

Sezon 1878/79

[W tym sezonie występy polskiego zespołu w Poznaniu trwały od 2 października 1878 do 27 maja 1879 roku. Według W. Koryzny (dz.cyt., s. 141–142) w grudniu 1878 roku „gościła trupa poznańska w Kaliszu przez dwa tygodnie”, a w 1879 – „od 1 czerwca aż do 6 października dawał teatr poznański przedstawienia w Warszawie w teatrzyku ogródkowym *Eldorado*”. Kronikarz odnotował: „Ze względu, iż sezon poprzedzający trwał 8 miesięcy, zezwolił Zarząd Spółki na to, iż p. Doroszyński przedłużył swój pobyt w Królestwie Polskiem do listopada. Przez październik bawił on z swoją trupą w Łodzi, a nowy sezon [1879/80 – K.K.] rozpoczął w Poznaniu dopiero w dniu 1 listopada 1879 – i to z częścią tylko towarzystwa, gdyż siły operetkowe zatrzymały się jeszcze do połowy listopada w Kaliszu”. Zachowane przekazy nie potwierdzają informacji Koryzny o występach trwających do 6 października].

Kalisz (11–22 grudnia 1878)

- 11 grudnia – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 12 grudnia – *Lolo*, komedia w 3 a. Alfreda N. Hennequina i Émile’a de Najaca (tytuł oryg. *Bébé*)
- 13 grudnia – *Rodzina Fourchambault*, komedia w 5 a. Émile’a Guillaume’a V. Augiera (tytuł oryg. *Les Fourchambault*)
- 14 grudnia – *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego;
Drzemka pana Prospera, komedia w 4 a. wierszem Jana Aleksandra Fredry

- 15 grudnia – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 17 grudnia – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 18 grudnia – *Halka*, opera w 4 a. Stanisława Moniuszki z librettem Włodzimierza Wolskiego
- 19 grudnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 20 grudnia – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego – wg relacji opublikowanej w „Kaliszaninie” Doroszyński „połowę dochodu przeznaczył na wpisy dla niezamożnych uczniów miejscowego gimnazjum”
- 21 grudnia – *Fafała i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, śmiesznośćka w 5 a. Feliksa Schobera
- 22 grudnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda

Zob. „Dziennik Poznański” 1878, nr 284 z wtorku 10 grudnia, s. 4 (tu informacja o wyjeździe części zespołu do Kalisza); nr 290 z wtorku 17 grudnia, s. 3 (tu zestawienie zagranych sztuk od 11 do 15 grudnia).

Tytuły sztuk zagranych od 17 do 22 grudnia 1878 zostały podane na podstawie relacji zamieszczanych na łamach „Kaliszanina” (1878, nr 98 z piątku 13 grudnia, s. 1; nr 99 z wtorku 17 grudnia, s. 2; nr 100 z piątku 20 grudnia, s. 1, 2; nr 101 z wtorku 24 grudnia, s. 1).

Warszawa (1 czerwca – 2 października 1879 w teatrze ogródkowym Eldorado)

- 1–18 czerwca – brak regularnych informacji prasowych na temat repertuaru
- 1 lub 2 czerwca – *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego
- 6 czerwca – *Wróble*, komedia w 3 a. Alfreda Delacoura i Eugène’a M. Labiche’a (tytuł oryg. *Les Petits oiseaux*)
- 10 czerwca – *Dama treflowa* komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 19 czerwca – *Fafała i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznośćka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda

- 20 czerwca – *Głośna sprawa*, melodramat w 6 a. Piestre’a Cormona i Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego (tytuł oryg. *Une Cause célèbre*)
- 21 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 23 czerwca – *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego
- 24 czerwca – *Jawnuta*, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książnina
- 25 czerwca – *Dama treflowa*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 26 czerwca – *Małomieszczenie*, komedia w 5 a. Victoriena Sardou w tłum. Stanisława Dobrzańskiego (tytuł oryg. *Les Bourgeois de Pont-Arcy*)
- 27–28 czerwca – *Awantura na Pivnej ulicy*, fraszka dramatyczna T.S.; *Jawnuta*, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książnina
- 29–30 czerwca, 1–3 lipca – *Małomieszczenie*, komedia w 5 a. Victoriena Sardou w tłum. Stanisława Dobrzańskiego (tytuł oryg. *Les Bourgeois de Pont-Arcy*)
- 4 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 7 lipca – *Awantura na Pivnej ulicy*, fraszka dramatyczna T.S.; *Jawnuta*, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książnina
- 8 lipca – *Małomieszczenie*, komedia w 5 a. Victoriena Sardou w tłum. Stanisława Dobrzańskiego (tytuł oryg. *Les Bourgeois de Pont-Arcy*)
- 9 lipca – *Awantura na Pivnej ulicy*, fraszka dramatyczna T.S.; *Jawnuta*, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książnina
- 10 lipca – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée
- 11 lipca – *Awantura na Pivnej ulicy*, fraszka dramatyczna T.S.; *Jawnuta*, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książnina
- 12 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 14 lipca – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée; *Jawnuta*, opera w 2 a.

Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książnina

- 15–24 lipca – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 25–28 lipca – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego; *Jawnuta*, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książnina
- 29–30 lipca – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 31 lipca – *Dama treflowa*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 1 sierpnia – *Bukiet dramatyczny*
- 2 sierpnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 4 sierpnia – *Dama treflowa*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 5–16 sierpnia – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 18 sierpnia – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 19–20 sierpnia – *Piekło*, dramat w 5 a. Feliksa Schobera
- 21 sierpnia – *Małomieszczanie*, komedia w 5 a. Victoriena Sardou w tłum. Stanisława Dobrzańskiego (tytuł oryg. *Les Bourgeois de Pont-Arcy*)
- 22 sierpnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 23–24 sierpnia – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 25 sierpnia – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 26 sierpnia – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 27–28 sierpnia – *Tajemnice ludu*, dramat ludowy w 5 a. Adolphe’a Philippe’a Denner’yego i Philippe’a François P. Dumanoira w tłum. Władysława Sabowskiego (tytuł oryg. *Les Drame du cabaret*)
- 29 sierpnia – *Żaki*, operetka w 2 a. Kazimierza Hoffmana z librettem Władysława Ludwika Anczyca (wg Stanisława Dobrzańskiego); *Jawnuta*, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książnina; *Awantura na Pławnej ulicy*, fraszka dramatyczna T.S.
- 30 sierpnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda

- 1 września – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 2 września – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 3–4 września – *Fafuła i Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznośćka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 5–6 września – *Bukiet dramatyczny*
- 9 września – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 10 września – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 12 września – *Wieniec dramatyczny*
- 13 września – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 15 września – *Tajemnice ludu*, dramat ludowy w 5 a. Adolphe’a Philippe’a Denner’yego i Philippe’a François P. Dumanoira w tłum. Władysława Sabowskiego (tytuł oryg. *Les Drame du cabaret*)
- 16–24 września – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 25 września – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 26–28 września – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 30 września – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 1 października – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 2 października – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober

Zob. „Dziennik Poznański” 1879, nr 122 z czwartku 29 maja, s. 3 (informacja o wyjeździe do Warszawy).

„Gazeta Warszawska” 1879, nr 134–220 (informacje o repertuarze).

„Kurier Warszawski” 1879, nr 1250 z soboty 31 maja, s. 2–3 (informacja o początku sezonu teatrów ogródkowych wraz z charakterystyką poznańskiego zespołu); nr 125 z 7 czerwca, s. 3 (recenzja sztuki *Wróble*);

nr 129 z piątku 13 czerwca, s. 3 (recenzja przedstawienia i omówienie dramatu Kazimierza Zalewskiego *Dama treflowa*); nr 139 ze środy 25 czerwca, s. 3 (nota o wystawieniu *Jawnuty* Stanisława Moniuszki); nr 141 z piątku 27 czerwca, s. 3–4 (recenzja sztuki *Małomieszczenie*); nr 142 z soboty 28 czerwca, s. 4 (recenzja przedstawienia *Awantury na Pivnej ulicy*).

„Tygodnik Ilustrowany” 1879, nr 181 z 14 czerwca, s. 378 (recenzja z przedstawienia komedii Kazimierza Zalewskiego *Dama treflowa*); nr 186 z 19 lipca, s. 39, 42 (nota o wystawieniu *Krewniaków* Michała Bałuckiego); nr 192 z 30 sierpnia, s. 130 (recenzja przedstawienia sztuki *Tajemnice ludu*).

„Kurier Codzienny” 1879, nr 121 z wtorku 22 maja (3 czerwca), s. 2 (krótka recenzja z wystawienia *Halki* Moniuszki); nr 125 z soboty 26 maja (7 czerwca), s. 1 (recenzja spektaklu *Wróble* Delacoura i Labiche’a); nr 128 ze środy 30 maja (11 czerwca), s. 2 (recenzja *Damy treflowej* Zalewskiego); nr 139 ze środy 13 (25) czerwca, s. 2 (o wystawieniu *Jawnuty* Moniuszki); nr 141 z piątku 15 (27) czerwca, s. 2 (o spektaklu *Małomieszczenie* wg sztuki Victoriena Sardou)

**Kalisz (11–31 października 1879 – cały zespół teatru poznańskiego;
1–11 listopada 1879 – tylko zespół operetkowy)**

- 11 października – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 12 października – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 13 października – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 14 października – *Dama treflowa*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 15 października – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 18 października – *Jawnuta*, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książczaka; *Czy z powołania?*, komedia w 1 a. Władysława Koziebrodzkiego
- 19 października – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 21 października – *Małomieszczenie*, komedia w 5 a. Victoriena Sardou w tłum. Stanisława Dobrzańskiego (tytuł oryg. *Les Bourgeois de Pont-Arcy*)

- 22 października – *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego
- 23 października – *Cudzoziemka*, komedia w 5 a. Alexandra Dumasa syna (tytuł oryg. *L'Étrangere*)
- 24 października – *Głośna sprawa*, melodramat w 6 a. Piestre'a Cormona i Adolphe'a Philippe'a Dennery'ego (tytuł oryg. *Une Cause célèbre*)
- 25 października – *Violetta*, opera w 4 a. z muzyką Giuseppe Verdiego, z librettem Francesca M. Piavego wg *Damy kameliowej* Aleksandra Dumasa syna, tłum. przez Jana Chęcińskiego
- 26 października – *Pieśń*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 27 października – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry
- 28 października – *Mąż pięknej żony*, komedia w 3 a. Théodore'a Barrière'a (tytuł oryg. *Le Scandales d'nier*)
- 29 października – *Dama treflowa*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 30 października – *Nowa firma*, komedia w 5 a. Victoriena Sardou w tłum. Rufina Morozowicza (tytuł oryg. *La Maison neuve*)
- 31 października – *Polowanie na zięciów*, komedia w 4 a. Alfreda Delacoura i Eugène'a M. Labiche'a (tytuł oryg. *Le Point de mire*)
- 1 listopada – *Violetta*, opera w 4 a. z muzyką Giuseppe Verdiego, z librettem Francesca M. Piavego wg *Damy kameliowej* Aleksandra Dumasa syna, tłum. przez Jana Chęcińskiego
- 2 listopada – *Dziesięć cór na wydaniu*, operetka w 2 a. Franza von Suppé
- 3 listopada – *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego
- 4 listopada – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 5 listopada – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna
- 6 listopada – *Żaki*, operetka w 2 a. Kazimierza Hoffmana z librettem Władysława Ludwika Anczyca

- **8 listopada** – *Madame Angot*, opera komiczna w 3 a. Charles’a Lecocq’a z librettem Louisa-François N. Clairville’a, Victora Koninga i Paula Siraudina
- **9 listopada** – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna
- **10 listopada** – *Dziesięć cór na wydaniu*, operetka w 2 a. Franza von Suppé; *Wesele w Ojcowie* – balet w oprac. Józefa Damsego i Karola Kurpińskiego
- **11 listopada** – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna – zagrano II akt; *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda – zagrano IV akt.

Zestawienie oparte zostało na doniesieniach teatralnych opublikowanych na łamach „Kaliszanina”.

1880

[W. Koryzna odnotował, że „w sezonie, trwającym od 1 listopada 1879 do 27 kwietnia 1880 włącznie, dano przedstawień 131” (dz.cyt., s. 143). W maju Doroszyński wraz z częścią zespołu wyjechał do Warszawy, gdzie występował w teatrze ogródkowym Eldorado].

Warszawa (przed 8 maja – 30 września 1880 w teatrze ogródkowym Eldorado)

Z niewyjaśnionych powodów występy zespołu Doroszyńskiego w Warszawie nie były regularnie odnotowywane w warszawskiej prasie. Na podstawie nielicznych doniesień możliwa jest dziś tylko fragmentaryczna rekonstrukcja dziennego repertuaru.

- **przed 8 maja** – *Dzieci kapitana Granta*, sztuka w 8 obrazach Adolphe’a Philippe’a Denner’yego wg powieści Jules’a Verne’a (tytuł oryg. *Les Enfants du Capitaine Grant*)
- **14–16 lipca** – *Dziatwa Syreny*, wodewil w 5 a. Klemensa Junoszy z muzyką Kazimierza Hoffmana
- **przed 24 lipca** – *Sąsiedzi*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- **10 sierpnia** – *Jesienią*, komedia w 1 a. Leopolda Świderskiego; *Pokusa*, obrazek sceniczny w 1 a. Leopolda Świderskiego; *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- **11 sierpnia** – *Jesienią*, komedia w 1 a. Leopolda Świderskiego; *Pokusa*, obrazek sceniczny w 1 a. Leopolda Świderskiego; *Grzeszki babuni*,

- wodewil w 1 a. Charles'a Honoré Remy (tytuł oryg. *Le Petits Péches de la grand maman*); *Awantura na Piwnej ulicy*, fraszka dramatyczna T.S.
- 12–18 sierpnia – *Mykita*, obraz dramatyczny w 4 a. Łucjana Kościeleckiego
 - 19 sierpnia – *Sąsiedzi*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
 - 20 sierpnia – *Bukiet dramatyczny*
 - 21–23 sierpnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
 - 24 sierpnia – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
 - 25 sierpnia – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
 - 26 sierpnia – *Branka w Seraju*, opera w 3 a.
 - 27 sierpnia – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
 - 28, 30–31 sierpnia, 1–3 września – *Mecenas chłopski*, sztuka ludowa w 5 obrazach ze śpiewami i tańcami Klemensa Szaniawskiego
 - 4–5 września – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
 - 6–7 września – *Doktor Tanner czyli 40-dniowy głodomorek*, fraszka sceniczna w 1 a. A. Prawdzica; *Awantura na Piwnej ulicy*, fraszka dramatyczna T.S.; *Zbrodnia na Chmielnej ulicy*, dramat w 1 a.
 - 9 września – *Żołnierz królowej Madagaskaru*, farsa w 3 a. Stanisława Dobrzańskiego
 - 10–12 września – *Doktor Tanner czyli 40-dniowy głodomorek*, fraszka sceniczna w 1 a. A. Prawdzica; *Jesień*, komedia w 1 a. Leopolda Świderskiego; *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
 - 13 września – *Doktor Tanner czyli 40-dniowy głodomorek*, fraszka sceniczna w 1 a. A. Prawdzica; *Lekka kawalerya*, operetka w 2 a. Franza von Suppé z librettem Karla Costy w tłum. Juliana Miłkowskiego; *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée
 - 14 września – *Żołnierz królowej Madagaskaru*, farsa w 3 a. Stanisława Dobrzańskiego
 - 15 września – *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego

- 16 września – *Dwa światy*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *La Belle au bois dormant*)
- 17 września – *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- 18 września – *Pieśń*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 20 września – *Pokusa*, obrazek sceniczny w 1 a. Leopolda Świderskiego; *Lekka kawalerya*, operetka w 2 a. Franza von Suppé z librettem Karla Costy w tłum. Juliana Miłkowskiego; *Awantura na Piwnej ulicy*, fraszka dramatyczna T.S.
- 21 września – *Goldsack*, komedia w 5 a. Feliksa Ehrenfeuchta
- 22 września – *Czarna Wenus*, dramat w 7 a. (obrazach) Adolphe’a Belota i Alphonse’a Daudeta
- 23 września – *Ukraińcy*, „obraz ludowy ze śpiewami” w 3 a. Łucjana Kościeleckiego
- 24 września – *Kantorowicze*, komedia w 3 a. Johanna Nepomuka Nestroya
- 25 września – *Doktor Tanner czyli 40-dniowy głodomorek*, fraszka sceniczna w 1 a. A. Prawdzica; *Dwa wesela*, „operetka ludowa” ze śpiewami i tańcami w 1 a. Adolfa Borkowskiego, z muzyką Walentego Szlagórskiego
- 27 września – *Goldsack*, komedia w 5 a. Feliksa Ehrenfeuchta
- 28 września – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 29 września – *Branka w Seraju*, opera w 3 a.
- 30 września – *Sąsiedzi*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego; *Dwa wesela*, „operetka ludowa” ze śpiewami i tańcami w 1 a. Adolfa Borkowskiego, z muzyką Walentego Szlagórskiego

Zob. „Tygodnik Ilustrowany” 1880, nr 228 z 8 maja, s. 298 (informacja o rozpoczęciu występów zespołu Doroszyńskiego na scenie Eldorado; krótka nota o wystawieniu *Dzieci kapitana Granta*); nr 238 z 17 lipca, s. 39 (informacja o wystawieniu *Dziatwy Syreny*); nr 239 z 24 lipca, s. 55 (recenzja inscenizacji *Sąsiadów* Michała Bałuckiego).

„Gazeta Warszawska” 1880, nr 176–217 (zapowiedzi przedstawień).

II. 25. Portret Feliksa Schobera (Szobera; 1846–1879) – aktora, śpiewaka, a przede wszystkim autora niezwykle popularnych wodewili wystawianych w warszawskich teatrach ogródkowych („Tygodnik Ilustrowany” 1879, nr 191 z 23 sierpnia, s. 128). Rys. Franciszek Tegazzo (?), ryt. Aleksander Regulski (?).

1881

[Zespół w tym sezonie (1880/81) grał w Poznaniu od 20 października 1880 do 4 maja 1881 roku. Według W. Koryzny dyrektor polskiego teatru „Doroszyński zawarł w marcu 1881 z Spółką teatralną kontrakt na dalsze 3 lata, tj. od 1 października 1881 do 1 października 1884 roku [...] W maju wyjechał do Warszawy i dawał tamże przedstawienia w teatrzyku ogródkowym *Bellevue* aż do końca września” (dz.cyt., s. 146)].

Warszawa (9 maja – 1 października 1881 w teatrze ogródkowym Belle Vue)

- 9 maja – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry
- 10 maja – *Dwa światy*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *La Belle au bois dormant*)
- 11 maja – *Krewniaki*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 12–13 maja – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry
- 14–15 maja – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 16 maja – *Polowanie na zięciów*, komedia w 4 a. Alfreda Delacoura i Eugène’a M. Labiche’a (tytuł oryg. *Le Point de mire*)
- 17–21 maja – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- 23 maja – *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- 24 maja – *Polowanie na zięciów*, komedia w 4 a. Alfreda Delacoura i Eugène’a M. Labiche’a (tytuł oryg. *Le Point de mire*)

- 25 maja – *Żołnierz królowej Madagaskaru*, farsa w 3 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Awantura na Pivnej ulicy*, fraszka dramatyczna T.S.
- 27 maja – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- 28–29 maja – *Czarna Wenus*, drama w 7 a. Adolphe’a Belota i Alphonse’a Daudeta (tytuł oryg. *La Venus de Gordes*)
- 30 maja – *Pokusa*, obrazek sceniczny w 1 a. Leopolda Świdorskiego; *Lekka kawaleria*, operetka w 2 a. Franza von Suppé z librettem Karla Costy w tłum. Juliana Miłkowskiego
- 31 maja – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée
- 1–7 czerwca – *Koronkowa chusteczka*, operetka w 3 a. Johanna Straussa (młodsze) z librettem Heinricha Bohrmanna-Riegena i Richarda Genée
- 8–14 czerwca – *Ojcowizna*, komedia w 3 a. Leopolda Świdorskiego
- 15 czerwca – *Polowanie na zięciów*, komedia w 4 a. Alfreda Delacoura i Eugène’a M. Labiche’a (tytuł oryg. *Le Point de mire*)
- 16–24 czerwca – *Ojcowizna*, komedia w 3 a. Leopolda Świdorskiego
- 25 czerwca – *Pan Marcin na wystawie koni w Warszawie*, komedia w 1 a.; *Dziwacy*, fraszka sceniczna w 1 a. Leopolda Świdorskiego; *Zbrodnia na ulicy Chmielnej*, komedia
- 27 czerwca – *Ukraińcy*, „obraz ludowy ze śpiewami” w 3 a. Łucjana Kościeleckiego
- 28–30 czerwca – *Ojcowizna*, komedia w 3 a. Leopolda Świdorskiego
- 1–3 lipca – *Ojcowizna*, komedia w 3 a. Leopolda Świdorskiego; *Pan Marcin na wystawie koni w Warszawie*, komedia w 1 a.
- 4 lipca – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- 5–8 lipca – *Pracowici próżniacy*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 9–13 lipca – *Donna Juanita*, operetka w 3 a. Franza von Suppé
- 14–15 lipca – *Testament Cezara Girodot*, komedia w 3 a. Adolphe’a Belota (tytuł oryg. *Le Testamend Cesar Girodot*)
- 16–18 lipca – *Donna Juanita*, operetka w 3 a. Franza von Suppé
- 19–21 lipca – *Ojcowizna*, komedia w 3 a. Leopolda Świdorskiego
- 22–24 lipca – *Księżniczka Bagdadu*, komedia w 3 a. Alexandra Dumasa syna; *Dziwacy*, fraszka sceniczna w 1 a. Leopolda Świdorskiego

- 25 lipca – *Donna Juanita*, operetka w 3 a. Franza von Suppé
- 26–27 lipca – *Koronkowa chusteczka*, operetka w 3 a. Johanna Straussa (młodsze) z librettem Heinricha Bohrmanna-Riegena i Richarda Genée
- 28 lipca – *Czarna Wenus*, drama w 7 a. Adolphe’a Belota i Alphonse’a Daudeta (tytuł oryg. *La Venus de Gordes*)
- 29 lipca – *Testament Cezara Girodot*, komedia w 3 a. Adolphe’a Belota (tytuł oryg. *Le Testamend Cesar Girodot*); *Dziwacy*, fraszka sceniczna w 1 a. Leopolda Świdorskiego
- 30 lipca – *Dzwony kornewilskie*, operetka w 3 a. Roberta Planquette’a z librettem Louisa-François N. Clairville’a i Charles’a Gabeta, tłum. Leon Sygietyński
- 1 sierpnia – *Ojcowizna*, komedia w 3 a. Leopolda Świdorskiego
- 2–12 sierpnia – *Rozbitki*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 13–14 sierpnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 16–21 sierpnia – *Wojna w czasie pokoju*, komedia w 5 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Krieg im Frieden*)
- 22 sierpnia – *Dzwony kornewilskie*, operetka w 3 a. Roberta Planquette’a z librettem Louisa-François N. Clairville’a i Charles’a Gabeta, tłum. Leon Sygietyński
- 23–24 sierpnia – *Rozwiódźmy się*, komedia w 3 a. Victoriena Sardou; *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- 25 sierpnia – *Dzwony kornewilskie*, operetka w 3 a. Roberta Planquette’a z librettem Louisa-François N. Clairville’a i Charles’a Gabeta, tłum. Leon Sygietyński
- 26 sierpnia – *Rozbitki*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 27–31 sierpnia – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego; *Jawnuta*, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu Franciszka Dionizego Książnika
- 1–2 września – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego; *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- 3–6 września – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego; *Dzwony kornewilskie*, operetka Roberta Planquette’a z librettem Louisa-François N. Clairville’a i Charles’a Gabeta, tłum. Leon Sygietyński (II akt)

- 7 września – *Ojcowizna*, komedia w 3 a. Leopolda Świdorskiego;
Jawnuta, opera w 2 a. Stanisława Moniuszki z librettem wg utworu
Franciszka Dionizego Książczaka
- 10–19 września – *Biedni*, „obraz z życia ludu warszawskiego
w 5 odsłonach” Leopolda Świdorskiego
- 20 września – *Donna Juanita*, operetka w 3 a. Franza von Suppé
- 21 września – *Biedni*, „obraz z życia ludu warszawskiego
w 5 odsłonach” Leopolda Świdorskiego
- 22 września – *Ojcowizna*, komedia w 3 a. Leopolda Świdorskiego
- 23 września – *Dzwony kornewilskie*, operetka w 3 a. Roberta
Planquette’a z librettem Louisa-François N. Clairville’a i Charles’a
Gabetta, tłum. Leon Sygietyński
- 24–26 września – *Biedni*, „obraz z życia ludu warszawskiego
w 5 odsłonach” Leopolda Świdorskiego
- 27–28 września – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 29 września – *Biedni*, „obraz z życia ludu warszawskiego
w 5 odsłonach” Leopolda Świdorskiego
- 30 września – *Donna Juanita*, operetka w 3 a. Franza von Suppé
- 1 października – *Ojcowizna*, komedia w 3 a. Leopolda Świdorskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1881, nr 102 z czwartku 5 maja, s. 3 (zapowiedź występów w Warszawie); nr 103 z piątku 6 maja, s. 3 (informacja o przybyciu zespołu do Warszawy); nr 227 ze środy 5 października, s. 3 (informacja o powrocie z Warszawy).

„Gazeta Warszawska” 1881, nr 102–219 (informacje o repertuarze).

„Tygodnik Ilustrowany” 1881, nr 286 z 18 czerwca, s. 388–389 (w rubryce *Przegląd teatralny* napisane przez Edwarda Lubowskiego omówienie dramatu *Ojcowizna* Leopolda Świdorskiego wraz z uwagami o spektaklu poznańskiego zespołu); nr 293 z 6 sierpnia, s. 95 (w ramach *Przeglądu teatralnego* napisane przez Edwarda Lubowskiego omówienie dramatu i inscenizacji *Książniczki Bagdadu* Aleksandra Dumasa syna)

Il. 26. Rysunek reklamujący wodewil *Podróż po Warszawie* – jeden z największych hitów scen ogródkowych. Na ilustracji karykatury autora libretta Feliksa Schöbera (Szöbera) oraz kompozytora Adolfa Gustawa Sonnenfelda (1837–1914) („Mucha” 1876, nr 38, s. 2).

Gniezno (5–6 lutego, 22–23 kwietnia 1882)

- 5 lutego – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 6 lutego – *Rozwiedzmy się*, komedia w 3 a. Victoriena Sardou

Zob. „Dziennik Poznański” 1882, nr 29 z niedzieli 5 lutego, s. 3 (zapowiedź).

- 22 kwietnia – *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego
- 23 kwietnia – *Perichola*, operetka Jacques’a Offenbacha z librettem Ludovica Halévy’ego i Henry’ego Meilhaca

Zob. „Dziennik Poznański” 1882, nr 91 z piątku 21 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

„Kurier Poznański” 1882, nr 92 z soboty 22 kwietnia, s. 5 (zapowiedź).

Warszawa (14 czerwca – 26 września 1882 w teatrze Alhambra)

- 14 czerwca – *Wojna w czasie pokoju*, komedia w 5 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Krieg im Frieden*)
- 15 czerwca – *O własnej sile*, komedia wierszem Juliana Adolfa Świącickiego
- 16 czerwca – *Testament Cezara Girodot*, komedia w 3 a. Adolphe’a Belota (tytuł oryg. *Le Testamend Cesar Girodot*)

- 17–19 czerwca – *Donna Juannita*, operetka w 3 a. Franza von Suppé
- 20–21 czerwca – *O własnej sile*, komedia wierszem Juliana Adolfa Świącickiego; *Jeden z nas ożenić się musi*, komedia w 1 a. Alexandra Wilhelmiego (właśc. Alexander Viktor Zechmeister) (tytuł oryg. *Einer muß (muss) heiraten*)
- 22 czerwca – *Awanturka*, komedia
- 23 czerwca – *Awanturka*, komedia; *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- 24–25 czerwca – *Mykita*, obraz dramatyczny w 4 a. Łucjana Kościeleckiego
- 26 czerwca – *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- 27–29 czerwca – *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; *O własnej sile*, komedia wierszem Juliana Adolfa Świącickiego
- 30 czerwca, 1–3 lipca – *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Koronkowa chusteczka*, operetka w 3 a. Johanna Straussa (młodszego) z librettem Heinricha Bohrmanna-Riegena i Richarda Genée
- 4 lipca – *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Testament Cezara Girodot*, komedia w 3 a. Adolphe’a Belota (tytuł oryg. *Le Testament Cesar Girodot*)
- 5–6 lipca – *O własnej sile*, komedia wierszem Juliana Adolfa Świącickiego; *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 7 lipca – *Bukiet dramatyczny*
- 8 lipca – *Donna Juanita*, operetka w 3 a. Franza von Suppé
- 10 lipca – *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé; *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 11–13 lipca – *Pokątny adwokat*, komedia w 5 a. Adolfa Winterfelda w tłum. i adapt. Łucjana Kościeleckiego (tytuł oryg. *Der Winkelschreiber*); *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 14 lipca – *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Koronkowa chusteczka*, operetka w 3 a. Johanna Straussa (młodszego) z librettem Heinricha Bohrmanna-Riegena i Richarda Genée
- 15–20 lipca – *Nowa podróż po Warszawie*, wodewil
- 21 lipca – *Bukiet dramatyczny*

- 22–23 lipca – *Nowa podróż po Warszawie*, wodewil
- 24 lipca – *O własnej sile*, komedia wierszem Juliana Adolfa Świącickiego; *Piękna Galatea*, operetka Franza von Suppé
- 25 lipca – *Jeden z nas ożenić się musi*, komedia w 1 a. Alexandra Wilhelmi (właśc. Alexander Viktor Zechmeister) (tytuł oryg. *Einer muß (muss) heiraten*); *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- 26–28 lipca – *Dorośle dzieci*, komedia w 3 a. Éduarda Victora Cadola (tytuł oryg. *Les Grands enfants*)
- 29–30 lipca – *Tajemnice ludu*, dramat ludowy w 5 a. Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego (tytuł oryg. *Les Drame du cabaret*)
- 31 lipca – *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Koronkowa chusteczka*, operetka w 3 a. Johanna Straussa (młodszego) z librettem Heinricha Bohrmanna-Riegena i Richarda Genée
- 1 sierpnia – *Donna Juanita*, operetka w 3 a. Franza von Suppé
- 2 sierpnia – *Tajemnice ludu*, dramat ludowy w 5 a. Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego (tytuł oryg. *Les Drame du cabaret*)
- 3 sierpnia – *Bukiet dramatyczny*
- 4–7 sierpnia – *Czarna Wenus*, drama w 7 a. Adolphe’a Belota i Alphonse’a Daudeta (tytuł oryg. *La Venus de Gordes*)
- 8–11 sierpnia – *Nasi bracia*, komedia
- 12 sierpnia – *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego
- 13–15 sierpnia – *Czarna Wenus*, drama w 7 a. Adolphe’a Belota i Alphonse’a Daudeta (tytuł oryg. *La Venus de Gordes*)
- 16 sierpnia – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotochwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego
- 17 sierpnia – *Donna Juanita*, operetka w 3 a. Franza von Suppé
- 18–22 sierpnia – *Żołnierz królowej Madagaskaru*, farsa w 3 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 23 sierpnia – *Żołnierz królowej Madagaskaru*, farsa w 3 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa
- 24 sierpnia – *Żołnierz królowej Madagaskaru*, farsa w 3 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 25 sierpnia – *Wojna w czasie pokoju*, komedia w 5 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Krieg im Frieden*)

- 26 sierpnia – *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa; *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- 28 sierpnia – *Gwałtu! On ma bzika*, komedia w 1 a. Adolfa Abrahamowicza; *Żołnierz królowej Madagaskaru*, farsa w 3 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 29 sierpnia – *Bukiet dramatyczny*
- 30 sierpnia – *Stary piechur i syn jego huzar*, komedioopera w 3 a. Józsefa Szigetiego (tytuł oryg. *A vén bakancsos és fia, a huszár*)
- 31 sierpnia – *Koronkowa chusteczka*, operetka w 3 a. Johanna Straussa (młodszeo) z librettem Heinricha Bohrmanna-Riegena i Richarda Genée; *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 1–5 września – *Chłopcy Cześnika*, komedia w 4 a. Wincentego Rapackiego ojca
- 6–8 września – *Korespondencja miłosna*, komedia w 3 a. Alfreda Hennequina i Emila de Najaca (tytuł oryg. *Petite correspondance*); *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 9–10 września – *Koronkowa chusteczka*, operetka w 3 a. Johanna Straussa (młodszeo) z librettem Heinricha Bohrmanna-Riegena i Richarda Genée; *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 12 września – *Żołnierz królowej Madagaskaru*, farsa w 3 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Koronkowa chusteczka*, operetka w 3 a. Johanna Straussa (młodszeo) z librettem Heinricha Bohrmanna-Riegena i Richarda Genée
- 13–14 września – *Bukiet dramatyczny*
- 15 września – *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa; *Boccaccio*, operetka Franza von Suppé
- 16 września – *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa; *Koronkowa chusteczka*, operetka w 3 a. Johanna Straussa (młodszeo) z librettem Heinricha Bohrmanna-Riegena i Richarda Genée
- 17 września – ?
- 18 września – *Korespondencja miłosna*, komedia w 3 a. Alfreda Hennequina i Emila de Najaca (tytuł oryg. *Petite correspondance*); *Wujaszek Alfonsa*, farsa w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 19–26 września – *Warszawianki*, operetka Feliksa Konopaska

Aleksandrów, Włocławek (4–19 października 1882)

Zob. „Gazeta Warszawska” 1882, nr 130–213 (informacje o repertuarze zaprezentowanym w Warszawie).

„Dziennik Poznański” 1882, nr 100 z wtorku 2 maja, s. 2 (zapowiedź występów w Warszawie i Włocławku); nr 222 z piątku 29 września, s. 3 (informacja o zakończeniu występów w Warszawie); nr 226 ze środy 4 października, s. 3 (zapowiedź występów we Włocławku).

1883

[Według W. Koryzny kierujący poznańską sceną Aleksander Podwyszyński „dał [...] pod swoją dyрекcyą od 22 października 1882 do 17 marca 1883 w Poznaniu przedstawień 100, a nadto w Gnieźnie w dniach 31 stycznia i 1 lutego 2 przedstawienia” (dz.cyt., s. 151)].

Gniezno (31 stycznia, 1 lutego 1883)

- 31 stycznia – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 1 lutego – *Grochowy wieniec*, komedia w 4 a. Antoniego Małeckiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1883, nr 23 z wtorku 30 stycznia, s. 3 (zapowiedź).

„Kurier Poznański” 1883, nr 24 ze środy 31 stycznia, s. 3 (zapowiedź).

[Według W. Koryzny po zakończeniu sezonu pod dyrekcją Franciszka Dobrowolskiego artyści poznańskiej sceny „zawiązawszy tak zwaną *działówkę* dawali przez lato przedstawienia pod kierunkiem współkolegi, p. Ludwika Siedleckiego. Już w kwietniu zrobili z Poznania wycieczkę do Gniezna i Inowrocławia. Następnie grywali w Kościanie, Śremie, Gostyniu, Koźminie, Krotoszynie, Pleszewie i Środzie. Powrócili do Poznania na czas IV Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich i dali tu trzy przedstawienia. Później bawili w Ostrowie, a w drugiej połowie czerwca wydalili się do Ciechocinka” (dz.cyt., s. 157)].

Gniezno (16–19 kwietnia 1884)

- 16 kwietnia – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- 17 kwietnia – *Na jedną kartę*, dramat w 5 a. Henryka Sienkiewicza
- 18 kwietnia – *Dom otwarty*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 19 kwietnia – *Rodzina Furyozów*, komedia (farsa) w 4 a. Friedricha Rüssa

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 88 ze środy 16 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 89 z czwartku 17 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 90 z piątku 18 kwietnia, s. 3 (krótka recenzja); nr 92 z niedzieli 20 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

„Kurier Poznański” 1884, nr 83 ze środy 9 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 89 z czwartku 17 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1884, nr 88 ze środy 16 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

Inowrocław (20, 22 kwietnia 1884)

- 20 kwietnia – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- 22 kwietnia – *Dom otwarty*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 92 z niedzieli 20 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 93 z wtorku 22 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1884, nr 88 ze środy 16 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

Kościan (29–30 kwietnia 1884)

- 29 kwietnia – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 30 kwietnia – *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świdierskiego; *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Na ulicy*, obraz dramatyczny w 1 a. Wacława Szymanowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 97 z soboty 26 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 99 z wtorku 29 kwietnia, s. 2 (zapowiedź).

Śrem (2–5 maja 1884)

- 2 maja – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- 3 maja – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 4 maja – *Dom otwarty*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 5 maja – *Górą nasi*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 100 ze środy 30 kwietnia, s. 2 (zapowiedź); nr 103 z soboty 3 maja, s. 2 (zapowiedź); nr 105 z wtorku 6 maja, s. 3 (krótka recenzja występów); nr 106 ze środy 7 maja, s. 3 (krótka recenzja występów).

„Kurier Poznański” 1884, nr 105 z wtorku 6 maja, s. 3 (krótka recenzja występów).

Gostyń (7–11 maja 1884)

- 7–9 maja – ?

Teatr Polski z Poznania w Śremie.

W sobotę, dnia 3 maja 1884.

GÓRA NASI!

Komedia w 5 aktach, przez Kazimierza Zalewskiego.

OSOBY:

Bolesław Kurykiewicz
Maryja Dolki
Kosiatyński
Pomper
Tuczyński
Hrabia Zdzisław
Lechowiec
Sawindelman

pan Zawadzki.
pan Skirmunt.
pan Trąpzo.
pan Siedlecki.
pan Janowski.
pan Werowski.
pan Antoniewicz.
pan Kotowski.

Dyrektor
Jan, Łokaj Zamiatki
Łokaj Pompera
Zamiatka
Wanda
Hercylia
Księżna

pan Bolusławski.
pan Skoraczewski.
pan Stefanki.
panna Błotna.
panna Janosówna.
pani Siedlecka.
panna Ołocka.

Goście, delegaci rady wyborczej.

Rzecz dzieje się w wielkiem mieście w r. 1884.

CENY MIEJSC:

Krzesło numerowane 5 M. Drugie miejsce 4 M. Parter 30
Kasa otwarta od godziny 5-tej.

Początek o godzinie 8

Drukarnia i pa

wskiego (Dr. W. Kosiński) w Poznaniu.

Il. 27. Afisz informujący o gościnnych występach teatru poznańskiego w Śremie (5 maja 1884).
Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 4164, k. 18).

- **10 maja** – *Dom otwarty*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **11 maja** – *Rodzina Furozów*, komedia (farsa) w 4 a. Friedricha Rüssa

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 107 z czwartku 8 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 109 z niedzieli 11 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 112 z czwartku 15 maja, s. 4 (relacja z występów).

Koźmin (13–15 maja 1884)

- **13 maja** – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **15 maja** – *Rodzina Furozów*, komedia (farsa) w 4 a. Friedricha Rüssa

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 109 z niedzieli 11 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 112 z czwartku 15 maja, s. 4 (zapowiedź oraz krótka relacja z występów).

Krotoszyn (17–19 maja 1884)

- **17 maja** – *Dom otwarty*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **18 maja** – *Gęsi i gęski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- **19 maja** – *Górą nasi*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 115 z niedzieli 18 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 117 ze środy 21 maja, s. 3 (krótka recenzja występów).

„Kurier Poznański” 1884, nr 113 z piątku 16 maja, s. 3 (zapowiedź).

Pleszew (21–25 maja 1884)

- **21 maja** – *Gęsi i gęski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- **23 maja** – *Na jedną kartę*, dramat w 5 a. Henryka Sienkiewicza
- **24 maja** – *Fedora*, dramat w 4 a. Victoriena Sardou
- **25 maja** – *Rodzina Furozów*, komedia (farsa) w 4 a. Friedricha Rüssa

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 118 z czwartku 22 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 119 z soboty 24 maja, s. 3 (zapowiedź).

Środa (28–30 maja 1884)

- 28 maja – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 30 maja – ?

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 120 z niedzieli 25 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 122 ze środy 28 maja, s. 3 (zapowiedź).

[Zespół powrócił do Poznania 31 maja. Dnia 1 czerwca zagrał we własnym gmachu i kontynuował występy m.in. dla uczestników IV Zjazdu lekarzy i Przyrodników Polskich. 7 lub 8 czerwca artyści wyruszyli na występy do Ostrowa].

Ostrów (12–15 czerwca 1884)

- 12 maja – *Wielki człowiek do małych interesów*, komedia w 5 a. Aleksandra Fredry
- 13 maja – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 15 maja – *Mazepa*, tragedia w 5 a. Juliusza Słowackiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 131 z niedzieli 8 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 135 z soboty 14 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

[Zespół powrócił do Poznania 17 czerwca, a następnie – 19 czerwca – wyjechał na występy do Ciechocinka].

Ciechocinek (od 21 czerwca do końca września 1884)

Zob. „Dziennik Poznański” 1884, nr 139 z czwartku 19 czerwca, s. 3 (informacja o wyjeździe).

„Kurier Poznański” 1884, nr 227 z czwartku 2 października, s. 4 (informacja o powrocie i wznowieniu występów w Poznaniu).

1885

[Według relacji W. Koryzny artysty poznańskiej sceny „objechali pod sterem p. Skirmunta miasta: Gniezno, Inowrocław, Bydgoszcz (ogród Patzera), Chełmno w Prusach Zachodnich, Trzemeszno, Środę, Śrem, Gostyń, Krotoszyn, Pleszew, Ostrów i Kępno. Stąd udali się na trzy przedstawienia do Wrocławia, gdzie grali w teatrze *Thalia* ze słabym powodzeniem [...]. W powrocie dano 3 przedstawienia w Lesznie [...]. Po zwiedzeniu jeszcze Mogilna, Żnina, Kcyni i Nakła wyjechała trupa poznańska w ostatnich dniach lipca do Włocławka w Królestwie Polskiem, gdzie zabawiła do końca września” (dz.cyt., s. 161). Z niewiadomych powodów Koryzna nie odnotował występów w Rogoźnie i Wągrowcu].

Rogoźno (14–15 kwietnia 1885 „na sali p. Wieczorka”)

- 14 kwietnia – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 15 kwietnia – *Słomiany człowiek*, komedia w 3 a. Jordana (właśc. Julian Wieniawski)

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 84 z wtorku 14 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 87 z piątku 17 kwietnia, s. 3 (krótka recenzja występów wraz z informacją o zmianie planowanego repertuaru).

Wągrówiec (16–20 kwietnia 1885 „na sali p. Gerhardtta”)

- 16 kwietnia – *Czaple pióro*, dramat historyczny w 5 a. Leopolda Starzeńskiego
- 17 kwietnia – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 19 kwietnia – *Noc świętojańska*, obraz ludowy w 4 a. ze śpiewami i tańcami Adama Staszczyka
- 20 kwietnia – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 84 z wtorku 14 kwietnia, s. 4 (zapowiedź).

„Wielkopolanin” 1885, nr 86 z czwartku 16 kwietnia, s. 3 (informacje o repertuarze).

Gniezno (22–26 kwietnia 1885)

- 22 kwietnia – *Czaple pióro*, dramat historyczny w 5 a. Leopolda Starzeńskiego
- 23 kwietnia – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 24 kwietnia – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)
- 25 kwietnia – *Górą nasi*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego lub *Złoty młodzieniec*, komedia w 5 a. Stanisława Bogusławskiego
- 26 kwietnia – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego lub *Noc świętojańska*, obraz ludowy w 4 a. ze śpiewami i tańcami Adama Staszczyka

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 88 z soboty 18 kwietnia, s. 3 (zapowiedź i informacja o repertuarze); nr 95 z niedzieli 26 kwietnia, s. 4 (zapowiedź i informacja o repertuarze).

„Wielkopolanin” 1885, nr 90 z wtorku 21 kwietnia, s. 2–3 (zapowiedź i informacja o repertuarze).

Inowrocław (27 kwietnia – 1 maja 1885)

- 27 kwietnia – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 28 kwietnia – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)
- 30 kwietnia – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)
- 1 maja – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 88 z soboty 18 kwietnia, s. 3 (zapowiedź i informacja o repertuarze); nr 95 z niedzieli 26 kwietnia, s. 4 (zapowiedź i informacja o repertuarze); nr 96 z wtorku 28 kwietnia, s. 4 (zapowiedź i informacja o zmienionym repertuarze); nr 98 z czwartku 30 kwietnia, s. 3 (zapowiedź i informacja o zmienionym repertuarze); nr 99 z piątku 1 maja, s. 3 (zapowiedź i informacja o zmienionym repertuarze).

„Wielkopolanin” 1885, nr 90 z wtorku 21 kwietnia, s. 2–3 (zapowiedź i informacja o repertuarze).

Bydgoszcz (2–7 maja 1885)

- 2 maja – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- 3 maja – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 4 maja – *Dom otwarty*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 5 maja – *Dom otwarty*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 7 maja – *Złoty młodzieniec*, komedia w 5 a. Stanisława Bogusławskiego oraz „Mazur w 4 pary”

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 88 z soboty 18 kwietnia, s. 3 (zapowiedź i informacja o repertuarze); nr 95 z niedzieli 26 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 99 z piątku 1 maja, s. 3 (zapowiedź i informacja o zmianie repertuaru); nr 100 z soboty 2 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 103 ze środy 6 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 104 z czwartku 7 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 105 z piątku 8 maja,

s. 5 (zapowiedź); nr 106 z niedzieli 10 maja, s. 4 (recenzja z ostatniego spektaklu).

„Wielkopolanin” 1885, nr 90 z wtorku 21 kwietnia, s. 2–3 (zapowiedź i informacja o repertuarze).

Chełmno (9–10 maja 1885)

- **9 maja** – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)
- **10 maja** – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 105 z piątku 8 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 106 z niedzieli 10 maja, s. 4 (zapowiedź).

Trzemeszno (14–17 maja 1885)

- **14 maja** – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- **16 maja** – *Słomiany człowiek*, komedia w 3 a. Jordana (właśc. Julian Wieniawski)
- **17 maja** – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 107 z wtorku 12 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 108 ze środy 13 maja, s. 2 (zapowiedź); nr 109 z czwartku 14 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 110 z soboty 16 maja, s. 2 (zapowiedź i informacja o zmianach w repertuarze).

Środa (19–20 maja 1885)

- **19 maja** – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **20 maja** – *Słomiany człowiek*, komedia w 3 a. Jordana (właśc. Julian Wieniawski)

Teatr Polski z Poznania.

W Śremie na sali p. Neumana.

W czwartek, dnia 18 lutego 1886.

Gwiazda SYBERYI

OSOBY:

Komedia w 3 aktach a 4 odsłonach oryginalnie napisana przez hr. L. Starzeńskiego.

Jenerał Tatrów - - pan Siedlecki.
Olga, jego córka - - panna Pankiewicz.
Major Grawiczyn, adjutant
jenerala - - pan St. Trapszo.
Kniaź Anzelm - - pan Popławski.
Du Rocher, kapitan duński pan Józefowicz.
Oficer - - pan Koncki.
Iwan, dozorca - - pan Feldman.

Drugi dozorca - - pan Szelągowski.
Kazimierz - - pan Skirmunt.
Zdzisław - - pan Zawadzki.
Aleksander } więźniowie poli- pan Korczak.
Wiktor } tyczni pan Woźdławowicz.
Henryk - - pan Skóraczewski.
Stanisław - - pan Werowski.

Straż. — Więźniowie.

Rzecz dzieje się w Syberji w roku 1854.

W akcie drugim chór więźniów w kopalniach syberyjskich.

CENY MIEJSC:

Krzesło I. rzędu 2 m. 50 fen., II. rzędu 1 m. 50 fen., wejście na salę 75 fen., galerya 50 fen.

DYREKCJA.

Reżyser p. SKIRMUNT.

Biletów nabywać można w księgarni p. Gąsiorowskiego oraz w hotelu p. Kadzidłowskiego i przy kasie.

DYREKCJA.

Początek o godzinie 7¹/₂.

Drukiem J. I. Kraszewskiego (Dr. W. Lebiński) w Poznaniu.

Il. 28. Program gościnnego występu zespołu poznańskiego Teatru Polskiego w Śremie (18 lutego 1886). Afisz ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 4164, k. 19).

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 110 z soboty 16 maja, s. 2 (zapowiedź); nr 111 z niedzieli 17 maja, s. 4 (zapowiedź).

Śrem (23–28 maja 1885)

- 23 maja – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)
- 24 maja – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 25 maja – *Czaple pióro*, dramat historyczny w 5 a. Leopolda Starzeńskiego
- 26 maja – *Słomiany człowiek*, komedia w 3 a. Jordana (właśc. Julian Wieniawski)
- 27 maja – *Mazepa*, tragedia w 5 a. Juliusza Słowackiego
- 28 maja – *Złoty młodzieniec*, komedia w 5 a. Stanisława Bogusławskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 111 z niedzieli 17 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 117 z niedzieli 24 maja, s. 3 (zapowiedź i informacja o zmianie repertuaru).

Gostyń (30 maja – 1 czerwca 1885)

- 30 maja – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 31 maja – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 1 czerwca – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 118 ze środy 27 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 122 z niedzieli 31 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 123 z wtorku 2 czerwca, s. 2 (zapowiedź); nr 127 z niedzieli 7 czerwca, s. 4 (recenzja z występów).

Krotoszyn (3–8 czerwca 1885)

- 3 czerwca – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 4 czerwca – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)

- 5 czerwca – *Złoty młodzieniec*, komedia w 5 a. Stanisława Bogusławskiego
- 6 czerwca – *Noc świętojańska*, obraz ludowy w 4 a. ze śpiewami i tańcami Adama Staszczyka
- 7 czerwca – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 8 czerwca – „na żądanie” – *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świderskiego; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; na zakończenie *Mazur*.

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 123 z wtorku 2 czerwca, s. 2 (zapowiedź); nr 126 z soboty 6 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 128 z wtorku 9 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Pleszew (9–14 czerwca 1885)

- 9 czerwca – *Złoty młodzieniec*, komedia w 5 a. Stanisława Bogusławskiego
- 10 czerwca – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)
- 12 czerwca – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 13 czerwca – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 14 czerwca – *Noc świętojańska*, obraz ludowy w 4 a. ze śpiewami i tańcami Adama Staszczyka

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 126 z soboty 6 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 128 z wtorku 9 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 129 ze środy 10 czerwca, s. 2 (zapowiedź).

Kępno (16–21 czerwca 1885)

- 16 czerwca – *Dom otwarty*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego

- 17 czerwca – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- 18 czerwca – *Złoty młodzieniec*, komedia w 5 a. Stanisława Bogusławskiego
- 19 czerwca – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 20 czerwca – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)
- 21 czerwca – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 133 z niedzieli 14 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 136 z czwartku 18 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Wrocław (28–30 czerwca 1885 w teatrze Thalia)

- 28 czerwca – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 29 czerwca – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- 30 czerwca – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 136 z czwartku 18 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 142 z czwartku 25 czerwca, s. 2 (zapowiedź); nr 144 z soboty 27 czerwca, s. 3 (zapowiedź i informacja o zmianie terminów przedstawień).

Leszno (3–6 lipca 1885)

- 3 lipca – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- 4 lipca – *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*)
- 6 lipca – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 148 z piątku 3 lipca, s. 2 (zapowiedź); nr 150 z niedzieli 5 lipca, s. 4 (zapowiedź i informacja o zmianie terminów przedstawień).

Mogilno (9–12 lipca 1885)

- **9 lipca** – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego
- **11 lipca** – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **12 lipca** – *Noc świętojańska*, obraz ludowy w 4 a. ze śpiewami i tańcami Adama Staszczyka

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 154 z piątku 10 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 155 z soboty 11 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Żnin (15–19 lipca 1885)

- **15 lipca** – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **16 lipca** – *Złoty młodzieniec*, komedia w 5 a. Stanisława Bogusławskiego
- **18 lipca** – *Złoty młodzieniec*, komedia w 5 a. Stanisława Bogusławskiego
- **19 lipca** – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 157 z wtorku 14 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 159 z czwartku 16 lipca, s. 3 (zapowiedź wraz ze zmianą repertuaru); nr 161 z soboty 18 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Kcynia (22–26 lipca 1885)

- **22 lipca** – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- **23 lipca** – *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- **25 lipca** – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry

- **26 lipca** – *Miód kasztelański*, komedia Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 164 ze środy 22 lipca, s. 2 (zapowiedź); nr 165 z czwartku 23 lipca, s. 2 (zapowiedź i informacja o zmianie repertuaru); nr 168 z niedzieli 26 lipca, s. 5 (zapowiedź).

„Orędownik” 1885, nr 168 z niedzieli 26 lipca, s. 2 (zapowiedź); nr 173 z soboty 1 sierpnia, s. 3–4 (relacja z pobytu teatru w Kcyni datowana 28 lipca).

Nakło (26 lipca 1885)

- **26 lipca** – *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świdorskiego; *Czuła struna*, opera w 1 a. Louisa-François N. Clairville’a i Lamberta Thibousta w tłum. Jana Chęcińskiego

[Zespół zagrał w tym samym dniu w dwóch miejscowościach – w Kcyni i Nakle].

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 168 z niedzieli 26 lipca, s. 5 (zapowiedź). „Kurier Poznański” 1885, nr 168 z niedzieli 26 lipca, s. 4 (zapowiedź). „Orędownik” 1885, nr 168 z niedzieli 26 lipca, s. 2 (zapowiedź).

Włocławek (od 2 sierpnia do końca września 1885)

- **2 sierpnia** – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry

W ciągu pierwszych kilkunastu dni występów zaprezentowano następujące utwory: *Złoty młodzieniec*, komedia w 5 a. Stanisława Bogusławskiego; *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego; *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego; *Właściciel Kuźnic*, komedia w 5 a. Georges’a Ohneta w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Le Maître de forges*); *Mazepa*, tragedia w 5 a. Juliusza Słowackiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1885, nr 174 z niedzieli 2 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 181 z wtorku 11 sierpnia, s. 3–4 (zapowiedź); nr 210 ze środy 16 września, s. 4 (informacja o planowanym powrocie zespołu do Poznania).

Lissa.

Hôtel Kaiserhof

Il. 29. Fasada Hotelu Kaiserhof w Lesznie. Widok z początku xx wieku.
W sali balowej tego hotelu występował zespół poznańskiego
Teatru Polskiego. Ze zbiorów autora.

[Według relacji W. Koryzny „na lato wzięli trupę w antrepryzę artyści pp. Marceli i Stanisław Trapszowie oraz p. Józef Popławski i przy pomocy inwentarza Spółki dawali przedstawienia – w Kaliszu do końca maja i w Warszawie (w teatrzyku ogródkowym «Alhambra») do połowy września. W drodze do Kalisza grano 4 razy w Ostrowie w W. Ks. Poznańskim, a w powrocie z Warszawy kilka widowisk w Włocławku. Na Święta Wielkanocne przybyła część trupy z Kalisza do Poznania i odegrała tu 2 przedstawienia” (dz.cyt., s. 164)].

Śrem (15–18 lutego 1886)

- **15 lutego** – *Nasze paryżanki*, komedia w 5 a. Friedricha Rüssa w tłum. i adapt. Cyryla Danielewskiego (tytuł oryg. *Julegiaesten*)
- **16 lutego** – *Mąż z grzeczności*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego
- **17 lutego** – *Porwanie Sabinek*, komedia w 3 a. F. i P. Schöthanów Edler von Pernwald (tytuł oryg. *Der Raub der Sabinerinnen*)
- **18 lutego** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Do Śremu wyjechała tylko część poznańskiego zespołu.

Zob. „Dziennik Poznański” 1886, nr 37 z wtorku 16 lutego, s. 4 (zapowiedź); nr 38 ze środy 17 lutego, s. 3 (zapowiedź); nr 39 z czwartku 18 lutego, s. 4 (zapowiedź).

Ostrów (3–6 kwietnia 1886)

- 3 kwietnia – *Krwawe piętno*, dramat w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- 4 kwietnia – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”
- 5 kwietnia – *Mąż z grzeczności*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego
- 6 kwietnia – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1886, nr 74 z czwartku 1 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 76 z soboty 3 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 80 z czwartku 8 kwietnia, s. 3 (recenzja z występów).

Kalisz (od 8 kwietnia do końca maja 1886)

- 8 kwietnia – *Adwokat bez klientów*, „fraszka dramatyczna w 3-ch aktach” Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego

W następnych dniach wystawiono następujące utwory: *Lis w kurniku*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego; *Nasi mężowie*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego; *Friebe*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego; *Adwokat bez klientów*, „fraszka dramatyczna w 3-ch aktach” Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego; *Mąż z grzeczności*, komedia 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego; *Oddajcie mi żonę*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza; *Szach i mat*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego; *Wyprawy kąpielowe*, komedia w 3 a. Zygmunta Przybylskiego; *Po śliskiej drodze*, komedia w 4 a. Władysława Koziebrodzkiego; *Łysy Kupidyn*, komedia w 3 a. Gabrieli Zapolskiej; *Podróż pantofla*, komedia w 3 a. Wojciecha Simona i Marcellego Trapszy; *Wieczór trzech króli*, komedia w 5 a. Williama Shakespeare’a; *Wielki dzwon*, komedia w 4 a. Oskara Blumenthala w tłum. Aleksandra Podwyszyńskiego; *Dyoniza*, komedia w 4 a. Alexandra Dumas; *Wróżka*, dramat ludowy w 6 odsłonach Franza Nissela w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *Die Zauberin am Stein*)

- 25 kwietnia – *Porwanie Sabinek*, komedia w 4 a. F. i P. Schönthanów Edler von Pernwald (tytuł oryg. *Der Raub der Sabinerinnen*)
- 26 kwietnia – *Ulicznik paryski*, komedia w 4 a. Jeana François A. Bayarda i Louisa E. Vanderburcha
- 27 kwietnia – *Żołnierz królowej Madagaskaru*, farsa w 3 a. Stanisława Dobrzańskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1886, nr 80 z czwartku 8 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 81 z piątku 9 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 92 z czwartku 22 kwietnia, s. 4 (informacja o wyjeździe części zespołu z Kalisza); nr 95 z niedzieli 25 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 96 z wtorku 28 kwietnia, s. 3 (krótka relacja z występów).

Warszawa (1 czerwca – 10 września 1886 w teatrze letnim Alhambra)

- 1, 4, 8–9 czerwca – *Adwokat bez klientów*, „fraszka dramatyczna w 3-ch aktach” Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego
- 10–12 czerwca – *Wielki dzwon*, komedia w 4 a. Oskara Blumenthala w tłum. Aleksandra Podwyszyńskiego
- 15 czerwca – *Adwokat bez klientów*, „fraszka dramatyczna w 3-ch aktach” Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego
- 16–18 czerwca – *Wielki dzwon*, komedia w 4 a. Oskara Blumenthala w tłum. Aleksandra Podwyszyńskiego
- 19, 21–23, 25–26, 28–29 czerwca, 1–7, 10, 12–13 lipca – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 14–17 lipca – *Pani doktor*, komedia w 3 a. Henriego Bocage’a i Paula Ferriera w tłum. Jana Arwina (tytuł oryg. *La Doctoresse*)
- 19–21 lipca – *Wesoła Warszawa*, komedia ze śpiewami
- 22–24, 27–29 lipca – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 30–31 lipca, 2, 4–5 sierpnia – *Podróż pantofla*, farsa w 3 a. Wojciecha Simona i Marcelego Trapszy
- 6–14 sierpnia – *Nie wypada*, komedia w 5 a. Michała Wołowskiego i Józefa Kotarbińskiego
- 18–21, 23–28, 30–31 sierpnia, 1–4 września – *Małuszka*, dramat Gabrieli Zapolskiej z muzyką Zygmunta Noskowskiego

- **6–7 września** – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- **8–9 września** – *Łysy Kupidyn*, farsa w 3 a. Gabrieli Zapolskiej
- **10 września** – *Jenerałowa*, komedia w 5 a. Stanisława Rzewuskiego

Zob. „Gazeta Warszawska” 1886, nr 119–201 (tu tytuły i terminy przedstawień).

„Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1886, nr 140 z 5 czerwca (24 maja), s. 228 (wiadomość o początku występów); nr 143 z 26 (14 czerwca), s. 260 (recenzja przedstawienia *Wicek i Wacek* Zygmunta Przybylskiego); nr 145 z 10 lipca (28 czerwca), s. 279 (o sztuce *Wicek i Wacek*); nr 147 z 24 (12) lipca, s. 298–299 (charakterystyka i skład poznańskiego zespołu w artykule pt. *Teatrzyki ogródkowe*); nr 148 z 31 (19) lipca, s. 310 (zapowiedź wystawienia sztuki *Nie wypada*); nr 149 z 7 sierpnia (26 lipca), s. 320 (recenzja ze spektaklu *Podróż pantofla*); nr 151 z 9 (21) sierpnia, s. 338–339 (omówienie spektaklu *Małazska*); nr 154 z 11 września (30 sierpnia), s. 370 (omówienie sztuki *Łysy Kupidyn*); nr 156 z 25 (13) września, s. 392 (informacja o zakończeniu występów).

„Dziennik Poznański” 1886, nr 209 z wtorku 14 września, s. 3 (informacja o wyjeździe z Warszawy).

Włocławek (pomiędzy 14 a 21 września 1886)

Zob. „Dziennik Poznański” 1886, nr 209 z wtorku 14 września, s. 3 (zapowiedź występów we Włocławku).

[Według relacji W. Koryzny „przez lato dawała trupa poznańska przedstawienia na rachunek własny pod przewodnictwem p. Skirmunta, najprzód w Poznaniu do 17 kwietnia (8 przedstawień) następnie w Księstwie i Prusach Zachodnich do 11 czerwca, resztę lata spędziła w Włocławku. W Księstwie objechała: Wągrówiec, Gniezno, Pleszew, Ostrów, Krotoszyn, Śrem, Mogilno, Bydgoszcz, Inowrocław, Toruń. W ostatnim mieście grano w prywatnej Sali teatralnej za miastem” (dz.cyt., s. 165)].

Wągrówiec (19–21 kwietnia 1887)

- **19 kwietnia** – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- **20 kwietnia** – *Ulicznik paryski*, komedia w 4 a. Jeana François A. Bayarda i Louisa E. Vanderburcha; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- **21 kwietnia** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 86 z soboty 16 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 87 z niedzieli 17 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 88 z wtorku 19 kwietnia, s. 2 (zapowiedź); nr 89 ze środy 20 kwietnia, s. 2 (zapowiedź); nr 90 z czwartku 21 kwietnia, s. 4 (zapowiedź).

Gniezno (23–26 kwietnia 1887)

- 23 kwietnia – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 24 kwietnia – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- 25 kwietnia – *Nasi zięciowie*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 26 kwietnia – *Ulicznik paryski*, komedia w 4 a. Jeana François A. Bayarda i Louisa E. Vanderburcha; „Mazur w 4 pary w kostymach krakowskich”; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 86 z soboty 16 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 90 z czwartku 21 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 91 z piątku 22 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 92 z soboty 23 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 94 z wtorku 26 kwietnia, s. 3 i 4 (zapowiedź oraz krótka recenzja występów); nr 100 z wtorku 3 maja, s. 3 (recenzja).

Pleszew (28 kwietnia – 1 maja 1887)

- 28 kwietnia – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 30 kwietnia – *Ulicznik paryski*, komedia w 4 a. Jeana François A. Bayarda i Louisa E. Vanderburcha; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 1 maja – *Potop*, „obraz sceniczny podług powieści Sienkiewicza”

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 94 z wtorku 26 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 96 z czwartku 28 kwietnia, s. 3 (zapowiedź i informacja o zmianie planowanego repertuaru); nr 97 z piątku 29 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 98 z soboty 30 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

Ostrów (3–8 maja 1887)

- 3 maja – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 5 maja – *Oj, ci mężczyźni*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 6 maja – *Ulicznik paryski*, komedia w 4 a. Jeana François A. Bayarda i Louisa E. Vanderburcha; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego

- **7 maja** – *Pan Tadeusz*, „obraz sceniczny wedle poematu Mickiewicza”
- **8 maja** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 99 z niedzieli 1 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 100 z wtorku 3 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 101 ze środy 4 maja, s. 3 (zapowiedź i informacja o odwołaniu spektaklu w dniu 4 maja); nr 102 z czwartku 5 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 103 z piątku 6 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 104 z soboty 7 maja, s. 3 (zapowiedź).

Krotoszyn (10–15 maja 1887)

- **10 maja** – *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego;
Grube ryby, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **11 maja** – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- **12 maja** – *Ulicznik paryski*, komedia w 4 a. Jeana François A. Bayarda i Louisa E. Vanderburcha
- **14 maja** – *Potop*, „obraz sceniczny podług powieści Sienkiewicza”
- **15 maja** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 105 z niedzieli 8 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 106 z wtorku 10 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 107 ze środy 11 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 109 z piątku 13 maja, s. 4 (zapowiedź oraz informacja o dodatkowych przedstawieniach 14 i 15 maja); nr 110 z soboty 14 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 111 z niedzieli 15 maja, s. 3 (zapowiedź).

Śrem (17–22 maja 1887)

- **17 maja** – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- **18 maja** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- **19 maja** – *Opieka wojskowa*, komedia w 3 a. Stanisława Bogusławskiego
- **21 maja** – *Nasi zięciowie*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- **22 maja** – *Potop*, „obraz sceniczny podług powieści Sienkiewicza”

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 112 z wtorku 17 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 113 ze środy 18 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 114 z czwartku 19 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 115 z soboty 21 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 116 z niedzieli 22 maja, s. 3 (zapowiedź).

Mogilno (24–26 maja 1887)

- 24 maja – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 25 maja – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 26 maja – *Adwokat bez klientów*, „fraszka dramatyczna w 3-ch aktach” Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 117 z wtorku 24 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 118 ze środy 25 maja, s. 2 (zapowiedź); nr 119 z czwartku 26 maja, s. 3 (zapowiedź).

Bydgoszcz (28–31 maja 1887)

- 28 maja – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 29 maja – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 30 maja – *Adwokat bez klientów*, „fraszka dramatyczna w 3-ch aktach” Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego
- 31 maja – *Oj, ci mężczyźni*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 121 z soboty 28 maja, s. 2 (zapowiedź).

Inowrocław (2–5 czerwca 1887)

- 2 czerwca – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 3 czerwca – *Adwokat bez klientów*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego
- 4 czerwca – *Oj, ci mężczyźni*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 5 czerwca – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 121 z soboty 28 maja, s. 2 (zapowiedź); nr 122 z niedzieli 29 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 126 z soboty 4 czerwca, s. 2 (zapowiedź).

Chełmno (7–8 czerwca 1887)

- 7 czerwca – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 8 czerwca – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 127 z niedzieli 5 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Toruń (9–11 czerwca 1887 „w sali Holder-Egra na Chełmskiem Przedmieściu”)

- 9 czerwca – *Gęsi i gąski*, komedia w 5 a. Michała Bałuckiego
- 10 czerwca – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 11 czerwca – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego; „na zakończenie Mazur”

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 130 z czwartku 9 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

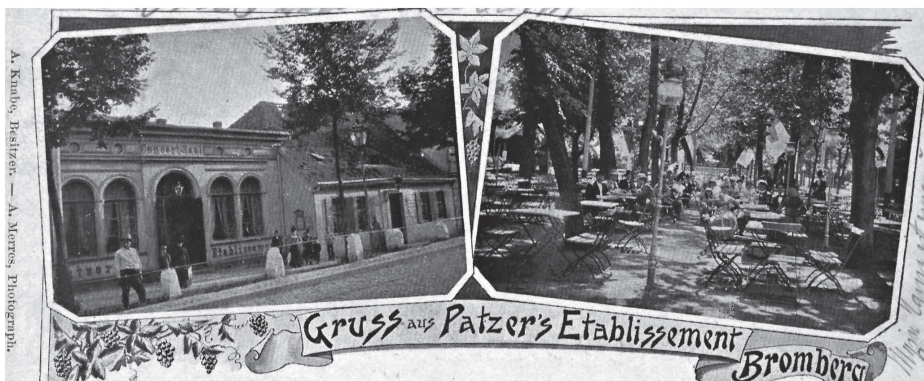
„Gazeta Toruńska” 1887, nr 129 z czwartku 9 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 130 z soboty 11 czerwca, s. 3 (tu artykuł *Teatr polski w Toruniu* zawierający uwagi o wystawieniu sztuki Michała Bałuckiego pt. *Gęsi i gąski*).

Włocławek (od 13 czerwca do połowy września 1887)

Zob. „Dziennik Poznański” 1887, nr 132 z niedzieli 12 czerwca, s. 4 (informacja o wyjeździe z Torunia i zapowiedź występów we Włocławku).

Il. 30. Sala widowiskowa w bydgoskim kompleksie ogrodowo-rozrywkowym Patzera. Widok z ok. 1907 roku. Ze zbiorów Marka K. Jeleniewskiego.

Il. 31. Ogród rozrywkowy Patzera w Bydgoszczy ok. 1900 roku. Fragment pocztówki. Ze zbiorów autora.

[Według relacji W. Koryzny w „W.Ks. Poznańskim grali nasi artyści kolejno w miastach następujących: w Gnieźnie, Inowrocławiu, Bydgoszczy, Wągrowcu, Pleszewie, Ostrowie, Kępnie, Lesznie [...], Gostyniu, Śremie, Jarocinie. Następnie zjechali powtórnie do Gniezna na dwa przedstawienia, a później bawili od 31 lipca do końca sierpnia w Inowrocławiu. Stamtąd zrobili dwukrotną wycieczkę do Strzelna. We wrześniu objechali jeszcze: Trzemeszno, Grodzisk, Zbąszyń i Szamotuły” (dz.cyt., s. 167)].

Gniezno (21–26 kwietnia 1888)

- 21 kwietnia – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- 22 kwietnia – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 23 kwietnia – *Z przyjemnością*, komedia w 4 a. Gustava Mosera w tłum. i adapt. Ludwika Śliwińskiego
- 24 kwietnia – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotochwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego
- 26 kwietnia – *Kazimierz Wielki i Esterka*, dramach w 6 obrazach Stanisława Kozłowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 88 z niedzieli 15 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 91 z czwartku 19 kwietnia, s. 2 (zapowiedź wraz z informacją

o zmianie planowanego repertuaru); nr 93 z soboty 21 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 94 z niedzieli 22 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 95 z wtorku 24 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 96 ze środy 25 kwietnia, s. 3 (zapowiedź wraz z informacją o odwołaniu spektaklu zaplanowanego na 25 kwietnia, a także krótka relacja z występów).

Inowrocław (28 kwietnia – 6 maja 1888)

- **28 kwietnia** – *Kazimierz Wielki i Esterka*, dramach w 6 obrazach Stanisława Kozłowskiego
- **30 kwietnia** – *Nad przepaścią*, „obraz ludowy ze śpiewami i tańcami” w 5 a. Ludwika Śliwińskiego wg utworu Hugo Müllera
- **1 maja** – *Z przyjemności*, komedia w 4 a. Gustava Mosera w tłum. i adapt. Ludwika Śliwińskiego
- **2 maja** – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotochwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego
- **3 maja** – *Zborowscy*, dramat historyczny w 5 a. Józefa Szujskiego
- **5 maja** – *Czartowska ława*, obraz ludowy w 4 a. ze śpiewami Jana Kantego Galasiewicza
- **6 maja** – *Zabobon, czyli Krakowiacy i Górale*, opera w 3 aktach Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Karola Kurpińskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 98 z piątku 27 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 100 z niedzieli 29 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

Bydgoszcz (8–13 maja 1888 „na sali Patzera”)

- **8 maja** – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotochwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego
- **10 maja** – *Kazimierz Wielki i Esterka*, dramach w 6 obrazach Stanisława Kozłowskiego
- **12 maja** – *Zborowscy*, dramat historyczny w 5 a. Józefa Szujskiego
- **13 maja** – *Damy i huzary*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 105 z soboty 5 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 107 z wtorku 8 maja, s. 4 (zapowiedź).

Wągrówiec (15–20 maja 1888)

- 15 maja – *Z przyjemnością*, komedia w 4 a. Gustava Mosera w tłum. i adapt. Ludwika Śliwińskiego
- 16 maja – *Adwokat bez klientów*, „fraszka dramatyczna w 3-ch aktach” Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego
- 17 maja – *Nowy Dziennik*, krotchwila w 3 aktach Michała Bałuckiego
- 18 maja – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 19 maja – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 20 maja – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 111 z wtorku 15 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 112 ze środy 16 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 113 z czwartku 17 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 114 z piątku 18 maja, s. 3 (zapowiedź).

Pleszew (23–27 maja 1888)

- 23 maja – *Z przyjemnością*, komedia w 4 a. Gustava Mosera w tłum. i adapt. Ludwika Śliwińskiego
- 24 maja – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 26 maja – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotchwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego
- 27 maja – *Kazimierz Wielki i Esterka*, dramat w 6 obrazach Stanisława Kozłowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 114 z piątku 18 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 115 z soboty 19 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 116 z niedzieli 20 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 117 ze środy 23 maja, s. 3 (zapowiedź).

Ostrów (30 maja – 10 czerwca 1888)

- 30 maja – *Z przyjemnością*, w 4 a. Gustava Mosera w tłum. i adapt. Ludwika Śliwińskiego

- 31 maja – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotochwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego
- 2 czerwca – *Adwokat bez klientów*, „fraszka dramatyczna w 3-ch aktach” Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego
- 3 czerwca – *Zabobon, czyli Krakowiacy i Górale*, opera w 3 aktach Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Karola Kurpińskiego
- 5 czerwca – *Kazimierz Wielki i Esterka*, dramat w 6 obrazach Stanisława Kozłowskiego
- 7 czerwca – *Nowy Dziennik*, krotochwila w 3 aktach Michała Bałuckiego
- 9 czerwca – *Nad przepaścią*, „obraz ludowy ze śpiewami i tańcami” w 5 a. Ludwika Śliwińskiego wg utworu Hugo Müllera
- 10 czerwca – *Kazimierz Wielki i Esterka*, dramat w 6 obrazach Stanisława Kozłowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 121 z niedzieli 27 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 122 z wtorku 29 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 124 z czwartku 31 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 125 z soboty 2 czerwca, s. 2 (zapowiedź); nr 126 z niedzieli 3 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 129 z czwartku 7 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Kępno (12–24 czerwca 1888)

- 12 czerwca – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 14 czerwca – *Z przyjemnością*, w 4 a. Gustava Mosera w tłum. i adapt. Ludwika Śliwińskiego
- 16 czerwca – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotochwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego
- 17 czerwca – *Kazimierz Wielki i Esterka*, dramat w 6 obrazach Stanisława Kozłowskiego
- 19 czerwca – ?
- 21 czerwca – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- 23 czerwca – *Zborowscy*, dramat historyczny w 5 a. Józefa Szujskiego

- **24 czerwca** – *Kazimierz Wielki i Esterka*, dramat w 6 obrazach Stanisława Kozłowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 129 z czwartku 7 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 130 z piątku 8 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 132 z niedzieli 10 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 133 z wtorku 12 czerwca, s. 2 (zapowiedź); nr 134 ze środy 13 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 140 ze środy 20 czerwca, s. 3 (zapowiedź wraz z informacją o przedłużeniu występów).

Wrocław (27–29 czerwca 1888)

- **27 czerwca** – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- **28 czerwca** – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- **29 czerwca** – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 146 ze środy 27 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Leszno (1–3 lipca 1888)

- **1 lipca** – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- **3 lipca** – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 149 z niedzieli 1 lipca, s. 4 (zapowiedź).
„Kurier Poznański” 1888, nr 149 z niedzieli 1 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Gostyń (5–15 lipca 1888)

- **5 lipca** – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- **7 lipca** – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- **8 lipca** – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotochwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego
- **10 lipca** – *Z przyjemnością*, komedia w 4 a. Gustava Mosera w adapt. Ludwika Śliwińskiego

- **12 lipca** – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- **14 lipca** – *Nowy Dziennik*, krotoczwila w 3 aktach Michała Bałuckiego
- **15 lipca** – *Damy i huzary*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 150 z wtorku 3 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 151 ze środy 4 lipca, s. 2 (zapowiedź); nr 152 z czwartku 5 lipca, s. 2 (zapowiedź); nr 153 z piątku 6 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 154 z soboty 7 lipca, s. 2 (zapowiedź); nr 156 z wtorku 10 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 157 ze środy 11 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 158 z czwartku 12 lipca, s. 3 (zapowiedź).

„Kurier Poznański” 1888, nr 150 z wtorku 3 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 156 z wtorku 10 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Śrem (17–22 lipca 1888)

- **17 lipca** – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- **19 lipca** – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- **21 lipca** – *Nad przepaścią*, „obraz ludowy ze śpiewami i tańcami” w 5 a. Ludwika Śliwińskiego wg utworu Hugo Müllera
- **22 lipca** – *Staroświecczyzna i postęp czasu*, szkic dramatyczny, komiczno-krotoczwilny w 4 a. ze śpiewkami Jana Nepomucena Kamińskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 162 z wtorku 17 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 163 ze środy 18 lipca, s. 3 (zapowiedź).

„Kurier Poznański” 1888, nr 162 z wtorku 17 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Jarocin (25–26 lipca 1888)

- **25 lipca** – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- **26 lipca** – *Państwo Wackowie*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 169 ze środy 25 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Il. 32. Park solankowy w Inowrocławiu na początku XX wieku. Ze zbiorów Oddziału Zbiorów Graficznych Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.

Gniezno (28–29 lipca 1888)

- 28 lipca – *Nowy Dziennik*, krotowchwa w 3 aktach Michała Bałuckiego
- 29 lipca – *Damy i huzary*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 172 z soboty 28 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 173 z niedzieli 29 lipca, s. 4 (zapowiedź).

„Kurier Poznański” 1888, nr 172 z soboty 28 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Inowrocław, Strzelno (31 lipca – 1 września 1888)

- 31 lipca – *Nowy dziennik*, krotowchwa w 3 a. Michała Bałuckiego
- 1 sierpnia – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- 2 sierpnia – *Śluby panieńskie*, komedia w 5 a. Aleksandra Fredry
- 4 sierpnia – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 5 sierpnia – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 7 sierpnia – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 9 sierpnia – *Słomiany człowiek*, komedia w 3 a. Jordana (właśc. Julian Wieniawski)
- 11 sierpnia – *Mąż z grzeczności*, komedia 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego
- 12 sierpnia zespół dał jedno przedstawienie w Strzelnie (*Grube ryby* Michała Bałuckiego) i powrócił do Inowrocławia, gdzie kontynuował występy.
- 15 sierpnia – *Porwanie Sabinek*, komedia w 4 a. F. i P. Schönthanów Edler von Pernwald (tytuł oryg. *Der Raub der Sabinerinnen*)
- 16 sierpnia – *Mąż z grzeczności*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego
- 18 sierpnia – *Wielki człowiek do małych interesów*, komedia w 5 a. Aleksandra Fredry
- 19 sierpnia – *Nad przepaścią*, „obraz ludowy ze śpiewami i tańcami” w 5 a. Ludwika Śliwińskiego wg utworu Hugo Müllera; *Pan Damazy*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego

- 21 sierpnia – *Wróble*, komedia w 3 a. Alfreda Delacoura i Eugène’a M. Labiche’a (tytuł oryg. *Les Petits oiseaux*)
- 23 sierpnia – *Nad przepaścią*, „obraz ludowy ze śpiewami i tańcami” w 5 a. Ludwika Śliwińskiego wg utworu Hugo Müllera
- 26 sierpnia – *Kawaler marcowy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Bilecik miłosny*, komedia w 1 a. Michała Bałuckiego; *Przysięga Horacego*, komedia w 1 a. Henriego Murgera
- 26 sierpnia część zespołu wyjechała do Strzelna, gdzie zaprezentowała sztukę *Miód kasztelański*, komedię w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 28 sierpnia – *Bąk za bąkiem*, komedia w 4 a. Gustava Mosera i Franza Schönthana w tłum. Jana Kantego Zajączkowskiego
- 30 sierpnia – *Ciotka na wydaniu*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Czuła struna*, komedioopera w 1 a. Louisa-François N. Clairville’a i Lamberta Thibousta (właśc. P.A.A. Thiboust)
- 1 września – *Cicha woda brzegi rwie*, komedia w 1 a. Jana Chęcińskiego; *Przysługa*, komedia w 1 a. Alfreda Dalacoura (tytuł oryg. *Un Service a Blanchard*); *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 175 ze środy 1 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 176 z czwartku 2 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 177 z piątku 3 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 180 z wtorku 7 sierpnia, s. 2 (zapowiedź); nr 181 ze środy 8 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 182 z czwartku 9 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 184 z soboty 11 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 185 z niedzieli 12 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 186 z wtorku 14 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 187 ze środy 15 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 188 z piątku 17 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 189 z soboty 18 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 190 z niedzieli 19 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 191 z czwartku 21 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 192 ze środy 22 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 196 z niedzieli 26 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 198 ze środy 28 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 200 z piątku 31 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

„Kurier Poznański” 1888, nr 176 z czwartku 2 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 180 z wtorku 7 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 187 ze środy 15 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Trzemeszno (2 września 1888)

- 2 września – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 200 z piątku 31 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 201 z soboty 1 września, s. 3 (zapowiedź); nr 202 z niedzieli 2 września, s. 4 (zapowiedź).

Grodzisk (6–9 września 1888)

- 6 września – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 8 września – *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Kawaler marcowy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Czuła struna*, komedioopera w 1 a. Louisa-François N. Clairville’a i Lamberta Thibousta (właśc. P.A.A. Thiboust)
- 9 września – *Słomiany człowiek*, komedia w 3 a. Jordana (właśc. Julian Wieniawski)

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 204 ze środy 5 września, s. 3 (zapowiedź oraz informacje o kłopotach z uzyskaniem zgody na występy w reencji kwidzyńskiej); nr 205 z czwartku 6 września, s. 3 (zapowiedź); nr 206 z piątku 7 września, s. 3 (zapowiedź); nr 207 z soboty 8 września, s. 3 (zapowiedź).

Zbąszyń (12–16 września 1888 „na sali Strzeleckiej”)

- 12 września – *Słomiany człowiek*, komedia w 3 a. Jordana (właśc. Julian Wieniawski)
- 14 września – *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Kawaler marcowy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego; *Czuła struna*, komedioopera w 1 a. Louisa-François N. Clairville’a i Lamberta Thibousta (właśc. P.A.A. Thiboust)
- 16 września – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 209 ze środy 12 września, s. 4 (zapowiedź); nr 210 z czwartku 13 września, s. 3 (zapowiedź); nr 211 z piątku 14 września, s. 2 (zapowiedź); nr 212 z soboty 15 września, s. 2 (zapowiedź); nr 213 z niedzieli 16 września, s. 4 (zapowiedź).

Szamotuły (23–24 września 1888)

- **23 września** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- **24 września** – *Słomiany człowiek*, komedia w 3 a. Jordana (właśc. Julian Wieniawski)

Zob. „Dziennik Poznański” 1888, nr 217 z piątku 21 września, s. 4 (zapowiedź); nr 218 z soboty 22 września, s. 3 (zapowiedź); nr 219 z niedzieli 23 września, s. 3 (zapowiedź).

Gniezno № *13*. *Prowincya*.

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia

Gniezno dnia *23*go *Kwietnia* 18 *92*. Grano: *Kraj*.

Sobota **PRZYCHÓD.**

Rodzaj.	BILETÓW					Cena.	Gotówka.		Abonament.		Grosze dodatk.	U w a g i.
	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abonamentowych	Przedano		Mr.	Fen.	Mr.	Fen.		
Krzesła w <i>biernokongre</i>	<i>100</i>	<i>9</i>	<i>4</i>	<i>wagoni</i> <i>78</i>	<i>13</i>	<i>2</i>	<i>50</i>	<i>195</i>	<i>—</i>	<i>234</i>	<i>—</i>	<i>2</i> <i>Nie sta wolna dla p. biernokongre</i>
" " <i>pietra</i>	<i>50</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>naście</i> <i>13</i>	<i>—</i>	<i>3</i>	<i>—</i>	<i>39</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>2</i> " <i>v. ca. meble.</i>
Krzesła <i>drugorzędne</i>	<i>100</i>	<i>31</i>	<i>—</i>	<i>wagoni</i> <i>65</i>	<i>4</i>	<i>1</i>	<i>50</i>	<i>94</i>	<i>50</i>	<i>105</i>	<i>50</i>	
Krzesła w loży proscen. part.	<i>20</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>naście</i> <i>4</i>	<i>—</i>	<i>2</i>	<i>—</i>	<i>68</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	
" " I. piętra	<i>10</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	
Krzesła parterowe	<i>120</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	
Krzesła II. piętra	<i>43</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	
" w loży II. piętra	<i>48</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	
" w loży prosc. II. piętra	<i>20</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	
Parter <i>tejsie nasalez</i>	<i>100</i>	<i>42</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>58</i>	<i>—</i>	<i>75</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>43</i>	<i>50</i>	<i>—</i>
Parter gimnazjalny	<i>60</i>	<i>3</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>54</i>	<i>—</i>	<i>50</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>28</i>	<i>50</i>	<i>—</i>
Galerya	<i>60</i>	<i>31</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>29</i>	<i>—</i>	<i>30</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>8</i>	<i>70</i>	<i>—</i>
Auditeatr	<i>9</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	
Miejsca stojące	<i>9</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	
Summa dochodu brutto	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>420</i>	<i>20</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	

Zestawienie przychodu.

Dochód gotówką Mrk. *420* Fen. *20 0000*

" z użycia abonamentu Mrk. *—* Fen. *—*

Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. *420* Fen. *20*

Grosze dodatkowe Mrk. *—* Fen. *—*

Do przeniesienia dochód gotówką Mrk. *420* Fen. *20*

420 20

Brest 1

Il. 33. Raport kasowy sporządzony w trakcie letniego objazdu w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu pozyskanego przez zespół teatru poznańskiego podczas występu w Gnieźnie (23 kwietnia 1892). Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730)

Gniezno (26 kwietnia – 1 maja 1889)

- 26 kwietnia – *Pospolite ruszenie*, komedia w 4 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego
- 27 kwietnia – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry
- 28 kwietnia – *Równy wojewodzie*, dramat w 5 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 29 kwietnia – *Na łasce zięcia*, komedia w 4 a. Théodore’a Barrière’a, Lamberta Thibousta i Marie Emmanuela Théaulona de Lamberta (tytuł oryg. *Aux Crochets d’un gendre*)
- 30 kwietnia – *Domy polskie*, dramat historyczny w 5 a. Konstantego Majeranowskiego
- 1 maja – *Wnuk Tumrego*, „obraz ludowy z tańcami i śpiewami” w 4 a. Władysława Gutowskiego (wg powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego *Chata za wsią*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1889, nr 96 z piątku 26 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 97 z soboty 27 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 98 z niedzieli 28 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 99 z wtorku 30 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

Bydgoszcz (4–7 maja 1889)

- 4 maja – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry

- **6 maja** – *Wnuk Tumrego*, „obraz ludowy z tańcami i śpiewami” w 4 a. Władysława Gutowskiego (wg powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego *Chata za wsią*)
- **7 maja** – *Mieszczanie i kmiotki*, komedia ze śpiewami w 3 a. Friedricha Kaisera w tłum. i adapt. Baltazara Gwozdeckiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1889, nr 102 z piątku 3 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 103 z soboty 4 maja, s. 2–3 (zapowiedź); nr 104 z niedzieli 5 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 105 z wtorku 7 maja, s. 4 (zapowiedź).

Ostrów (11–19 maja 1889)

- **11 maja** – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry
- **12 maja** – *Równy wojewodzie*, dramat w 5 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- **13 maja** – *Wnuk Tumrego*, „obraz ludowy z tańcami i śpiewami” w 4 a. Władysława Gutowskiego (wg powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego *Chata za wsią*)
- **14 maja** – *Dwór we Włodkowicach*, komedia Zygmunta Przybylskiego
- **16 maja** – *Motylomania*, komedia w 3 a. Victoriena Sardou (tytuł oryg. *La Papillonne*)
- **17 maja** – *Na łasce zięcia*, komedia w 4 a. Théodore’a Barrière’a, Lamberta Thibousta i Marie Emmanuela Théaulona de Lamberta (tytuł oryg. *Aux Crochets d’un gendre*)
- **18 maja** – *Pospolite ruszenie*, komedia w 4 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego
- **19 maja** – *Mieszczanie i kmiotki*, komedia ze śpiewami w 3 a. Friedricha Kaisera w tłum. i adapt. Baltazara Gwozdeckiego lub *Wnuk Tumrego*, „obraz ludowy z tańcami i śpiewami” w 4 a. Władysława Gutowskiego (wg powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego *Chata za wsią*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1889, nr 109 z niedzieli 12 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 110 z wtorku 14 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 111 ze środy 15 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 112 z czwartku 16 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 115 z niedzieli 19 maja, s. 5 (zapowiedź).

Pleszew (21–26 maja 1889)

- 21 maja – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry
- 22 maja – *Równy wojewodzie*, dramat w 5 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 23 maja – *Pospolite ruszenie*, komedia w 4 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruskowskiego
- 24 maja – *Domy polskie*, dramat historyczny w 5 a. Konstantego Majeranowskiego
- 25 maja – *Mieszczanie i kmiotki*, komedia ze śpiewami w 3 a. Friedricha Kaisera w tłum. i adapt. Baltazara Gwozdeckiego
- 26 maja – *Wnuk Tumrego*, „obraz ludowy z tańcami i śpiewami” w 4 a. Władysława Gutowskiego (wg powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego *Chata za wsią*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1889, nr 115 z niedzieli 19 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 116 z wtorku 21 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 117 ze środy 22 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 118 z czwartku 23 maja, s. 4 (zapowiedź).

Warszawa (1 czerwca – 11 września 1889 na scenie teatru Wodewil)

- 1–3 czerwca – *Wielkie bractwo*, komedia w 5 a. Jana Aleksandra Fredry
- 4–7 czerwca – *Pospolite ruszenie*, komedia w 4 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruskowskiego
- 8–10 czerwca – *Zagroda Sobkowa*, melodramat w 5 a. ze śpiewami Salomona Hermanna von Mosenthala (tytuł oryg. *Der Sonnenwendhof*)
- 11–16 czerwca – *Szach i mat*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 18–21 czerwca – *Wnuk Tumrego*, „obraz ludowy z tańcami i śpiewami” w 4 a. Władysława Gutowskiego (wg powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego *Chata za wsią*)
- 22 czerwca – *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 23–25 czerwca – *Dzieci skazanego*, melodramat w 5 a. z prologiem Théodore’a Barrière’a i Victora Séjoura (właśc. V. Marcou) (tytuł oryg. *Les Enfants de la louve*)
- 26–30 czerwca, 1–2 lipca – *Pałac i rudera*, „obraz sceniczny w 5 aktach przerobiony z powieści B. Prusa” przez Józefa Popławskiego i Stanisława Staszewskiego

- 3 lipca – *Adwokat bez klientów*, „fraszka dramatyczna w 3-ch aktach” Adolfa Abrahamowicza i Lucjana Kwiecińskiego
- 4–13 lipca – *Chłopska miłość*, komedia w 5 a. ze śpiewami i tańcami Kazimierza Kozierowskiego
- 14–16 lipca – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona (właśc. Pierre Étienne Piestre) i Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)
- 17–19 lipca – *Na łasce zięcia*, komedia w 4 a. Théodore’a Barrière’a, Marie Emmanuela Guillaume’a Marqueritte Théaulona de Lamberta, Lamberta Thibousta (właśc. P.A.A. Thiboust) (tytuł oryg. *Aux Crochets d’un gendre*)
- 20–23 lipca – *Córa piekła*, komedia w 5 a. Rudolfa Kneisela (tytuł oryg. *Die Tochter Belials*)
- 24–27 lipca – *Herr Krebs*, komedia w 3 a. Stefana Mariana Roguskiego
- 28–29 lipca – *Chłopska miłość*, komedia w 5 a. ze śpiewami i tańcami Kazimierza Kozierowskiego
- 30–31 lipca, 1–2 sierpnia – *Na łasce zięcia*, komedia w 4 a. Théodore’a Barrière’a, Marie Emmanuela Guillaume’a Marqueritte Théaulona de Lamberta, Lamberta Thibousta (właśc. P.A.A. Thiboust) (tytuł oryg. *Aux Crochets d’un gendre*)
- 3 sierpnia – *Koniki polne*, komedia w 3 a. Adolfa Walewskiego
- 4 sierpnia – *Pan Twardowski na Krzemionkach*, drama czarodziejsko-fantastyczna w 3 a. Jana Nepomucena Kamińskiego
- 5–6 sierpnia – *Uriel Akosta*, tragedia w 5 a. Karla Ferdinada Gutzkowa (tytuł oryg. *Uriel Acosta*)
- 7–8 sierpnia – *Koniki polne*, komedia w 3 a. Adolfa Walewskiego
- 9–11 sierpnia – *Uriel Akosta*, tragedia w 5 a. Karla Ferdinada Gutzkowa (tytuł oryg. *Uriel Acosta*)
- 12–14 sierpnia – *Szach i mat*, komedia w 4 a. Józefa Blizińskiego
- 15 sierpnia – *Pan Twardowski na Krzemionkach*, drama czarodziejsko-fantastyczna w 3 a. Jana Nepomucena Kamińskiego
- 16–18 – *Adres mojej żony*, komedia Antoniego Jastrzębiec-Popławskiego i Antoniego Golańskiego
- 19–26 sierpnia – *Adres mojej żony*, komedia Antoniego Jastrzębiec-Popławskiego i Antoniego Golańskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa

- 27–31 sierpnia; 1–12 września – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka

Zob. „Gazeta Warszawska” 1889, nr 147–239 (zapowiedzi przedstawień).

„Gazeta Warszawska” 1889, nr 189 z poniedziałku 22 lipca, s. 2 (recenzja sztuki *Córa piekła*); nr 206 z piątku 9 sierpnia, s. 2 (recenzja sztuki *Koniki polne*); nr 223 z wtorku 27 sierpnia, s. 1–2 (recenzja sztuki *Hulaj dusza!*).

„Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1889, nr 297–312 (zapowiedzi przedstawień).

„Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1889, nr 297 z (8 czerwca) 27 maja, s. 278 (tu artykuł *Prowincjonalne sceny. Teatry ogródkowe w Warszawie*); nr 298 z 15 (3) czerwca, s. 286–289 (tu artykuł *Przegląd dramatyczny* autorstwa Aleksandra Rajchmana, w którym omówiono sztukę *Szach i mat*); nr 301 z 6 lipca (24 czerwca), s. 323–325 (tu napisane przez Antoniego Mieszkowskiego omówienie utworu *Pałac i rudera*); nr 302 z 13 (1) lipca, s. 339 (tu recenzja przedstawienia *Chłopska miłość*); nr 309 z 31 (19) sierpnia, s. 415 (tu krótkie omówienie spektaklu *Pan Twardowski*).

„Dziennik Poznański” 1889, nr 213 z wtorku 17 września, s. 5 (podsumowanie występów w Warszawie)

Włocławek (pomiędzy 16 a 30 września 1889)

Zob. „Dziennik Poznański” 1889, nr 213 z wtorku 17 września, s. 5 (wiadomość o planowanych występach we Włocławku).

1890

Gniezno (22–29 kwietnia 1890 w sali Hotelu Europejskiego)

- 22 kwietnia – *Złote góry*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 23 kwietnia – *Ojciec Augustyn*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 24 kwietnia – *Hulaj dusza!*, „wodewil ze śpiewami i tańcami A. Walewskiego z muzyką Urbanka”
- 25 kwietnia – *W ruinach*, „wodewil ze śpiewami i tańcami” z muzyką Kazimierza Kratzera
- 26 kwietnia – *Nerwowe żony*, komedia w 3 a. Ernesta Bluma (tytuł oryg. *Les Femmes nerveuses*)
- 27 kwietnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 29 kwietnia – *Nerwowe żony*, komedia w 3 a. Ernesta Bluma (tytuł oryg. *Les Femmes nerveuses*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1890, nr 92 z wtorku 22 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 93 ze środy 23 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 94 z czwartku 24 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 95 z piątku 25 kwietnia, s. 4; nr 98 z wtorku 29 kwietnia, s. 5 (zapowiedź).

Września (1–5 maja 1890 „w ujeżdżalni hr. Ponińskiego”)

- 1 maja – *Złote góry*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego

- 2 maja – *Ojciec Augustyn*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 3 maja – *Złote góry*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 4 maja – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 5 maja – *Nerwowe żony*, komedia w 3 a. Ernesta Bluma (tytuł oryg. *Les Femmes nerveuses*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1890, nr 99 ze środy 30 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 101 z piątku 2 maja, s. 3 (zapowiedź).

Inowrocław (6–11 maja 1890)

- 6 maja – *Złote góry*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 7 maja – *Nerwowe żony*, komedia w 3 a. Ernesta Bluma (tytuł oryg. *Les Femmes nerveuses*)
- 8 maja – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 10 maja – *Ojciec Augustyn*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 11 maja – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka

Zob. „Dziennik Poznański” 1890, nr 101 z piątku 2 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 104 z wtorku 6 maja, s. 3 (zapowiedź).

Bydgoszcz (13–18 maja 1890)

- 13 maja – *Nerwowe żony*, komedia w 3 a. Ernesta Bluma (tytuł oryg. *Les Femmes nerveuses*)
- 14 maja – *Ojciec Augustyn*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 15 maja – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka
- 16–17 maja – ?

Wągrowiec № *77*
 Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia
 dnia *23* go *Czerwca* 18*92*. Grano: *Kensta metoperna*.
Przegląd PRZYCHÓD.

Rodzaj.	BILETÓW					Cena.		Gotówka.		Z abona- mentu.		Grosze dodat.		U w a g i.
	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abona- mentowych	Sprzeżano	Mrk.	Gr.	Mrk.	Gr.	Mrk.	Gr.	Mrk.	Gr.	
Krzesła w <i>I</i> <i>trybunie</i>	<i>39</i>	<i>19</i>	—	—	<i>20</i>	<i>3.-</i>	—	<i>60</i>	—	—	—	—	—	<i>1 wst. polowa</i>
" <i>II</i> <i>piętra</i>	<i>24</i>	<i>10</i>	<i>1 mi.</i> <i>4 mi.</i>	—	<i>14</i>	<i>2.-</i>	—	<i>28</i>	—	—	—	—	—	
Krzesła I. <i>trybunie</i>	<i>65</i>	<i>34</i>	—	—	<i>31</i>	<i>1.-</i>	—	<i>31</i>	—	—	—	—	—	
Krzesła <i>II</i> <i>trybunie</i>	<i>10</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" " " I <i>piętra</i>	<i>10</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła parterowe	<i>120</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła II. <i>piętra</i>	<i>43</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w loży II. <i>piętra</i>	<i>48</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w loży proc. II. <i>piętra</i>	<i>20</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Parter	<i>82</i>	<i>62</i>	—	—	<i>20</i>	—	<i>75</i>	<i>15.-</i>	—	—	—	—	—	
Parter gimnazjalny	<i>40</i>	<i>11</i>	—	—	<i>38</i>	—	<i>50</i>	<i>10.-</i>	—	—	—	—	—	
Galerya	<i>21</i>	<i>205</i>	—	—	<i>12</i>	—	<i>30</i>	<i>3.60</i>	—	—	—	—	—	
Amfiteatr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Miejsca stojące	<i>9</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summy	—	—	—	—	—	—	—	<i>156.60</i>	—	—	—	—	—	

Zestawienie przychodu

Dochód gotówką Mrk. *156.60* Fen. —

" z użytego abonamentu Mrk. — Fen. —

Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. *156.60* Fen. —

Grosze dodatkowe Mrk. — Fen. —

Do przeniesienia dochód gotówką Mrk. *156.60* Fen. —

A. Gładysz

Ant. Hajdorn

Wągrowiec ROZCHÓD. № 44.

Koszta dzienne i drobne wydatki.	Mr.	Ś.	Na gażę.	Mr.	Ś.	U w a g i.
Gaz <i>it. etc.</i> Nr. 77	10.	—	/: Płat na 60 /			
Muzyka . . . Nr. "	—	—	/: nie było /			
Afisz . . . Nr. "	475	—	/: Kompiutorka pni Hajewska.			
Rekwizyt <i>or.</i> Nr. "	3.	—				
Gaz <i>it. etc.</i> Nr. "	1.	—				
Bilet Nr. "	3.	—				
Drobne wydatki: <i>Świece</i>	1.	—				
a) <i>Marynki</i>	1.	—	/: Tładek /			
b) <i>Bilety</i>	125	—	/: z ulgiem z gol. /			
c) <i>Świece</i>	1.	—				
d) <i>Płat na bilety</i>	150	—				
e) <i>Wydatki afisz...</i>	—35	—				
f) <i>Afisz Wągrowiec</i>	375	—				
Gazowy <i>Płat na 6 dni</i>	6.	—	/: Vergunigungsgeld /			
Straż ogólna <i>Afisz</i>	1.	—				
Bilet Nr. <i>Świec z agencji</i>	1.	—				
Benevolent <i>Bilet dla atom</i>	310	—				
Gaz <i>Świec: rekwizyta</i>	130	—				
Ogłoszenia na słupach <i>Świec do fol</i>	—60	—				
Extraordynary <i>Odliczanie biletów</i>	2.	—				
Na koszt wydano	46	60	Na gażę zaliczono			

Zestawienie:

Dochód gotówką	Mrk.	156	Fen.	60
Rozchód: Koszt dzienne Mrk.	"	46	"	60
Na gażę zaliczka „	"	110	"	—
Oddano do głównej kasy	Mrk.	110	Fen.	—
Powyższe	Mrk.	110	Fen.	— odebrałem.

Wągrowiec, dnia 23 czerwca 1892.

L. Hajewski

II. 34. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego w Wągrowcu (Wągrowcu) 23 czerwca 1892. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).

- **18 maja** – *W ruinach*, „wodewil ze śpiewami i tańcami” z muzyką Kazimierza Kratzera

Zob. „Dziennik Poznański” 1890, nr 109 z wtorku 13 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 112 z soboty 17 maja, s. 5 (przedruk relacji z niemieckiej gazety opublikowany w związku z występem z 13 maja); nr 113 z niedzieli 18 maja, s. 5 (zapowiedź).

Pelplin (20–22 maja 1890)

- **20 maja** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego
- **21 maja** – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **22 maja** – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1890, nr 112 z soboty 17 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 113 z niedzieli 18 maja, s. 5 (zapowiedź).

„Dom Polski. Pismo Beletrystyczne i Naukowe” 1890, nr 17 z 10 czerwca, s. 134 (tu krótka relacja z występów w Pelplinie podpisana „A. Niclevius”).

Toruń (24–28 maja 1890 „w teatrze Holder-Eggera” oraz „teatrze Wiktoryi”)

- **24 maja** – *W ruinach*, „wodewil ze śpiewami i tańcami” z muzyką Kazimierza Kratzera
- **25 maja** – *Ojciec Augustyn*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **26 maja** – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka
- **28 maja** – *Złote góry*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1890, nr 118 z soboty 24 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 119 z niedzieli 25 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 121 z czwartku 29 maja, s. 4 (informacja o zakończeniu występów i wyjeździe do Warszawy).

„Gazeta Toruńska” 1890, nr 118 z soboty 24 maja, s. 1 (zapowiedź występów wraz z wyjaśnieniem przyczyn odwołania przedstawienia w Gru-

dziadzu); nr 120 ze środy 28 maja, s. 3 (omówienie występów w Toruniu i informacja o planowanych spektaklach w Warszawie).

Warszawa (13 czerwca – 27 sierpnia 1890 w teatrze ogódkowym Wodewil)

- 13 czerwca – *Skalmierzanki*, opera w 3 a. Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Józefa Basznego
- 14–17 czerwca – *Z piekła rodem*, komedia
- 18–22 czerwca – *Złote góry*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego
- 23–30 czerwca, 1–11 lipca – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 12–16 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 17–28 lipca – *Ciarachy*, dramat ludowy w 4 a. Jana Kantego Galasiewicza z muzyką Stanisława Niedzielskiego
- 29–30 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 31 lipca – „widowisko na rzecz ratowania tonących”
- 1 sierpnia – *Quotlibet*
- 2 sierpnia – *Szawc arystokrata*, krotchwila ze śpiewkami w 1 a. D. Cichowicza
- 3 sierpnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 4 sierpnia – *Ciarachy*, dramat ludowy w 4 a. Jana Kantego Galasiewicza z muzyką Stanisława Niedzielskiego
- 5–11 sierpnia – *Piekło*, operetka w 5 a. Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 12–13 sierpnia – *Ciarachy*, dramat ludowy w 4 a. Jana Kantego Galasiewicza z muzyką Stanisława Niedzielskiego
- 16–18 sierpnia – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 19–27 sierpnia – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego

Warszawa (30–31 sierpnia 1890 w Promenadzie „leżącej za rogatkami Mokotowskimi”)

- 30–31 sierpnia – ?

Zob. „Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1890, nr 348–361 (wiadomości o repertuarze i terminach występów).

„Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1890, nr 355 z 19 (7) lipca, s. 347–348 (w *Przeglądzie dramatycznym* autorstwa Aleksandra Rajchmana omówiona została sztuka *Ciarachy* Jana Kantego Galasiewicza wraz z uwagami o przedstawieniu poznańskich artystów); nr 356 z 26 (14 lipca), s. 362 (uwagi o ogromnym powodzeniu dramatu *Ciarachy* wraz z omówieniem aktorskich kreacji); nr 360 z 23 (11) sierpnia, s. 409–411 (w *Przeglądzie dramatycznym* omówienie inscenizacji *Klubu kawalerów* Michała Bałuckiego napisane przez L.).

„Tygodnik Ilustrowany” 1890, nr 26 z 28 czerwca, s. 413 (o sztuce *Złote góry* Zygmunta Przybylskiego i jej wystawieniu przez zespół poznański); nr 28 z 12 lipca, s. 26 (uwagi na temat twórczości Feliksa Schobera i jego sztukach wystawianych w Wodewilu); nr 30 z 26 lipca, s. 52–53 (o sztuce *Ciarachy* Galasiewicza wraz z uwagami o zespole poznańskich).

„Dziennik Poznański” 1890, nr 197 z czwartku 28 sierpnia, s. 3 (wiadomość o zakończeniu występów w Warszawie); nr 198 z piątku 29 sierpnia, s. 3 (informacja o dwóch spektaklach w Promenadzie oraz planowanych dwunastu występach w Radomiu).

Radom (2–16 września 1890)

- Pomiędzy 2 a 16 września zagrano m.in. *Klub kawalerów* Michała Bałuckiego, *Złote góry* Zygmunta Przybylskiego, *Ciarachów* Jana Kantego Galasiewicza z muzyką Stanisława Niedzielskiego, *Damy i huzary* Aleksandra Fredry, *Uriela Akostę* Karla Ferdinada Gutzkowa, a także *Ulicę Marszałkowską* – operetkę w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego i kupletami napisanymi przez Feliksa Schobera.

Zob. „Dziennik Poznański” 1890, nr 198 z piątku 29 sierpnia, s. 3 (informacja o dwóch spektaklach w Promenadzie oraz planowanych dwunastu występach w Radomiu); nr 207 ze środy 10 września, s. 4 (krótka relacja z występów w Radomiu); nr 212 z wtorku 16 września, s. 4 (informacja o repertuarze przedstawionym w Radomiu); nr 215 z piątku 19 września, s. 4 (informacja o wyjeździe z Radomia i planowanych występach w Kielcach).

Kielce (19–25 września 1890)

Zob. „Dziennik Poznański” 1890, nr 215 z piątku 19 września, s. 4 (informacja o wyjeździe z Radomia i planowanych występach w Kielcach); nr 227 z piątku 3 października, s. 4 (informacja o powrocie do Poznania i rozpoczęciu nowego sezonu wraz ze składem zespołu).

1891

Ostrów (6–7 maja 1891)

- 6 maja – *Państwo Moulinard*, komedia w 3 a. Henriego Kéroula (właśc. Henri Antoine Alexis Queyroul). Tytuł oryg. *Les Boulinards*
- 7 maja – *Ojciec Augustyn*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1891, nr 104 z czwartku 7 maja, s. 5 (zapowiedź).

Pleszew (10–11 maja 1891)

- 10 maja – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 11 maja – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1891, nr 105 z niedzieli 10 maja, s. 4 (zapowiedź).

Inowrocław (14 maja 1891)

- 14 maja – *Dzwony kornewilskie*, operetka w 3 a. Roberta Planquette’a z librettem Louisa-François N. Clairville’a i Charles’a Gabeta, tłum. Leon Sygietyński

Zob. „Dziennik Poznański” 1891, nr 108 z czwartku 14 maja, s. 3 (zapowiedź).

Mogilno (15 maja 1891)

- 15 maja – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1891, nr 110 z soboty 16 maja, s. 3 (informacja o występie).

Inowrocław (16–20 maja 1891)

- 16 maja – *Kuzynek*, drobnostka sceniczna w 1 odsłonie Michała Bałuckiego; *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego
- 17 maja – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 19 maja – *Państwo Moulinard*, komedia w 3 a. Henriego Kéroul (właśc. Henri Antoine Alexis Queyroul) (tytuł oryg. *Les Boulinards*). Na zakończenie występu – mazur.
- 20 maja – *Ciarachy*, dramat ludowy w 4 a. Jana Kantego Galasiewicza z muzyką Stanisława Niedzielskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1891, nr 110 z soboty 16 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 111 z niedzieli 17 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 112 ze środy 20 maja, s. 4 (zapowiedź).

Toruń (21–27 maja 1891 „w teatrze Wiktorii”)

- 21 maja – *Ciarachy*, dramat ludowy w 4 a. Jana Kantego Galasiewicza z muzyką Stanisława Niedzielskiego
- 22 maja – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 23 maja – *Kuzynek*, drobnostka sceniczna w 1 odsłonie Michała Bałuckiego; *Halka*, opera w 4 a. z muzyką Stanisława Moniuszki i librettem Włodzimierza Wolskiego
- 24 maja – *Królowa Jadwiga*, dramat w 5 a. Józefa Szujskiego
- 25 maja – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Noworocław № 48.

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia

dnia 24. czerwca 1892. Grano:

Piątek

PRZYCHÓD.

Rodzaj.	BILETÓW					Cena.		Gotówka.		Z abonamentu.		Grosze dodatk.		U w a g i.
	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abonamentowych	Spółdzielano	Mr.	Gr.	Mr.	Gr.	Mr.	Gr.	Mr.	Gr.	
Krzesła w loży parterowej	48	5	—	—	43	3.	—	129.	—	—	—	—	—	
" " " " "	64	26	—	—	38	2.	—	76.	—	—	—	—	—	
Krzesła I. piętra	128	115	—	—	13	1.	—	13.	—	—	—	—	—	
Krzesła w loży proscen. part.	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" " " " I. piętra	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła parterowe	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła II. piętra	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w loży II. piętra	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w loży prosc. II. piętra	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Parter	62	38	—	—	24	—	75	18	—	—	—	—	—	
Parter gimnazjalny	200	176	—	—	24	—	50	12	—	—	—	—	—	
Amfiteatr	200	174	—	—	26	—	50	13	—	—	—	—	—	
Miejsca stojąco	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summy														

Zestawienie przychodu

Dochód gotówką Mrk. Fen.

" z użytego abonamentu Mrk. Fen.

Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. Fen.

Grosze dodatkowe Mrk. Fen.

Do wypieszczenia dochód gotówką Mrk. Fen.

- 26 maja – *Niebieska grot*, krotowila w 3 a. Arthura Pinero (tytuł oryg. *La Grotte d'azur*)
- 27 maja – „na ogólne żądanie” – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1891, nr 113 z czwartku 21 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 114 z piątku 22 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 115 z soboty 23 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 116 z niedzieli 24 maja, s. 4 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1891, nr 113 z czwartku 21 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 114 z piątku 22 maja, s. 3 (zapowiedzi); nr 115 z soboty 23 maja, s. 3 (recenzja przedstawienia sztuki *Ciarachy*); nr 116 z niedzieli 24 maja, s. 3 (recenzja *Klubu kawalerów*); nr 117 z wtorku 26 maja, s. 4 (zapowiedź ostatniego spektaklu oraz informacja o planowanych występach w Chełmży); nr 118 ze środy 27 maja, s. 2–3 (recenzja *Chaty za wsią*); nr 119 z czwartku 28 maja, s. 3 (recenzja *Niebieskiej grot*).

Chełmża (28 maja 1891 „na sali p. Habera”)

- 28 maja – *Ojciec Augustyn, czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1891, nr 118 ze środy 27 maja, s. 4 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1891, nr 117 z wtorku 26 maja, s. 4 (zapowiedź).

Warszawa (31 maja – 13 września 1891 w teatrze Wodewil „trupa p. Skirmunta”)

- 31 maja, 1–2 czerwca – *Damy i huzary*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 3–5 czerwca – *Mieszczanie i kmiotki*, komedia ze śpiewami w 3 a. Friedricha Kaisera w tłum. i adapt. Baltazara Gwozdeckiego
- 6–9 czerwca – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober

- 10–13 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 14–17 czerwca – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda, i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 18 czerwca – *Mieszczanie i kmiotki*, komedia ze śpiewami w 3 a. Friedricha Kaisera w tłum. i adapt. Baltazara Gwozdeckiego
- 19–25 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda; *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 26–30 czerwca, 1–4 lipca – *Modniarka warszawska*, operetka w 6 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda; *O dziecko*, komedia w 1 a. Starzewskiego
- 5–10 lipca – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober; *O dziecko*, komedia w 1 a. Starzewskiego
- 11–16 lipca – *Barnaba Fafuła i Józio Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznotka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 17–20 lipca – *O dziecko*, komedia w 1 a. Starzewskiego; *Barnaba Fafuła i Józio Grojseszyk na wystawie paryskiej*, „śmiesznotka w 5-ciu aktach” Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 21–24, 26–27 lipca – *Wesołe życie*, dramat w 4 a. Franciszka Dorowskiego
- 28 lipca – „*Quodlibet* ze sztuk Schobera”
- 1–15 sierpnia – *Francuzi w Algierze*, komedia Alexandra Ch. Bissona (?)
- 16–21 sierpnia – *Francuzi w Algierze*, komedia Alexandra Ch. Bissona (?); *Jastrząb i gołębie*, komedia Józefa Puchniewskiego
- 22–28 sierpnia – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober; *To mi frajda*, komedia
- 29 sierpnia – 3 września – w okresie tym zagrano grano trzy sztuki: *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego, kuplety napisał Feliks Schober; *Jak się śmieją i płaczą w Warszawie*, operetka w 6 obrazach z tańcami, muzyka

- G. Lorens, kuplety Cyryła Danielewskiego; *Francuzi w Algierze*, komedia Alexandra Ch. Bissona (?)
- 4–9 września – w okresie tym zagrano: *Górale*, dramat w 5 a. Stefanii Ulanowskiej i Alfreda Szczepańskiego; *U ciotuni*, żart sceniczny w jednej odsłonie Cyryła Danielewskiego; *Francuzi w Algierze* (akt IV); *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa; *Mazur z Halki* Stanisława Moniuszki
 - 10 września – „przedstawienie mieszane na rzecz Towarzystwa ratowania tonących” – *U ciotuni*, żart sceniczny w jednej odsłonie Cyryła Danielewskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa; akt IV farsy Bissona *Francuzi w Algierze* oraz „koncert orkiestry Sonnenfelda”
 - 11–13 września – *Górale*, dramat w 5 a. Stefanii Ulanowskiej i Alfreda Szczepańskiego; *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda; *Wicek i Wacek*, komedia w 4 a. Zygmunta Przybylskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1891, nr 122 z wtorku 2 czerwca, s. 4 (informacja o rozpoczęciu występów w Warszawie).

„Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1891, nr 23 (401) z 6 czerwca (25 maja) – 38 (416) z 19 (7) września (repertuar w dziale *Ruch widowisk*).

[Przebieg i repertuar letniego objazdu został udokumentowany w *Księdze raportów kasowych w sezonie letnim 1892 roku* przechowywanej w zbiorach Archiwum Państwowego w Poznaniu, Akta miasta Poznania, sygn. 3730, strony nienumerowane, raporty opracione w porządku chronologicznym].

Gniezno (23 kwietnia – 1 maja 1892)

- 23 kwietnia – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 24 kwietnia – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée
- 25 kwietnia – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego
- 26 kwietnia – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- 27 kwietnia – *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki
- 28 kwietnia – *Królowa Jadwiga*, dramat w 5 a. Józefa Szujskiego
- 30 kwietnia – *Płaczka i śmieszek*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha z librettem Charles’a Nuitter-Truineta i Étienne Tréfeu; *Jestem zabójcą*, komedia w 1 a. Aleksandra Fredry; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- 1 maja – *Bojomir i Wanda*, czyli *Zamek na Czorsztynie*, opera w 2 a. z muzyką Karola Kurpińskiego i librettem Józefa Wawrzyńca

Krasińskiego; *Skrzypce zaczarowane*, operetka w 1 a. Jacques'a Offenbacha z librettem E. Météspes i E. Chevalet

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 91 z czwartku 21 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 92 z piątku 22 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 93 z soboty 23 kwietnia, s. 2 (zapowiedź); nr 94 z niedzieli 24 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 95 z wtorku 26 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 97 z czwartku 28 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 98 z piątku 29 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 99 z soboty 30 kwietnia, s. 4–5 (zapowiedź).

Września (30 kwietnia – 3 maja 1892 w ujeżdżalni hr. E. Ponińskiego)

- **30 kwietnia** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **1 maja** – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- **2 maja** – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **3 maja** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 97 z czwartku 28 kwietnia, s. 4 (zapowiedź); nr 99 z soboty 30 kwietnia, s. 4–5 (zapowiedź); nr 101 z wtorku 3 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 109 z czwartku 12 maja, s. 4 (krótka relacja z występów).

Miłosław (4–5 maja 1892 w pałacu hr. J. Mielżyńskiego)

- **4 maja** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **5 maja** – *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 102 ze środy 4 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 103 z czwartku 5 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 109 z czwartku 12 maja, s. 4 (krótka relacja z występów).

Ostrów (7–18 maja 1892)

- 7 maja – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 8 maja – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- 9 maja – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruskowskiego
- 10 maja – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona i Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego, tłum. Aleksander Podwyszyński (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)
- 12 maja – *Honor*, komedia w 4 a. Hermanna Sudermanna w tłum. Ryszarda Ordyńskiego (tytuł oryg. *Die Ehre*)
- 14 maja – *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki
- 15 maja – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée
- 16 maja – *Płaczka i śmieszek*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha z librettem Charles’a Nuitter-Truineta i Étienne Tréfeu; *Jestem zabójcą*, komedia w 1 a. Aleksandra Fredry; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- 17 maja – *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha; *Małżeństwo przy latarniach*, operetka w 1 a. z muzyką Jacques’a Offenbacha z librettem Michela Carré i Leona Battu w tłum. Jana Nepomucena Nowakowskiego; *Skrzypce zaczarowane*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha z librettem E. Météspes i E. Chevalet
- 18 maja – *Miłość ubogiego młodzieńca*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *Le Roman d’un jeune homme pauvre*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 105 z soboty 7 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 106 z niedzieli 8 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 107 z wtorku 10 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 108 ze środy 11 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 111 z soboty 14 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 113 z wtorku 17 maja, s. 3 (zapowiedź).

Kępno (16–17 maja 1892)

- 16 maja – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Brusznica № 84.

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia.
 27 Czerwca 1892. Grano: *Prelegent. Noty cieles.*
Przewodnik za Kochanym.
 Broda. PRZYCHÓD.

Rodzaj.	BILETÓW					Cena.		Gotówka.		Z abonamentu.		Grosze dodatk.		U w a g i.
	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abonamentowych	Sprzedano	Mrk.	Ś.	Mrk.	Ś.	Mrk.	Ś.	Mrk.	Ś.	
Krzesła w loży parterowej	14	10	—	—	4	3.	—	12.	—	—	—	—	—	
"	14	11	—	—	3	2.	—	6.	—	—	—	—	—	
Krzesła I. piętra	14	10	—	—	4	1.50	—	6.	—	—	—	—	—	
Krzesła II. piętra	100	50	—	—	50	1.	—	15.75	—	—	—	—	—	
" w galerjach	15	—	—	—	—	1.	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła w balkonach	15	—	—	—	—	1.	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła II. piętra	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w loży II. piętra	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w loży przed II. piętra	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Parter i przedparter	65	167	—	—	18	—	50	9.	—	—	—	—	—	
Parter gimnazjalny	151	139	—	—	12	—	75	9.	—	—	—	—	—	
Galerja Hermana	99	82	—	—	17	—	50	18.50	—	—	—	—	—	
Amfiteatr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Miejsca stojące	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summy	—	—	—	—	—	—	—	95.	25	—	—	—	—	

Zestawienie przychodu.

Dochód gotówką Mrk. 95.25 Fen. 25
 „ z użytego abonamentu Mrk. — Fen. —
 Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. 95.25 Fen. 25
 Grosze dodatkowe Mrk. — Fen. —

Do przeniesienia dochód gotówką Mrk. 95.25 Fen. 25

Kruszwica ROZCHÓD. N° 84.

Koszta dzienne i drobne wydatki.	Mr.	Na gażę.	Mr.	U w a g i.
Gaz i teatr. Nr. 84	—	/ sadarnosc /		
Muzyka Nr. 11	12.-			
Afisz Nr. 1	—	/ raportowy raport nr 83.		
Rekwizyty Nr. 1	3.-			
Gazetki Nr. 1	1.-			
Biblioteka Nr. 1	3.-			
Drobne wydatki: <i>Srebrne</i>	— 80			
a) <i>Musyni</i>	3.-	<i>Wojciech</i>		
b) <i>Fesba</i>	— 10			
c) <i>Przybyl</i>	3.-			
d) <i>Bilety sobota</i>	1.50			
e) <i>Przebiegi afiszy</i>	1.35			
f) <i>Formanty podziwy</i>	1.50			
Gazowy <i>Magazyn</i>	— 60			
Straż ogniowa <i>Wielkość</i>	2.-			
Bileterki <i>Telegraf z Krasnawki</i>	3.60			
Bene <i>Bilety, Polacy</i>	1.20			
Gość				
Ogłoszenia na słupach				
Extraordynary				
Na koszt wydano	34.60	Na gażę zaliczono		

Zestawienie:

Dochód gotówką	Mrk.	95.25	Fen.
Rozchód: Koszt dzienne Mrk.	„	34.65	„
Na gażę zaliczka „	„		„
Oddano do głównej kasy	Mrk.	54.60	Fen.
Powyższe	Mrk.	54.60	Fen. odebrałem.

Swiercz
Poznań, dnia 30 Czerwca 1892.

Ryszard Jędrzejewski
A. Eady

II. 36. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego w Kruszwicy 29 czerwca 1892. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).

- **17 maja** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 113 z wtorku 17 maja, s. 3 (zapowiedź).

Krotoszyn (19–25 maja 1892)

- **19 maja** – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego; „Mazur na 4 pary”
- **20 maja** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **21 maja** – *Joasia płacze, Jaś się śmieje*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha z librettem Charles’a Nuitter-Truineta i Étienne Tréfeu; *Jestem zabójcą*, komedia w 1 a. Aleksandra Fredry; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- **22 maja** – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée
- **23 maja** – *Małżeństwo przy latarniach*, operetka w 1 a. z muzyką Jacques’a Offenbacha, z librettem Michela Carré i Leona Battu w tłum. Jana Nepomucena Nowakowskiego; *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki
- **24 maja** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **25 maja** – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 114 ze środy 18 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 115 z czwartku 19 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 116 z piątku 20 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 117 z soboty 21 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 118 z niedzieli 22 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 119 z wtorku 24 maja, s. 3 (zapowiedź).

Gostyń (21–29 maja 1892)

- **21 maja** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **22 maja** – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- **24 maja** – *Płaczka i śmieszek*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha z librettem Charles’a Nuitter-Truineta i Étienne Tréfeu; *Jestem zabójcą*,

komedia w 1 a. Aleksandra Fredry; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques'a Offenbacha

- 26 maja – *Małżeństwo przy latarniach*, operetka w 1 a. z muzyką Jacques'a Offenbacha, z librettem Michela Carré i Leona Battu w tłum. Jana Nepomucena Nowakowskiego; *Skrzypce zaczarowane*, operetka w 1 a. Jacques'a Offenbacha z librettem E. Météspes i E. Chevalet; *Skrytka*, komedia w 1 a. Gomulickiego
- 28 maja – *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki
- 29 maja – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 118 z niedzieli 22 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 119 z wtorku 24 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 120 ze środy 25 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 121 z czwartku 26 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 122 z soboty 28 maja, s. 4 (zapowiedź).

Koźmin (26–27 maja 1892)

- 26 maja – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 27 maja – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 119 z wtorku 24 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 120 ze środy 25 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 121 z czwartku 26 maja, s. 5 (zapowiedź).

Borek (29–30 maja 1892)

- 29 maja – *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques'a Offenbacha; *Małżeństwo przy latarniach*, operetka w 1 a. z muzyką Jacques'a Offenbacha, z librettem Michela Carré i Leona Battu w tłum. Jana Nepomucena Nowakowskiego; *Skrytka*, komedia w 1 a. Gomulickiego
- 30 maja – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 122 z soboty 28 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 123 z niedzieli 29 maja, s. 4 (zapowiedź).

Śrem (1–10 czerwca 1892)

- 1 czerwca – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 2 czerwca – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego; „mazur na 4 pary”
- 4 czerwca – *Miłość ubogiego młodzieńca*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *Le Roman d’un jeune homme pauvre*)
- 5 czerwca – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 6 czerwca – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- 7 czerwca – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego i „mazur w 4 pary”
- 9 czerwca – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona (właśc. Pierre Étienne Piestre) i Adolphe’a Philippe’a Denner’yego (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)
- 10 czerwca – *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Ojciec nasz*, komedia w 1 a. François Joachima E. Coppée; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 124 z wtorku 31 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 125 ze środy 1 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 126 z czwartku 2 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 127 z piątku 3 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 128 z soboty 4 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 129 z niedzieli 5 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 130 ze środy 8 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 131 z czwartku 9 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 132 z piątku 10 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Kościan (11–16 czerwca 1892)

- 11 czerwca – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 12 czerwca – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

- 14 czerwca – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego; „mazur na 4 pary”
- 15 czerwca – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- 16 czerwca – *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Ojciec nasz*, komedia w 1 a. François Joachima E. Coppée; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 131 z czwartku 9 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 132 z piątku 10 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 133 z soboty 11 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 134 z niedzieli 12 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 135 z wtorku 14 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 136 ze środy 15 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Wągrówiec (18–23 czerwca 1892)

- 18 czerwca – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego; „mazur na 4 pary”
- 19 czerwca – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 20 czerwca – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 21 czerwca – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- 22 czerwca – *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Jestem zabójcą*, komedia w 1 a. Aleksandra Fredry; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki
- 23 czerwca – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 137 z czwartku 16 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 138 z soboty 18 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 139 z niedzieli 19 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 140 z wtorku 21 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 141 ze środy 22 czerwca, s. 5 (zapowiedź).

Inowrocław (24 czerwca – 4 lipca 1892)

- 24 czerwca – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 25 czerwca – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego; „mazur na 4 pary”
- 26 czerwca – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- 27 czerwca – *Honor*, dramat w 4 a. Hermann Sudermanna (tytuł oryg. *Die Ehre*)
- 28 czerwca – *Łapka na myszy*, komedia w 1 a. Eugène’a Amalrica; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha; *Małżeństwo przy latarniach*, operetka w 1 a. z muzyką Jacques’a Offenbacha, z librettem Michela Carré i Leona Battu w tłum. Jana Nepomucena Nowakowskiego
- 29 czerwca – *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha; *Małżeństwo przy latarniach*, operetka w 1 a. z muzyką Jacques’a Offenbacha, z librettem Michela Carré i Leona Battu w tłum. Jana Nepomucena Nowakowskiego; *Łapka na myszy*, komedia w 1 a. Eugène’a Amalrica
- 30 czerwca – *Gwiazda Sybiry*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- 1 lipca – *Zemsta nietoperza*, operetka w 3 a. Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée
- 2 lipca – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 3 lipca – *Kościuszkę pod Raclawicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 4 lipca – *Kościuszkę pod Raclawicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 142 z czwartku 23 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 143 z piątku 24 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 144 z soboty 25 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 145 z niedzieli 26 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 147 ze środy 29 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 148 z piątku 1 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 149 z soboty 2 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 150 z niedzieli 3 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Kruszwica (28–29 czerwca 1892)

- 28 czerwca – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 29 czerwca – *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Prelegent*, komedia w 1 a. Józefa Kościelskiego; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 145 z niedzieli 26 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 146 z wtorku 28 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 147 ze środy 29 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Bydgoszcz (5–14 lipca 1892)

- 5 lipca – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 6 lipca – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- 7 lipca – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- 9 lipca – *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Noc św. Andrzeja*, „obraz ludowy ze śpiewami”; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki
- 10 lipca – *Kościuszkę pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 11 lipca – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- 13 lipca – *Kościuszkę pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 14 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 151 z wtorku 5 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 152 ze środy 6 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 153 z czwartku 7 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 154 z piątku 8 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 155 z soboty 9 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 156 z niedzieli 10 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 157 z wtorku 12 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 158 ze środy 13 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 159 z czwartku 14 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Bydgoszcz № 93.

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia
 dnia 9. go Lipca 1892. Grano: *Regilia Sw. Andrzeja*
Przedmiot rakochodnych.
 Sobota. PRZYCHÓD. *Yalka akt I-ty*

Rodzaj.	BILETÓW					Cena.		Gotówka.		Z abona- mentu.		Grosze dodatk.	U w a g i.
	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abona- mentowych	Sprzedano	Mr.	Fen.	Mr.	Fen.	Mr.	Fen.	Mr.	
Krzesła w loży <i>Tragedia</i>	126	54	<i>podaje się</i>	—	72	1	50	108	—	—	—	—	<i>3 reżysjer i straż</i>
" " <i>Tragedia</i>	150	108	—	—	42	1	25	—	—	—	—	—	<i>6 " e mienik</i>
Krzesła I. piętra	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła w loży proscen. part.	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" " " I. piętra	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła parterowe	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła II. piętra	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w loży II. piętra	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w loży prosc. II. piętra	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Parter	121	61	—	—	60	30	30	—	—	—	—	—	
Parter gimnazjalny	4	—	—	—	—	—	40	—	—	—	—	—	
Galeria <i>strona przyst. Galeryi</i>	2	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	
<i>strona przyst. Galeryi</i>	205	187	—	—	18	—	30	540	—	—	—	—	<i>MB.</i>
<i>Parter i przyst. Galeryi</i>	132	96	—	—	36	—	40	18	—	—	—	—	<i>omijając 36.40 = 14.40</i>
<i>Parter i przyst. Galeryi</i>	124	110	—	—	14	—	45	—	—	—	—	—	<i>3 marki 60 f. z widok. policzono</i>
Summa							199	15					

Zestawienie przychodu

Dochód gotówką Mrk. *199* Fen. *15*
 „ z użytego abonamentu Mrk. — Fen. —
 Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. *199* Fen. *15*
 Grosze dodatkowe Mrk. — Fen. —

Do przedłożenia dochód gotówką Mrk. *199* Fen. *15*

Eustachowski

Bydgoszcz ROZCHÓD. N° 93.

Koszta dzienne i drobne wydatki.	Na gazę.	Uwagi.
Potrąba odczyn: gazowy	14.50	/: Parity /
Gaz : test. Nr. 93.	36 -	"
Muzyka Nr. 1	7.50	/: wzięty nie był - 3 markowa wzięcie nie zapłacono
Afisz Nr. "	3 -	
Rekwizyty Nr. "	1 -	
Gazeta Nr. "	2.25	
Bilet Nr. "	-	
Drobne wydatki: Sniadanie...	5 -	
a) Maszyniści...	1 -	
b) Fryzjer...	1 -	
c) Bilet test.:	1.50	
d) Próbota bilet:	2.75	
e) Słuch ognia	3.90	/: 2 Parity /
f) Lampa Anna: get	1.50	
Gazowy Reprezentacja z wozem:	60	
Słuch ognia 3 strumienie tam i z powrotem	12 -	/: Parity - 1/2 - cała nie była płać 2 m /
Bilet test.:	6.40	/: Parity /
Donoścy: Hamora Tagellata	- 20	
Gość Symp. 2 wazy...		
Ogłoszenia na słupach		
Extraordinaryna		
Na koszt wydano	100.10	Na gazę zaliczono

Zestawienie:

Dochód gotówką Mrk. 199 15 Fen.
 Rozchód: Koszta dzienne Mrk. 100 10 Fen.
 Na gazę zaliczka „ 2 omity 3.60 skłona 5 krosła
 Oddano do głównej kasy Mrk. 99 - 5 Fen.

Bydgoszcz 9 Lipca 1892. Netto: 95 m 45.
 W Głównym Kasy w Poznaniu
 W Głównym Kasy w Poznaniu
 W Głównym Kasy w Poznaniu

Il. 37. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego w Bydgoszczy 9 lipca 1892. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).

Koronowo (12 lipca 1892)

- **12 lipca** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 156 z niedzieli 10 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 157 z wtorku 12 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Chełmno (16–21 lipca 1892)

- **16 lipca** – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego
- **17 lipca** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **18 lipca** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **20 lipca** – *Kościuszko pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- **21 lipca** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 160 z piątku 15 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 161 z soboty 16 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 162 z niedzieli 17 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 163 z wtorku 19 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 164 ze środy 20 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 165 z czwartku 21 lipca, s. 3 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1892, nr 165 z piątku 22 lipca, s. 2 (relacja z występów w Chełmnie).

Świecie (19 lipca 1892)

- **19 lipca** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 163 z wtorku 19 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Grudziądz (22–26 lipca 1892)

- **22 lipca** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

- **23 lipca** – *Wigilia św. Andrzeja*, „obraz ludowy ze śpiewami”; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona
- **24 lipca** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **25 lipca** – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- **26 lipca** – *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha; pierwszy akt opery *Halka* Stanisława Moniuszki; drugi akt *Zemsty nietoperza*, operetki Johanna Straussa syna z librettem Karla Haffnera i Richarda Genée

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 165 z czwartku 21 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 166 z piątku 22 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 167 z soboty 23 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 168 z niedzieli 24 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 169 z wtorku 26 lipca, s. 4 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1892, nr 165 z piątku 22 lipca, s. 2 (zapowiedź występów); nr 170 z czwartku 28 lipca, s. 3–4 (krótka relacja z występów w Grudziądzu); nr 171 z piątku 29 lipca, s. 3 (relacja z występów w Grudziądzu połączona z tłumaczeniem artykułu opublikowanego w niemieckim piśmie „Geselliger”).

Nowe (27–28 lipca 1892)

- **27 lipca** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **28 lipca** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 169 z wtorku 26 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 170 ze środy 27 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Starogard (29 lipca – 1 sierpnia 1892)

- **29 lipca** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **30 lipca** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego;

- **31 lipca** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **1 sierpnia** – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego; „Mazur błękitny na 4 pary”

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 172 z piątku 29 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 173 z soboty 30 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 174 z niedzieli 31 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Sopot (3–25 sierpnia 1892)

- **3 sierpnia** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **4 sierpnia** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **6 sierpnia** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- **7 sierpnia** – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- **9 sierpnia** – *Wigilia św. Andrzeja*, „obraz ludowy ze śpiewami”; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha; *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona
- **11 sierpnia** – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- **12 sierpnia** – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego; *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego
- **14 sierpnia** – *Rewizor z Petersburga*, komedia w 4 a. Nikołaja Gogola (tytuł oryg. *Rewizor iz Petersburga*)
- **15 sierpnia** – *Skrzypce zaczarowane*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha z librettem E. Métépes i E. Chevalet; *Małżeństwo przy latarniach*, operetka w 1 a. z muzyką Jacques’a Offenbacha, z librettem Michela Carré i Leona Battu w tłum. Jana Nepomucena Nowakowskiego; *Jestem zabójcą*, komedia w 1 a. Aleksandra Fredry
- **17 sierpnia** – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- **19 sierpnia** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

- **21 sierpnia** – *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; pierwszy akt *Halki* Stanisława Moniuszki; drugi akt *Zemsty nietoperza* Johanna Straussa syna
- **23 sierpnia** – *Zborowscy*, dramat historyczny w 5 a. Józefa Szujskiego
- **25 sierpnia** – *Halszka z Ostroga*, dramat historyczny w 5 a. Józefa Szujskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 175 z wtorku 2 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 176 ze środy 3 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 178 z piątku 5 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 180 z niedzieli 7 sierpnia, s. 4 (zapowiedź występów oraz przedruk artykułu z „Gazety Gdańskiej” poświęconego dwóm pierwszym występom w Sopocie); nr 182 ze środy 10 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 183 z czwartku 11 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 184 z piątku 12 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 185 soboty 13 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 186 z niedzieli 14 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 187 ze środy 17 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 191 z niedzieli 21 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 192 z wtorku 23 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Kościerzyna (15–16 sierpnia 1892)

- **15 sierpnia** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **16 sierpnia** – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 186 z niedzieli 14 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Wejherowo (22 sierpnia 1892)

- **22 sierpnia** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 187 ze środy 17 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 188 z czwartku 18 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 189 z piątku 19 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Chetmno № 100.

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia
Chetmno dnia 17^{go} Lipca 1892. Grano: *Przeor Paulinów.*
Niedziela. PRZYCHÓD.

BILETÓW						Cena.		Gotówka.		Z abonamentu.		Grosze dodatk.	U w a g i.
Rodzaj.	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abonamentowych	Sprzedano	Mr.	g.	Mr.	g.	Mr.	g.	Mr.	
Krzesła w łoży parterowej . . .	30	21	—	—	9	2	—	18	—	—	—	—	<i>2000</i>
" " I. piętra . . .	60	—	—	—	60	1	50	90	—	—	—	—	
Krzesła II. piętra . . .	100	—	—	—	100	1	—	100	—	—	—	—	
Krzesła w chórze . . .	16	5	—	—	11	2	—	19	—	—	—	—	
" " " I. piętra . . .	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła parterowe . . .	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła II. piętra . . .	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w łoży II. piętra . . .	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w łoży proc. II. piętra . . .	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Parter . . .	44	—	—	—	44	—	50	35	50	—	—	—	
Parter . . .	48	—	—	—	48	—	50	24	—	—	—	—	<i>346 90</i>
Parter . . .	140	129	—	—	41	—	50	20	50	—	—	—	
Parter . . .	50	—	—	—	50	—	30	15	—	—	—	—	
Parter . . .	168	85	—	—	83	—	30	24	90	—	—	—	
Summy . . .													

Zestawienie przychodu

Dochód gotówką Mrk. *346* Fen. *90*
" z użytego abonamentu Mrk. Fen.
Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. *346* Fen. *90*
Grosze dodatkowe Mrk. Fen.

Do przeniesienia dochód gotówką Mrk. *346* Fen. *90*

Chełmno ROZCHÓD. N° 100.

Koszta dzienne i drobne wydatki.	Nr.	Na gażę.	Nr.	U w a g i.
Gaz i teatr. Nr. 100.	3.-			
Muzyka . . . Nr. "	—	1. nie było.		
Afisz . . . Nr. "	—	zaptawny w Bydgoszczy pata reg. N ^o 98.		
Rekwizyty . . Nr. "	3.-			
Pracowni . . Nr. "	1.-			
Biletowa . . Nr. "	3.-			
Drobne wydatki: <i>Sinice</i> . . .	1 45			
a) <i>Moorynski</i> . . .	5.-			
b) <i>Dryger</i> . . .	2.-			
c) <i>Bileterki</i> . . .	1.-			
d) <i>Robota biletowa</i> . . .	1 50			
e) <i>Wzrost rekwizytów</i> . . .	1 30			
f) <i>" z Prewa</i> . . .	— 90			
Gazowy <i>Posto na 4 listy</i> . . .	— 40			
Straż ogniowa <i>Przeniesienie afiszy z Bydgoszczy</i> . . .	3.-			
Bileterki <i>Odegram z repert. Sob.</i> . . .	— 70			
Beneficyant <i>Wpisanie bil. Sinice</i> . . .	— 25			
Gość <i>Postulacja Last. ego</i> . . .	2.-			
Ogłoszenia na słupach				
Extraordynary				
Na kosza wydano	29 50	Na gażę zaliczono		

Zestawienie:

Dochód gotówką	Mrk.	346	Fen.	90
Rozchód: Koszta dzienne Mrk.	"	29	"	50
Na gażę zaliczka „	"		"	
Oddano do głównej kasy	Mrk.	317	Fen.	40
Powyższe	Mrk.	317	Fen.	40

Chełmno

Poznań, dnia 17. go Lipca 1892.

Eugen Kujawski

Il. 38. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 17 lipca 1892 w Chełmnie. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).

Czersk (27–29 sierpnia 1892)

- 27 sierpnia – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 28 sierpnia – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 29 sierpnia – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 197 z niedzieli 28 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Lubawa (30 sierpnia – 4 września 1892 w sali Hotelu Pod Czarnym Orłem)

- 30 sierpnia – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 31 sierpnia – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 1 września – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- 3 września – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego
- 4 września – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 198 z wtorku 30 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 199 ze środy 31 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 200 z czwartku 1 września, s. 4 (zapowiedź); nr 203 z niedzieli 4 września, s. 4 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1892, nr 192 z wtorku 23 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 201 z piątku 2 września, s. 3 (relacja z występów w Lubawie); nr 205 ze środy 7 września, s. 4 (relacja z występów w Lubawie).

Brodnica (6–8, 11 września 1892)

- 6 września – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 7 września – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego

- **8 września** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **11 września** – *Prelegent*, komedia w 1 a. Józefa Kościelskiego;
Bęben, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha; akt I *Halki* Stanisława Moniuszki

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 203 z niedzieli 4 września, s. 4 (zapowiedź); nr 204 z wtorku 6 września, s. 4 (zapowiedź); nr 207 z soboty 10 września, s. 4 (zapowiedź).

Lidzbark (9–10 września 1892)

- **9 września** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **10 września** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 207 z soboty 10 września, s. 4 (zapowiedź).

Wąbrzeźno (12–13 września 1892)

- **12 września** – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **13 września** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Bośniacka Eliza z Rulikowskich Tuszowska)
- **14 września** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 207 z soboty 10 września, s. 4 (zapowiedź); nr 208 z niedzieli 11 września, s. 4 (zapowiedź); nr 209 z wtorku 13 września, s. 4 (zapowiedź).

Golub (15–16 września 1892)

- **15 września** – *Przeor Paulinów*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

- **16 września** – *Klub kawalerów*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 210 ze środy 14 września, s. 3 (zapowiedź); nr 211 z czwartku 15 września, s. 4 (zapowiedź).

Toruń (18–25, 28 września 1892 „w ogrodzie Wiktoryi”)

- **18 września** – *Wigilia św. Andrzeja*, „obraz ludowy ze śpiewami”; *Przewodnik zakochanych*, komedia w 1 a. Wojciecha Simona; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- **19 września** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **20 września** – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- **22 września** – *Miłość ubogiego młodzieńca*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *Le Roman d’un jeune homme pauvre*)
- **24 września** – *Teść*, komedia w 3 a. Adolfa Abrahamowicza i Ryszarda Ruszkowskiego; „na zakończenie mazur *Hulaj dusza* w cztery pary”
- **25 września** – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- **28 września** – „na dochód Towarzystwa św. Wincentego a Paulo” – *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; *Prelegent*, komedia w 1 a. Józefa Kościelskiego; *Łobzowanie*, „obraz ludowy ze śpiewami” w 1 a. Władysława Ludwika Anczyca.

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 213–220 (zapowiedzi kolejnych przedstawień).

„Gazeta Toruńska” 1892, nr 216 z wtorku 20 września, s. 3 (recenzja występu z 18 września); nr 217 ze środy 21 września, s. 3 (recenzja występu z 19 września); nr 218 z czwartku 22 września, s. 2 (recenzja występu z 20 września).

Chełmża (26–27 września 1892)

- **26 września** – *Damy i huzary*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **27 września** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1892, nr 220 z niedzieli 25 września, s. 5 (zapowiedź); nr 222 ze środy 28 września, s. 4 (tu artykuł *Teatr polski w Poznaniu* zawierający podsumowanie objazdu i statystykę występów).

„Kurier Poznański” 1892, nr 224 z piątku 30 września, s. 5 (informacja o zakończeniu występów i podsumowanie objazdu).

1893

Gniezno (1–14 maja 1893)

- 1 maja – *Flirt*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 2 maja – *Dom wariatów*, komedia w 4 a. Wilhelma Jacoby i Karla Laufsa (tytuł oryg. *Pension Schöller*)
- 3 maja – *Angot*, opera komiczna Charles’a Lecocq’a z librettem autorstwa Louisa-François N. Clairville’a, Paula Siraudina i Victora Koninga
- 5 maja – *Miłość ubogiego młodzieńca*, komedia w 5 a. Octave’a Feuilleta (tytuł oryg. *Le Roman d’un jeune homme pauvre*)
- 6 maja – *Kościuszkę pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 7 maja – *Kościuszkę pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 8 maja – *Influenza prowincjonalna*, komedia w 4 a. Oskara Blumenthala i Gustava Kadelburga (tytuł oryg. *Die Grosstadtluft*)
- 9 maja – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda: librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 10 maja – na żądanie – *Kościuszkę pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 11 maja – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

- **13 maja** – *Na poddaszu*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; *Wigilia św. Andrzeja*, „obraz ludowy ze śpiewami; III akt z operetki *Ulica Marszałkowska*
- **14 maja** – *Bettina czyli Dziewczę szczęścia*, operetka w 3 a. z muzyką Edmonda Audrana i librettem autorstwa Alfreda Duru oraz Henriego Charles’a Chivota

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 100 z wtorku 2 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 101 ze środy 3 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 103 z piątku 5 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 105 z niedzieli 7 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 106 ze środy 10 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 108 z piątku 12 maja, s. 4 (zapowiedź oraz relacja z występów w Gnieźnie zatytułowana *Gniezno, 11 maja – Teatr poznański w Gnieźnie*); nr 109 z niedzieli 14 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 111 ze środy 17 maja, s. 4 (tu artykuł zatytułowany *Gniezno, 15 maja – Teatr poznański w Gnieźnie* zawierający m.in. recenzję inscenizacji Kilińskiego oraz podsumowanie występów).

Trzemeszno (4 maja 1893)

- **4 maja** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 100 z wtorku 2 maja, s. 4 (zapowiedź).

Września (14–17 maja 1893)

- **14 maja** – *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego; *Pan Benet*, komedia w 1 a. wierszem Aleksandra Fredry
- **15 maja** – *Influenza prowincjonalna*, komedia w 4 a. Oskara Blumenthala i Gustava Kadelburga (tytuł oryg. *Die Grosstadtluft*)
- **16 maja** – *Dom wariatów*, komedia w 4 a. Wilhelma Jacoby i Karla Laufsa (tytuł oryg. *Pension Schöller*); *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego

- **17 maja** – *Prelegent*, komedia w 1 a. Józefa Kościelskiego; *Świeczka* zgasała, komedia w 1 a. Aleksandra Fredry; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha; na zakończenie „arya i duet z opery *Halka*”

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 108 z piątku 12 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 109 z niedzieli 14 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 110 z wtorku 16 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 111 ze środy 17 maja, s. 4 (zapowiedź).

Miłosław (15–17 maja 1893)

- **15 maja** – *Na poddaszu*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; *Grube ryby*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **16 maja** – *Jestem zabójcą*, komedia w 1 a. Aleksandra Fredry; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego; *Małżeństwo przy latarniach*, operetka w 1 a. z muzyką Jacques’a Offenbacha, z librettem Michela Carré i Leona Battu w tłum. Jana Nepomucena Nowakowskiego
- **17 maja** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 108 z piątku 12 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 109 z niedzieli 14 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 110 z wtorku 16 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 111 ze środy 17 maja, s. 4 (zapowiedź).

Ostrów (18–28 maja 1893)

- **18 maja** – *Influenza prowincjonalna*, komedia w 4 a. Oskara Blumenthala i Gustava Kadelburga (tytuł oryg. *Die Grosstadtluft*)
- **19 maja** – *Dom wariatów*, komedia w 4 a. Wilhelma Jacoby i Karla Laufsa (tytuł oryg. *Pension Schöller*)
- **20 maja** – *Dom otwarty*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **21 maja** – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- **22 maja** – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

- 24 maja – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 25 maja – *Kościuszko pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 27 maja – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 28 maja – *Bettina czyli Dziewczę szczęścia*, operetka w 3 a. z muzyką Edmonda Audrana i librettem autorstwa Alfreda Duru oraz Henriego Charles’a Chivota

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 112 z czwartku 18 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 114 z soboty 20 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 115 z niedzieli 21 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 117 z czwartku 25 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 118 z piątku 26 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 119 z soboty 27 maja, s. 4 (zapowiedź).

Krotoszyn (28 maja – 4 czerwca 1893)

- 28 maja – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli
- 29 maja – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- 30 maja – *Flirt*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 31 maja – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 3 czerwca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 4 czerwca – *Bettina czyli Dziewczę szczęścia*, operetka w 3 a. z muzyką Edmonda Audrana i librettem autorstwa Alfreda Duru oraz Henriego Charles’a Chivota

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 119 z soboty 27 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 120 z niedzieli 28 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 121 z wtorku 30 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 124 z soboty 3 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Grudniarz № 109.

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia

Grudniarz 26. Lipca. 1892. Grano: *Beben. Nietopen 2 n. akt*
Crardan. Halka I dy

Worek.

PRZYCHÓD.

BILETÓW						Cena.		Gotówka.		Z abona- mentu.		Grosze dodatk.		U w a g i.
Rodzaj.	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abona- mentowych	Sprzedano	Mr.	ś.	Mr.	ś.	Mr.	ś.	Mr.	ś.	
Krzesła w łożu parterowem	18 12	—	—	6	3.	18.	—	—	—	—	—	—	—	
" " " " " "	30 11	—	—	13	2.	25.	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła I piętra	78 30	—	—	39	2.	78.	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła w łożu parterowem	164 29	—	—	135	125	167	15	—	—	—	—	—	—	4 wst. Gwellyzera 2 ost. wst.
" " " " " "	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła parterowe	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła II. piętra	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w łożu II. piętra	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w łożu prze. II. piętra	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Parter	148 165	—	—	13	1.	13.	—	—	—	—	—	—	—	
Parter galerijowy	74 30	—	—	35	—	80	28.	—	—	—	—	—	—	
Galeria	224 12	—	—	105	—	50	52.	50	—	—	—	—	—	
Andryk	114	—	—	114	—	30	34	20	—	—	—	—	—	
Miejsca stojące	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summy								417	45					

Zestawienie przychodu

Dochód gotówką Mrk. 417 Fen. 45
 " z użycia abonamentu Mrk. Fen.
 Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. 417 Fen. 45
 Grosze dodatkowe Mrk. Fen.

Do przedstawienia dochód gotówką Mrk. 417 Fen. 45

Grudziądz ROZCHÓD. 109.

Koszta dzienne i drobne wydatki.	Nr.	Na gażę.	Nr.	Uwagi.
Gaz i teatle. Nr. 109	30 -			
Muzyka . . . Nr. "	60 -			
Afisz . . . Nr. "	14 50	/: polski i niemiecki /	/: kmit /	
Rekwizyty Nr. "	3 -			
Pracowni Nr. "	1 -			
Biletowa Nr. "	2 25			
Drobne wydatki: Reklamowy	14 85	/: w Grudziądzu z kaski: o kasie Poczty na Nowe /	/: kmit /	
a) Maniżerki	5 -			
b) Kartki protokół	4 25	/: z reklamą na Nowe /	/: kmit z afiszem /	
c) Fryzjer	2 -			
d) Biletówki /: 6 /	3 -			
e) Praca przedst. bil.	1 50			
f) Gajowa	1 50			
Gazowy	2 -			
Strza ożniowa	50 -			
Biletówki	2 -			
Beneficyant	5 -	/: kmit /		
Gość	2 -			
Opłata	1 50			
Extraordinaryjne	1 50			
Przebiegi	20 -			
Przebiegi	1 -	5855		
Przebiegi	12 -			
Przebiegi	1 50			
Na koszt wydano	149 5	Na gażę zaliczono		

Zestawienie:

Dochód gotówką	Mrk.	41 1/4	Fen.	45
Rozchód: Koszta dzienne Mrk.		142		05
Na gażę zaliczka „		245		40
Oddano do głównej kasy	Mrk.	245	Fen.	40
Powyższe	Mrk.	245	en.	odebrałem.

Grudziądz 26 Lipca 1892.
Poznań, dnia 26-go Lipca 1892.

Kusajewicz

Il. 39. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 26 lipca 1892 w Grudziądzu. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).

Gostyń (4–5 czerwca 1893)

- 4 czerwca – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli
- 5 czerwca – *Dom wariatów*, komedia w 4 a. Wilhelma Jacoby i Karla Laufsa (tytuł oryg. *Pension Schöller*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 125 z niedzieli 4 czerwca, s. 4 (zapowiedź)

Leszno (6–8 czerwca 1893)

- 6 czerwca – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 7 czerwca – *Kościuszkę pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 8 czerwca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 125 z niedzieli 4 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 126 z wtorku 6 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 127 ze środy 7 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 128 z czwartku 8 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Śrem (10–18 czerwca 1893)

- 10 czerwca – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego
- 11 czerwca – *Kościuszkę pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 12 czerwca – *Flirt*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 14 czerwca – *Bettina czyli Dziewczę szczęścia*, operetka w 3 a. z muzyką Edmonda Audrana i librettem autorstwa Alfreda Duru oraz Henri’ego Charles’a Chivota

- 15 czerwca – *Dom wariatów*, komedia w 4 a. Wilhelma Jacoby i Karla Laufsa (tytuł oryg. *Pension Schöller*)
- 16 czerwca – *Dramat jednej nocy*, obrazek dramatyczny Aurelego Urbańskiego; *Pan Benet*, komedia w 1 a. wierszem Aleksandra Fredry; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- 17 czerwca – *Kościuszko pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 18 czerwca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 128 z czwartku 8 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 129 z piątku 9 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 130 z soboty czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 131 z niedzieli 11 czerwca, s. 6 (zapowiedź); nr 132 z wtorku 13 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 133 ze środy 14 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 134 z czwartku 15 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 135 z piątku 16 czerwca, s. 2 (zapowiedź); nr 136 z soboty 17 czerwca, s. 6 (zapowiedź).

Środa (14 czerwca 1893)

- 14 czerwca – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; *Pan Benet*, komedia w 1 a. wierszem Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 133 ze środy 14 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Wągrówiec (20–25 czerwca 1893)

- 20 czerwca – *Dom wariatów*, komedia w 4 a. Wilhelma Jacoby i Karla Laufsa (tytuł oryg. *Pension Schöller*)
- 21 czerwca – *Flirt*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 22 czerwca – *Nauczycielka*, dramat Władysława Koziembrodzkiego
- 24 czerwca – *Influenza prowincjonalna*, komedia w 4 a. Oskara Blumenthala i Gustava Kadelburga (tytuł oryg. *Die Grosstadtluft*)
- 25 czerwca – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 137 z niedzieli 18 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 138 z wtorku 20 czerwca, s. 6 (zapowiedź); nr 139 ze środy 21 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 141 z piątku 23 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 143 z niedzieli 25 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Rogoźno (23 czerwca 1893)

- **23 czerwca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 141 z piątku 23 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Kcynia (26 czerwca 1893)

- **26 czerwca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 143 z niedzieli 25 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Żnin (27, 30 czerwca, 1 lipca 1893)

- **27 czerwca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **30 czerwca, 1 lipca** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 143 z niedzieli 25 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 146 z czwartku 29 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Strzelno (29 czerwca 1893)

- 29 czerwca – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 146 z czwartku 29 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Inowrocław (2–4 lipca 1893)

- 2 lipca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 3 lipca – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 4 lipca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 147 z soboty 1 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 148 z niedzieli 2 lipca, s. 6 (zapowiedź).

Bydgoszcz (5–8 lipca 1893)

- 5 lipca – *Flirt*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- 6 lipca – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 7 lipca – *Dziewczę z chaty za wsią*, obraz ludowy w 5 a. Jana Kantego Galasiewiczza i Zofii Mellerowej z muzyką Zygmunta Noskowskiego
- 8 lipca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 149 z wtorku 4 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 150 ze środy 5 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 151 z czwartku 6 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 152 z piątku 7 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Koronowo (8 lipca 1893)

- **8 lipca** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 153 z soboty 8 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Nakło (10 lipca 1893)

- **10 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 153 z soboty 8 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 154 z niedzieli 9 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Chełmno (12–18 lipca 1893)

- **12 lipca** – *Dom wariatów*, komedia w 4 a. Wilhelma Jacoby i Karla Laufsa (tytuł oryg. *Pension Schöller*)
- **13 lipca** – *Flirt*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- **14 lipca** – *Dwie sieroty*, melodramat w 5 a. Piestre’a Cormona (właśc. Pierre Étienne Piestre) i Adolphe’a Philippe’a Dennery’ego (tytuł oryg. *Les Deux Orphelines*)
- **15 lipca** – *Damy i huzary*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **16 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **18 lipca** – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 155 z wtorku 11 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 156 ze środy 12 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 158 z piątku 14 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 159 z soboty 15 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 160 z niedzieli 16 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Świecie (17 lipca 1893)

- **17 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 159 z soboty 15 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 160 z niedzieli 16 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Tuchola (19–20 lipca 1893)

- **19 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **20 lipca** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 163 z czwartku 20 lipca, s. 5 (zapowiedź)

Czersk (21–24 lipca 1893)

- **21 lipca** – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej (wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego)
- **23 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **24 lipca** – *Prelegent*, komedia w 1 a. Józefa Kościelskiego; *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; I akt *Halki* Stanisława Moniuszki

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 163 z czwartku 20 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 166 z niedzieli 23 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Soboty / Ciepoty № 119.

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia

Ania 7-go Sierpnia 1892.

Grano:

Rosinsko pod Racta,

Niedziela.

PRZYCHÓD.

wicami.

BILETÓW														
Rodzaj.	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abona- mentowych	Sprzedano	Cena.		Gotówka.		Z abona- mentu.		Grosze dodatk.		U w a g i.
						Mk	ś	Mk	ś	Mk	ś	Mk	ś	
Krzesła w <i>rezerwie</i>	24	3	<i>3 wstęgi po 4 k. osone</i>	—	21	3	—	63	—	—	—	—	—	<i>2 basmista 1 sekretar</i>
" " I <i>proga</i>	84	—	—	—	24	2	50	60	—	—	—	—	—	
Krzesła I. <i>proga</i>	96	12	<i>1 wstęga nie osone</i>	—	84	2	—	168	—	—	—	—	—	<i>1 wstęga sekretar</i>
Krzesła w I. <i>proga</i>	130	10	—	—	120	95	1	95	—	—	—	—	—	<i>2 wstęgi z dawnej Redakcyj.</i>
" dostawiana	30	29	—	—	1	2	—	2	—	—	—	—	—	
Krzesła w I. <i>proga</i>	120	8	<i>1 wstęga nie osone</i>	—	12	3	—	36	—	—	—	—	—	
Krzesła II. piętra	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w łożu II. piętra	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w łożu prosc. II. piętra	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Parter	116	98	—	—	18	—	75	13	50	—	—	—	—	
Parter <i>proga</i>	194	190	—	—	4	—	50	2	—	—	—	—	—	
<i>Parter wstęgi</i>	166	147	—	—	19	—	75	—	—	—	—	—	—	
Amfiteatr	124	100	—	—	24	—	30	7	20	—	—	—	—	
Miejsca stojące	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sumy								460	95					

Zestawienie przychodu

Dochód gotówką Mrk.

Fen.

" z użytego abonamentu Mrk.

Fen.

Ogólny dochód z przedstawienia Mrk.

Fen.

Grosze dodatkowe Mrk.

Fen.

Do przeniesienia dochód gotówką Mrk.

Fen.

Soboty / Popoty / ROZCHÓD. № 119.

Koszta dzienne i drobne wydatki.	Na gazę.	U w a g i.
Teatr, radus 20 m. i	52.-	
Gaz za 4 dni po 8 m. dwumie	75.-	
Muzyka 10 po 7.50. 119.	12.50	/: potęg kontroli - Punkt /
Afisz i rozpisanie r. 119.	3.-	/: Punkt /
Rekwizyt Nr.	3.-	
Gazetki Nr.	3.-	
Telefoniczka Nr.	1.-	
Drobne wydatki: Garoty...	5.-	
a) Marynowani...	3.-	
b) Trzyer...	1.-	
c) Biletoski...	1.50	
d) Pobota biletu	- 50	
e) 4 karta portyery	- 50	
f) Rozmowa w Cypot	2.-	
Gazowy Meble		
Straz ogniowa		/: nie pracuje /
Biletoski Reklamny		/: " " /
Pranie biletoski do Koscina	5.75	
Gazetki Rozmowa statystów	2.-	
Malowanie okad Paser	2.-	
Oglaszania na slupach	14.30	
Biletoski z planiska staty.	90	
Drobne rekwizyta Wojew	2.50	/: Punkt /
" " Ciekawosty	3.-	/: Ciekawosty /
Triczenie malki w Szary	- 75	
Przyjka egzemplary	104.20	
Na kosza wydano	Na gazę zaliczono	

Zestawienie:

Dochód gotówką	Mrk.	460.95	Fen.
Rozchód: Koszta dzienne	Mrk.	194.20	
Na gazę zaliczka	"	"	
Oddano do głównej kasy	Mrk.	266.75	Fen.
Powyższe	Mrk.	266.75	Fen. odebrałem.

Soboty 7. Sierpnia 92.
Poznań, dnia 18 go

Antoni Jędrzejewski

II. 40. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 7 sierpnia 1892 w Sopocie. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).

Tczew (25 lipca 1893)

- **25 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 167 z wtorku 25 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Pelplin (26–27 lipca 1893)

- **26 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **27 lipca** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 167 z wtorku 25 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 168 ze środy 26 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 169 z czwartku 27 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Sztum (29–30 lipca 1893)

- **29 lipca** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **30 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 170 z piątku 28 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 171 z soboty 29 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 172 z niedzieli 30 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Gdańsk (2, 10 sierpnia 1893)

- **2 sierpnia** – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej (wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego)

- **10 sierpnia** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 173 z wtorku 1 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 179 z wtorku 8 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 180 ze środy 9 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Sopot (3–17 sierpnia 1893)

- **3 sierpnia** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **5 sierpnia** – *Na poddaszu*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; *Małżeństwo przy latarniach*, operetka w 1 a. z muzyką Jacques’a Offenbacha, z librettem Michela Carré i Leona Battu w tłum. Jana Nepomucena Nowakowskiego
- **6 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **8 sierpnia** – *Influenza prowincjonalna*, komedia w 4 a. Oskara Blumenthala i Gustava Kadelburga (tytuł oryg. *Die Grosstadtluft*)
- **9 sierpnia** – *Flirt*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- **11 sierpnia** – *Gwiazda Sybiry*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- **13 sierpnia** – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- **16 sierpnia** – *Barbara Radziwiłłówna*, tragedia w 5 a. Alojzego Felińskiego
- **17 sierpnia** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 174 ze środy 2 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 177 z soboty 5 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 179 z wtorku 8 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 181 z czwartku 10 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 182 z piątku 11 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 183 z soboty 12 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 185 z wtorku 15 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 190 z wtorku 22 sierpnia, s. 4 (przedruk artykułu z „Gazety Gdańskiej” podsumowującego występy poznańskiego zespołu w Sopocie i Gdańsku).

Kartuzy (19–20 sierpnia 1893)

- **19 sierpnia** – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej (wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego)
- **20 sierpnia** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 185 z wtorku 15 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 187 z piątku 18 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Starogard (21–23 sierpnia 1893)

- **21 sierpnia** – *Chata za wsią*, dramat ludowy w 5 a. ze śpiewami i tańcami Jana Kantego Galasiewicza i Zofii Mellerowej wg prozy Józefa Ignacego Kraszewskiego
- **22 sierpnia** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **23 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1893, nr 187 z piątku 18 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 188 z soboty 19 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 189 z niedzieli 20 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

[Trwający osiem miesięcy, niezwykle intensywny (ogółem 156 przedstawień, prawie dwadzieścia na miesiąc) sezon artystyczny 1893/94 zakończył się 30 kwietnia 1894 roku gościnnym występem Adolfiny Zimajer w trzyaktowej operetce Florimonda Hervego *Nitouche*. 1 maja zespół wyjechał na gościnne występy do Gniezna].

Gniezno (2–13 maja 1894 „w sali Hotelu Europejskiego”)

- 2 maja – *Oj młody, młody!*, komedia w 4 a. Jana Aleksandra Fredry
- 3 maja – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 4 maja – *Myszy bez kota*, krotoczwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- 5 maja – *Dzienniczek Justysi*, komedia w 1 a. Józefa Kościelskiego; *Pensjonarki*, operetka Franza von Suppé
- 6 maja – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)
- 7 maja – *Pan Twardowski na Krzemionkach*, komedioopera w 5 a. z muzyką Józefa Basznego i librettem Jana Nepomucena Kamińskiego
- 8 maja – *Górą Radziwiłł*, „obraz historyczny ze śpiewami i tańcami” w 7 obrazach Adolfa Walewskiego
- 10 maja – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

- **12 maja** – *Watażka*, dramat historyczny w 3 a. Aurelego Urbańskiego
- **13 maja** – *Zaślubiny Joasi*, operetka w 1 a. Wiktora Massego; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 99 z wtorku 1 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 100 ze środy 2 maja, s. 4 (zapowiedź; obok krótki artykuł podsumowujący sezon artystyczny 1893/94); nr 101 z czwartku 3 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 103 z soboty 5 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 104 z wtorku 8 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 105 z czwartku 10 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 106 z piątku 11 maja, s. 4 (zapowiedź; obok krótki artykuł *Gniezno, 9 maja – Teatr poznański w Gnieźnie*); nr 107 z soboty 12 maja, s. 4 (zapowiedź).

Trzemeszno (9 maja 1894)

- **9 maja** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 104 z wtorku 8 maja, s. 5 (zapowiedź).

Mogilno (11 maja 1894)

- **11 maja** – *Oj młody, młody!*, komedia w 4 a. Jana Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 104 z wtorku 8 maja, s. 5 (zapowiedź).

Inowrocław (13–17 maja 1894)

- **13 maja** – *Watażka*, dramat historyczny w 3 a. Aurelego Urbańskiego
- **14 maja** – *Górą Radziwiłł*, „obraz historyczny ze śpiewami i tańcami” w 7 obrazach Adolfa Walewskiego
- **15 maja** – *Pan Twardowski na Krzemionkach*, komedioopera w 5 a. z muzyką Józefa Basznego i librettem Jana Nepomucena Kamińskiego
- **16 maja** – *Oj młody, młody!*, komedia w 4 a. Jana Aleksandra Fredry; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha

- **17 maja** – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 107 z soboty 12 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 108 z niedzieli 13 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 109 ze środy 16 maja, s. 5 (zapowiedź).

„Dziennik Kujawski” 1894, nr 107 z niedzieli 13 maja, s. 2–3 (zapowiedź); nr 108 ze środy 16 maja, s. 2 (tu obszerna recenzja przedstawień *Watażka* oraz *Górą Radziwiłł*); nr 109 z czwartku 17 maja, s. 3 (tu recenzja *Pana Twardowskiego na Krzemionkach* oraz zapowiedzi kolejnych przedstawień); nr 111 z soboty 19 maja, s. 2 (recenzja spektaklu *Oj młody, młody!*); nr 112 z niedzieli 20 maja, s. 2 (recenzja *Wernyhory*).

Żnin (18 maja 1894)

- **18 maja** – *Kościuszko pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 108 z niedzieli 13 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 111 z piątku 18 maja, s. 4 (zapowiedź).

Kruszwica (19 maja 1894)

- **19 maja** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 111 z piątku 18 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 112 z soboty 19 maja, s. 4 (zapowiedź).

Bydgoszcz (20–25 maja 1894)

- **20 maja** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **21 maja** – *Pan Twardowski na Krzemionkach*, komedioopera w 5 a. z muzyką Józefa Basznego i librettem Jana Nepomucena Kamińskiego

- 22 maja – *Oj młody, młody!*, komedia w 4 a. Jana Aleksandra Fredry
- 23 maja – *Górą Radziwiłł*, „obraz historyczny ze śpiewami i tańcami” w 7 obrazach Adolfa Walewskiego
- 24 maja – *Zaślubiny Joasi*, operetka w 1 a. Wiktora Massego; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- 25 maja – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 112 z soboty 19 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 113 z niedzieli 20 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 115 ze środy 23 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 116 z czwartku 24 maja, s. 3 (zapowiedź).

Szubin (24 maja 1894)

- 24 maja – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 116 z czwartku 24 maja, s. 3 (zapowiedź).

Nakło (26–27 maja 1894)

- 26 maja – *Kościuszkę pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 27 maja – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 116 z czwartku 24 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 117 z soboty 26 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 118 z niedzieli 27 maja, s. 4 (zapowiedź).

Kcynia (28 maja 1894)

- 28 maja – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 117 z soboty 26 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 118 z niedzieli 27 maja, s. 4 (zapowiedź).

Wągrówiec (29 maja – 1 czerwca 1894)

- **29 maja** – *Oj młody, młody!*, komedia w 4 a. Jana Aleksandra Fredry
- **30 maja** – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan); *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha
- **31 maja** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **1 czerwca** – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 118 z niedzieli 27 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 119 z wtorku 29 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 120 ze środy 30 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 121 z czwartku 31 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 122 z piątku 1 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Po ostatnim występie w Wągrowcu zespół Teatru Polskiego powrócił do Poznania, gdzie pomiędzy 2 a 10 czerwca dał serię przedstawień.

Kościan (11–12 czerwca 1894 „na sali hotelu Wiktorya”)

- **11 czerwca** – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- **12 czerwca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 130 z niedzieli 10 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 131 z wtorku 12 czerwca, s. 6 (zapowiedź; obok krótka nota informująca o ostatnim występie, w którym brali udział kościańscy muzycy zrzeszeni w polskim kole muzycznym).

Śmigiel (13–14 czerwca 1894)

- 13 czerwca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 14 czerwca – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 131 z wtorku 12 czerwca, s. 6 (zapowiedź); nr 132 ze środy 13 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 133 z czwartku 14 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Leszno (15–17 czerwca 1894)

- 15 czerwca – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- 16 czerwca – *Górą Radziwiłł*, „obraz historyczny ze śpiewami i tańcami” w 7 obrazach Adolfa Walewskiego
- 17 czerwca – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 132 ze środy 13 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 133 z czwartku 14 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 134 z piątku 15 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 135 z soboty 16 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Poniec (18 czerwca 1894)

- 18 czerwca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 136 z niedzieli 17 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Gostyń (19–22 czerwca 1894)

- 19 czerwca – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)

- 20 czerwca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 21 czerwca – *Oj młody, młody!*, komedia w 4 a. Jana Aleksandra Fredry
- 22 czerwca – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 137 z wtorku 19 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 138 ze środy 20 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 139 z czwartku 21 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 143 z wtorku 26 czerwca, s. 4 (tu datowane 24 czerwca podziękowania „od Gostyniaka” dla zespołu).

Śrem (23–26 czerwca 1894)

- 23 czerwca – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- 24 czerwca – *Wernyhora*, „obraz historyczno-dramatyczny ze śpiewami w 7 odsłonach przez Barbitona. Muzyka H. Lasockiego”
- 25 czerwca – *Górą Radziwiłł*, „obraz historyczny ze śpiewami i tańcami” w 7 obrazach Adolfa Walewskiego
- 26 czerwca – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 139 z czwartku 21 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 140 z piątku 22 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 141 z soboty 23 czerwca, s. 4; nr 142 z niedzieli 24 czerwca, s. 5 (zapowiedź).

Środa (27–28 czerwca 1894)

- 27 czerwca – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- 28 czerwca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 142 z niedzieli 24 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 143 z wtorku 26 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 144 ze środy 27 czerwca, s. 5 (zapowiedź).

Brodnica № 141.

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia
Brodnicia 7. go *Kwieśnia* 1892. Grano: *Barbara*
Róda. *Radziwiłłówna.*
PRZYCHÓD.

BILETÓW						Cena.		Gotówka.		Z abona- mentu.		Grosze dodatk.		U w a g i.
Rodzaj.	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abona- mentowych	Sprzedano	Mrk.	Gr.	Mrk.	Gr.	Mrk.	Gr.	Mrk.	Gr.	
Krzesła <i>zabawiane</i>	28	25	2 wst. ne	-	3	3.-	9.-	-	-	-	-	-	-	<i>2 wstne baron.</i> <i>1 wolny Radziwiłł</i>
" " I. piętra	36	6	1 wst. ny	-	50	2.-	100.-	-	-	-	-	-	-	
Krzesła II. piętra	84	47	-	-	37	1.-	37.-	-	-	-	-	-	-	
Krzesła w łoż. proscen. part.	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
" " " I. piętra	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Krzesła parterowe	120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Krzesła II. piętra	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
" w łoż. II. piętra	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
" w łoż. prosc. II. piętra	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Parter	174	136	-	-	38	-	75	28	50	-	-	-	-	
Parter gimnazyalny	116	88	-	-	28	-	50	14	-	-	-	-	-	
Galerya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Amfiteatr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Miejsca stojące	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Summy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Zestawienie przychodu

Dochód gotówką Mrk. *188.50* Pen. *50*

" z użytego abonamentu Mrk. *188.50* Pen. *50*

Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. *188.50* Pen. *50*

Grosze dodatkowe Mrk. *188.50* Pen. *50*

Do przeniesienia dochód gotówką Mrk. *188.50* Pen. *50*

A. C. Radziwiłł

Radziwiłł

Brodnica ROZCHÓD. № 141.

Koszta dzienne i drobne wydatki.	Nr.	Na gażę.	Nr.	Uwagi.
Giełda Teatr Nr. 141.	7 50	/: Bunt		
Muzyka Nr. "	—	/: nie było		
Afisz Nr. "	4 50	/: Bunt z drukiem		
Rekwizyty Nr. "	3 —			
Pranie Nr. "	1 —			
Bielizna Nr. "	3 —			
Drobne wydatki: Świece	— 80			
a) Maryniera	5 —			
b) Trytycz	3 —			
c) Biletówki	1 —			
d) Robota biletów	1 50			
e) Wyprzedaż i roz.	2 —	/: Bunt z drukiem z afiszem		
f) Szkiełko	3 —	/: Bunt na 3 dni		
Gazowy Wyprzedaż lamp	2 40	/: 1/2		
Napój	— 10			
Biletówki	2 40	/: Bunt na 3 dni		
Beneficyant	— 30	/: wypłacono napój		
Gość				
Ogłoszenia na słupach				
Extraordynary				
Na koszt wydano	40 50	Na gażę zaliczono		

Zestawienie:

Dochód gotówką	Mrk.	188. 50	Fen.
Rozchód: Koszt dzienne Mrk.	"	40. 50	"
Na gażę zaliczka	"	148. —	"
Oddano do głównej kasy	Mrk.	148. —	Fen.
Powyższe	Mrk.	148. —	odebrałem

Brodnica
Poznań, dnia 7. września 1892.

Custajowski

II. 41. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 7 września 1892 w Brodnicy. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).

Miłosław (29 czerwca – 1 lipca 1894)

- 29 czerwca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 30 czerwca – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)
- 1 lipca – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 144 ze środy 27 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 145 z czwartku 28 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 146 z piątku 29 czerwca, s. 6 (zapowiedź); nr 147 z niedzieli 1 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Pleszew (2–5 lipca 1894)

- 2 lipca – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- 3 lipca – *Kościuszko pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 4 lipca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 5 lipca – *Oj młody, młody!*, komedia w 4 a. Jana Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 147 z niedzieli 1 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 148 z wtorku 3 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 150 z czwartku 5 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Ostrów (6–9 lipca 1894)

- 6 lipca – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- 7 lipca – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)
- 8 lipca – *Górą Radziwiłł*, „obraz historyczny ze śpiewami i tańcami” w 7 obrazach Adolfa Walewskiego
- 9 lipca – *Oj młody, młody!*, komedia w 4 a. Jana Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 148 z wtorku 3 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 149 ze środy 4 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 150 z czwartku 5 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 151 z piątku 6 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 153 z niedzieli 8 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Ostrzeszów (10–11 lipca 1894)

- **10 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **11 lipca** – *Myszy bez kota*, krotocwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 153 z niedzieli 8 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 154 z wtorku 10 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 155 ze środy 11 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Kępno (12–13 lipca 1894)

- **12 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **13 lipca** – *Oj młody, młody!*, komedia w 4 a. Jana Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 154 z wtorku 10 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 155 ze środy 11 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 156 z czwartku 12 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 159 z niedzieli 15 lipca, s. 5 (tu krótki artykuł *Z ostrzeszowskiego – Teatr poznański w Kępnie* zawierający relację z przedstawienia *Kilińskiego*).

Odolanów (14–15 lipca 1894)

- **14 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **15 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 157 z piątku 13 lipca, s. 6 (zapowiedź); nr 158 z soboty 14 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Jutrosin (16–17 lipca 1894)

- **16 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **17 lipca** – *Myszy bez kota*, krotoczwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 159 z niedzieli 15 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 160 z wtorku 17 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Miejska Górka (18 lipca 1894 w „sali p. Łukowskiego”)

- **18 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 160 z wtorku 17 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 161 ze środy 18 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 176 z soboty 4 sierpnia, s. 5 (tu artykuł *Miejska Górka, 1 sierpnia – Pobyt poznańskiego teatru polskiego*).

Krobia (19 lipca 1894)

- **19 lipca** – *Kościuszko pod Raclawicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 160 z wtorku 17 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 161 ze środy 18 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 162 z czwartku 19 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Koźmin (20–21 lipca 1894)

- **20 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

- **21 lipca** – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 160 z wtorku 17 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 161 ze środy 18 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 162 z czwartku 19 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 163 z piątku 20 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Września (22–24 lipca 1894)

- **22 lipca** – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawił Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)
- **23 lipca** – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- **24 lipca** – *Kościuszko pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 163 z piątku 20 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 164 z soboty 21 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 166 z wtorku 24 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Chełmża (26–27 lipca 1894)

- **26 lipca** – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- **27 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 166 z wtorku 24 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 167 ze środy 25 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 168 z czwartku 26 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Golub (28–29 lipca 1894)

- **28 lipca** – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach” według powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg

- **29 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 166 z wtorku 24 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 167 ze środy 25 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 168 z czwartku 26 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 169 z piątku 27 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 170 z soboty 28 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 178 z wtorku 7 sierpnia, s. 4–5 (tu przedruk artykułu z „Gazety Gdańskiej” zawierający omówienie występów poznańskiego zespołu w Golubiu).

Kowalewo (30 lipca 1894)

- **30 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 166 z wtorku 24 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 167 ze środy 25 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 168 z czwartku 26 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 169 z piątku 27 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 170 z soboty 28 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 171 z niedzieli 29 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Wąbrzeźno (31 lipca – 1 sierpnia 1894)

- **31 lipca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **1 sierpnia** – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 171 z niedzieli 29 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 172 z wtorku 31 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 173 ze środy 1 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Brodnica (2–3 sierpnia 1894)

- **2 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

- **3 sierpnia** – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 171 z niedzieli 29 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 172 z wtorku 31 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 173 ze środy 1 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 174 z czwartku 2 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Lidzbark (4 sierpnia 1894)

- **4 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 171 z niedzieli 29 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 172 z wtorku 31 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 173 ze środy 1 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 174 z czwartku 2 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 175 z piątku 3 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Lubawa (5–7 sierpnia 1894)

- **5 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **6 sierpnia** – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- **7 sierpnia** – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawił Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 171 z niedzieli 29 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 172 z wtorku 31 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 173 ze środy 1 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 174 z czwartku 2 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 175 z piątku 3 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 176 z soboty 4 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Chełmno (8–9 sierpnia 1894)

- **8 sierpnia** – *Myszy bez kota*, krotchwila w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)

- **9 sierpnia** – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 178 z wtorku 7 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 179 ze środy 8 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 184 z wtorku 14 sierpnia, s. 4 (tu artykuł zawierający relację z występów teatru poznańskiego w Chełmnie zatytułowany *Chełmno, 11 sierpnia*).

Świecie (10 sierpnia 1894)

- **10 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 178 z wtorku 7 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 179 ze środy 8 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 180 z czwartku 9 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Chojnice (11 sierpnia 1894)

- **11 sierpnia** – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 180 z czwartku 9 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 181 z piątku 10 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Czersk (12–13 sierpnia 1894)

- **12 sierpnia** – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)
- **13 sierpnia** – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 180 z czwartku 9 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 181 z piątku 10 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 182 z soboty 11 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 186 z piątku 17 sierpnia, s. 5 (tu przedruk noty z „Gazety Gdańskiej” dotyczącej występów poznańskich artystów w Czersku).

Starogard (14–16 sierpnia 1894)

- 14 sierpnia – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)
- 15 sierpnia – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 16 sierpnia – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 184 z wtorku 14 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 185 ze środy 15 sierpnia, s. 4 (zapowiedź; poniżej przedruk noty z „Gazety Gdańskiej” dotyczącej objazdu zespołu poznańskiego i planowanych występów w Sopocie).

Sopot (18–30 sierpnia 1894)

- 18 sierpnia – *Myszy bez kota*, krotkowiec w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- 19 sierpnia – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 22 sierpnia – *Kościuszek pod Racławicami*, obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca
- 24 sierpnia – *Górą Radziwiłł*, „obraz historyczny ze śpiewami i tańcami” w 7-miu obrazach Adolfa Walewskiego
- 26 sierpnia – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- 28 sierpnia – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”
- 30 sierpnia – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 186 z piątku 17 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 187 z soboty 18 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 188 z niedzieli 19 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 190 ze środy 22 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 191 z czwartku 23 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 193 z soboty 25 sierpnia,

s. 5 (zapowiedź); nr 194 z niedzieli 26 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 196 ze środy 29 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Wejherowo (29 sierpnia 1894)

- **29 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 194 z niedzieli 26 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 195 z wtorku 28 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 196 ze środy 29 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Kartuzy (1–2 września 1894)

- **1 września** – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”
- **2 września** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 196 ze środy 29 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 197 z czwartku 30 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 198 z piątku 31 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 199 z soboty 1 września, s. 5 (zapowiedź).

Grudziądz (3–5 września 1894)

- **3 września** – *Myszy bez kota*, krotkowiła w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- **4 września** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **5 września** – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 198 z piątku 31 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 199 z soboty 1 września, s. 5 (zapowiedź); nr 200 z niedzieli 2 września, s. 4 (zapowiedź); nr 201 z wtorku 4 września, s. 5 (zapowiedź); nr 202 ze środy 5 września, s. 4 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1894, nr 206 z piątku 7 września, s. 3 (krótka nota o drugim występie w Grudziądzu zawierająca nawiązania do publikacji w niemieckiej gazecie „Gesellige”); nr 208 z niedzieli 9 września, s. 2 (omówienie recenzji z ostatniego występu w Grudziądzu zamieszczonej na łamach „Gesellige”).

Toruń (8–13 września 1894 „w teatrze Wiktorii”)

- 8 września – *Myszy bez kota*, krotkowiła w 4 a. Juliana Wieniawskiego (pseud. Jordan)
- 9 września – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- 10 września – *Wernyhora*, dramat na tle historycznym w 7 obrazach, zestawiał Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)
- 11 września – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 12 września – *Górą Radziwiłł*, „obraz historyczny ze śpiewami i tańcami” w 7 obrazach Adolfa Walewskiego
- 13 września – *Ogniem i mieczem*, „obraz dramatyczny w 6 odsłonach podług powieści Henryka Sienkiewicza opracował Benedykt Pobóg”

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 204 z piątku 7 września, s. 4 (zapowiedź); nr 206 z wtorku 11 września, s. 6 (zapowiedź); nr 207 ze środy 12 września, s. 6 (zapowiedź); nr 208 z czwartku 13 września, s. 5 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1894, nr 206 z piątku 7 września, s. 3 (zapowiedź); nr 207 z soboty 8 września, s. 3 (zapowiedź); nr 208 z niedzieli 9 września, s. 2 (zapowiedź); nr 209 z wtorku 11 września, s. 3 (zapowiedź; obok recenzja z przedstawienia *Myszy bez kota* zawierająca także krótką charakterystykę poznańskiego zespołu); nr 210 ze środy 12 września, s. 2 (zapowiedź); nr 211 z czwartku 13 września, s. 3 (zapowiedź); nr 212 z piątku 14 września, s. 3 (w dziale korespondencji artykuł opisujący objazd poznańskiego zespołu w 1894 roku podpisany przez Prenumeratora).

Gołub № *150.*

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia

Gołub dnia *16^{go} Września 92.* Grano: *Blub kawalerów.*

Piątek. PRZYCHÓD. *Marus.*

BILETÓW						Cena.		Gotówka.		Z abona- mentu.		Grosze dodatk.		U w a g i.
Rodzaj.	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abona- mentowych	Sprzedano	Ms	g	Ms	g	Ms	g	Ms	g	
Krzesła w I. trybunie . . .	<i>48 31</i>		<i>2 wolne nie bierzą</i>	—	<i>14</i>	<i>3</i>	—	<i>57</i>	—	—	—	—	—	<i>2 wolne bierzą</i>
" II trybunie . . .	<i>48 24</i>		<i>4 wolne nie bierzą</i>	—	<i>19</i>	<i>2</i>	—	<i>38</i>	—	—	—	—	—	<i>4 wolne nie bierzą</i>
Krzesła I. trybunie . . .	<i>64 14</i>			—	<i>150</i>	<i>1</i>	—	<i>50</i>	—	—	—	—	—	
Krzesła w łożu proscen. part. . .	<i>20</i>													
" " " I. piętra . . .	<i>10</i>													
Krzesła parterowe . . .	<i>120</i>													
Krzesła II. piętra . . .	<i>43</i>													
" w łożu II. piętra . . .	<i>48</i>													
" w łożu prosc. II. piętra . . .	<i>20</i>													
Parter . . .	<i>15 15</i>			—	—	—	—	<i>75</i>	—	—	—	—	—	<i>1. czynsz</i>
Parter <i>z wyjątkiem nowa kłopi</i>	<i>200 191</i>			—	<i>9</i>	—	—	<i>75 675</i>	—	—	—	—	—	
<i>Parter z ogrodu</i>	<i>144 76</i>				<i>68</i>	—	—	<i>50 34</i>	—	—	—	—	—	
Amfiteatr . . .														
Miejsca stojące . . .	<i>9</i>													
Summy . . .								<i>179 75</i>						

Zestawienie przychodu.

Dochód gotówką . . . Mrk. *179 75* Fen. *75*

" z użytego abonamentu . . . Mrk. *179 75* Fen. *75*

Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. *179 75* Fen. *75*

Grosze dodatkowe . . . Mrk. *179 75* Fen. *75*

Do przeniesienia dochód gotówką Mrk. *179 75* Fen. *75*

Golub

ROZCHÓD.

N° 150.

Koszta dzienne i drobne wydatki.	Nr	Na gażę.	Nr	U w a g i.
Gaz i teatr. Nr. 150.	—	/: wolny od hotelisty p. A. H. H.		
Muzyka Nr. "	—	/: amatorska do marcia - wolna		
Afisz Nr. "	4.	/: drukowany w Golubiu Kępczynie		
Rekwizyty Nr. "	3.			
Przebieg Nr. "	1.			
Biuletyn Nr. "	3.			
Drobne wydatki: Linie	— 80			
a) Manypulacja	5.			
b) Ryzyko	3.			
c) Biuletyn	1.			
d) Robota biuletyn	1.50			
e) Afisz	1.			
f) Podjęcie afisz	1.50			
Gazowy Dobry reżysjer	— 90			
Straż ogniowa				
Biuletyn				
Beneficjent				
Gość				
Ogłoszenia na słupach				
Extraordynary				
Na kosztę wydano	25.70	Na gażę zaliczono		

Zestawienie:

Dochód gotówką Mrk. 150.75 Pen. 75
Rozchód: Kosztę dzienne Mrk. 25.70 Pen. 70
Na gażę zaliczka „ „ 154.05
Oddano do głównej kasy Mrk. 154.05 Pen. 05
Powyższe Mrk. 154.05 Pen. 05 odebrałem.

Golub

Poznań, dnia 16 go Września 1892.

E. Kąkolowski

Il. 42. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 16 września 1892 w Golubiu. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).

1895

[Sezon artystyczny 1894/95 trwał od 16 września 1894 do 8 maja 1895. Już 9 maja poznańscy artyści rozpoczęli letni objazd występami w Inowrocławiu].

Inowrocław (9–19 maja 1895 „na sali p. Stachowskiego”)

- 9 maja – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*); „mazur w 4 pary”
- 10 maja – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- 11 maja – *Na schyłku*, dramat w 5 a. Dyonizego Karchowskiego
- 12 maja – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- 14 maja – *Bajczarki*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 15 maja – *Zabobon, czyli Krakowiacy i Górale*, opera w 3 aktach Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Karola Kurpińskiego
- 16 maja – *Moskal*, komedia w 1 a. ze śpiewami Ludovica Halévy’ego w tłum. Mieczysława Chrzanowskiego (tytuł oryg. *Le Brésilien*); „*Sycyliana* z opery Mascanigo pt. *Cavalleria rusticana* (odśpiewa p. W. Rapacki), komiczna opera Massego *Zaślubiny Joasi* oraz scena i aria z *Halki – Szumią jodły* (odśpiewa p. W. Rapacki)”
- 17 maja – *Gwałtu, co się dzieje!*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry
- 18 maja – *Rinaldo Rinaldini*, drama zbójcka w 6 obrazach Christiana Augusta Vulpiusa (tytuł oryg. *Rinaldo Rinaldini, der Räuberhauptmann*)

- **19 maja** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 106 ze środy 8 maja, s. 5 (zapowiedź ostatniego przedstawienia w sezonie 1894/95 oraz informacja o planowanych występach w Inowrocławiu); nr 107 z piątku 10 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 108 z soboty 11 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 109 z niedzieli 12 maja, s. 5 (zapowiedź; krótka nota przedrukowana z „Dziennika Kujawskiego”, poświęcona występowi z 9 maja); nr 110 z wtorku 14 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 111 ze środy 15 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 113 z piątku 17 maja, s. 4 (zapowiedź; na s. 3 opublikowano artykuł W. Koryzny podsumowujący sezon 1894/95, a także zawierający informacje o obchodach 25-lecia działalności Teatru Polskiego).

„Dziennik Kujawski” 1895, nr 104 ze środy 8 maja, s. 2–3 (zapowiedź występów oraz przedstawienie składu zespołu); nr 105 z czwartku 9 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 106 z piątku 10 maja, s. 2 (zapowiedź), nr 108 z niedzieli 12 maja, s. 1–2 (recenzje przedstawień sztuk *Ciotka Karola* i *Harde dusze*; na s. 2 zapowiedzi kolejnych przedstawień).

Kruszwica (12 maja 1895 „na sali p. Zalewskiego”)

- **12 maja** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 108 z soboty 11 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 109 z niedzieli 12 maja, s. 5 (zapowiedź).

Strzelno (13 maja 1895 „na sali p. Medo”)

- **13 maja** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 109 z niedzieli 12 maja, s. 5 (zapowiedź).

Gniewkowo (16 maja 1895 „na sali pana Brunnera”)

- **16 maja** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 110 z wtorku 14 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 111 ze środy 15 maja, s. 4 (zapowiedź).

Żnin (19 maja 1895 „na sali pana Bukowskiego”)

- **19 maja** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 112 z czwartku 16 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 113 z piątku 17 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 115 z niedzieli 19 maja, s. 5 (zapowiedź).

Kcynia (20 maja 1895 „na sali Centralnego Hotelu”)

- **20 maja** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 112 z czwartku 16 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 113 z piątku 17 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 115 z niedzieli 19 maja, s. 5 (zapowiedź).

Wągrówiec (21–26 maja 1895 „na sali pana Michałkiewicza”)

- **21 maja** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*); „mazur w 4 pary”
- **22 maja** – *Na schyłku*, dramat w 5 a. Dyonizego Karchowskiego
- **23 maja** – *Harde dusze*, „sztuka ludowa z powieści E. Orzeszkowej przerobiona przez Z. Sarneckiego”
- **25 maja** – *Bajczarki*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- **26 maja** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 112 z czwartku 16 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 113 z piątku 17 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 115 z niedzieli 19 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 118 z czwartku 23 maja, s. 3 (zapowiedź).

Rogoźno (24 maja 1895 „na sali pana Rybickiego”)

- 24 maja – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 118 z czwartku 23 maja, s. 3 (zapowiedź).

Gniezno (26–31 maja 1895 „na sali Hotelu Europejskiego”)

- 26 maja – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego
- 27 maja – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- 28 maja – *Bajczarki*, komedia w 3 a. Michała Bałuckiego
- 29 maja – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- 30 maja – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*); *Bzy kwitną*, komedia w 1 a. Zygmunta Przybylskiego
- 31 maja – *Rinaldo Rinaldini*, drama zbójcka w 6 obrazach Christiana Augusta Vulpiusa (tytuł oryg. *Rinaldo Rinaldini, der Räuberhauptmann*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 118 z czwartku 23 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 119 z soboty 25 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 120 z niedzieli 26 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 121 z wtorku 28 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 123 z czwartku 30 maja, s. 4 (zapowiedź; obok artykuł *Gniezno, 28 maja – Teatr polski z Poznania w Gnieźnie* zawierający recenzje z występów 26 i 27 maja); nr 125 z soboty 1 czerwca, s. 4 (tu artykuł *Gniezno, 30 maja – Teatr polski* omawiający spektakle z 28 i 29 maja).

Miłosław (1–3 czerwca 1895 „na sali pałacowej”)

- 1 czerwca – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego; *Bęben*, operetka w 1 a. Jacques’a Offenbacha

- 2 czerwca – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- 3 czerwca – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 118 z czwartku 23 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 123 z czwartku 30 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 124 z piątku 31 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 125 z soboty 1 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 126 z niedzieli 2 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Pleszew (4–9 czerwca 1895 „na sali pana Chrostmana”)

- 4 czerwca – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- 5 czerwca – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- 6 czerwca – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- 7 czerwca – *Czartowska ława*, „obraz ludowy ze śpiewami” w 4 a. Jana Kantego Galasiewicza
- 8 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 9 czerwca – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 124 z piątku 31 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 125 z soboty 1 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 126 z niedzieli 2 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 127 ze środy 5 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 128 z czwartku 6 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 130 z soboty 8 czerwca, s. 5 (zapowiedź).

Ostrów (9–13, 17–18 czerwca 1895 „na sali pani Hoffmańskiej”)

- 9 czerwca – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego; *Złoty cielec*, komedia w 1 a. Stanisława Dobrzańskiego

- **10 czerwca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **11 czerwca** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- **12 czerwca** – *Na schyłku*, dramat w 5 a. Dyonizego Karchowskiego
- **13 czerwca** – *Czartowska ława*, „obraz ludowy ze śpiewami” w 4 a. Jana Kantego Galasiewicza
- **17 czerwca** – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- **18 czerwca** – *Rewizor z Petersburga*, komedia w 4 a. Nikołaja Gogola (tytuł oryg. *Rewizor iz Petersburga*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1894, nr 130 z soboty 8 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 131 z niedzieli 9 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 132 z wtorku 11 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 134 z czwartku 13 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 135 z soboty 15 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 137 z wtorku 18 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Kępno (14–15 czerwca 1895)

- **14 czerwca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **15 czerwca** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 131 z niedzieli 9 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 132 z wtorku 11 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 134 z czwartku 13 czerwca, s. 5 (zapowiedź).

Odolanów (16 czerwca 1895)

- **16 czerwca** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Foruń № 155.

Wykaz przychodu i rozchodu z przedstawienia
dnia 24^{go} Września 1892. Grano: *Tesc - Marur*
Sobota. PRZYCHÓD.

BILETÓW						Cena.		Gotówka.		Z abona- mentu.		Grosze dodatk.		U w a g i.
Rodzaj.	Wydano	Zwrócono	Wolnych	Abona- mentowych	Sprzedano	Mr.	Ś.	Mr.	Ś.	Mr.	Ś.	Mr.	Ś.	
Krzesła <i>I. rzędowe</i>	80 46	—	—	—	34	2	—	68	—	—	—	—	—	<i>Średniop. redakcyjne niemieckie 2" c " a Formidaj 2" c Paragon. Gachigosa 2" c bernichte</i>
" <i>II. rzędowe</i>	80 53	—	—	—	24	1	50	40	50	—	—	—	—	
<i>Paragon</i> Krzesła <i>III. rzędowe</i>	160 134	—	—	—	23	8	—	8	—	—	—	—	—	
Krzesła <i>Paragon</i>	78 63	—	—	—	15	—	75	11	25	—	—	—	—	
" " " I. piętra	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła parterowe	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krzesła II. piętra	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w łoż. II. piętra	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" w łoż. proc. II. piętra	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Parter	140 87	—	—	—	53	—	50	26	50	—	—	—	—	
Parta <i>Galerya</i>	86 76	—	—	—	10	—	30	3	—	—	—	—	—	
Galerya	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Amfiteatr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Miejsca stojące	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summy	—	—	—	—	—	—	—	157	25	—	—	—	—	

Zestawienie przychodu

Dochód gotówką Mrk. *157.25* Fen.
" z użytego abonamentu Mrk. Fen.
Ogólny dochód z przedstawienia Mrk. *157.25* Fen.
Grosze dodatkowe Mrk. Fen.

Do przekazania dochód gotówką Mrk. *157.25* Fen.

Ciągajewicz

Torun

ROZCHÓD. № 155.

Koszta dzienne i drobne wydatki.	Mr.	Δ	Na gażę.	Mr.	Δ	U w a g i.
Gaz i teatr Nr. 155	20.-					
Muzyka Nr. "	20.-		/: Prist- /			
Afisz Nr. "	6.-		/: Prist- /			
Rekwizyty Nr. "	3.-					
Pranie Nr. "	1.-					
Biletów Nr. "	3.-					
Drobne wydatki: Amm w Toruni:	2.-		/: Prist z afiszem /			
a) Maryniści	4.-		/: Wacek i mares /			
b) Fryzjer	5.-					
c) Biletierki	1.-					
d) Robota bilet	1 50					
e) Afisz	1 50					
f) Podpięcie	1.-		/: garota niem: /			
Gazowy	- 80					
Straż ogniowa 2 po 80 f.	1 60					
Dietety Polina Vergunina	1 50					
Beneficyant Meble	3.-					
Gość Dobre rekwizyty	- 50					
Ogłoszenia na słupach Świece	- 80					
Ext. Torun Kert 1 90			/: Prist- /			
Na kosza wydano	29	10	Na gażę zaliczono			

Zestawienie:

Dochód gotówką	Mrk.	154. 25	Fen.	25
Rozchód: Koszta dzienne Mrk.	"	79	"	10
Na gażę zaliczka "	"	78	"	15
Oddano do głównej kasy	Mrk.	78	Fen.	15
Powyższe	Mrk.	78	Fen.	15

Torun 24 Września 1892.
Poznań, dnia 24-go

odebrałem.
Cug. Hajdornick

Il. 43. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 24 września 1892 w Toruniu. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 132 z wtorku 11 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 135 z soboty 15 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Krotoszyn (19–24 czerwca 1895 „na sali pana Hoffmana dawniej Born”)

- **19 czerwca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **20 czerwca** – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- **21 czerwca** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- **23 czerwca** – *Rinaldo Rinaldini*, drama zbójcka w 6 obrazach Christiana Augusta Vulpiusa (tytuł oryg. *Rinaldo Rinaldini, der Räuberhauptmann*)
- **24 czerwca** – *Rewizor z Petersburga*, komedia w 4 a. Nikołaja Gogola (tytuł oryg. *Rewizor iz Petersburga*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 137 z wtorku 18 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 138 ze środy 19 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 139 z czwartku 20 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 142 z niedzieli 23 czerwca, s. 5 (zapowiedź).

Koźmin (22–23 czerwca 1895 „na sali pana Hermana”)

- **22 czerwca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **23 czerwca** – *Miód kasztelański*, komedia w 4 a. Józefa Ignacego Kraszewskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 141 z soboty 22 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 142 z niedzieli 23 czerwca, s. 5 (zapowiedź).

Krobia (25 czerwca 1895 „na sali pana Pomorskiego”)

- **25 czerwca** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 142 z niedzieli 23 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 143 z wtorku 25 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Poniec (26, 28 czerwca, 5 lipca 1895 „na sali w Strzelnicy”)

- **26 czerwca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)
- **28 czerwca, 5 lipca** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 142 z niedzieli 23 czerwca, s. 5; nr 143 z wtorku 25 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 144 ze środy 26 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 148 z wtorku 2 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 151 z piątku 5 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Leszno (27–30 czerwca 1895 „na sali Kaiserhof”)

- **27 czerwca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **28 czerwca** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- **29 czerwca** – *Rewizor z Petersburga*, komedia w 4 a. Nikołaja Gogola (tytuł oryg. *Rewizor iz Petersburga*)
- **30 czerwca** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 143 z wtorku 25 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 144 ze środy 26 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 145 z czwartku 27 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Gostyń (1–7 lipca 1895 „na sali pana Jankiewicza”)

- **1 lipca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)

- 2 lipca – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- 3 lipca – *Rewizor z Petersburga*, komedia w 4 a. Nikołaja Gogola (tytuł oryg. *Rewizor iz Petersburga*)
- 4 lipca – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- 6 lipca – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- 7 lipca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 143 z wtorku 25 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 144 ze środy 26 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 145 z czwartku 27 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 147 z soboty 29 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 148 z wtorku 2 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 152 z soboty 6 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Śrem (8–11 lipca 1895 „na sali Hotelu francuskiego”)

- 8 lipca – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- 9 lipca – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- 10 lipca – *Rewizor z Petersburga*, komedia w 4 a. Nikołaja Gogola (tytuł oryg. *Rewizor iz Petersburga*)
- 11 lipca – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 152 z soboty 6 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 153 z niedzieli 7 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 154 z wtorku 9 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 155 ze środy 10 lipca, s. 5 (zapowiedź).

Środa (12–14 lipca 1895 „na sali p. Hüttnera”)

- 12 lipca – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)

- **13 lipca** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- **14 lipca** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 152 z soboty 6 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 153 z niedzieli 7 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 154 z wtorku 9 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 155 ze środy 10 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 156 z czwartku 11 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 157 z piątku 12 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 158 z soboty 13 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Grodzisk (16–18 lipca 1895 „na sali p. Seidel’a”)

- **16 lipca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **17 lipca** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **18 lipca** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 157 z piątku 12 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 160 z wtorku 16 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 161 ze środy 17 lipca, s. 6 (zapowiedź); nr 165 z niedzieli 21 lipca, s. 5 (relacja z występów w Grodzisku wraz z podziękowaniami dla zespołu).

Kościan (19–20 lipca 1895)

- **19 lipca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **20 lipca** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 162 z czwartku 18 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 163 z piątku 19 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Po zakończeniu występów w Kościanie zespół powrócił do Poznania, gdzie – 21 lipca – zaprezentował komedię *Kraj* Kazimierza Zalewskiego.

Oborniki (23 lipca 1895)

- **23 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 163 z piątku 19 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 165 z niedzieli 21 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 166 z wtorku 23 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Piła (24–25 lipca 1895)

- **24 lipca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **25 lipca** – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 163 z piątku 19 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 164 z soboty 20 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 166 z wtorku 23 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 167 ze środy 24 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 168 z czwartku 25 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 170 z soboty 27 lipca, s. 4 (przedruk artykułu z wychodzącego w Pile „Tageblatt”, poświęconego występom poznańskich artystów).

Nakło (26–28 lipca 1895)

- **26 lipca** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **27 lipca** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- **28 lipca** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 163 z piątku 19 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 168 z czwartku 25 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 169 z piątku 26 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 170 z soboty 27 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Bydgoszcz (29–31 lipca 1895 „na sali w strzelnicy”)

- 29 lipca – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- 30 lipca – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- 31 lipca – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 170 z soboty 27 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 171 z niedzieli 28 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 172 z wtorku 30 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Kowalewo (1 sierpnia 1895 „na sali p. Schreibera”)

- 1 sierpnia – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 171 z niedzieli 28 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 173 ze środy 31 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Golub (2–4 sierpnia 1895 „na sali p. Arendta”)

- 2 sierpnia – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- 3 sierpnia – *Damy i huzary*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 4 sierpnia – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 174 z czwartku 1 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 175 z piątku 2 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 176 z soboty 3 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 181 z piątku 9 sierpnia, s. 4–5 (relacja z występów w Golubiu).

Brodnica (5–7 sierpnia 1895 „na sali Hotelu Rzymskiego”)

- **5 sierpnia** – *Damy i huzary*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **6 sierpnia** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- **7 sierpnia** – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 176 z soboty 3 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 177 z niedzieli 4 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 178 z wtorku 6 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Lubawa (8–11 sierpnia 1895 „na sali pani Sass”)

- **8 sierpnia** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **9 sierpnia** – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- **10 sierpnia** – *Damy i huzary*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **11 sierpnia** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 176 z soboty 3 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 179 ze środy 7 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 180 z czwartku 8 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 181 z piątku 9 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 182 z soboty 10 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Chełmno (12–14 sierpnia 1895 „na sali hotelu Kronprinz”)

- **12 sierpnia** – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- **13 sierpnia** – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- **14 sierpnia** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 183 z niedzieli 11 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 184 z wtorku 13 sierpnia, s. 4 (zapowiedź).

Świecie (15 sierpnia 1895 „na sali strzelnicy”)

- **15 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 183 z niedzieli 11 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 184 z wtorku 13 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 185 ze środy 14 sierpnia, s. 4–5 (zapowiedź).

Chojnice (16–17 sierpnia 1895 „na sali p. Goczelego”)

- **16 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]
- **17 sierpnia** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 183 z niedzieli 11 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 184 z wtorku 13 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 185 ze środy 14 sierpnia, s. 4–5 (zapowiedź); nr 186 z czwartku 15 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Czersk (18, 20–21 sierpnia 1895 „na sali p. Kruczyńskiego”)

- **18 sierpnia** – „przedstawienie dla dzieci – początek o godzinie wpół do 4 po południu” – *Kościuszko pod Raławicami* (akt IV), obraz historyczno-ludowy w 5 oddziałach Władysława Ludwika Anczyca; *Łobzowanie*, „obraz ludowy ze śpiewami” w 1 a. Władysława Ludwika Anczyca.
- **„Wieczorem (o godzinie 8)”** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- **20 sierpnia** – *Kraj*, komedia w 4 a. Kazimierza Zalewskiego
- **21 sierpnia** – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego

Il. 44. Scena w Parku Wiktorii w Toruniu. Na pocztówce zaprezentowany został fragment przedstawienia okolicznościowego z okazji 100-lecia śmierci Tadeusza Kościuszki (październik 1917). Pod koniec XIX wieku scena ta gościła wielokrotnie artystów poznańskiego Teatru Polskiego. Z zbiorów Oddziału Dokumentów Życia Społecznego Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 186 z czwartku 15 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 187 z soboty 17 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 188 z niedzieli 18 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Tuchola (19 sierpnia 1895 „na sali p. Neumanna”)

- **19 sierpnia** – *Damy i huzary*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 188 z niedzieli 18 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Starogard (22–25 sierpnia 1895 „w Turnhalli”)

- **22 sierpnia** – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- **23 sierpnia** – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- **24 sierpnia** – *Damy i huzary*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **25 sierpnia** – *Zabobon, czyli Krakowiacy i Górale*, opera w 3 aktach Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Karola Kurpińskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 188 z niedzieli 18 sierpnia, s. 5 (zapowiedź); nr 189 z wtorku 20 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 192 z piątku 23 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 200 z niedzieli 1 września, s. 5 (przedruk artykułu z „Gazety Gdańskiej” poświęconego występom w Starogardzie).

Kościerzyna (26–27 sierpnia 1895 „na sali p. Turskiego”)

- **26 sierpnia** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- **27 sierpnia** – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego]

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 192 z piątku 23 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 193 z soboty 24 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 195 z wtorku 27 sierpnia, s. 3 (zapowiedź).

Chełmża (31 sierpnia – 2 września 1895 „na sali p. Jasińskiego”)

- 31 sierpnia – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- 1 września – *Zabobon, czyli Krakowiacy i Górale*, opera w 3 aktach Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Karola Kurpińskiego
- 2 września – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 195 z wtorku 27 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 196 ze środy 28 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 197 z czwartku 29 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 198 z piątku 30 sierpnia, s. 5 (zapowiedź).

Toruń (4–9 września 1895 „w teatrze Wiktoryi”)

- 4 września – *Ciotka Karola*, farsa w 3 a. Waltera Brandona Thomasa (tytuł oryg. *Charley's Aunt*)
- 5 września – *Harde dusze*, sztuka ludowa w 5 a. wg powieści Elizy Orzeszkowej autorstwa Zygmunta Sarneckiego
- 6 września – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego
- 7 września – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- 8 września – *Zabobon, czyli Krakowiacy i Górale*, opera w 3 aktach Jana Nepomucena Kamińskiego z muzyką Karola Kurpińskiego
- 9 września – „na dochód Towarzystwa pomocy naukowej dla dziewcząt w Toruniu” – *Przeor Paulinów czyli Obrona Częstochowy*, obraz historyczny w 5 a. Juliana Moersa z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszowska Bośniacka)

Zob. „Dziennik Poznański” 1895, nr 195 z wtorku 27 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 196 ze środy 28 sierpnia, s. 4 (zapowiedź); nr 197 z czwartku 29 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 199 z soboty 31 sierpnia, s. 5 (zapowiedź);

nr 200 z niedzieli 1 września, s. 4 (zapowiedź); nr 201 z wtorku 3 września, s. 4 (zapowiedź); nr 206 z niedzieli 8 września, s. 5 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1895, nr 202 z niedzieli 1 września, s. 2 (zapowiedź); nr 203 z wtorku 3 września, s. 3 (zapowiedź); nr 204 ze środy 4 września, s. 3 (zapowiedź); nr 206 z piątku 6 września, s. 2 (zapowiedź); nr 208 z niedzieli 8 września, s. 2–3 (artykuł *Teatr polski z Poznania* zawierający krótką relację z przedstawień); nr 210 ze środy 11 września, s. 3 (artykuł *Teatr poznański na prowincji* zawierający podsumowanie całego letniego objazdu w 1895 roku).

1896

[Sezon 1895/96 trwał do 3 maja 1896 roku. Część zespołu w dniach 26–29 kwietnia grała w Gnieźnie. Po zamknięciu sezonu, 7 maja 1896, zespół rozpoczął swój „letni sezon” ponownymi występami w Gnieźnie.]

Gniezno (26–29 kwietnia, 7–10 maja 1896)

- 26 kwietnia – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*)
- 27 kwietnia – *Halszka z Ostroga*, dramat historyczny w 5 a. Józefa Szujskiego
- 28 kwietnia – *Szczęście w zakątku*, komedia w 3 a. Hermanna Sudermanna (tytuł oryg. *Das Glück im Winkel*)
- 29 kwietnia – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego
- 7 maja – *Grochowy wieniec*, komedia w 4 a. Antoniego Małeckiego
- 9 maja – *Kościuszkę w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami Aleksandra Ładnowskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa
- 10 maja – *Robert i Bertrand, czyli Dwaj złodzieje*, „krotochwila ze śpiewami” w 4 a. Adolphe’a de Leuvena de Ribbinga i Leona Brunswicka w adapt. Władysława Ludwika Anczyca (tytuł oryg. *Les Deux voleurs*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 95 z piątku 24 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 96 z soboty 25 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 98 z wtorku 28 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 99 ze środy 29 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 105 ze środy 6 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 106 z czwartku 7 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 107 z piątku 8 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 108 z soboty 9 maja, s. 4 (zapowiedź; na s. 5 opublikowano krótką recenzję z przedstawienia *Grochowy wieniec*); nr 109 z wtorku 12 maja, s. 3 (tu artykuł *Gnieźno, 11 maja. Teatr polski w Gnieźnie* zawierający podsumowanie występów w dniach 7–10 maja).

Miłosław (12–14 maja 1896 „w sali Bazarowej”)

- **12 maja** – *Kościuszek w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa
- **13 maja** – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- **14 maja** – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 106 z czwartku 7 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 109 z wtorku 12 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 110 ze środy 13 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 111 z czwartku 14 maja, s. 5 (zapowiedź).

Pleszew (16–21 maja 1896 „na sali hotelu Viktoria”)

- **16 maja** – *Kościuszek w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa
- **17 maja** – *Robert i Bertrand, czyli Dwaj złodzieje*, „krotochwila ze śpiewami” w 4 a. Adolphe’a de Leuvena de Ribbinga i Leona Brunswicka w adapt. Władysława Ludwika Anczyca (tytuł oryg. *Les Deux voleurs*)
- **19 maja** – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- **20 maja** – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego
- **21 maja** – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 111 z czwartku 14 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 112 z soboty 16 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 113 z niedzieli 17 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 114 z wtorku 19 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 115 ze środy 20 maja, s. 3 (zapowiedź).

Ostrów (23–26 maja 1896 „na sali pani Hoffmańskiej”)

- **23 maja** – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego
- **24 maja** – *Robert i Bertrand, czyli Dwaj złodzieje*, „krotochwila ze śpiewami” w 4 a. Adolphe’a de Leuvena de Ribbinga i Leona Brunswicka w adapt. Władysława Ludwika Anczyca (tytuł oryg. *Les Deux voleurs*)
- **25 maja** – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **26 maja** – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 117 z piątku 22 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 118 z soboty 23 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 119 z niedzieli 24 maja, s. 3 (zapowiedź).

Ostrzeszów (27–28 maja 1896 „na sali p. Waldego”)

- **27 maja** – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego
- **28 maja** – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 119 z niedzieli 24 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 120 ze środy 27 maja, s. 4 (zapowiedź).

Kępno (29–30 maja 1896 „na sali pana Hillera”)

- **29 maja** – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- **30 maja** – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 121 z czwartku 28 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 122 z piątku 29 maja, s. 4 (zapowiedź).

Raszkowo (31 maja 1896 „na sali ratuszowej”)

- 31 maja – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 121 z czwartku 28 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 122 z piątku 29 maja, s. 4 (zapowiedź).

Kobylin (1–2 czerwca 1896 „na sali magistratu”)

- 1 czerwca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego
- 2 czerwca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 121 z czwartku 28 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 122 z piątku 29 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 123 z soboty 30 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 124 z niedzieli 31 maja, s. 5 (zapowiedź).

Gostyń (4–7 czerwca 1896 „na sali p. Jankiewicza”)

- 4 czerwca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 5 czerwca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego
- 6 czerwca – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- 7 czerwca – *Kościuszkowie w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami Aleksandra Ładnowskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 124 z niedzieli 31 maja, s. 5 (zapowiedź); nr 125 z wtorku 2 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 126 ze środy 3 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 127 z czwartku 4 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 128 z soboty 6 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Poniec (8–9 czerwca 1896 „na sali Strzelnicy”)

- 8 czerwca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 9 czerwca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 128 z soboty 6 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 129 z niedzieli 7 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Śmigiel (10–11 czerwca 1896 „na sali Strzelnicy”)

- 10 czerwca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 11 czerwca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 128 z soboty 6 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 129 z niedzieli 7 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 130 z wtorku 9 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 131 ze środy 10 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Kościan (12–14 czerwca 1896 „na sali hotelu Viktoria”)

- 12 czerwca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 13 czerwca – *Kościuszkowie w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa
- 14 czerwca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 132 z czwartku 11 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 133 z piątku 12 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 134 z soboty 13 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 135 z niedzieli 14 czerwca, s. 5 (zapowiedź).

Śrem (15–18 czerwca 1896)

- 15 czerwca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 16 czerwca – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- 17 czerwca – *Kościuszko w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami Aleksandra Ładnowskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa
- 18 czerwca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 132 z czwartku 11 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 133 z piątku 12 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 134 z soboty 13 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 135 z niedzieli 14 czerwca, s. 5 (zapowiedź); nr 136 z wtorku 16 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 137 ze środy 17 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Środa (19–21 czerwca 1896 „na sali p. Hüttnera”)

- 19 czerwca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego
- 20 czerwca – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- 21 czerwca – *Kościuszko w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami Aleksandra Ładnowskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 138 z czwartku 18 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 139 z piątku 19 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 140 z soboty 20 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Szamotuły (23–25 czerwca 1896 „w sali Eldorado”)

- 23 czerwca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego
- 24 czerwca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 25 czerwca – *Kościuszkow w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami Aleksandra Ładnowskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 141 z niedzieli 21 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 142 z wtorku 23 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 143 ze środy 24 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Wągrówiec (26–29 czerwca 1896)

- 26 czerwca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego
- 27 czerwca – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- 28 czerwca – *Kościuszkow w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami Aleksandra Ładnowskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa
- 29 czerwca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 143 ze środy 24 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 145 z piątku 26 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 146 z soboty 27 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Nakło (1–3 lipca 1896 „na sali Strzelnicy”)

- 1 lipca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego

- 2 lipca – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- 3 lipca – *Kościuszek w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami Aleksandra Ładnowskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 147 z niedzieli 28 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 148 ze środy 1 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 149 z czwartku 2 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Mrocz (4–5 lipca 1896 „na sali Strzelnicy”)

- 4 lipca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 5 lipca – *Kościuszek w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami Aleksandra Ładnowskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 147 z niedzieli 28 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 148 ze środy 1 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 149 z czwartku 2 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 150 z piątku 3 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Bydgoszcz (6–9 lipca 1896)

- 6 lipca – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- 7 lipca – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- 8 lipca – *Kościuszek w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka sceniczna w 1 a. ze śpiewami i tańcami Aleksandra Ładnowskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa
- 9 lipca – *Towarzysz pancerny*, komedia w 3 a. Michała Wołowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 151 z soboty 4 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 152 z niedzieli 5 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 153 z wtorku 7 lipca, s. 3–4 (zapowiedź); nr 154 ze środy 8 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Inowrocław (10–12 lipca 1896 „na sali Gospody Kąpielowej”)

- **10 lipca** – *Zemsta za mur graniczny*, komedia w 4 a. Aleksandra Fredry
- **11 lipca** – *Bal maskowy*, komedia w 3 a. Alberta Barré i Alexandre’a Charles’a Bissona
- **12 lipca** – *Kościuszko w Petersburgu*, obraz historyczny w 1 a. Adama Staszczyka; *Staruszkowie w zalotach*, fraszka w 1 a. Józefa Mikulskiego; *Goście*, komedia w 1 a. Artura Bartelsa

Zaplanowany na 13 lipca 1896 występ został odwołany w związku ze śmiercią Franciszka Dobrowolskiego i wyjazdem do Poznania na uroczystości pogrzebowe.

Zob. „Dziennik Poznański” 1896, nr 152 z niedzieli 5 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 153 z wtorku 7 lipca, s. 3–4 (zapowiedź); nr 155 z czwartku 9 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 156 z piątku 10 lipca, s. 5 (zapowiedź); nr 157 z soboty 11 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 158 z niedzieli 12 lipca, s. 1 (artykuł zawierający informację o śmierci Franciszka Dobrowolskiego – dyrektora teatru i redaktora naczelnego „Dziennika Poznańskiego”).

„Kurier Poznański” 1896, nr 159 z wtorku 14 lipca, s. 3 (tu informacja o przerwaniu objazdu z powodu śmierci Franciszka Dobrowolskiego).

„Dziennik Kujawski” 1896, nr 154 z czwartku 9 lipca, s. 2 (zapowiedź i program występów); nr 155 z piątku 10 lipca, s. 3 (tu list podpisany przez „Przyjaciela sceny”, dotyczący rzekomo zbyt wysokich cen biletów na polskie przedstawienia); nr 157 z niedzieli 12 lipca, s. 1–2 (tu nekrolog Franciszka Dobrowolskiego; na s. 3 informacja o odwołaniu przedstawienia zaplanowanego na 13 lipca 1896).

Tylko pięć przedstawień.

Teatr Poznański

w Toruniu

w teatrze „Wiktoryi“

w piątek d. 26 maja 1899.

MAŁKA

Szwarzenkopf

Sztuka w 5 aktach przez Gabryelę Zapolską.

W akcie 8-cim taniec żydowski.

CENY MIEJSC:

Krzesło rezerwowane 3,00 M., krzesło numerowane pierwszorządne 2,00 M., krzesło numerowane boczne (łoże) 1,50 M. — drugie miejsce 1,00 — wejście 50 fen.

BILETY wcześniej do nabycia w handlu A. Mazurkiewicza (p. Piaskorskiego) w rynku.

Początek o g. 8. — Otwarcie kasy o 7.

Dyrekcya.

Il. 45. Ogłoszenie prasowe informujące o gościnnych występach teatru poznańskiego w Toruniu („Gazeta Toruńska” 1899, nr 118 z 26 maja, s. 4).

1897

Inowrocław (28 kwietnia – 2 maja 1897 „w sali parku miejskiego”)

- 28 kwietnia – *Rok 997*, obraz dramatyczny w 4 odsłonach Józefa z Brzezina (właśc. Cyryla Danielewskiego)
- 29 kwietnia – *Filareci*, obraz dramatyczny z muzyką i śpiewami w 4 a. Adama Staszczyka
- 1 maja – *Hanusia*, marzenie senne w 3 odsłonach Gerharta Hauptmanna w tłum. Marii Konopnickiej (tytuł oryg. *Hanneles Himmelfahrt*)
- 2 maja – *Rok 997*, obraz dramatyczny w 4 odsłonach Józefa z Brzezina (właśc. Cyryla Danielewskiego)

Dotychczasowe opracowania zawierają informację, iż występy rozpoczęły się 27 kwietnia 1897. Relacje prasowe wskazują, że artyści poznańskiego teatru zaprezentowali pierwszy spektakl dzień później.

Zob. „Dziennik Poznański” 1897, nr 95 z wtorku 27 kwietnia, s. 3 (tu artykuł pt. *Koniec sezonu teatralnego* oraz zapowiedź występów w Inowrocławiu); nr 98 z piątku 30 kwietnia, s. 3 (informacja o wystawieniu *Roku 997* oraz zapowiedź kolejnych przedstawień); nr 99 z soboty 1 maja, s. 3 (zapowiedzi występów 1 i 2 maja).

„Kurier Poznański” 1897, nr 98 z piątku 30 kwietnia, s. 3 (zapowiedź przedstawień); nr 99 z soboty 1 maja, s. 3 (zapowiedź występów 1 i 2 maja).

„Dziennik Kujawski” 1897, nr 94 z wtorku 27 kwietnia, s. 2 (zapowiedź występów i obszerne streszczenie sztuki *Rok 997*); nr 96 z czwartku 29 kwietnia, s. 3 (zapowiedź *Filaretów* i *Hanusi*); nr 97 z piątku 30 kwietnia, s. 2–3 (recenzja *Roku 997*); nr 98 z soboty 1 maja, s. 2 (recenzja *Filaretów*); nr 99 z niedzieli 2 maja, s. 2 (zapowiedź drugiego przedstawienia *Roku 997*); nr 100 z wtorku 4 maja, s. 3 (artykuł omawiający przedstawienia *Hanusi* i *Roku 997*).

Warszawa (28 maja – 12 września 1897 w ogrodzie rozrywkowym Odeon przy ulicy Chmielnej – dawniej Belle Vue. Zespół poznański pod wspólnym kierownictwem Edmunda Rygiera i Feliksa Kwaśniewskiego)

- 28–31 maja – *Grochowy wieniec*, komedia w 4 a. Antoniego Małeckiego
- 2–5 czerwca – *Małżeństwo na próbę*, wodewil w 3 a. Karla Gerö w tłum. Franciszka Wysockiego (tytuł oryg. *Heirat auf Probe*)
- 6–11 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 12–20 czerwca – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 21–22 czerwca – *Spirytyści*, komedia w 3 a. Gustava Mosera w tłum. Cyryla Danielewskiego (tytuł oryg. *Der Bibliothekar*)
- 23 czerwca – *Tak to bywa*, krotchwila w 3 a. Karola Przybylskiego
- 24–25 czerwca – *Tak to bywa*, krotchwila w 3 a. Karola Przybylskiego; *O chlebie i wodzie*, wodewil w 1 a. Juliana Miłkowskiego
- 26–30 czerwca – *Chcę sobie pohulać*, krotchwila w 3 a. Johanna Nepomuka Nestroya (tytuł oryg. *Einen Jux will wir sich machen*)
- 1–8 lipca – *Papa Pepy*, wodewil w 5 obrazach Feliksa Kwaśniewskiego
- 9 lipca – *Małżeństwo na próbę*, wodewil w 3 a. Karla Gerö w tłum. Franciszka Wysockiego (tytuł oryg. *Heirat auf Probe*); *O chlebie i wodzie*, wodewil w 1 a. Juliana Miłkowskiego
- 10–17 lipca – *Bieda*, legenda dramatyczna w 4 a. Bolesława Bolesławskiego (właśc. Aleksandra Nowickiego) i Kazimierza Laskowskiego, muzyka Karola Namysłowskiego

- 18–22 lipca – *Gałganduch, czyli Trójka hultajska*, melodramat w 3 a. Johanna Nepomuka Nestroya
- 23 lipca – *Ulica Marszałkowska*, operetka w 5 a. z muzyką Adolfa Sonnenfelda i librettem J. Zapalskiego. Kuplety napisał Feliks Schober
- 24 lipca – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka
- 25 lipca – o godz. 15.00 – „po cenach zniżonych” – *Piosnka wujaszka*, komedia w 1 a. ze śpiewami Jana Aleksandra Fredry; *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świdorskiego. O godz. 20.00 – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka
- 26–31 lipca, 1–8 sierpnia – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka
- 9–10 sierpnia – *Bieda*, legenda dramatyczna w 4 a. Bolesława Bolesławskiego (właśc. Aleksandra Nowickiego) i Kazimierza Laskowskiego, muzyka Karola Namysłowskiego
- 11–27 sierpnia – *Przegląd Warszawy*, widowisko sceniczne w 5 obrazach ze śpiewami i tańcami Edmunda Janeckiego z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 28, 29, 30, 31 sierpnia – *Pan Twardowski na Krzemionkach*, komedioopera w 5 a. z muzyką Józefa Basznego i librettem Jana Nepomucena Kamińskiego
- 2, 3, 4 września – *Przegląd Warszawy*, widowisko sceniczne w 5 obrazach ze śpiewami i tańcami Edmunda Janeckiego z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 5, 6 września – *Pan Twardowski na Krzemionkach*, komedioopera w 5 a. z muzyką Józefa Basznego i librettem Jana Nepomucena Kamińskiego
- 7–8 września – *Jak się śmieją i płaczą w Warszawie*, operetka w 6 obrazach z tańcami, muzyka G. Lorens, kuplety Cyryła Danielewskiego
- 9 września – „na benefis Adolfa Sonnenfelda” – *Podróż po Warszawie* (I akt); *Ulica Marszałkowska* (III akt); *Papa Pepy* (II akt); *Przegląd Warszawy* (IV akt)

- **10–12 września** – *Jak się śmieją i płaczą w Warszawie*, operetka w 6 obrazach z tańcami, muzyka G. Lorens, kuplety Cyryła Danielewskiego

Zestawienie repertuaru zostało sporządzone na podstawie informacji opublikowanych na łamach „Kurier Warszawski” 1897, numery od 148 do 252 (dodatki poranne oraz wydania główne).

Informacje o terminie rozpoczęcia występów w Warszawie – „Dziennik Poznański” 1897, nr 120 z czwartku 27 maja, s. 4; nr 123 z wtorku 1 czerwca, s. 3.

Obszerna recenzja z przedstawienia *Przegląd Warszawy* – zob. „Kurier Warszawski” 1897, nr 221 z czwartku 12 sierpnia (wydanie główne), s. 3 (w ramach rubryki *Z teatrzyków letnich*).

1898

[Drugi sezon Teatru Polskiego pod dyktando Edmunda Rygiera trwał od 2 października 1897 do 8 maja 1898. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące tego okresu przedstawił W. Koryzna w artykule *Statystyczny wykaz działalności Teatru Polskiego w ogrodzie Potockiego w Poznaniu...* opublikowanym na łamach „Dziennika Poznańskiego” (1898, nr 115 z soboty 21 maja, s. 3–4). Na czele zespołu poznańskiego, który 10 maja rozpoczął letni objazd, stanął aktor i reżyser Jan Ferdynand Jakubowski. Rygier w lipcu i sierpniu 1898 gościnnie występował na scenach warszawskich, a jego poczynania przedstawił m.in. „Dziennik Poznański” 1898, nr 169 ze środy 27 lipca, s. 3].

Gniezno (25–27 kwietnia 1898 „na sali Pana Koschnickiego”)

- 25 kwietnia – *Wesele Fonsia*, krotocwila w 3 a. Ryszarda Ruszkowskiego
- 26 kwietnia – *Koziołki*, krotocwila w 3 a. Paula Hirschbergera i Kurta Kraatza (tytuł oryg. *Bocksprünge*)
- 27 kwietnia – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 92 z soboty 23 kwietnia, s. 4 (zapowiedź występów i informacje o repertuarze); nr 93 z niedzieli 24 kwietnia, s. 4 (informacje o repertuarze); nr 94 z wtorku 26 kwietnia, s. 5 (informacje o repertuarze).

Inowrocław (10–22 maja 1898 „w sali parku miejskiego”, według relacji prasowych spektakle z 14 i 15 maja zostały zagrane „w sali Hotelu Poznańskiego”)

- 10 maja – *Wesele Fonsia*, krotchwila w 3 a. Ryszarda Ruskowskiego
- 11 maja – *Kinematograf czyli żywa fotografia*, farsa w 3 a. Oskara Blumenthala i Gustava Kadelburga (tytuł oryg. *Hans Hucklebein*)
- 12 maja – *Maciek Samson*, komedia ze śpiewami i tańcami w 3 a. Jana Kantego Galasiewicza
- 13 maja – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- 14 maja – *Hrabina Oczko*, komedia w 3 a. Franza Koppel-Ellfelda i Franza Schönthana Edler von Pernwald (tytuł oryg. *Comtesse Guckerl*)
- 15 maja – *Kiejstut*, tragedia w 5 a. Adama Asnyka
- 16 maja – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- 17 maja – *Koziołki*, krotchwila w 3 a. Paula Hirschbergera i Kurta Kraatza (tytuł oryg. *Bocksprünge*)
- 18 maja – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego
- 21 maja – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 22 maja – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 104 z soboty 7 maja, s. 3–4 (zapowiedź przedstawień od 10 do 15 maja 1898); nr 112 z wtorku 17 maja, s. 4 (informacje o występach od 16 do 18 maja); nr 116 z niedzieli 22 maja, s. 4 (informacje o przedstawieniach z 21 i 22 maja).

„Dziennik Kujawski” 1898, nr 105 ze środy 11 maja, s. 2 (zapowiedź przedstawień i repertuar pierwszych pięciu występów); nr 106 z czwartku 12 maja, s. 2–3 (recenzja *Wesela Fonsia* i zapowiedź kolejnych przedstawień); nr 107 z piątku 13 maja, s. 3 (recenzja z przedstawienia sztuki *Kinematograf czyli żywa fotografia*); nr 108 z soboty 14 maja, s. 3 (recenzja *Małki Samsona*); nr 109 z niedzieli 15 maja, s. 2–3 (recenzja *Małki Szwarcenkopf*); nr 110 z wtorku 17 maja, s. 3 (recenzja ze spektaklu *Hrabina Oczko*); nr 111 ze środy 18 maja, s. 3 (recenzja spektaklu wg *Kiejstuta* Adama Asnyka); nr 115 z wtorku 24 maja, s. 2–3 (nota o ostatnich dwóch występach).

Kruszwica (19 maja 1898 „na sali p. Degórskiego”)

- 19 maja – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; III akt dramatu Gabrieli Zapolskiej *Małka Szwarcenkopf*

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 112 z wtorku 17 maja, s. 4 (zapowiedź).

Gniezno (24–26 maja 1898)

- 24 maja – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 25 maja – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego
- 26 maja – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 117 z wtorku 24 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 118 ze środy 25 maja, s. 3 (zapowiedź).

Miłosław (29–30 maja 1898 „w sali bazarowej”)

- 29 maja – *Ożenić się nie mogę*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry; 3 akt dramatu Gabrieli Zapolskiej *Małka Szwarcenkopf*
- 30 maja – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 121 z soboty 28 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 122 z niedzieli 29 maja, s. 4 (zapowiedź).

Pleszew (31 maja – 5 czerwca 1898 „w sali Hotelu Victoria”)

- 31 maja – *Ożenić się nie mogę*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry
- 1 czerwca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego
- 2 czerwca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 4 czerwca – *Dramat jednej nocy*, poemat dramatyczny w 1 a. Aurelego Urbańskiego; *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świdorskiego; *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego
- 5 czerwca – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; *Prelegent*, komedia w 1 a. Józefa Kościelskiego; *Icek*

Wątrobnik, „monolog humorystyczny” w 1 odsłonie Stanisława Czerniaka; na zakończenie występu – *Mazur krakowski*

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 121 z soboty 28 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 122 z niedzieli 29 maja, s. 4 (zapowiedź); nr 124 z czwartku 2 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 126 z soboty 4 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Koźmin (7–9 czerwca 1898 „na sali p. Wiegandta”)

- 7 czerwca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 8 czerwca – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świdorskiego; 3. akt dramatu Gabrieli Zapolskiej *Małka Szwarcenkopf*
- 9 czerwca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 127 z niedzieli 5 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 128 z wtorku 7 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 129 ze środy 8 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Krotoszyn (11–14 czerwca 1898 „na sali koncertowej”)

- 11 czerwca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 12 czerwca – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świdorskiego; 3. akt dramatu Gabrieli Zapolskiej *Małka Szwarcenkopf*
- 13 czerwca – *Ożenić się nie mogę*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry; *Icek Wątrobnik*, „monolog humorystyczny” w 1 odsłonie Stanisława Czerniaka
- 14 czerwca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 127 z niedzieli 5 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 128 z wtorku 7 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 131 z soboty 11 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 132 z niedzieli 12 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 133 z wtorku 14 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Ostrów (16–21 czerwca 1898 „na sali pani Hoffmańskiej”)

- 16 czerwca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 18 czerwca – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świderskiego; *Icek Wątrobnik*, „monolog humorystyczny” w 1 odsłonie Stanisława Czerniaka
- 19 czerwca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego
- 20 czerwca – *Ożenić się nie mogę*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry; *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego
- 21 czerwca – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 134 ze środy 15 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 135 z czwartku 16 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 136 z piątku 17 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 138 z niedzieli 19 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Ostrzeszów (22–23 czerwca 1898 „w sali p. Walde”)

- 22 czerwca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego
- 23 czerwca – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świderskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 138 z niedzieli 19 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 139 z wtorku 21 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Ostrów (25–26 czerwca 1898)

- 25 czerwca – *Kinematograf czyli żywa fotografia*, farsa w 3 a. Oskara Blumenthala i Gustava Kadelburga (tytuł oryg. *Hans Hucklebein*)
- 26 czerwca – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 141 z czwartku 23 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 143 z soboty 25 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Poniec (27–28 czerwca 1898 „w strzelnicy”)

- 27 czerwca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 28 czerwca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 141 z czwartku 23 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 144 z niedzieli 26 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

Gostyń (29 czerwca – 5 lipca 1898)

- 29 czerwca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 30 czerwca – *Ożenić się nie mogę*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry; *Dzieciaki*, komedia w 1 a. Leopolda Świdorskiego; *Icek Wątrobnik*, „monolog humorystyczny” w 1 odsłonie Stanisława Czerniaka
- 2 lipca – *Kinematograf czyli żywa fotografia*, farsa w 3 a. Oskara Blumenthala i Gustava Kadelburga (tytuł oryg. *Hans Hucklebein*)
- 3 lipca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego
- 4 lipca – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- 5 lipca – *Kasper Karliński*, dramat historyczny w 3 a. Władysława Syrokomli; *Mąż od biedy*, komedia w 1 a. Józefa Blizińskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 141 z czwartku 23 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 145 z wtorku 28 czerwca, s. 4 (zapowiedź); nr 147 z piątku 1 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 149 z niedzieli 3 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Kościan (5–6, 9–10 lipca 1898 „w sali Hotelu Victoria”)

- 5 lipca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 6 lipca – *Ożenić się nie mogę*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry
- 9 lipca – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- 10 lipca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 149 z niedzieli 3 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 152 z czwartku 7 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 153 z piątku 8 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Grodzisk (7–8 lipca 1898 „w sali p. Seidela”)

- 7 lipca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 8 lipca – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 149 z niedzieli 3 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 153 z piątku 8 lipca, s. 4 (zapowiedź).

Śrem (11–14 lipca 1898 „w sali Hotelu Victoria”)

- 11 lipca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 12 lipca – *Ożenić się nie mogę*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry;
Dzieciaki, komedia w 1 a. Leopolda Świdorskiego
- 13 lipca – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- 14 lipca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 154 z soboty 9 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Środa (15–17 lipca 1898 „w sali Hüttnera”)

- 15 lipca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 16 lipca – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- 17 lipca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 154 z soboty 9 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 156 z wtorku 12 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 159 z piątku 15 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 160 z soboty 16 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Oborniki (19–20 lipca 1898 „w sali p. Budnikowskiego”)

- 19 lipca – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- 20 lipca – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 161 z niedzieli 17 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 162 z wtorku 19 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 163 ze środy 20 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Rogoźno (21 lipca 1898 „w sali p. Zarniko”)

- **21 lipca** – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 164 z czwartku 21 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Wągrówiec (23–26 lipca 1898 „w sali p. Michałkiewicza”)

- **23 lipca** – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- **24 lipca** – *Ożenić się nie mogę*, komedia w 3 a. Aleksandra Fredry;
Icek Wątrobnik, „monolog humorystyczny” w 1 odsłonie Stanisława Czerniaka; na zakończenie – „Mazur krakowski”
- **25 lipca** – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- **26 lipca** – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 164 z czwartku 21 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 167 z niedzieli 24 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 168 z wtorku 26 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Żnin (27–28 lipca 1898 „w sali Bąkowskiego”)

- **27 lipca** – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- **28 lipca** – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 169 ze środy 27 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 170 z czwartku 28 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Nakło (29–31 lipca 1898 „w strzelnicy”)

- **29 lipca** – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- **30 lipca** – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- **31 lipca** – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 169 ze środy 27 lipca, s. 3 (zapowiedź); nr 172 z soboty 30 lipca, s. 3 (zapowiedź).

Czarnków (2–4 sierpnia 1898 „w sali p. Łaszewskiego”)

- **2 sierpnia** – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- **3 sierpnia** – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- **4 sierpnia** – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 173 z niedzieli 31 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 174 z wtorku 2 sierpnia, s. 3 (zapowiedź).

Szamotuły (5–7 sierpnia 1898)

- **5 sierpnia** – *Artykuł 264*, komedia w 5 a. Kazimierza Zalewskiego
- **6 sierpnia** – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- **7 sierpnia** – *Cyganie*, dramat w 5 a. Józefa Korzeniowskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1898, nr 173 z niedzieli 31 lipca, s. 4 (zapowiedź); nr 174 z wtorku 2 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 177 z piątku 5 sierpnia, s. 3 (zapowiedź); nr 179 z niedzieli 7 sierpnia, s. 3 (zapowiedź).

Tylko trzy przedstawienia.

Teatr Poznański
w Toruniu
w teatrze „Wiktoryi”
w niedzielę d. 28 maja 1899.

ODSIECZ WIEDNIA

Obraz historyczny w 5 aktach napisał
Wincenty Rapacki.

(Uwieńczony pierwszą nagrodą na konkursie w Krakowie, ku uczczeniu dwusetnej rocznicy oswobodzenia Wiednia).

OBRAZY:

1) W Wilanowie. 2) W obozie W. Węzrya pod Wiedniem. 3) Na Kahlenburgu. 4) Odsiecz. 5) Wjazd tryumfalny do Wiednia.

„Venimus, vidimus, Deus vicit.”
Jan III do Innocentego XI.

**Wspaniała wystawa. —
Kostiumy nowe.**

W poniedziałek d. 29 maja 1899.
Nowość! Nowość!

LYGIA

Tragedya w 5 aktach (8 obrazach)
z czasów prześladowania chrześcian za
Nerona, osnuta na tle powieści Henryka
Sienkiewicza (Quo vadis?) przez James
Barret'a. Przekład z angielskiego.

OBRAZY:

1) Paganin i Chrzęścianka. 2) Schronisko
Chrzęścian. 3) Katakumby. 4) Zamknięta
Rzymianka. 5) Neron. 6) Uciata rzymaka.
7) Wyrok. 8) Ofiary Chrzęścian.

Wspaniała wystawa. Kostiumy nowe.

CENY MIEJSC:

Krzesło rezerwowane 3,00 M., krzesło numerowane pierwszorzędne 2,00 M., krzesła w dalszych rzędach po 1,50 M., krzesło numerowane boczne (łoże) 1,50 M. — drugie miejsce 1,00 — wejście 60 fan.

BILETY wcześniej do nabycia
w handlu A. Masurkiewicza (p. Piskorskiego) w rynku. 400

Początek o g. 8. — Otwarcie kasy o 5.

Dyrekcya.

- Il. 46. Zamieszczone na łamach „Gazety Toruńskiej” (1899, nr 120 z 28 maja, s. 3) ogłoszenie zawierające repertuar dwóch gościnnych występów poznańskiego Teatru Polskiego w Toruniu.

1899

[Sezon trwał od 24 września 1898 do 14 maja 1899. Letni objazd rozpoczął się 18 maja występami poznańskich artystów w Inowrocławiu. W kwietniu 1899, podczas jarmarku św. Wojciecha, poznański zespół zaprezentował w Gnieźnie dwa przedstawienia].

Gniezno (24–25 kwietnia 1899 w sali Hotelu Europejskiego)

- **24 kwietnia** – *Kontroler wagonów sypialnych*, farsa w 3 a. Alexandre’a Charles’a A. Bissona w tłum. Józefa Zejdowskiego (tytuł oryg. *Le Contrôleur des wagons-lits*)
- **25 kwietnia** – *Lygia*, dramat w 5 a. (8 obrazach.) Jamesa Barretta (wg *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza)

Zob. „Dziennik Poznański” 1899, nr 91 z piątku 21 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 93 z niedzieli 23 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 97 z piątku 28 kwietnia, s. 3 (nota o występie odwołująca się do publikacji w „Lechu. Gazecie Gnieźnieńskiej”).

Inowrocław (18–24 maja 1899 „w sali parku miejskiego”)

- **18 maja** – *Kontroler wagonów sypialnych*, farsa w 3 a. Alexandre’a Charles’a A. Bissona w tłum. Józefa Zejdowskiego (tytuł oryg. *Le Contrôleur des wagons-lits*)

- **19 maja** – *Zazdrośnica*, komedia w 3 a. Alexandre’a Charles’a A. Bissona i Adolphe’a Leclercq’a w adapt. M.P. (tytuł oryg. *Jalouse*)
- **20 maja** – *Adam i Maryla*, dramat w 3 a. Zygmunta Sarneckiego
- **21 maja** – *Lygia*, dramat w 5 a. (8 obrazach) Jamesa Barretta (wg *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza)
- **22 maja** – *Odsiecz Wiednia*, obraz historyczny w 5 a. Wincentego Rapackiego
- **23 maja** – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- **24 maja** – *Lygia*, dramat w 5 a. (8 obrazach) Jamesa Barretta (wg *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza)

Zob. „Dziennik Poznański” 1899, nr 110 z wtorku 16 maja, s. 3 (zapowiedź).

„Dziennik Kujawski” 1899, nr 112 ze środy 17 maja, s. 3 (zapowiedź przyjazdu i repertuar); nr 115 z soboty 20 maja, s. 2 (recenzja spektaklu *Kontroler wagonów sypialnych*); nr 116 z niedzieli 21 maja, s. 2 (recenzja *Zazdrosnej żony*); nr 117 ze środy 24 maja, s. 2 (recenzja przedstawień *Adama i Maryli* oraz *Odsieczy Wiednia*).

Toruń (25 maja – 1 czerwca 1899 „w ogrodzie Victoria”)

- **25 maja** – *Kontroler wagonów sypialnych*, farsa w 3 a. Alexandre’a Charles’a A. Bissona w tłum. Józefa Zejdowskiego (tytuł oryg. *Le Contrôleur des wagons-lits*)
- **26 maja** – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- **27 maja** – *Adam i Maryla*, dramat w 3 a. Zygmunta Sarneckiego
- **28 maja** – *Odsiecz Wiednia*, obraz historyczny w 5 a. Wincentego Rapackiego
- **29 maja** – *Lygia*, dramat w 5 a. (8 obrazach) Jamesa Barretta (wg *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza)
- **31 maja** – *Sprawa kobiet*, komedia w 4 a. Michała Bałuckiego
- **1 czerwca** – „na ogólne życzenie” – *Lygia*, dramat w 5 a. (8 obrazach) Jamesa Barretta (wg *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza)

Zob. „Dziennik Poznański” 1899, nr 116 ze środy 24 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 117 z czwartku 25 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 123 z czwartku 1 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1899, nr 117 z czwartku 25 maja, s. 2 (zapowiedź występów i nota o dramacie *Małka Szwarcenkopf*); nr 119 z soboty 27 maja, s. 2 (tu krótka recenzja przedstawienia *Kontrolera wagonów sypialnych* oraz zapowiedź występów w dniach 26–29 maja); nr 122 ze środy 31 maja, s. 2 (zapowiedź występów 30 i 31 maja); nr 124 z soboty 3 czerwca, s. 2 (nota o spektaklu zagranym 1 czerwca oraz zapowiedź występów w Bydgoszczy).

Bydgoszcz (3–7 czerwca 1899 „w teatrze letnim Patzera”)

- 3 czerwca – *Małka Szwarcenkopf*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej
- 4 czerwca – *Odsiecz Wiednia*, obraz historyczny w 5 a. Wincentego Rapackiego
- 5 czerwca – *Lygia*, dramat w 5 a. (8 obrazach) Jamesa Barretta (wg *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza)
- 6 czerwca – *Zazdrośnica*, komedia w 3 a. Alexandre’a Charles’a A. Bissona i Adolphe’a Leclerc’a w adapt. M.P. (tytuł oryg. *Jalouse*)
- 7 czerwca – *Kontroler wagonów sypialnych*, farsa w 3 a. Alexandre’a Charles’a A. Bissona w tłum. Józefa Zejdowskiego (tytuł oryg. *Le Contrôleur des wagons-lits*)

Zob. „Dziennik Poznański” 1899, nr 123 z czwartku 1 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 124 z soboty 3 czerwca, s. 3 (zapowiedź); nr 125 z niedzieli 4 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

„Gazeta Toruńska” 1899, nr 124 z soboty 3 czerwca, s. 2 (zapowiedź i repertuar występów).

Ciechocinek (od 10 czerwca 1899)

Zob. „Dziennik Poznański” 1899, nr 128 z czwartku 8 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

1900

[Sezon artystyczny 1899/1900 trwał od 23 września 1899 do 13 maja 1900. Charakterystykę sezonu opublikował Fr.K., *Pogląd krytyczny na sezon teatru polskiego w Poznaniu 1899/1900*, „Dziennik Poznański” 1900, nr 117 ze środy 23 maja, s. 4].

Gnieszno (24–26 kwietnia 1900 „w sali Hotelu Europejskiego”)

- 24 kwietnia – *Jarmark małżeński*, farsa w 3 a. Georga Okonkowsky’ego w tłum. i adapt. Jarosława C. Pieniążka (tytuł oryg. *Heiratsmarkt*)
- 25 kwietnia – *W koszarach*, krotchwila w 3 a. Kurta Kraatza i Heinricha Stobitzera (tytuł oryg. *Mamselle Tourbillon*)
- 26 kwietnia – *Tamten*, dramat w 5 a. Gabrieli Zapolskiej

Zob. „Dziennik Poznański” 1900, nr 94 ze środy 25 kwietnia, s. 4 (zapowiedź).

„Kurier Poznański” 1900, nr 93 z wtorku 24 kwietnia, s. 3 (zapowiedź); nr 94 ze środy 25 kwietnia, s. 3 (zapowiedź).

Gnieszno (15–18 maja 1900 „w sali Hotelu Europejskiego”)

- 15 maja – *Nasi finansisci*, komedia w 5 a. „zlokalizowana przez C. Kn.”
- 16 maja – *Za oceanem*, operetka w 3 a. Brunona Zapperta z muzyką Ludwiga Grünecke

- **17 maja** – *Trzydzieści lat życia szulera*, melodramat w 3 porach Jacques’a F. Beudina, Victora H.J. Ducange’a i Prospera P.P. Goubaux (tytuł oryg. *Trente ans, ou la Vie d’un Joueur*)
- **18 maja** – „pożegnalne przedstawienie, z którego część dochodu przeznaczona na rzecz funduszu jubileuszowego Józefa Chociszewskiego” – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka

Zob. „Dziennik Poznański” 1900, nr 109 z niedzieli 13 maja, s. 3 (zapowiedź).
 „Kurier Poznański” 1900, nr 109 z niedzieli 13 maja, s. 4 (zapowiedź);
 nr 113 z piątku 18 maja, s. 3 (zapowiedź).

Witkowo (19 maja 1900 „w sali p. Kołodzieja”)

- **19 maja** – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego

Zob. „Dziennik Poznański” 1900, nr 113 z piątku 18 maja, s. 3 (zapowiedź).
 „Kurier Poznański” 1900, nr 114 z soboty 19 maja, s. 3 (zapowiedź).

Inowrocław (20 maja – 5 czerwca 1900 „na sali parku miejskiego”)

- **20 maja** – o godz. 15.00 – *Gwiazda Syberyi*, dramat historyczny w 3 a. Leopolda Starzeńskiego; o godz. 20.00 – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka
- **21 maja** – *Nasi finansiści*, komedia w 5 a. „zlokalizowana przez C. Kn.”
- **22 maja** – *Za oceanem (Do Transwalu)*, operetka w 3 a. Brunona Zapperta z muzyką Ludwiga Grünecke
- **23 maja** – *Przygody przy ulicy św. Marcina w Poznaniu*, krotkowiła w 3 a. Karla Laufsa w przeróbce Czesława Knapczyńskiego (tytuł oryg. *Im goldenen Mainz*)
- **24 maja** – o godz. 15.00 – *Trzydzieści lat życia szulera*, melodramat w 3 porach Jacques’a F. Beudina, Victora H.J. Ducange’a i Prospera P.P. Goubaux (tytuł oryg. *Trente ans, ou la Vie d’un Joueur*);

- o godz. 20.00 – *Dwaj malcy*, sztuka sensacyjna w 5 a. Pierre’a Decourcelle’a (tytuł oryg. *Les Deux Gosses*)
- 26 maja – *Dwanaście żon Jafeta*, wodewil w 3 a. Ernesta G.M. Desvallières i Antoine Marsa (tytuł oryg. *Les Douze Femmes de Japhet*)
- 27 maja – o godz. 16.00 – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka; o godz. 20.00 – *Noc świętojańska*, obraz ludowy w 4 a. ze śpiewami i tańcami Adama Staszczyka
- 31 maja – *Biedna dziewczyna*, wodewil w 5 a. Leopolda Krenna i Karla Lindau w tłum. Adolfa Kitschmanna (tytuł oryg. *Ein Armes Madel*) – „na benefis Czesł. Knapczyńskiego”
- 3 czerwca – *Podróż po Warszawie*, operetka komiczna w 7 obrazach Feliksa Schobera z muzyką Adolfa Sonnenfelda
- 4 czerwca – *Kiliński*, obraz historyczny w 5 a. Jana Załęgi [Michała Bałuckiego] z muzyką Bolesława Dembińskiego
- 5 czerwca – *Przygody przy ulicy św. Marcina w Poznaniu*, krotowidła w 3 a. Karla Laufsa w przeróbce Czesława Knapczyńskiego (tytuł oryg. *Im goldenen Mainz*).

Zob. „Dziennik Kujawski” 1900, nr 113 z soboty 19 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 114 z niedzieli 20 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 115 z wtorku 22 maja, s. 3 (recenzja przedstawień *Gwiazdy Syberyi* oraz *Hulaj dusza!*); nr 116 ze środy 23 maja, s. 3 (recenzja spektaklu *Nasi finansisci* oraz zapowiedź kolejnych występów); nr 120 z wtorku 29 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 121 ze środy 30 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 122 z czwartku 31 maja, s. 2–3 (informacja o jubileuszu aktora Czesława Knapczyńskiego); nr 123 z piątku 1 czerwca, s. 2 (zapowiedź); nr 125 z niedzieli 3 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

„Kurier Poznański” 1900, nr 114 z soboty 19 maja, s. 3 (zapowiedź); nr 118 z czwartku 24 maja, s. 4 (zapowiedź).

Kruszwica (28 maja 1900)

- 28 maja – *Dwaj malcy*, sztuka sensacyjna w 5 a. Pierre’a Decourcelle’a (tytuł oryg. *Les Deux Gosses*)

Zob. „Kurier Poznański” 1900, nr 118 z czwartku 24 maja, s. 4 (zapowiedź).

Toruń (6–8 czerwca 1900 „w sali Wiktoryi”)

- **6 czerwca** – *Dwaj malcy*, sztuka sensacyjna w 5 a. Pierre’a Decourcelle’a (tytuł oryg. *Les Deux Gosses*)
- **7 czerwca** – *Dwanaście żon Jafeta*, wodewil w 3 a. Ernesta G.M. Desvallières i Antoine Marsa (tytuł oryg. *Les Douze Femmes de Japhet*)
- **8 czerwca** – *Hulaj dusza!*, dzieło sceniczne ze śpiewami i tańcami w 8 obrazach Adolfa Walewskiego z muzyką Edmunda Urbanka

Zob. „Gazeta Toruńska” 1900, nr 127 ze środy 6 czerwca, s. 2, 4 (zapowiedź); nr 128 z czwartku 7 czerwca, s. 4 (zapowiedź).

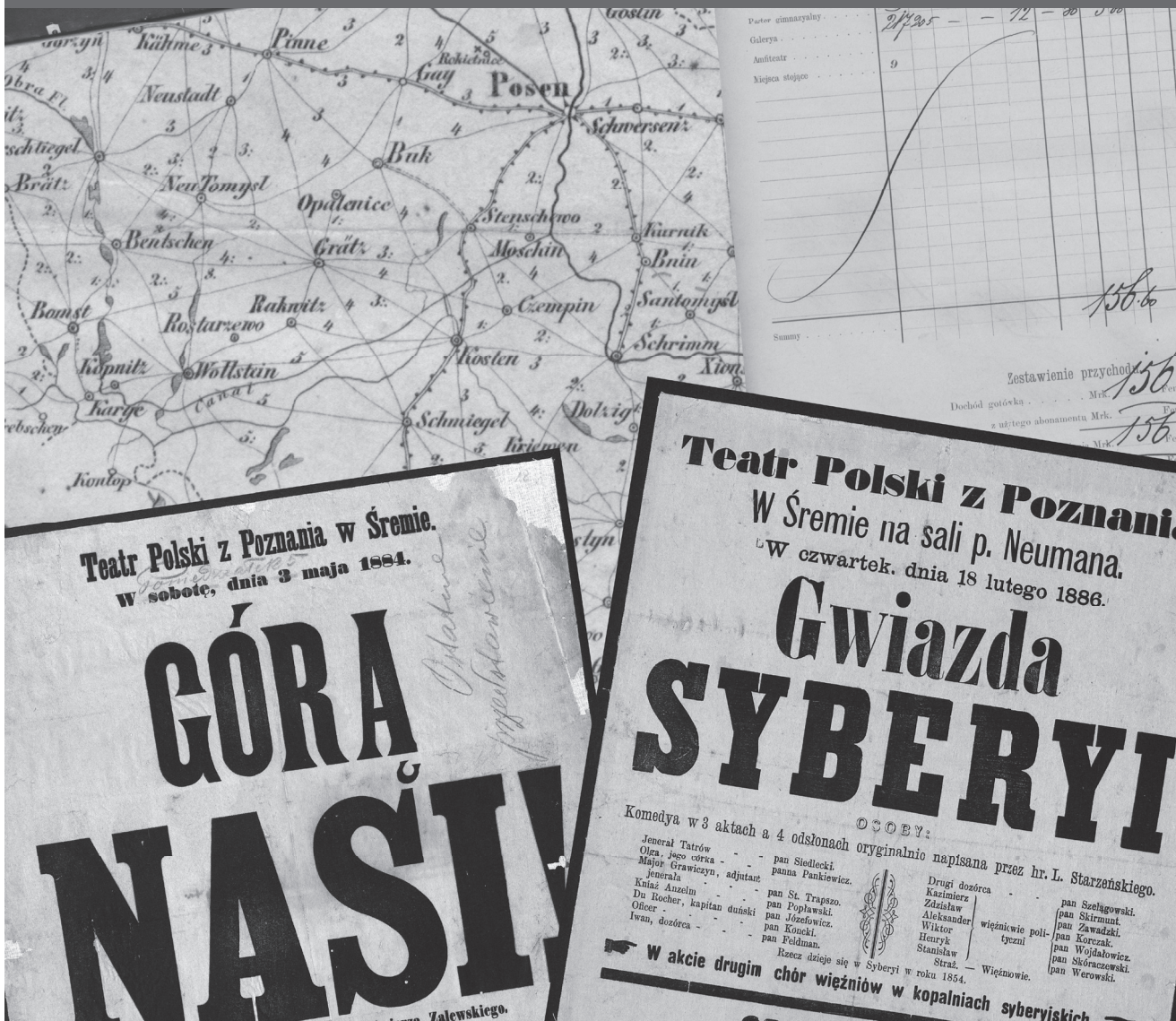
„Dziennik Poznański” 1900, nr 124 z piątku 1 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

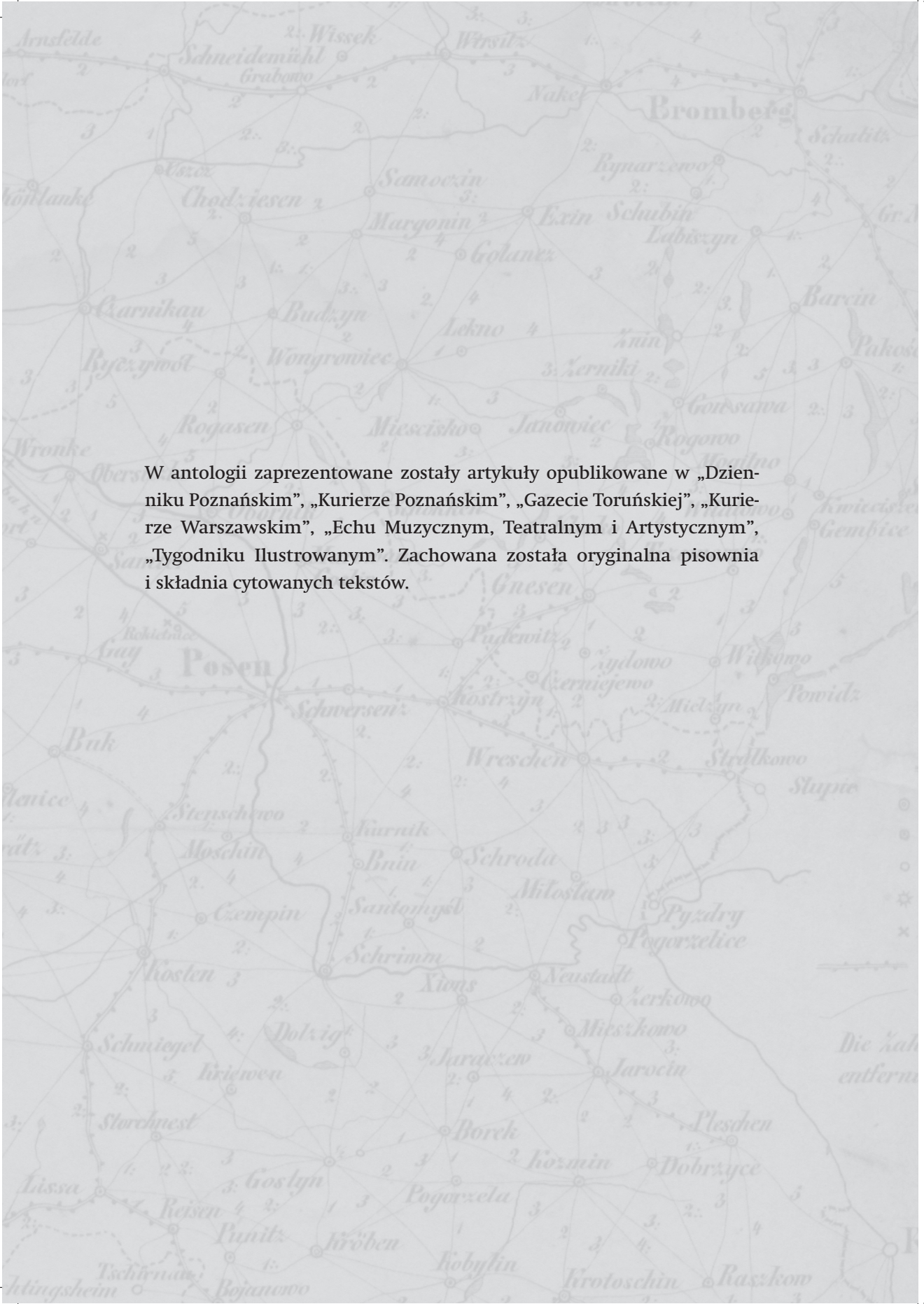
Ciechocinek (od 9 czerwca 1900)

- Zob. „Dziennik Poznański” 1900, nr 124 z piątku 1 czerwca, s. 3 (zapowiedź).

Podróże w gazecie – antologia subiektywna

W antologii zaprezentowane zostały artykuły opublikowane w „Dzienniku Poznańskim”, „Kurierze Poznańskim”, „Gazecie Toruńskiej”, „Kurierze Warszawskim”, „Echu Muzycznym, Teatralnym i Artystycznym”, „Tygodniku Ilustrowanym”. Zachowana została oryginalna pisownia i składnia cytowanych tekstów.

Występy poznańskiego zespołu w Kaliszu (sierpień 1873)

„Kurier Warszawski” 1873, nr 177 ze środy 20 sierpnia, s. 2

[...] Chcę tu wspomnieć o Teatrze Poznańskim, który pod dykcją p. Zygmunta Sarneckiego od kilku tygodni gości w Kaliszu. Ile tu krytyków! To Warszawa może się powstydzic, że tak mało ich posiada. Jako za przykład stawiam zdanie przez pewną osobę wygłoszone: gdy grano *Czuła struna*, inną jakąś farsę a na dodatek *Flisa* Moniuszki, „że spektakl byłby dobry, gdyby zamiast *Flisa* dano co innego, bo to nudne”. A tymczasem tenor piersiowy p. Koziołowski ma sympatyczny głos chociaż czuć w nim jeszcze brak dobrej szkoły, pani Macharzyńska przy średnim głosie reprezentuje poprawną szkołę i znakomite wyrobienie.

[...] Prócz tego podobały się następujące sztuki w przedstawieniu: *Córa piekła*, *Poskromienie złoŃnicy*, *Śniadanie u marszałka Turgieniewa*, której dotąd i Warszawa nie widziała. Ta ostatnia sztuka daje wiarę jak wszystkie literatury nowoczesne reprezentowane są przez arcydzieła prawdziwe. Przedstawienie *Śniadania* było tak wierne, dobre i nieprzesadne, iż osoby przypadkiem przybyłe z Petersburga do Kalisza, które widziały sztukę graną przez najpierwszych aktorów rosyjskich jak Sadowski i Illińska, znalazły że gra, układ sceniczny i reżyserja tutaj była wzorową a tylko prowincjonalny brak rekwizytów niedozwolił przystroić sceny jak należało.

W ogóle wyrzec można o Teatrze Poznańskim, iż widać w nim inteligentny kierunek, pracę rzeczywistą i baczenie na porządek, gustowną wystawę (rzadko zdarzającą się widzieć w prowincjonalnym teatrze) pod-

niesioną urokiem bogatych i świetnych a historycznie ścisłych kostiumów.

Z tem wszystkim w Kaliszu najwięcej publiczności się zgromadza, gdy na afiszu widnieją: Wieże piekielne, Pożary, Diabły, itd. *De gustibus non est disputandum*, więc na dzisiaj dosyć.

„Dziennik Poznański” 1873, nr 189 z wtorku 19 sierpnia, s. 3

Towarzystwo dramatyczne p. Sarneckiego dawało w Kaliszu w zeszłą sobotę po raz pierwszy *Halkę*. Dochodu było przeszło rub. sr. 800, co jak na teatr kaliski, który ma być dość szczupłym, jest znaczą summa, świadczącą, że cały teatr był napełnionym. Przy tej sposobności nadmieniamy, że towarzystwo pomienione [...] grywa tam dramata, komedye i operetki, przeplatając je śpiewami i dość nieźle wywiązuje się z swego zadania. Prawdziwą ozdobą całego towarzystwa jest panna Macharzyńska.

Emigracja chłopska Władysława Ludwika Anczyca na scenie teatru letniego Tivoli (sierpień 1876)

„Tygodnik Ilustrowany” 1876, nr 35 z 26 sierpnia, s. 130–131

Emigracja chłopska, komedia Anczyca, która otrzymała nagrodę na ostatnim konkursie krakowskim, od zeszłego poniedziałku gromadzi w Tivoli tłumy publiczności. Autor doznaje przyjęcia niezmiernie życzliwego, a sztuka, słuchana bacznie, pobudza do częstych i hucznych oklasków.

Emigracja istotnie też jest sztuką napisaną dzielnie, pełną życia, prawdy i owej znajomości ludu, w której Anczyc celuje. Tendencją, a raczej zadaniem, stoi ona wyżej niż *Łobzowanie* i *Chłopi arystokraci*, i kiedy dwie ostatnie sztuki nie wychodzą z granic wybornej charakterystyki, ona sięga wyżej, ma cel społeczny i w różnych scenach wznosi się nawet do dramatu.

Treścią jej, jak to sam tytuł wskazuje, jest epidemiczna dzisiaj wędrówka galicyjskiego chłopca na obczyznę, do *Hameryki*, za kawałkiem chleba. Z chłopcem dzieje się na niej tak, jak z owym psem w bajce, co ujrzał w wodzie kawał mięsa... rzucił więc ten, co go trzymał w zębach, a tamtego nie dostał. Rozczarowanie, nędza, tęsknota poniewczasie, na którą lekarstwa nie ma – oto skutki lekkomyślności i szkodliwej wiary w zapewnienia pierwszego lepszego obieżyświata. Żyd arendarz galicyjski, wcielony szatan kusiciel, i Niemiec, co świat „kultywuje” ku celom własnych zysków – grają tu niepospolite role. Ta godna spółka kusi, namawia, zachęca, przedstawia świetność dni niedalekich na obczyźnie – a w rezultacie wywłaszcza, obdziera i gubi.

Sztuka robi wrażenie bolesne... choć tchnie prawdą w najdrobniejszych szczegółach. Autor grał na własnych sympatyach i antypatyach,

kreśląc jej postacie i sytuacje, i widocznie szło mu o to tylko, aby wywołać bolesną nad miarę rzeczywistość. Chłopkowie, podbechtani przez Żyda i Niemca, rzucają własną zagrodę i domowe strzechy, puszczają się w daleką podróż i w Ameryce dopiero oglądają prawdę całą, smutną, bolesną. Nędza uczy ich, gdzie prawdziwe szczęście. Ale to już za późno. Nie ma środków powrotu i cierpieć trzeba aż do końca.

Do bardzo pięknych pomysłów autora musimy zaliczyć ostatnią scenę trzeciego aktu, w której postrzelony przypadkiem Wojtek umiera bez pomocy, bez pociechy, bez spowiedzi i nadziei chrześcijańskiego pogrzebu. Pięknym jest też cały akt czwarty, w którym chłopkowie na obczyźnie obchodzą wigilię Bożego narodzenia. Ojczysty obyczaj nabiera tu w ich oczach religijnego znaczenia, a pod wpływem jego potęgi zepsute serce Bartka, złodzieja, podpalacza i wytrawnego zbrodniarza, uczuwa skruchę poprawy i czyści się, jak złoto w ogniu.

W ogóle *Emigracja chłopów* jest świetnym nabytkiem dla literatury dramatycznej i niepospolitą zdobyczą... konkursową. Za wystawienie jej należą się serdeczne dzięki panom Doroszyńskiemu i Terenkoczemu, którzy tak pocziwie pracują dla sztuki, a komedią, o której mowa, opracowali ze szczególnym zamiłowaniem. Sprawiono do niej nowe dekoracje, nowe kostiumy, grano ją starannie i umiejętnie, a Tivoli, zbrudzone przeszłością, pod tchnieniem sztuki prawdziwej, gromadzi publiczność wyborową. Wszystko to owoce usiłowań zacnych, którym się też należy poklask i poparcie.

Podróż po Warszawie Feliksa Schobera w wykonaniu poznańskiego zespołu (scena w Tivoli, wrzesień 1876)

„Tygodnik Ilustrowany” 1876, nr 39 z 23 września, s. 194

Tivoli ma szczęście...

Po *Emigracji chłopskiej*, która tłumy sprowadzała do jego ogródkowego teatru, teraz przyciąga znowu *Podróżą po Warszawie*.

Ta *Podróż po Warszawie*, jest sobie wesołą operetką, bardzo nawet wesołą, pełną przypadków, wydarzeń najmniej spodziewanych, zająć najmniej... prawdopodobnych. Jakiś pocziwy ziemianin, który do naszego miasta przyjechał z córkami, aby je czemprowadziej wydać za mąż – zaraz na pierwszym kroku ukochane swe... gąseczki traci z oczu i rozpoczyna podróż, w celu odszukania zguby. Wędrownica ta zapędza go we wszystkie zakąty miasta: do miejsc publicznych, na przedmieścia, między tłumy i koteryjki, a autorowi (p. F. Szoberowi) daje wyborną sposobność do przedstawienia całej galeryi typów warszawskich. Jest tam nawet Żydek z Saskiej Kępy i strażak, zuch jakich mało, ma się rozumieć, w towarzystwie grackiej kuchareczki. Ale ponad tłumem górują postacie arcy-typowe kantorowiczów. Dowcip, przebiegłość, rzutkość, energia – oto ich broń. Z taką bronią śmiało rzucają się na przygody, wodzą za nos naiwnego wieśniaka i jego naiwniejszą jeszcze rodzinę, z czego sens moralny nie nazbyt pocieszający.

Podróży po Warszawie zarzucano przesadę w treści i conceptach. Prawda to najrzetelniejsza, ale, w naszych oczach, sztuka ta posiada istotny urok nowości. To farsa czysto warszawska, a więc rzecz świeża, nieznana dotąd, niewidywana. Kto wie – a może też p. Szober trafił na

strunę, która w przyszłości brzmieć będzie głośno na pożytek sceny i, daj to Boże, literatury dramatycznej. I farsa jest potrzebna, tak jak wesołość, śmiech, zdrowie. Forma to bardzo odpowiednia do przyodziewania starych prawd, które jednak często powtarzać należy, aby nie zostały zapomniane. Dlatego też powodzenie *Podróży* cieszy nas, bo charakteryzuje usposobienie publiki, pokazuje czego jej potrzeba, a może też jest zapowiedzią rychłego ustąpienia ze scen naszych fars tłumaczonych, fabrykowanych bez celu, a grywanych bez wyboru [...].

Refleksje po zakończeniu sezonu scen ogródkowych w 1876 roku (październik 1876)

„Tygodnik Ilustrowany” 1876, nr 41 z 7 października, s. 226

Z ustaniem deszczów, wiatrów i grzmotów, gdy na niebie słońce zabłysło całym przepychem blasku, miasto nasze pożegnało letnich swoich gości, a Tivoli, Eldorado i Alhambra stanęły pustką.

Obrachunek z korzyściami i stratami, jakie ci goście Warszawie przynieśli, byłby niezmiernie interesującym, a pytanie: „korzyść czy strata?” niełatwo przysłoby rozwiązać. Co do nas przynajmniej, nie jesteśmy wcale pewni, czy wpływy estetyczne z widowisk ogródkowych zrównoważyłyby wpływy... niemoralne. Niezawodną jest tylko rzeczą, że niezawsze powodzenie przypadało na dolę widowisk o wartości rzeczywistej i że jeżeli ogół ochotnie kupował bilety na przedstawienia ogródkowe, to nie zbywało i na takich, których tam sztuka mniej pociągała. A było tak dlatego, że na onych widowiskach i to widzieć i słyszeć było można, co wzrok i słuch wprawdzie nęciło, ale jednocześnie zacierało poczucie piękna i dobra.

Nie czynimy przecież ciężkiego zarzutu trupom ogródkowym z nadużywania sztuki i sceny, o ile one miały tylko na celu powodzenie za pośrednictwem choćby błahostek. Idzie tu o coś więcej: idzie o powodzenie za pomocą rzeczy podejrzanej wartości moralnej, obliczonych na podrażnienie zmysłów. Ten i ów teatrzyk uciekał się do ekwilibrystyki, do sztuczek hecarskich i bardziej niż hecarskich, do widowisk wreszcie, w których słowa bywały leciutką tylko zasłoną myśli zbrudzonych i płaskich. Tego im ani pochwalić, ani przebaczyć się nie godzi. Rachunek

z niemi wykazałby stanowczo przewagę złych i nieestetycznych wpływów, nad usiłowaniami godnymi sceny i artystów. Na szalę ich przypadałoby dużo śmiecia, które by im stanowczo drogę do Warszawy zagrodzić powinno, gdyby nie jedna ważna okoliczność. Chcemy mówić o szczęśliwych próbach pp. Terenkoczego i Doroszyńskiego, które wykazały, że kierunek artystyczny, oparty na pracy zacnej, godnej sceny i sztuki, a wreszcie wytrwałość w postępowaniu drogą prostą, potrafią zjednywać publiczność liczną i wywalczyć sobie powodzenie. Jest to przykład, który w przyszłości niezawodnie pociągnie i innych [...].

„Kurier Codzienny” 1876, nr 216 z poniedziałku 20 września
(2 października), s. 1–2

Teatrzyki ogródkowe

Świst jesiennych wichrów wygnał już z naszego miasta ogródkową Melpomenę, za którą jej wielbiciele strzeliste posyłają westchnienia.

Adieu więc mili panowie i miłutkie panie, do zobaczenia za osiem miesięcy. Nic to nie szkodzi, że do was ogródkowicze warszawscy zatęsknią, gdyż tym sposobem talenta wasze w ich oczach, większego nabiorą uroku.

Z chwilą zamknięcia tego sezonu gościnnej sztuki, rzućmy pobieżnie okiem na ogólne rezultaty czynów naszych dramatycznych gości.

Teatrowi poznańskiemu należy się pierwsze miejsce. Nie dla tego bynajmniej, aby artyści tej trupy byli znakomitościami, nie dla tego ażeby karmił nas arcydziełami, ale że pierwszy zrobił ważny krok postępu w artystycznym rozwoju prywatnych teatrzyków, przyciągnął nawet wykwintniejsze koło publiczności. Dopiero w tym roku będąc w Tiwoli, można mieć było jakieś złudzenie rzeczywistego teatru, dzięki nie tyle artystycznemu wykonaniu, ale przynajmniej intencyom poważniejszego traktowania sztuki. Personel żeński tej grupy był wcale słabym, personel męzki miał lepsze siły, ale w całości czuć było zawsze energię kierowniczą, wyuczenie i wypróbowanie sztuki staranne, werwę, a często inteligencję traktowania, która zastąpiła nawet ważne artystyczne niedobory.

Oprócz tego dyrektorowie teatru po raz pierwszy pokazali jak można zrécznie eksploatować gusta publiczności, a chociaż obchodzili się bez operety, nie mając prawie zupełnie sił wokalnych, jednakże umieli prowadzić repertoar wcale zajmująco. Wyszukiwali oni skwapliwie i dobre

nowe sztuki oryginalne, chwyтали w lot takie palące nowości, jak *Emigracja chłopska*, wywoływali nawet produkcję oryginalną, w rodzajach nieuprawianych dotąd przez naszych autorów (*Podróż po Warszawie*). Dali oni jednym słowem przedsmak tego, co mogłaby dla sceny w Warszawie zrobić ruchliwa prywatna entrepriza, która działając swobodnie, nie uwięziona w kole rutynicznych nawyków, mogłaby rozwinąć samodzielną inicjatywę i pobudzić działalność naszych sił autorskich.

W rozwoju innych teatrzyków nie można zaznaczyć wybitnych kroków postępu, chyba tylko większą niż kiedykolwiek energię konkurencyjną panów dyrektorów, starających się trafić do gustu publiczności. Widocznym wszakże znamieniem obecnego sezonu jest upadek Offenbachiczego kultu. Wprawdzie przedstawiano nieznane dotąd płody tego ojca buffy muzycznej, jednakże nie nosiły one wybitnego piętna jego rozhukanej werwy, ale były bardziej powściągliwe. Obok zaś autora *Pięknej Heleny* w dziedzinie buffy wkroczyli mniej jaskrawi jej przedstawiciele Lecoq i Delibes, których utwory bawią dość przyjemnie bufonadą wprawdzie karykaturalną, ale pod względem moralnym nie tak ujemną.

W dziedzinie oryginalnej twórczości teatrzyki odegrały przeważnie rolę protektorów dla początkujących pisarzy, albo też dla zapoznanych znakomitości, które nie mogły sobie wyrobić wstępu na główną scenę. Z wyjątkiem paru tylko utworów połyskujących iskrą rzeczywistego talentu, były to albo zupełnie blade i niezdarne ramoty, albo też poronione płody pamfletowe z niby satyryczną pretensją.

Zresztą, jak zwykle, większość repertuarów zapełniały rozczochrane melodramy, odgrzewane buffy, grube farsy albo czarodziejskie szopki w starym i nowym stylu (*Podróż naokoło ziemi*), poparte zwykle miniaturą i bardzo naiwną wystawą. Pod względem ekspozycji scenicznej panowało w dekoracjach, meblach i akcesoryach dawniejsze niedbalstwo, chociaż strona kostiumowa była zwykle dość staranną [...].

Do konkurencyjnych zapasów w tym roku stanęło aż pięć scen przyjezdnych. Pan Jaworowski jednak szybko musiał rejterować z pod Lipki. Ratajewicz, nestor obecnych dyrektorów, tułał się po Pradze, nie ciesząc się uśmiechami fortuny, a pan Grabiński zrejterował przed końcem sezonu. Po teatrze poznańskim najenergiczniej prowadził dyrektorskie rzemiosło p. Texel w Alhambrze, starając się w tym roku o nowości, wprawdzie niezbyt artystyczne ale mniej nieco krzyczące [...].

O inscenizacji *Mazgajów miłości* Théodore'a Barrière'a w Belle Vue (czerwiec 1877)

„Kurier Warszawski” 1877, nr 123 z czwartku 26 maja (7 czerwca), s. 3

Teatrzyk ogródkowy w Bellevue, jak o tem wspominaliśmy, już posiada nie mało warunków powodzenia. Urządzony bardzo wygodnie, wykwin-tnie nawet, ściąga on do siebie liczną publiczność, która nawet dobo-rem swoim wykracza po za zwykłe sfery widzów ogródkowych. Towarzystwo poznańskie bardzo jest licznie obsadzone, posiada nawet kilku zdolnych artystów, że wymienimy tu tylko samego dyrektora, pp. Siedleckiego i Lubicza. A i pomiędzy żeńskim personelem znajduje się sporo materiału do scenicznego wyrobienia.

Są to już nie małe warunki powodzenia, idzie tylko o to, ażeby umieć z nich korzystać. Tutaj wybór sztuk stawić trzeba na pierwszym miej-scu. Pod tym również względem zeszłego roku Towarzystwo poznańskie odznaczało się pomiędzy trupami ogródkowymi, co mu nawet pod koniec zwłaszcza sezonu zjednało zasłużoną wziętość, pomimo mniej sprzyja-jących warunków miejscowości.

Ale widocznie trudno w dobrem wytrwać. Dowodem tego przedsta-wienie wczorajsze w Bellevue. Dawano tam sztukę Barrière'a „Mazgaje miłości” (Les jocrisses de l'amour). Sztuka ta nawet w Paryżu uważaną była za nie-moralną i nie uzyskała powodzenia. Autor wprowadza ua scenę wstrętne żywioły zepsucia, które w ostatnich latach tak rozkładowo działało na stolicę Francji. Rzecz napisana bez talentu, obrobiona dość niezręcznie, odznacza się tylko cynicznością scen jaskrawszych.

Sztuka ta niżej stoi od najnędzniejszych nawet offenbachjad, bo z tych ostatnich można przynajmniej jakiś humor i dowcip wycisnąć, czego napróznoby szukać w komedyjce Barriera, który widocznie nie ma szczęścia kiedy o własnych siłach, bez współpracownika zabiera się do pisania dla sceny. Radzimy więc panu Doroszyńskiemu żeby większą baczność zwrócił na swój repertuar. Jeżeli tego nie uczyni, może utracić korzyści, jakie usilną pracą z p. Terenkoczym w przeszłym roku zapewnić sobie umiał.

Il. 47. Szamotuły na pocztówce z przełomu XIX i XX wieku. Po lewej gmach hotelu, w którego sali odbywały się gościnne występy teatru poznańskiego. Ze zbiorów Muzeum – Pałac Górków w Szamotułach.

Podsumowanie sezonu scen ogródkowych w 1877 roku (październik 1877)

„Tygodnik Ilustrowany” 1877, nr 93 z 6 października, s. 210

Teatrzyki ogródkowe skończyły już zeszłej niedzieli szereg swoich warszawskich przedstawień. Rozpierzchły się po kraju na żywot tułaczy, a niektóre z nich w zimie odbijać będą straty, na jakie naraziły się w lecie... Lecz, co prawda, lato ubiegłe namnożyło scen ogródkowych nad miarę, z ich własną szkodą, a w wielkiej części i ze szkodą sztuki samej. Ten napływ aktorstwa, często bez wyboru i widowisk, często znowu bez umiarkowania i... przyzwoitości scenicznej, sprawił, że w roku przyszłym zapewne połowa trup i towarzystw, które nas w lecie nawiedziły, omijać będzie Warszawę. Dała się ona im dobrze we znaki.

Z pół tuzina scen ogródkowych, zwycięzko wyszli tylko panowie dyrektorowie Doroszyński i Teksel. Pierwszy zasłużył na to całkowicie doborem sztuk, starannością o dobrą grę artystów i o całkiem umiejętny kierunek, a nadewszystko widocznym poszanowaniem sceny i jej celów. Co do pana Teksla, to ten bawił wybornie publiczność mniej wymagającą operetkami, krotoczwilami, conceptem, wesołością i... kankanikiem. W tym kierunku wyrobił sobie nawet trupe, która by zwycięzko wyjść mogła w walce z Francuzami i Francuzkami, tak śmiało, tak ponętnie umięjącymi błaznować na rzecz sztuki i sceny. Lecz i to specjalność, choć dla dobrego smaku fatalnie niebezpieczna. Powiadają ludzie, że i dla moralności publicznej...

Kłopoty z frekwencją na spektaklach teatrów ogródkowych (październik 1878)

„Tygodnik Ilustrowany” 1878, nr 145 z 5 października, s. 218

Towarzystwa dramatyczne [...] interesa robiły tu wcale nieświatne, a najlepsza trupa, która pod przewodnictwem p. Doroszyńskiego zeszłego roku zaślubiła sobie na uznanie i tytuł sceny poważnej, w roku bieżącym musiała się uciekać do lichych fars i sztuczek efektownych, byle wyjść cało z letniej przeprawy.

Istotnie, tych teatrzyków, widowisk, przedstawień mieliśmy zanadto. Było ich sześć... co znaczy, że potrzebowały najmniej około pięciu tysięcy widzów codziennie, aby się utrzymać mogły. Takiej poważnej cyfry amatorów sceny Warszawa na co dzień nie posiada; trzeba ją wyrabiać środkami niemal gwałtownymi... to jest zaciekawiającą farsą, wystawą lampek i kostiumów, konceptem śmiałym, choć niesmacznym i nieprzyzwoitym, dwuznacznikami, podkasaniem sztuki i spódniczek... W użyciu tych środków towarzystwa dramatyczne ogródkowe w ciągu upłynionego lata prowadziły zaciętą konkurencją... bez wyjątku, a przecież mimo to żądanej liczby widzów nie miały. Ten i ów odjeżdża z nosem przedłużonym, z tęsknem westchnieniem, z żalem że przyjechał... ale czy w roku przyszłym nie zawita tu znowu po wymarzone złote runo – nie ręczymy. Warszawka ciągnie świetności pozorami, szychtem blasku i pomyślności, a naiwnym lub zbyt ufającym daje zawód i ubóstwo. Ze wskazówek doświadczenia warto korzystać, na czym i sama sztuka skorzystałaby także. Przyjeżdżać po to, aby psuć smak publiczny i moralność gorączkujących się prostaczków – niewarto, gdy się za to zyskuje... długi.

Relacja z gościnnych występów w Gostyniu i Koźminie (maj 1884)

„Dziennik Poznański” 1884, nr 112 z czwartku 15 maja, s. 4

Poznań, 14 maja.

Towarzystwo nasze dramatyczne bawi w Koźminie. Wczoraj odegrało tam komedią *Grube ryby*; jutro (w czwartek) gra komedią: *Rodzina Furiozów*.

W Krotoszynie grać będzie 17, 18 i 19 bm. (w sobotę, niedzielę i poniedziałek) a mianowicie komedye: *Dom otwarty*, *Gęsi i gąski* i *Górą nasi*. Z Krotoszyna całe towarzystwo udaje się do Pleszewa.

Jak prowincya przyjmuje towarzystwo nasze dramatyczne niechaj świadczy o tem, co pisze do nas zastępca dyrekcyi tegoż towarzystwa:

„Na następne przedstawienia w Gostyniu publiczność zbierała się tak licznie, że sala pomieścić jej nie mogła. Gdyśmy wyjeżdżali żegnano nas serdecznie. Ze wszystkich okien słano nam pożegnania. Pan G. P. odesłał nas siedmiu furmankami do Koźmina a dr R. przez cały czas pobytu tam gorliwie się nami opiekował. Całem sercem wdzięczni jesteśmy tym panom i całej publiczności tak z okolicy, jak i z miasta. Prosimy Sz. pana, racz im w imieniu naszym podziękować za ich dobroć, serdeczność i uprzejmość.

Publiczność zajmuje się wszędzie bardzo teatrem; zapraszają nas na rok przyszły.

W Koźminie podejmują nas równie serdecznie, goszczą u siebie. Przekonywam się teraz, że projekt wyjazdu na prowincyą był bardzo szczęśliwy. Jestem tego zdania, że przy porządnem prowadzeniu teatru, może on wybornie trzy miesiące na prowincyi prosperować”.

Brak zgody na przedstawienia w języku polskim w Toruniu (maj 1885)

„Dziennik Poznański” 1885, nr 103 ze środy 6 maja, s. 2–3

Poznań, 5 maja.

Teatr polski w Bydgoszczy. Dziś daje jeszcze przedstawienie w Bydgoszczy i gra komedią Bałuckiego *Dom otwarty*.

W Toruniu obecnie przedstawień nie będzie z powodów, jak pisze „Gazeta Toruńska” następujących: „Teatr polski z Poznania miał zamiar przybyć na 4 przedstawienia do Torunia. Na prośbę do magistratu toruńskiego o pozwolenie lokalności tutejszego teatru miejskiego po 4 dniowem czekaniu wniesiona nadeszła odpowiedź odmowna: magistrat ubolewa, że teatru miejskiego dać nie może. Powody naturalnie nie podane, choć wiemy z pewnością, że teatr stoi pusto i w dniach od 7 do 10 bm. prawdopodobnie używany nie będzie. To chyba dodać możemy jeszcze, że magistrat zapytywał wyraźnie w jakim języku przedstawienia odbywać się mają. Odpowiedź odmowna nadeszła po zawiadomieniu magistratu, że w języku polskim. Gdy się teraz powietrze oziębiło znacznie i deszcz padać począł, co prawdopodobnie przez kilka dni potrwa, niepodobna grać za miastem w teatrze letnim, własności prywatnej, a więc i towarzystwo poznańskie nie ma po co zjeżdżać do Torunia i teraz nie przybędzie”.

W skutek tego towarzystwo nasze, zanim porozumie się z właścicielami teatrów i sal w Prusach Zachodnich, pozostaje jeszcze w Księstwie.

Charakterystyka poznańskiego zespołu grającego w teatrzyku ogródkowym Alhambra (lipiec 1886)

„Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1886, nr 147 z 24 (12) lipca,
s. 299

W teatrzyku Alhambra ulokowało się towarzystwo dramatyczne poznańskie, a raczej znaczniejsza część tego towarzystwa. Grywa wyłącznie komedye, bo wystawionej „na próbę” zapewne operetki *Wesoła Warszawa*, nie zaliczamy do stałego repertuaru towarzystwa. Jak dotąd blisko 30 przedstawień zrobiła komedya p. Zygm. Przybylskiego *Wicek i Wacek*, kilka z nich miał *Adwokat bez klientów* Abrahamowicza, cztery *La doctoresse* pp. Ferrier i Becage, a nadto towarzystwo to zapowiada obraz ludowy p. Gabryeli Śnieżko-Zapolskiej *Małuszka*. Z pomiędzy sił artystycznych dotychczas popisujących się w tym teatrze zasługuje na wyróżnienie p. Marceli Trapszo, młody zdolny artysta do ról lekkich, komicznych, wymagających zręcznej ekspozycji i dobrej wymowy; p. Popławski, znany z występów w teatrze Letnim, posiadający, oprócz jedynie wzrostu, wszelkie kwalifikacje na użytecznego w stałym teatrze naszym artystę; p. Siedlecki, artysta rutynowany, sumienny w rolach charakterystycznych; p. Hofman (Skirmunt) dobry *causeur*; niemniej p. Feldman, odznaczający się dźwięcznym organem głosu przy ujmującym wyglądem. Personel żeński przedstawia się licznie mniej dobrym. Spotykamy tu pannę Pankiewiczównę, artystkę z temperamentem, lubo szwankującą na punkcie wymowy; pannę Junoszównę, sympatyczną w rolach naiwnych, odznaczającą się poprawną dykcją; niemniej panią Siedlecką, dobrą w rolach starszych panien. Późniejsze przedstawienia zapewne pozwolą nam poznać inne siły, dotąd wcale albo mniej pomyślnie popisujące się.

Relacje prasowe z pobytu poznańskiego teatru w Gnieźnie w 1887 roku

„Dziennik Poznański” 1887, nr 94 z wtorku 26 kwietnia, s. 4

(K.) Gniezno, 24 kwietnia (*Teatr poznański u nas*). Z przyjemnością mogę podzielić się z wami wiadomością, iż poznańskie Towarzystwo dramatyczne sprawiło nam swem przybyciem na nasz jarmark wojciechowski prawdziwą niespodziankę. Gra artystów zasługuje na uznanie. O ile nasze siły materyalne starczą, popieramy teatr; nasza największa sala hotelu europejskiego na pierwszych dwóch przedstawieniach *Wicka i Wacka* i *Gwiazdy Syberyi* była zapełniona, nawet przepełniona, szkoda tylko, że scena sama przez się uroku większego nie dodaje.

„Dziennik Poznański” 1887, nr 100 z wtorku 3 maja, s. 3

(K.) Gniezno, 30 kwietnia. Donosiłem wam swego czasu o powodzeniu poznańskiego towarzystwa dramatycznego na przedstawieniach pierwszych dwóch i powiem tylko, iż drugie dwa – przedstawiano „Nasi zięciowie”, „Ulicznik paryski” i „Złoty cielec” – nie mniejszem cieszyły się powodzeniem. Na chwilę zapomnieliśmy o tej biedzie, która nas gniecie, czuliśmy się swoimi i między swymi. Z zadowoleniem opuszczaliśmy owe iście artystyczne przedstawienia, które nam na dłuższy czas w pamięci pozostaną; zważając zaś na głosy publiczności naszej, która dość licznie o jedno jeszcze przedstawienie w środę się dopominała, śmiało twierdzić możemy, iż społeczeństwo nasze, a co najgłówniejsza tak zwanej klasy średniej, ta bowiem głównie zasilala kasę teatralną, umie ocenić pracę

artystów naszych i dba wedle sił materyalnych o poparcie sceny narodowej. Miło mi też w imieniu artystów wyrazić pocziwem Gnieźniakom najszczerze dzięki wszystkim w ogólności, w szczególności zaś tym, którzy raczyli bezpłatnie lub też za tak małym stosunkowo wynagrodzeniem – podczas jarmarku św. Wojciecha – gościnnością staropolską pod dach swój przyjmować wiernych swemu zawodowi pracowników. Ze wsi nie wiele a nawet mało bardzo osób się zjeżdżało [...].

Początek sezonu warszawskich teatrów ogródkowych w 1889 roku (czerwiec 1889)

„Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1889, nr 297 z 8 czerwca (27 maja), s. 278

Al.R., *Teatry ogródkowe w Warszawie*

Dobrze już zagrzało bruk miejski wczesne słońce letnie, zanim rozpięły dach nad głową gromady aktorów, wyczekujące przez rok cały tego słońca a z nim i poparcia licznej, chętnej do zabawy publiczności warszawskiej.

Z towarzystw prowincjonalnych, przybijających dziś do warszawskiego portu, dwa zaledwie mogą się pochwalić posiadaniem stałego nad głową dachu w zimie. Są niemi towarzystwa: łódzkie i poznańskie. Pierwsze dzięki subwencji i doborowi sił artystycznych, drugie zawdzięczając upadającej wprawdzie, ale bądź-co-bądź opartej na niewyschniętem jeszcze źródle miejscowego poparcia tradycji, zimują nie o głódzie. Inne szukają zasobów do nowej wędrówki i nowych... zawodów w Warszawie, która ma dostarczyć środków na spłatę zaległości budżetowych, na zaopatrzenie się w inwentarz i na zbogacenie repertuaru.

Od dnia 1-go czerwca dają przedstawienie: w teatrze *Bellevue* pan Lucyan Kościelecki, z trupą łódzką; w *Wodewilu* pp. Trapszo i Janowski, z trupą poznańską, w *Alhambrze* p. J. Puchniewski, ostatnio zimujący w Płocku i dający szereg przedstawień w zamiejskiej „Promenadzie”; oraz w *Eldorado* p. S. Sarnowski, przybyły z Piotrkowa.

Według źle zrozumianej zasady, teatry te rozpoczęły widowiska utworami dawnego swego repertuaru. Zamierzone do wystawienia w czasie

sezonu *pieces de resistances* odkładane są na chwilę późniejszą; nie wiadomo w jakim celu. Warszawa z pierwszymi dniami lipca wyludnia się z żywiołów zamożniejszych, składających zazwyczaj publiczność teatralną. Na żywioły te ogródki liczyć nie mogą w czasie wakacyjnym, przy najforsowniejsem nawet ożywieniu repertuaru. Zjazd mieszkańców wsi, na miesiąc czerwiec zazwyczaj przypadający, powinien stanowić jedną więcej rację rozpoczynania sezonu nowościami, stanowiącemi same przez się atrakcją dla tych, co od ogródka stronią. Jest to co rok powtarzająca się pomyłka, mająca podobno źródło swe w przygodności repertuarowej, opartej na przypadku. Dyrektorowie w Warszawie dopiero oglądać się poczynają za sztukami, tu dobijają targu, tu rozpoczynają naukę i starania o wystawę. Pierwsza to i najważniejsza przyczyna zawodów, jakie zbierają sceny prowincjonalne na zły siejbie, rzuconej na podatny zapewne, ale wymagający znoјnej pracy grunt warszawskiego powodzenia.

Drugą przyczynę stanowi źle zrozumiane współzawodnictwo. Jest ono już w zasadzie swej, o ile dotyczy szlachetnej strony teatru, szkodliwym dla sceny w szerszym pojęciu. Nienormalne atoli warunki, dosięgające u nas wszelkiej dziedziny pracy, od wytwórczej poczynając, czynią konkurencyę nieuniknioną. Ulegać ona przecież musi, pewnej, z góry obmyślanej, a doświadczeniem wyrobionej metodzie. Z pomiędzy czterech teatrów, każdy uprawiać winien specjalność inną. Porozumienie się przedsiębiorców, dobrze interes wzajemny rozumiejących, jest w tej mierze koniecznem, i przysłoby, przy dobrej woli, z łatwością. Jeden z teatrów niechaj grywa komedye, drugi sztuki ludowe, trzeci operety, a gdyby podział taki natrafiał na trudności techniczne, lokalne lub pieniężne, powinno nastąpić porozumienie co do wyboru sztuk. Kampania letnia od samego jej początku, powinna zarysować odrębności teatralne. U nas tymczasem dzieją się eksperymenta, niemożliwe nawet w trzy milionowym Paryżu. Zdarza się, że trzy teatryki jednocześnie grają jedną i tę samą sztukę, należącą do repertuaru sceny rządowej, a więc znaną publiczności z doborowej gry artystów stałych. Zbiera więc spracowana dłoń upartych a niepraktycznych przedsiębiorców owoce nieprodukcyjnej, na marne idącej pracy!

Dwu tych przeszkód, tłumiących życzliwe chęci dla wędrownej sceny, nie usunęła i w sezonie bieżącym zdrowo rozumująca przedsiębiorczość

teatralna. Mówimy tu o początku sezonu, zaledwie dni siedm liczącego. Radziłyśmy jak najgoręcej zanotować fakty, przeczące temu kierunkowi gospodarki.

We właściwej rubryce notować będziemy skwapliwie ruch repertuarowy „ogródków”. Obecnie zaś w kilku słowach zanotujemy nazwiska artystów, zaobserwowanych na pierwszych widowiskach.

Alhambra zajęła truppą p. J. Puchniewskiego. Miewał ów dyrektor zdolne drużyny, liczne i do celniejszych na prowincyi zaliczające się. Z czasem poodpadały siły lepsze, wyrobioną ciesząc się firmą, już to wstępując na scenę warszawską (pp. Sikorski, Śliwiński, Borawski, pani Baumanowa), już ujmując samodzielny ster własnego gospodarstwa (pp. Szymborski i Kisielnicki), już wreszcie przechodząc do teatrów zasobniejszych. Z obecnego składu wyróżniają się panie Puchniewska, Zabłocka i Bieńkowska, pp. Idziakowski, Czartoryski i Knake-Zawadzki.

Bellevue po odnowieniu i upiększeniu szaty zewnętrznej, jest przytułkiem większej części teatru łódzkiego. W Łodzi pozostała truppą złożona z osób kilkunastu. W Warszawie spotykamy pp. Winklera, Chmielińskiego, Kopczewskiego, Feldmana; panie: Różańską, Junoszonę, Grabińską, Majdrowiczową; z sił operetkowych zauważyliśmy panie: Kirszensteiniównę i Jarzewską, oraz pp. Jarzewskiego i Olszewskiego. Występuje również gościnnie p. Rygier, znany artysta z Krakowa. Teatr ten dał ubiegłego czwartku początek premierom, wystawiwszy „Dwór w Włodkowicach” Z. Przybylskiego, o którym pomówimy obszerniej w przyszłym numerze.

Eldorado jest miejscem popisu truppey p. Sarnowskiego. Oprócz dyrektora, ze znanych nam nazwisk notujemy: p. Swaryczewskiego, Łaskiego, Halskiego, panią Piotrowską, Osmólską i Rudnicką.

W *Wodewilu* wreszcie daje przedstawienia teatr poznański, liczący w swym składzie pp. Trapszę, Janowskiego, Siedleckiego, Jakóbowskiego, Skirmunta, panie: Janowską (Bissen), Pankiewiczównę, Czechowiczównę. O każdym z wymienionych członków tej różnolitej drużyny postaramy się pomówić przy sposobności obszerniej.

Al.R.

O publiczności i specyfice teatrów ogródkowych (sierpień 1889)

W. K. – Z., *Teatrzyki ogródkowe*, „Tygodnik Ilustrowany” 1889, nr 346 z 17 sierpnia, s. 103, 106

Żona wyjechała na letnie mieszkanie, piękna pani X bawi u wód za granicą, kilku dobrych kolegów, z którymi tak pysznie się czas przepędza, rozproszyło się po świecie, uciekając przed kurzem warszawskim. I co tu robić z wieczorem? Oto pytanie, które staje przed każdym przeciętnym Warszawiakiem w tym podłym miesiącu sierpniu.

Przeciętny Warszawiak jest to gatunek lubiący się, jak wiadomo, bawić i nie mający, jak wiadomo, pieniędzy tyle, żeby się aż przelewało. I dla takich oto panów stworzone zostały instytucje zwane teatrami ogródkowymi.

Czego tu nie ma? Naprzód natura, nie do zbytku wspaniała wprawdzie, ale zawsze jest zieleń liści, jest szum gałęzi, a podczas deszczu krople ześlizgujące się z liścia na liść, padają w końcu na żółty afisz rozlepiony na korze starego kasztana. To natura. Sztuki tu daleko więcej; nic dziwnego – to jej przybytek. Więc naprzód wysoka hala, pod którą siedzą goście i słuchający utworu, dalej druga wysoka hala, gdzie siedzą widzowie, pijący piwo i jedzący kolacje.

Halę, która prowadzi do sceny, otacza girlanda widzów bawiących się naprawdę. Znać to na ich twarzach, po których przechodzą różne wrażenia. Smućą się, śmieją, biją brawo, krzyczą „bis” i opuszczają ogródek zadowoleni. To widzowie złotówkowi.

Pod halą poprzeczną naokoło stolików siedzą także widzowie złotówkowi. Ci jedzą, piją i bawią się, ale znacznie mniej, niż tamci.

Widzieć tych wszystkich ludzi przepędzających wieczór – to już przepędzenie wieczoru.

W dodatku na scenie śpiewają, grają, a mechanik ukryty na poddaszu hali rzuca ze swojej maszyny na ogródek różnobarwne smugi światła elektrycznego.

Można tu być od ósmej do północy.

I za to wszystko płaci się tylko 20 kop.

Zajrzyjmy od ogródka w dzień.

Podwórze puste – ot, zwykłe podwórze warszawskie.

Przy wejściu do ogródka żaden anioł stróż nie zapytuje o bilet. W małej swojej budce z okienkiem, przez które wchodzi co wieczór pieniądze, teraz drzemie sobie samotny kasjer. Na ogródku pustki. Trzy drzewa (natura), których się wieczorem zupełnie nie spostrzega, teraz rzucają się w oczy melancholijnie dumające: czy dziś wieczorem będzie deszcz, czy nie?

Dyrektor kręci się po ogródku i także melancholijnie duma o tym samym: czy dzisiaj będzie deszcz, czy nie? Pragnąłby, żeby go nie było. Ale że to zwykle jest dobry człowiek i Panu Bogu nie lubiący się sprzeciwiać, nie miałby więc nic przeciw temu, choćby nawet i upadł deszcz – byle na inny ogródek.

W głębi hali restauracyjnej, za bufetem, ponad talerzami pełnymi butersznitów i za szyjkami butelek, widać okrągłą twarz restauratora. Spogląda on po pustej sali, gdzie w kącie garsoni, nie mający nic do roboty, urządzili sobie raut i duma melancholijnie: czy będzie dzisiaj deszcz? czy też nie będzie dzisiaj deszczu?

W sali widzów, niema żywej duszy.

Dach, jak olbrzymi parasol rozpostarty nad ławkami, przyciemnia nieco światło dnia. Pomiędzy temi pustymi białymi rzędami zdaje się rozsuto jakąś przedzę wypoczynku i martwoty. Zabłąkany tu przechodzień spogląda na białe szkła lamp. Ma ochotę zapalić ich kilka. Jest pewien, że natychmiast trysnęłaby w pustkę tę iskra życia.

Na scenie odbywa się próba.

Kurtyna uniesiona do połowy. Kilkanaście osób kręci się po scenie. Aktorowie w paltach i kapeluszach, aktorki ubrane, jak do wyjścia. Wszy-

scy twarzami zwrócenii do pustych ławek. Jeden tylko zwrócony jest plecami – to reżyser.

Mówią przyciszonym głosem – dla siebie. Czasem kłóć się; wtedy jest trochę głośniejsze.

Zresztą cisza tu panuje, owa cisza, która jest raczej sennością, niż spokojem. Kilku „panów z miasta”, przybyłych na kufelek piwa, nie jest w stanie zakłócić tej martwoty, nad którą moc mają tylko światła gazowych kinkietów.

Za to wieczorem, pod pogodnym niebem, gdy dyrektor zaciera ręce nad „dobrym spektaklem”, jakże tu ruch, gwar, jakie życie!

Z ulic miasta, gdzie rzadcy przechodnie snują się wzdłuż pozamykanych sklepów, z tych wysokich domów, gdzie ciemne okna świadczą o pustych mieszkaniach, napłynęli ludzie do ogródka, który wre, kipi życiem.

Na scenie odbywa się przedstawienie. Dowcipy i tyrazy lub kuplety i piosenki płyną pod halę zapełnioną widzami. Z daleka, z restauracji, dokąd, głozone gwarem, nie są w stanie dotrzeć słowa sztuki, scena wygląda jak barwny obraz w sztucznym oświetleniu.

W antrakcie setki osób usiłują spacerować po ogródku. Usiłują wszakże tylko. W wielkim mieście przestrzeń jest droga. Najbardziej zaś w przestrzeń obfitujący ogródek, po wystawieniu dwóch hal i sceny, dać może spacerującym zaledwie parę uliczek, nie wiele szerszych od korytarzy.

Po wązkich tych uliczkach spaceruje się jednak w czasie antraktów.

W głębi ogródka znajdują się pewne drzwi. Same w sobie nie mają one nic interesującego. Zwykle, drewniane, z desek zbite drzwi, które mechanicznie zamyka ciężar, spuszczaający się na bloku.

Jest tam jednak coś nęcącego. To wejście za kulisy.

Jeden żółty płomień gazowy oświeca je. Opodał przy murze stoi drzewo, a pod niem ławka. Iluż młodych chłopców siedziało na tej ławce z oczyma utkwionymi w te drzwi! Marzyli o tej tak ponętnej z daleka karyerze artysty dramatycznego. Zdawało im się, że drzwi te, prowadzą do najpiękniejszego świata, do szczęścia i do sławy. Zazdrościli losu każdemu z tych, którzy z taką obojętnością wchodzili poza te drzwi.

Ci chłopcy z ławeczki zastawali potem adwokatami, inżynierami lub kupcami. I życie im dało satysfakcję. Wchodzili przez te drzwi za kulisy – z bukietami dla aktorek w rękę.

Byli i tacy wszakże, którzy dali się skusić swoim marzeniom i wstąpili do teatru.

I ci przekonali się, że te drzwi prowadzą najczęściej do zawodów, a prowadzą przez długą drogę nędzy; że w poniewierce prowincjonalnej marnują się siły i zdolności; że na stu marzycieli, jeden zaledwie jest w stanie dopłynąć do tego portu, który się stałym teatrem nazywa.

Sztuka się kończy.

To chwila największego ożywienia. Fala ludu płynie przez środek hali, na ogródku gasną światła, kurtyna pogrąża się w ciemności, a życie przenosi się teraz pod halę restauracyjną, która panuje nad ogródkiem wyłącznie.

Stoły pozajmowane, przy bufecie tłok prawdziwy, garsoni biegają z kuflami i talerzami. Tysiąc głosów zmieszanych w jeden olbrzymi gwar napełnia powietrze. Piwo z antałów leje się nieustannymi strugami.

Północ. Widać jeden stolik próżny. Potem drugi i trzeci. Sala się zaczyna powoli opróżniać. Garsoni teraz przechadzają się wolno, z rękoma w tył założonemi.

Coraz bardziej milknie gwar i coraz mniej w sali osób. Gdy krzyknie kto: „Płacić!” słysząc go w drugim końcu sali.

Po pierwszej wreszcie, światła gasną zupełnie, a garsoni zrzucają fraki, nakładają kurtki i wychodzą do domu.

Po gwarnem tem życiu pozostaje już tylko jeden ślad. To biały afisz wiszący na murze, biedny kłamca, który przez noc całą jeszcze obiecywać będzie widowisko. Ale przyjdzie nazajutrz pan z kłajstrem, i jak jeden dzień pokrywa dzień drugi zasłoną wspomnienia, tak i dzisiejszy afisz rozpostrze się na widoku publicznym, zakrywając sobą wczorajsze afisze.

W. K. – Z.

Wobec politycznych napięć... (maj 1890)

„Gazeta Toruńska” 1890, nr 118 z soboty 24 maja, s. 1

Teatr polski w Toruniu

Artyści dramatyczni teatru Poznańskiego przybyli dzisiaj do Toruniu i dadzą nieodwołalnie trzy przedstawienia: jutro w sobotę i w niedzielę w teatrze Holder-Eggera a w poniedziałek (drugie święto Zielonych Świątek) w teatrze Wiktoryi.

Donosząc o tem mamy tę niezłomną nadzieję, że publiczność nasza, spragniona swoich przedstawień jak najliczniej się zbierze i wynagrodzi Towarzystwu zawody, jakich ono na prowincyi doznało. Grudziądzki „Gesellige” pisząc o nieudaniu się przedstawienia w Grudziądku dodaje zjadliwie, że zapowiedziane tamże widowiska nie miały mieć rzekomo w zasadzie ani rozrywki ani sztuki scenicznej, lecz raczej wybitną cechę politycznej demonstracyi. Demonstracya ta miała być rzekomo symptomem skutków ostatnich wyborów do parlamentu, które w Grudziądku wykazały 801 głosów polskich.

Na takie nonsensa grudziądzkiego pisma nie odpowiadamy, bo na nie odpowiadać nie warto; zaznaczamy tylko, że przedstawienia w Grudziądku dla takiej samej przyczyny odbyć się nie mogły, jak nie mogły się odbyć niektóre wiece polskie: po prostu odmówiono w ostatniej chwili lokalu.

Charakterystyka poznańskiego zespołu występującego w warszawskim teatrze ogródkowym Wodewil (1891)

Al. R., *Trupa poznańska w teatryku Wodewil*, „Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1891, nr 406 (28) z 11 lipca (29 czerwca), s. 366

Czy „letnie” losy trupy poznańskiej wpływają pośrednio choćby na byt stałego teatru polskiego w Poznaniu? Usiłowano przeczącą głosić odpowiedź na tak postawioną kwestię. Ale usiłowania te zbijają argumenty faktyczne. Impreza sceny poznańskiej pozostaje istotnie w rękach konsorcyum nad Wartą, a letnia tyralierka „sił i środków” tej sceny odbywa się na ryzyko prywatnego przedsiębiorcy, którym jest zazwyczaj jeden z artystów trupy.

Nie zyski zatem z sezonu, nie zdobycz kasowa staje się udziałem sceny poznańskiej. Artyści trupy wywożą z Warszawy cenne nabytki repertuarowe; kompletują swój skład, dostrajając nowe siły do dobrego ansamblu; tu zyskują wzory, patrząc z bliska na grę artystów sceny warszawskiej. Staraniom tedy pracujących w wakacje letnie artystów towarzyszyć powinna sympatya publiczności, która w zamian za nią otrzyma rzeczy dobre, grane dobrze.

Owa łączność „letnia” sceny poznańskiej z działalnością ogródków w Warszawie utrzymuje się od lat kilku. Przyświeca zaś jej szczęśliwa pod wielu względami tradycja powodzeń p. Doroszyńskiego i Terenkoczego, gdy przed laty 14 podnieśli oni siłą pracy i pomysłowości poziom sceny ogródkowej, która roztoczyła przed publicznością warszawską powaby nowego repertuaru swojskiego i młode, wprawiające się, a później tak cenione siły, jak pp. Marczello i Stachowicz, pp. Żelazowski, Woleński i Podwyszyński.

Właściwości obecnego składu trupy nie ubliżają tradycji, przeciwnie – utrzymują ciągłość paroletnią, ale – w sezonie bieżącym zbyt zaszczytnej nie wytwarzają karty w dziejach tej sceny. Teatr poznański pozbył się zdolnych sił w osobach pp. Janowskich, Trapszów, p. Popławskiego, panny Morskiej i Czaplińskiej; zachowawszy atoli dobrze wyrobione kadry, jest w możności utrzymania na poziomie estetycznym dramatu mieszczańskiego i komedii społecznej – głównego pola działalności trupy.

Działalność ta atoli w Warszawie poszła torem zanadto spekulacyjnym. Przeważną część widowisk zajęły farsy Szobera: „Modniarka”, „Ulica Marszałkowska”, „Podróż po Warszawie”, a świeżo zapowiadany „Fafuła i Grojseszyk w Paryżu” mają dopełnić miary tej grubszego malunku farsy, której wyłączną dziś racją – kasa.

Nie czas w tej chwili oceniać wpływ Szobera na twórczość krotocwilną. Zaznaczyła się ona na razie całym szeregiem robót naśladowanych, w których odnaleźć można było i brutalną jaskrawość i dwuznacznik niewybredny, krom jedynie – talentu. A tylko talent Szobera pokrywał braki, które mogły nie razić w zaraniu tej twórczości, przed wyrobieniem się gustu w tym kierunku, ale rażą – dzisiaj.

Wznowienia więc rzeczy szoberowskich nie poczytujemy za zasługę trupy, pozostającej w sezonie letnim pod kierunkiem p. Skirmunta. Owo liczenie się ze względami wyłącznie natury spekulacyjnej tem mniej godnem jest pochwały, ile że skład trupy „Wodewilu” stanowi materiał wykonawczy, podatny do wystawienia rzeczy wartościowych.

Ze starych znajomych spostrzegamy tu przede wszystkim p. Skirmunta, aktora o zakroju charakterystycznym, nie pozbawionego silniejszych pierwiastków dramatycznych; p. Siedleckiego, wyróżniającego się dobrą dykcją i wybitną indywidualnością, która wyrobiła mu opinię doskonałego przedstawiciela bonhomii na scenie. P. Sosnowski grywa kochanków, p. Knapczyński bonsvivantów, p. Królikowski ojców szlacheńskich, p. Przybyłowicz, obiecująca zdolność w kierunku komicznym, role drugoplanowe, które niekiedy, jak np. w „Maryi Joannie” na pierwszy plan wyprowadzać potrafi.

Z personelu żeńskiego prym niewątpliwy trzyma panna Wróblewska, uczennica Kotarbińskiego, która z inteligencją w oddawaniu postaci silniejszych, łączy dodatnie warunki postawy i głosu. Można by jej zarzucić

zmanierowanie dykcji, a raczej wzorowanie jej przesadne na wzorze, szwankującym właśnie na punkcie przesady; przy odpowiednim jednak kierunku i usilnej pracy, wyrobić się może z p. W. pożądana bohaterka sceniczna. Panna Wyrwiczówna grywa role liryczne i salonowe, pierwsze zabarwiając monotonną płaczliwością, w drugich nie mogąc zdobyć się na wytworność naturalną, nie trącą manierą prowincyi. Pani Siedlecka w rolach charakterystycznych celuje spokojem, unikającym szarży, p. Królikowska umie dostroić się do całości w rolach babek i matek komicznych, p. Skirmuntowa śpiewa w operetce, p. Czarli nie poprzestaje na właściwym sobie rodzaju charakterystycznym; p. Majdrowiczowa nie wychodzi z ciasnego zakresu naiwnego szczebiotu, który przestawszy być naiwnym, nie jest ani na chwilę lirycznym.

Oto najwybitniejsze siły trupy poznańskiej, liczebnie największej i, jak powiedzieliśmy, celującej karnym ansamblem. Zasługą kierowników jest przystrojenie do owej całości sił drugorzędnych, poruszających się poprawnie, mówiących czysto i starających się każda z osobna o ogół wrażenia artystycznego.

Jaka szkoda, że liczna ta, a pracowita drużyna nie posiada repertuaru, któryby zająwszy publiczność warszawską, przysporzył kierownikom więcej zasług, aniżeli względne powodzenie „Modniarek”, czardaszów, tańców kucharskich i innych ensemblów szoberowskich, upstrzonych banalną muzyką Sonenfelda dać może!

Występy poznańskich artystów w Toruniu (wrzesień 1892)

„Gazeta Toruńska” 1892, nr 216 z wtorku 20 września, s. 3 (recenzja występu z 18 września)

[...] Sala była pełna, mimo oziębionego kilkakrotnym za dnia deszczem i gromadzących się chmur przed samem rozpoczęciem przedstawienia. Widzami byli prawie sami Polacy. Dawniejszemi laty nie zbierała się ich taka liczba, nawet przy najsilniejszym staraniu. Dzisiaj wystarczają proste, zwyczajne zawiadomienia w gazetach. Nie powiemy, iżby się ludność polska tak zwiększyła w mieście i okolicy, ale to zaznaczyć musimy, że świadomość, potrzeba i rozumienie zasiłku umysłowego, chęć rozkoszowania się czemś polskim, swojskim – i to w otoczeniu swoich – te wzrosły, stały się udziałem szerokich kół przez wszystkie warstwy społeczne, a to pocieszające, jako ciężko zapracowany owoc starań nad oświatą narodową.

„Gazeta Toruńska” 1892, nr 218 z czwartku 22 września, s. 2 (tu recenzja *Kościuszki pod Racławicami*)

Wczoraj dawano „Kościuszkę pod Racławicami” po raz pierwszy w naszym mieście. Rzecz ta stała się przez wielki swój rozgłos jako sztuka ludowa bardzo ciekawą a stąd już z opowieści bardzo popularną powszechnie. Nie będziemy się wdawali w kwestyę czy na popularność tę zasługuje, dość że wczoraj wielką salę teatru nabiła widzami tak, że bodaj czy by się mógł wcisnąć jeszcze choćby tylko dziesiątek ludzi.

Grano dobrze, bo starannie, nie lekceważąc publiczności z znużenia, jak to bywać zwykło, gdy jedne i te same siły grywają kilkadziesiąt już może razy to samo, co nadto wartość swoją ma więcej w wystawie, niż w wewnętrznej treści artystycznej.

Artyści poznańscy przysługują się nam tu w tym roku uczciwie i znakomicie; poczynają dla nas kresowców być tem, czem teatr być winien. A że nadto jako ludzie nigdzie nie dali powodu do najlżejszej nawet skargi na całej swojej wielkiej podróży tegorocznej po Prusach zachodnich, w czym za poprzednich bytności rozmaitych trup inaczej bywało, niechże przyjmą za to nasze podziękowanie i uznanie. Dają oni teraz dowód, że trupa dramatyczna to poważna instytucja o wielkiem znaczeniu społecznem, towarzyskiem i oświatowem, a ludzie sztuce dramatycznej oddani, to ludzie talentu i pracy, którzy chleb swój jedzą tak zasłużenie, jak każdy pełniący swoje zadanie, swój obowiązek. Uczą nadto dowodami, bo tem oświatowym, estetycznym i psychologicznym nabytkiem, który występami swemi w widzach budzą i pozostawiają, że praca ich to nie marna igraszka, nie płocho rozrywka tylko ni dla nich, ni dla widzów, ale raczej coś z tego, co dopełnia niejako człowieka przez poznanie samego siebie jako jednostki i narodu. Społeczeństwo nasze biedne ponosiło znaczne ofiary na teatr poznański. Teraz nakładów tych poczynają się owoce. Zdaje się, że będą dojrzewały obficie, jeżeli trupa z tym taktem, z tem poszanowaniem siebie, z tą sumiennością w pełnieniu obowiązków i z tem obywatelskiem ich rozumieniem będzie pracowała dalej.

Il. 49. Budynek teatru w Ciechocinku na początku xx wieku. Scena ta była miejscem gościnnych występów teatru poznańskiego w trakcie dyrekcji Edmunda Rygiera (1896–1908). Poczłtówka ze zbiorów Oddziału Zbiorów Graficznych Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.

Podsumowanie letniego objazdu teatru poznańskiego w 1892 roku

„Kurier Poznański” 1892, nr 224 z piątku 30 września, s. 5

Towarzystwo dramatyczne nasze powraca dziś do naszego miasta na sezon zimowy – po 5 miesięcznym przeszło pobycie na prowincyi. W kronice naszej sceny zapisze się tegoroczna kampania letnia na prowincyi jako najdłuższa i pod każdym względem najpomyślniejsza, a zwłaszcza tem pamiętna, że poznańska trupa teatralna polska zapuściła się po raz pierwszy w tym roku aż na nasze kresy nadbałtyckie – i doznała tam wszędzie dobrego przyjęcia i powodzenia.

Z początkiem bowiem sierpnia osiadła nasza trupa teatralna w Copotach pod Gdańskiem i bawiła tam przeszło 3 tygodnie, dawszy 13 przedstawień w teatrze „Victoria”. Ztamtąd zrobiono wycieczkę artystyczną do Kościerzyny i Wejherowa, a po wyjeździe z Copot grano w Czersku, Lubawie, Brodnicy, Lidzbarku, Wąbrzeźnie, Golubiu, Chełmży i Toruniu.

Połowa tegorocznego pobytu naszego teatru na prowincyi przypada na W. Księstwo Poznańskie, a druga połowa na Prusy Zachodnie i w każdej z tych prowincyi grano w 16 miejscach, a ogółem w czasie od 23 kwietnia do 28 września br., to jest w 159 dniach, dano w 32 miejscach 146 przedstawień i to 85 w Księstwie, a 61 w Prusach Zachodnich.

W 16 miejscach był teatr poznański po raz pierwszy w tym roku i to w 3 miejscach w Księstwie a w 13 w Prusach Zachodnich.

Sztuk odegrano ogółem 36 i to 19 spektaklowych, a 17 jednoaktowych, między temi 25 oryginalnych polskich a 11 z obcego repertoaru. Najczęściej grano „Kraj”, bo 27 razy, dalej „Przeora Paulinów” 23 razy,

a „Kościuszkę pod Racławicami”, „Barbarę Radziwiłłównę” i I akt „Halki” po 12 razy, zaś na 146 przedstawień było tylko 15 z obcym repertoarem.

Zarówno doborem repertoaru, jak staranną grą, wzorowym porządkiem administracyjnym i godnym zachowaniem się – zyskali artyści nasi w tym roku na prowincyi wszędzie uznanie u swoich i obcych i znakomicie podnieśli znaczenie sceny narodowej jako poważnej instytucji społecznej, towarzyskiej i wychowawczej, za co w szczególności należy się pochwała i szczerą podzięką kierownikom trupy na prowincyi, panom Łaskiemu i Majdrowiczowi, którzy wytrwali i uczciwą pracą w istocie dobrze się zasłużyli scenie i społeczeństwu naszemu.

Przykry incydent na widowni podczas występów w Inowrocławiu (16 maja 1894)

„Dziennik Poznański” 1894, nr 112 z soboty 19 maja, s. 4

W Inowrocławiu, w dniu 16 b. m. podczas przedstawienia teatralnego zaszło w miejskim parku niemiłe zajście. Polscy aktorzy zaprosili niemieckich kolegów do sali, ale ci tak się niegrzecznie zachowywali, że nawet policja musiała wkroczyć. Jeden z tych panów nie chciał zdjąć kapelusza. Uczynił to dopiero, gdy wezwał go do tego urzędnik policyjny. Sens moralny, by ludzi niegrzecznych i źle wychowanych nie zapraszać.

Relacja prasowa z występów poznańskiego teatru w Miejskiej Górcie (18 lipca 1894)

„Dziennik Poznański” 1894, nr 176 z soboty 4 sierpnia, s. 5

Miejska Górka, 1 sierpnia (Pobyt poznańskiego teatru polskiego)

Radość serdeczna owładnęła nami, gdy po krótkich pertraktacjach dyrygent teatru poznańskiego definitywnie zawiadomił nas, że zdecydował się w środę 18 lipca dać u nas z towarzystwem poznańskim przedstawienie, a na domiar „Kilińskiego”. Po raz pierwszy więc od czasu, jak scena poznańska rozpoczęła swe letnie wędrówki po prowincyi, mieliśmy ją ujrzyć w tym niegdyś dumnym grodzie Górków, a dzisiaj małej mieścinie pocziwych szewców (bo ci tu między cechami berło dzierżą).

Poczęliśmy się tedy szczerze krzątać około przygotowania kwater, urządzenia sceny, wyszukania podwodów do dalszej podróży do Krobi i wszystkiego, co do uczciwego przyjęcia poznańskich gości za potrzebne uważaliśmy, a z bijącym sercem liczyliśmy dni i godziny, dzielące nas jeszcze od nich. Zjechali nareszcie w poniedziałek 16 lipca do sąsiedniego Jutrosina, a więc stanęli tuż na granicy naszej.

Po ukończeniu przedstawień w Jutrosinie, gdzie suto ich podejmowano, przybyli do nas. W dzień przedstawienia wieczorem obszerna, jak na nasze stosunki, sala p. Łukowskiego zapełniła się ciekawą i żądną tak nowego widowiska publicznością.

Udział był ku naszej największej ucieście liczniejszy, niż się ze względu na obecną porę ciężkiej pracy zniwnej i na dzień powszedni spodziewaliśmy.

Gdym spojrział w około na tę liczną drużynę, przybyłą od kosy i warsztatu, by pokrzepić ducha w świątyni Talii, to taka rzewna radość roz-

łała się w mej duszy, że we łzach ujście dopiero znalazła, a usta szeptać poczęły wieszczce słowa Duchieńskiej:

„W twardej pracy z wiekowej podźwigniesz się toni,
Na nieznaną dawniej nutę pobudka ci dzwoni,
Odrodzony znów rozpocznieś bieg nowych stuleci.
Podnieś głowę, mój narodzie, oto dzień twój trzeci”.

Wśród ogólnego zachwyty, przerywanego co chwila wybuchami radości i zapału, przesunął się przed oczami naszymi cudowny Kiliński niby „piękna mara senna”, zostawiając w sercach onę smutną żalność, „jak gdy szczęście minie”, ale zarazem szczepiąc w nich nowe, silne oczko miłości ojczyzny i ojczystej sztuki, a podnosząc silnie poczucie piękna i szlachetności.

Czyż mam pisać o grze aktorów? Nie żądajcie ode mnie tego, bo tak daleko sąd mój nie sięga, a inni, powołani, przede mną już go tak często i chwalebnie wydali, że – nierad bym sów nosić do Aten.

Nie mogę jednakże zakończyć tej korespondencji, nie wspomniawszy o innych, czysto ludzkich zaletach poznańskich artystów.

Dotrzymując sumiennie danego na wstępie zapewnienia, przyjęli oni chętnie skromne gościny, jakie im tutaj wedle sił, a ze szczerego zgotowaliśmy serca. Zrozumieli, że nie ma pośród nas możliwych mecenasów sztuki, jacy im pobyt w Jutrosinie upiększali i uprzyjemniali.

Z prawdziwą przyjemnością słuchałem wszechstronnych wynurzeń wzajemnego ukontentowania tak ze strony gości, jako i gospodarzy, a z wielkim zadowoleniem obserwowałem taktowne, pełne godności i powagi, postępowanie pierwszych, świadczące o głębokim przejęciu się i dobrem zrozumieniu posłannictwa sceny polskiej na prowincyi.

W ten sposób zdobyli sobie nasi artyści w swym zwycięskim pochodzie wstępnym bojem naszą maleńką twierdzę kresową, która odtąd na zawsze błogim dla nich będzie etapem.

Cześć im za to wszystkim – i serdeczne dzięki.

Refleksje widza po zakończeniu letniego objazdu w 1894 roku

„Gazeta Toruńska” 1894, nr 212 z piątku 14 września, s. 3

Toruń, dnia 13. września. W naszym mieście i w dniu dzisiejszym kończą artyści teatru poznańskiego swoją uciążliwą wędrówkę po W. Ks. Poznańskiem i Prusach Zachodnich. Uciążliwą?... Wielu zdawać by się mogło, że przyjemną – wszakże tylu podróżuje dla przyjemności. Tak! ale ci jeżdżą w innych warunkach: wygod, odpoczynku gdzie i kiedy chcą – i nie w celu zarobkowania. Staraliśmy się u źródła zebrać dane, nie odmówiono nam, a powodowani byliśmy chęcią poznamienia czytelników głębiej z działalnością teatru poznańskiego na prowincyi. Nie pragniemy pisać dytyrambów pochwalnych na cześć działalności artystycznej lub umoralniającej, uchylamy się od wykazywania dodatnich wyników dla naszej narodowości z objazdu teatru po prowincyi, wiedzą o tem wszyscy, a najlepsze powodzenie teatru w tym roku udowadnia zrozumienie potrzeby i działalności tejże instytucyi. My mieszkańcy Prus Zachodnich jako ludzie rokujący się z potęgą ściskającą nas coraz bardziej w swoich kleszczach porzestaniemy na cyfrach. Sezon letni trwał w bieżącym roku 4 miesiące i 12 dni, razem 135 dni, w którym to czasie artyści dali 128 przedstawień w 47 miastach. Skład towarzystwa: 30 osób a wozi się dla tychże osób i potrzebne do sztuk garderoby cywilnej i teatralnej, rekwizytów i utenzylii scenicznych: 5000 kilogramów tj. 100 centnarów. Towarzystwo dla oszczędności nie wysyłało w bieżącym roku, jak lat poprzednich, sekretarza dla załatwiania poprzednio interesów teatru, załatwiano je listownie. Listów w interesie teatru napisano około tysiąca.

Całym tym ruchem kieruje wybrany przez dyrekcję teatru poznańskiego i jednogłośnie przez artystów, od 3 lat kolega tychże E. Majdrowicz, a kieruje z taką znajomością administracji teatralnej i taką energią, a przytem z taką drobiazgową akuracnością, że te właśnie zalety wyrobiły teatrowi świetną opinię na prowincyi, niekłamaną sympatyą publiczności dla artystów a dla ich kierownika wielkie uznanie w szerokich kołach. Znamy prawie dokładnie historię teatru polskiego, to też tem chętniej zaznaczamy tę wielką działalność obecną naszego teatru, działalność jaką nie może się poszczycić żaden teatr polski od lat wielu, działalność iście amerykańskich teatrów, ale te jeżdżą dla wielkich zysków a nasi artyści bardzo skromnymi muszą zadowalniać się dochodami. To też polecamy gorąco sprawę ułatwienia artystom wędrowek w letnim sezonie po prowincyi, aby nadmierną pracą nie osłabiali w sobie fantazyi polotu i chęci do dalszej pracy a artystom naszym składamu podziękowanie za ich trudy dla nas i za obywatelskie pojmowanie powołania artysty dramatycznego.

Prenumerator

Odmowa wynajęcia sali w Pile (lipiec 1895)

„Dziennik Poznański” 1895, nr 161 ze środy 17 lipca, s. 6

Pokłosie działalności bractwa H.T.K.

Nasze Towarzystwo dramatyczne zamierzało jak corocznie, tak i w tym roku, w podróży po Księstwie dać kilka przedstawień w Pile. Właściciel teatru tamtejszego pan Oehlke bardzo chętnie udzielił innemu laty lokalu swego dla polskich przedstawień. Teraz i on uległ podszeptom sławetnego bractwa. W tych dniach otóż oświadczył on listownie zajmującemu się przygotowaniem do przedstawień polskich p. Nowackiemu, iż niestety lokal swego odstąpić na ten cel nie może. List jego brzmi w polskim tłumaczeniu dosłownie, jak następuje: „Z powodów, których wymienić nie mogę, nie jestem w możności udzielić lokal swego do zapowiadanych trzech przedstawień polskich i proszę o tem zawiadomić Towarzystwo dramatyczne”.

W Pile istnieje filia bractwa H.T.K. Czyż to zajście nie jest najlepszym dowodem, że kłamstwem jest twierdzenie menerów bractwa i jego obrońców, jakoby nie występowało ono zaczepnie przeciwko polskości, lecz broniło tylko zagrożonej niemczyzny? Czyż to także obrona, jeśli się współobywatelom polskim odmawia tak rzadkiej na kresach przyjemności rozerwania i pokrzepienia ducha sztuką dramatyczną? Czyż to nie jest drażnieniem polskiej publiczności, zakłóceniem dotychczasowych względnie dobrych stosunków między dwoma narodowościami? Czyż pan

minister Koeller wobec tego nowego wybryku bractwa rzeczzonego nie zechce zmienić swego zdania? Następstwem takiego postępowania może przecież być tylko większy jeszcze rozdział między polską a niemiecką ludnością, większe jeszcze rozgoryczenie wzajemne, które przecież nie może być władzom królewskim pożądaniem [...].

Utrudnianie występów przez pruskie władze podczas pobytu w Golubiu (sierpień 1895)

„Dziennik Poznański” 1895, nr 181 z piątku 9 sierpnia, s. 4–5

Z Golubia. Z upragnieniem oczekujemy rokrocznie przyjazdu artystów poznańskich, ofiarując im z sercem otwartem skromną gościnę w naszych małomiejskich domkach, artyści zaś, bacząc na przysłowie: „Czem chata bogata, tem rada” – z zadowoleniem przyjmują naszą gościnę. Podróż do Golubia byłaby dla artystów nadzwyczaj kosztowną, gdyby nie łaskawa ofiarność kilku wiejskich i miejskich obywateli, którzy dostarczają bezinteresownie podwód do Kowalewa, a w tym roku odwiedzili artystów do Brodnicy; dochody z przedstawień nie są tu nadzwyczajne – mimo to jednak artyści wyjeżdżają z Golubia zadowoleni z finansowego rezultatu. I któż to taki, który, nie lękając się trudów w ulokowaniu artystów, wierząc w powodzenie i nie bojąc się zawodu, odważył się zaprosić teatr poznański do Golubia? Oto skromny pracownik na niwie naszej zawodowej egzystencji, p. Stanisław Faustmann, szewc.

W tym roku w celu ułatwienia mu podjęła to zadanie inna godna osoba, której poszło to łatwiej i skuteczniej, dzięki więc za to składamy wszyscy Golubiacy, którzy choć raz w roku możemy napawać się śliczną polską mową i poznać piękne dzieła naszej scenicznej literatury. To też nasi najserdeczniejsi, widząc powodzenie teatru u nas, a pomni słów wielkiego ich poety o doniosłości teatru, starali się w tym roku robić trudności, ale te odniosły wręcz przeciwny skutek.

I tak po rozlepieniu w mieście pierwszego afisza, to jest „Gwiazdy Syberyi”, burmistrz odręcznym pismem zabronił nalepiać dalszych afiszy po narożnikach domów – tylko w razie gdy będą drukowane w dwóch

językach, to jest po polsku i po niemiecku. Dyrekcja teatru, nie mając pod ręką podobnych afiszy, gdyż nigdzie jeszcze żądania takiego nie stawiono, nie musi ono być prawem, nie chcąc wywołać dalszych zatargów z władzą – nie kazała rozlepić więcej afiszy.

Ustępstwo to jednak było zbyt ciche, gdyż władze, zamiast łączyć – a mianowicie z powodu, że pierwsze dwie sztuki, które miały być grane w Golubiu, były polskich autorów, artyści mieli na odgrywanie tychże ze sobą pozwolenie prezydium policyjnego poznańskiego, oprócz koncesji ministeryalnej, pozwalającej dawać przedstawienia w całych Niemczech oraz „Gewerbescheinu”, to jest dowodu opłaty podatku, potwierdzonego przez rejencję w Kwidzynie, zatem papiery w porządku.

Na trzecie przedstawienie miała być odegrana niemiecka operetka, grywana w niemieckich teatrach. Na nią to sądząc za zbyt ciche, pozwolenia ze sobą nie miano.

I otóż Landrat zażądał tłumaczenia sztuki na niemiecki (co by na to autor powiedział, gdyby mu drugi raz sztukę stylizowano z polskiego na niemiecki), żądaniu temu uczynić zadość, było niemożliwym. Nie pomogło i złożenie afisza poznańskiego jako dowodu, że sztuka w Poznaniu jest grywaną, prośenie o wyznaczenie osoby wiarygodnej, która by była na przedstawieniu obecną, złożenie skróconej treści w niemieckim języku, na koniec chęć złożenia 500 marek kaucji, którą dopiero odebrać chciano po dostarczeniu pozwolenia na granie tejże sztuki. Dyrekcja dostała piśmienny zakaz pod groźbą urzędowego przerwania widowiska i skazania każdego z artystów biorących udział w przedstawieniu na karę do 30 marek. Żandarmeria otrzymała rozkaz w wypadku rozpoczęcia przedstawienia „Biednej dziewczyny” przerwać to przedstawienie. Dopiero na pół godziny przed rozpoczęciem przedstawienia widząc bezskuteczność swoich przedkładań dyrekcja zmieniła widowisko. Odegrano, ku wielkiemu zadowoleniu, przepełniającej letni teatr, niedzielnej publiczności, „Kilińskiego”, sztukę narodową, która zapewne więcej korzyści moralnej nam dała, jakby to była zrobiła „Biedna dziewczyna”.

Niech ten wypadek nie zraża artystów w dalszej ich mozolnej wędrówce, ale to, zamiast odstraszać, wyrabiać im będzie coraz to lepsze powodzenie i uznanie dla ich wytrwałej pracy.

Podsumowanie letniego objazdu teatru poznańskiego w 1895 roku

„Gazeta Toruńska” 1895, nr 210 ze środy 11 września, s. 3

Teatr poznański na prowincyi

W dniu wczorajszym przy sali przepełnionej publicznością, dla której magnesem była nie tylko piękna patriotyczna sztuka: „Obrona Częstochowy”, ale i cel, na który była odegrana, zakończyli artyści teatru poznańskiego sezon letni w naszym mieście.

Z wielkim uznaniem zapisujemy ten obywatelski uczynek naszych artystów oraz wyrażamy podziękowanie za Towarzystwo Pomocy Naukowej dla dziewcząt na Prusy Zachodnie, którego kasa znacznie zasiloną została czystym dochodem z przedstawienia dnia wczorajszego (Tow. otrzymało 186 m. 50 fen. Red.).

Od publiczności Prus Zachodnich wyrażamy Wam, drodzy artyści, podziękowanie za nie szczędzenie trudów w ciężkich warunkach Waszej pracy na polu dobra narodowego, podziękowanie: za wiele mile spędzonych chwil, za podniesienie nas na duchu, za pożądaną przez nas głochnych strawę umysłową.

Największe jednak podziękowanie należy się p. Majdrowiczowi, nieustrudzonemu kierownikowi teatru za jego staranność, porządek i ład w prowadzeniu, w ogóle za jego dyrekcyjną pracę w ostatnich czterech letnich sezonach teatru poznańskiego na prowincyi.

Ażeby dać pojęcie czytelnikom o pracy i ruchu teatru w sezonie letnim, postarałem się o następujące dane statystyczne.

W bieżącym sezonie – sezon letni trwał 4 miesiące i 9 dni – od 1go maja do 9go września, czyli 132 dni – dano 133 przedstawienia w 43 miastach,

a mianowicie: Poznań 6, Inowrocław 10, Kruświca 1, Strzelno 1, Gniewkowo 1, Żnin 1, Kcynia 1, Wągrówiec 5, Rogoźno 1, Gniezno 6, Miłosław 3, Pleszew 6, Ostrów 8, Kempno 2, Odolanów 1, Krotoszyn 5, Koźmin 2, Krobia 1, Poniec 2, Leszno 4, Gostyń 6, Śrem 4, Środa 3, Grodzisk 3, Kościan 2, Oborniki 1, Piła 2, Nakło 3, Bydgoszcz 3, Kowalewo 1, Golub 3, Brodnica 3, Lubawa 4, Chełmno 3, Świecie 1, Chojnice 2, Czersk 4, Tuchola 1, Starogard 4, Kościerzyna 2, Pelplin 2, Chełmża 3, Toruń 6.

Z nieuzasadnionych od dyrekcyi powodów w tym roku do Sopot nie zawitano, zatem nie można było zjechać do Kartuz ani do Wejherowa. Zgłoszenia innych miasteczek dopominających się o teatr przysły za późno.

Oprócz nadzwyczaj serdecznego przyjęcia, jakiego artyści wszędzie doznawali i o którym zawsze z wielkiem uznaniem się wyrażają – a więc, oprócz moralnego, cieszył się teatr w tym roku i materyalnym powodzeniem nadzwyczaj dobrem – i tak, ile wiemy, dochód brutto obecnego sezonu prawie że przewyższa dochód brutto z sezonu zeszłorocznego, a zeszłoroczny był pod względem finansowym najlepszym i trwał dłużej o 6 dni od tegorocznego.

Artyści otrzymali za cały czas najregularniej wypłacaną pełną, tak jak w Poznaniu, pensję; na finansowe zatem położenie w lecie zupełnie się nieuskarżają.

Kwestyę tę staraliśmy się wyświecić z tego powodu, że niedawno temu w którymś z pism poznańskich wyczytaliśmy przykrą dla nas wzmiankę, że prowincya ma już teatru za dużo; musi być pewnie przeciwnie tj. że Poznań ma go za dużo, jeżeli się w ten sposób nad nim pastwi. Powołuję się, znając troszkę lepiej prowincyi, jak autor odnośnego artykułu, na zdanie ogółu – czy tak jest?

Gdybyśmy byli nie tak biedni, to utworzylibyśmy stały teatr na prowincję – bo czujemy skutki jego czteroletniej wędrowki i uznajemy jego wysokie zadanie w naszej dzielnicy, do tego stopnia, że śmiało twierdzimy: na prowincyi on potrzebniejszy, jak tam u was w Poznaniu, gdzie go niektórzy pisma przedstawiają jako bankruta; u nas nie dalibyśmy mu upaść. Nie zrażajcie się przeto, kochani artyści, docinkami, ale przybądźcie i w przyszłym roku do nas, a uznamy waszą pracę, trudy, wasze obywatelskie poczucie, honorowe zachowanie się, czem nam zaszczyt przynosicie; my zaś pobłażliwi będziemy i na błędy, boć i te czasem są nieuniknione.

Przyjacieli sceny z Prus Zachodnich

Po występach w Gnieźnie w kwietniu 1899 roku

„Dziennik Poznański” 1899, nr 97 z piątku 28 kwietnia, s. 3

Gniezno. Przedstawienia teatralne artystów teatru poznańskiego, pisze „Lech”, cieszyły się, śmiało rzec można, w dniu ubiegłym dobrem powodzeniem; mianowicie zaś „Lygia” doznała wielkiego sukcesu, aczkolwiek artyści pozwolili sobie sztukę tę tak bardzo okroić, że chwilami trudno było dociec związku, a co sprawiło tem trudniejsze dokładne zrozumienie całości. Przyczyny okrojenia sztuki nie należy jednakże upatrywać w złym zamiarze artystów, lecz jedynie w braku odpowiednich dekoracji, jakimi grzeszy scena hotelu Europejskiego. Artyści nasi wyborną grą swą pokonali jednakże wszelkie nadzwyczajne trudności, jakie się im nastręczały w grodzie naszym dla dostatecznego przedstawienia tej sztuki, i wywiązali się dobrze z swego zadania. Cześć im przeto za tę uctwę duchową!

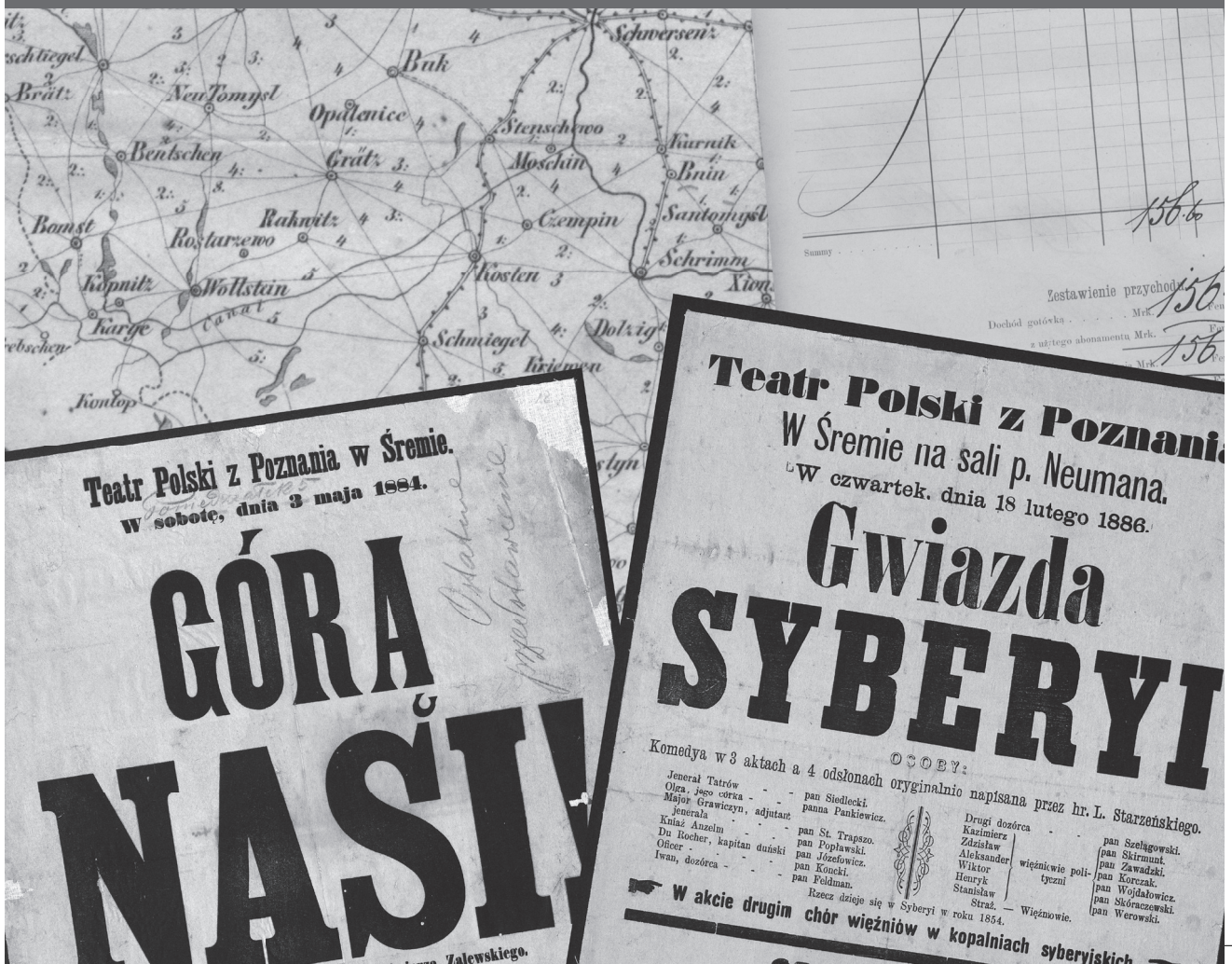
Materialny i... moralny sukces w trakcie występów w Inowrocławiu (23 maja 1899)

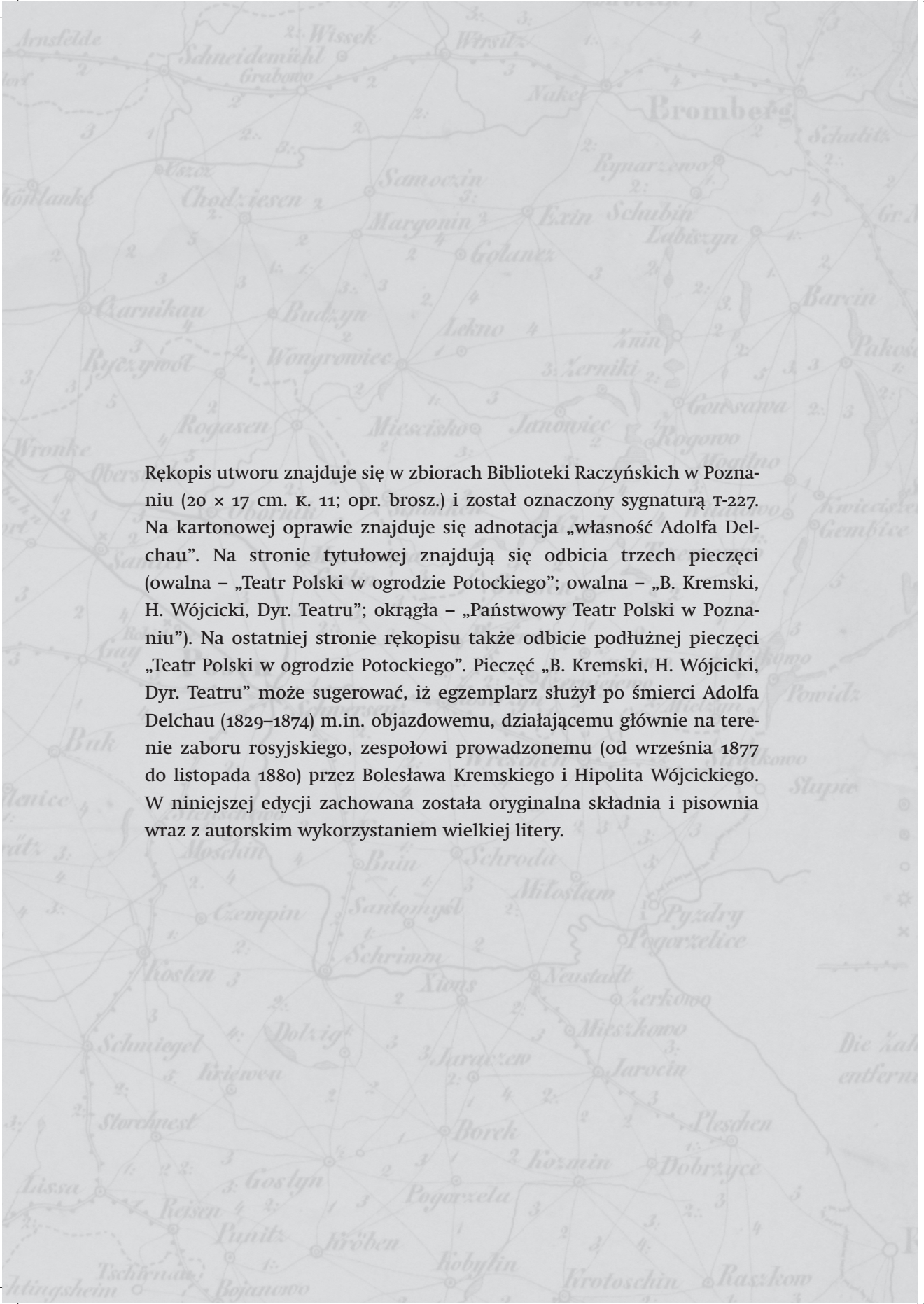
„Gazeta Toruńska” 1899, nr 118 z piątku 26 maja, s. 2

Teatr poznański wielkiem w Inowrocławiu cieszy się powodzeniem. O przedstawieniu *Małki Szwarcenkopf* pisze tutejszy „Dz. Kuj.”: „Wczorajsze przedstawienie *Małki Szwarcenkopf* ściągnęło do teatru bardzo liczny zastęp naszych współobywateli żydowskich. Zajęli oni większą część krzeseł – tak, że sukces materyalny był wcale dobry. Artyści nasi odnieśli także i sukces moralny – gdyż znakomitą grą swą porwali formalnie tych tak rzadkich w naszym teatrze gości. To też oklaskom i wywoływaniu nie było końca. Tryumf prawdziwy święciła mianowicie pani Jakubowska w roli *Małki*. Słyszeliśmy dziś z wielu ust żydowskich zdanie, że tak świetnych sił artystycznych Inowrocław dawno nie gościł w swych murach, że przybywające corocznie do miasta naszego towarzystwa dramatyczne niemieckie ani porównać się z nimi nie mogą”.

**Aktor w podróży. Monodram ze śpiewami
w 1ej odsłonie napisany przez Adolfa
Delchau Art.[ystę] Dr.[amatycznego]**

Rękopis utworu znajduje się w zbiorach Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu (20 × 17 cm. K. 11; opr. brosz.) i został oznaczony sygnaturą T-227. Na kartonowej oprawie znajduje się adnotacja „własność Adolfa Delchau”. Na stronie tytułowej znajdują się odbicia trzech pieczęci (owalna – „Teatr Polski w ogrodzie Potockiego”; owalna – „B. Kremski, H. Wójcicki, Dyr. Teatru”; okrągła – „Państwowy Teatr Polski w Poznaniu”). Na ostatniej stronie rękopisu także odbicie podłużnej pieczęci „Teatr Polski w ogrodzie Potockiego”. Pieczęć „B. Kremski, H. Wójcicki, Dyr. Teatru” może sugerować, iż egzemplarz służył po śmierci Adolfa Delchau (1829–1874) m.in. objazdowemu, działającemu głównie na terenie zaboru rosyjskiego, zespołowi prowadzonemu (od września 1877 do listopada 1880) przez Bolesława Kremskiego i Hipolita Wójcickiego. W niniejszej edycji zachowana została oryginalna składnia i pisownia wraz z autorskim wykorzystaniem wielkiej litery.

OSOBY

PROZERPIN KULISOWICZ, Aktor podróżujący
Scena w Ogródku Miejskim
pod Lublinem

Teatr przedstawia Ogród Miejski w Lublinie

KULISOWICZ

(wchodzi z tłumoczką na plecach, biednie ale czysto ubrany)

Otóż jestem nareszcie niedaleko kresu mojej podróży – już widzę przed sobą wieże, szczytnie wznoszące swe kopuły ponad gmachy miejskie, już widzę dymy południowe niknące w powietrzu i zabierające z sobą woń z potraw, którą niestety cały dzień nieraz tylko żyłem. Muszę cokolwiek odpocząć dla nabrania sił, bo też idę od samego rana (siada na murawie). Bardzo ciekawy jak mi się też w Lublinie powiedzie, ale zdaje mi się że tak samo jak i wszędzie. Dyrektor Teatru bawiący obecnie w tym mieście pisał wprawdzie po mnie, ale cóż to znaczy, wszyscy jego poprzednicy czynili toż samo, a jednakże niedługośmy z sobą chleb jedli, a co było przyczyną do tego?... Oto, że nie umiałem pochlebiać i każdemu prawdę w oczy mówić. Dlatego też pan Dyrektor, a szczególnie panowie kole-dzy nie mogli się ze mną zgodzić. I cóż ja temu winien że się pod tak nieszczęśliwą urodził gwiazdą! Im więcej zyskiwałem pochwał Publiczno-ści, im więcej mnie wynoszono nad innych, tem mniej widzieli we mnie

zdolności i talentu moi panowie koledzy, i jedynie ślepemu trafowi lub też intrydze przypisywali moje powodzenie. Ale nieraz gdy sztuka tak poszła haniebnie, że Publiczność nie mogła się doczekać jej rozwiązania i zasnęła lub wyszła z Teatru, gdym wyrzucał kolegom, że to z powodu zaniedbania – oj miałem też za swoje co słuchać. – Ale prawdę mówiąc, jak mogli uczyć się roli, kiedy zamiast pilnowania Sceny zajmowali się czem innym.

Śpiew

Pan Artysta wzięwszy rolę
Zaraz do kieszeni chowa.
Wybiera się iść z nią w pole
By tam wolna była głowa.

Lecz pod pozorem nauki
Schodzi się romans zmówiony
I tak zamiast swojej sztuki
Bałamuci mężom żony.

Tamten w Bilardzie zacięty
Od rana do późnej nocy
Tak grą swoją jest zajęty
Że się uczyć nie ma mocy.

Na próbie niemasz tamtego
Rano ani po obiedzie
Jakaż przyczyna jest tego?...
Ot! Do kart go chętka wiedzie.

Ten znów w szklance zatopiony,
Ciągłe poncz i winko goli.
Zapomina dzieci, żony...
Jakże ma myśleć o roli.

Słowem – każdy tylko liczy
Na Suflera w każdym względzie,

Że jeśli mu dobrze życzy
Sztukę szczęśliwie odbędzie.

Oj, wydarza się to czasem, że Publiczność za to płaci, aby się znudziła i Suflera lepiej słyszała, aniżeli Aktora. – Nie mówię ja tu w ogóle o wszystkich podróżujących Towarzystwach, ale zdarzają się takie wypadki, a Dyrektor wówczas najwięcej na tem traci, bo Publiczność raz zawiedziona – nie tak łatwo znowu ściągnąć do Teatru. – Są czasem i takie wypadki, że Indivduum Teatralne nie nauczywszy się roli, traci odwagę do wystąpienia na Scenę i wymawia się chorobą, cóż więc czynić, trzeba widowisko odwołać. – Ale nie tylko w naszym stanie mamy takie zdarzenia, jest wielu takich, co zamiast pełnienia swych obowiązków tracą odwagę, a powinność febry dostaje.

Śpiew

Niejednego panka znam
Co junakiem zawsze był.
O swym męztwie głosił sam,
A gdy wojna to się skrył.

Kiedy hulać, tańczyć, pić,
On najpierwszy przykład dał
A gdy wojna, trzeba bić –
Pan Bohater – febrę miał.

Nie jeden z urzędu znan,
Któren z akcydensów żył,
Szumiał, burczał gdyby pan,
Smaczno jadał, dobrze pił.

Pieniądz laźł mu ztąd i ztąd,
Sumiennie brał, o nic dbał.
Lecz jak go pochwycił sąd
Pan Urzędnik febrę miał.

Nie jedną panienkę znam,
Co pójść za mąż gwałtem chce,
Oczkiem rzuca tu i tam,
Biedna z miłości aż schnie.

O weselu mówi wciąż,
Bo na męża kogoś ma,
Lecz w dzień ślubu ujrzał mąż,
Że coś Jejmość febrę ma.

Nawet i takiego znam,
Któren romansownie żył.
Na konkury chodził sam,
Z biednych mężów zawsze kpił.

W jednym domu bywał wciąż,
O swym szczęściu nic nie znał.
Jak go za czub złapał mąż,
Już mój panicz febrę miał!

Jednakże niech co chce będzie, ale bydź Artystą jest to rzecz piękna, zwłaszcza przy dobrym powodzeniu. Zawsze człowiek zajęty rozmaitością, zawsze widzi przeszłość i przyszłość i służy za wzór moralności – a niejeden patrząc na niego w czasie Widowiska prędzej pozna swoje błędy i przyzna się do winy, aniżeli słuchając nauki mądrych filozofów. Szkoda tylko, że filozofowie jak i Aktorowie nie są zawsze takimi, aby w istocie służyli za wzór tak w czynach, jak i w mowie; ale gdzież dziś szukać takich ludzi.

Śpiew

Rzadko dobrze postępuje
Każdy co prawi morały.
Ów jak anioł rezonuje
A w swych czynach djabeł cały.

Ksiądz gdy na ambonie stanie
Pijaków gromi, przeklina.
Jednak skończywszy kazanie
Łyknie sobie flaszę wina.

Sławę bliźniego należy
Oszczędzać – krzyczą dewotki.
Po nauce każda bieży
I po mieście sieją plotki.

Poeta w uczonym dziele
Dowodzi, że kraść nieładnie.
Jednak pisząc swoje trele
Obce myśli, wiersze kradnie.

Ojciec uczy swego syna,
Że szulery istne czarty.
Potem nauk zapomina
I majątek przegra w karty.

Kupców i Żydów strażnicy
Wciąż łapią z kontrabandami.
Jednak zawsze z zagranicy
Kontrabandy mają sami.

Pan Profesor po łacinie
Skromności naucza dzieci,
A po skończonej godzinie
Na umizgi pierwszy leci.

Zgoła już dziś nie wiek złoty.
Skłonność złego wszystkich łechce.
Każdy radby uczył cnoty,
Lecz jej sam wypełniać nie chce.

Ale ja się tu wdałem w morały i wytykam cudze błędy, a o swoich zapominam – prawdziwe to przysłowie, że kocioł garnkowi przygania, a obadwaj smolą. – Jednakże wróćmy do siebie. – Teraźniejszy nowy, mój przyszedł pan Dyrektor pisze do mnie, abym jak najprędzej przybył. Byłem właśnie bez funduszu, *alias* pieniędzy, nie miałem się zatem czego ociągać. Zabieram więc moją garderobę w tłumoczek i na plecy, a bibliotekę w kieszeń – zaprzęgam moich własnych parę koni, i jadę... *per pedes* – *apostolorum*! – O fortune! Spójrz raz przecie na mnie i dozwól mi kiedykolwiek przyjść do czegoś! Na scenie nieraz milionami rozrzucam, a gdy zasłona spadnie, myślę za co by sobie kupić kolację i nieraz głodny z pustym żołądkiem a jeszcze pustszą kieszenią spać się kładę, co wówczas najlepszym jest dla mnie lekarstwem.

Śpiew

Jeśli z człkiem los niestały
Właśnie w piłkę zacznie grać,
Chcąc poskromić jego szały
Nie ma rady, tylko spać.

Bo na wszystkie w świecie troski,
Na angielski nawet spleen,
Jest lekarstwem nektar boski,
Długi a posilny sen.

Jeśli ciągle a szalenie
Miłość zacznie serce ssać,
Chcąc umorzyć jej płomienie,
Nie ma rady tylko spać.

Bo na wszystkie serc ofiary,
Na rozpacz, szął jej scen,
Jest lekarstwem węgrzyn stary
I rozkoszny luby sen.

Jeśli kto zgrawszy się w karty
Nie ma co już z worka brać,

Chcąc pokonać los uparty
Nie ma rady tylko spać.

Bo zgranemu do koszuli
Jeden został rewanż ten,
Kiedy słodko go przytuli
W swych objęciach miły sen!

Jeśli komu nieużyty
Los zaszczytów nie chce dać,
Chcąc być wyższym nad zaszczyty,
Nie ma rady – tylko spać.

Bo na łonie licznych zbiorów
By nie trapił duszy spleen,
Nad tę chybę wstęg honorów
Jest lekarstwem błogi sen!

Prawdziwie, że dziwne zrządzenie kolei losów na świecie. Ci co najmniej pracują, mają najwięcej i w wygodach opływają, a Ci co chcą chętnie pracować, nie mogą dojść do niczego i cienkim głosem Tadeusza wyśpiwują. – Tak samo i ze mną się dzieje – chociaż jeszcze jestem młody i mam głowę i humor do conceptów, jednakże prawie ciągle jestem goły jak szczur kościelny, a cóż to dopiero będzie jak się człowiek zestarzeje i niezdolnym będzie do pracy umysłowej. Wówczas to już niezawodnie całą moją karierę kaci wezmą – a to wszystko dzieje się przez intrygi, których wszędzie dzisiaj pełno.

Śpiew
Próżno co wskórać na świecie
Z samą tylko gołą cnotą.
Bo dzisiaj w pierwszej zalecie
Intryga, fawor i złoto.

Rzadki łaskaw na biedaka,
Bogacza każdy przyjmuje,

Grosza skąpi dla żebraka
A tłusty połec smaruje.

Pełno kabał, intryg wszędzie.
Młodszy cierpi za starszego.
Zasług nie mają na względzie,
Intryga duszą wszystkiego.
Nieraz się to zdarzy przeto
Gdy przewrotność weźmie górę,
Że winni wyjdą z zaletą
A niewinny weźmie w skórę.

Lecz na zmiennej świata scenie
Smucić się tym nie potrzeba
Co mają czyste sumienie
I pocziwy kawał chleba. –
Tak jest, smucić się nie godzi
Na zmiennej fortuny kole,
Bo kto dziś po górze chodzi,
Jutro może być na dole.

I tak na całym świecie jest dzisiaj prawie, że kto intryg i kabał unika, tego nazywają warjatem dlatego, że prostą drogą dąży do zamierzonego celu. Ale żeby też wzięwszy ściśle czynność wszystkich ludzi, rozważywszy je i osądziwszy, podobno, każdy zostałby wariatem.

Śpiew

Dumny przez swe urodzenie,
Co pogardza całym światem,
Chociaż ma puste kieszenie –
Proszę, czyż nie jest wariatem?

Komu mierność szczęście niesie
A kto nie przestaje na tem
Ale coraz wyżej pnie się –
Proszę, czyż nie jest wariatem?

Stary modniś wymuskany,
Co jest tylko starym gratem,
Chce być od panien kochanym –
Proszę, czyż nie jest wariatem?

Panna brzydsza od Szatana,
Co chce gwałtem ująć za gładką,
Chce być czczona, uwielbiana –
Proszę, czyż nie jest warjatką?

Kto pieniędzmi szasta bardzo,
By go tylko zwać magnatem,
Choć go skubią, choć nim gardzą –
Proszę, czyż nie jest wariatem?

Kupiec co winem handluje,
Zyski wielkie chce mieć na tem
Gdy go wodą zfabrykuje –
Proszę, czyż nie jest wariatem?

Poeta co wiersze płodzi
I polega zawsze na tem,
Że wszystkim ludziom dogodzi –
Proszę, czyż nie jest wariatem?

A może i mnie w tej chwili, gdyby kto słyszał tak rozprawiającego, nazwałby także wariatem, ale cóż ja tu złego zrobiłem, wszakże to wszystko jest najświętszą prawdą... Otóż znowu wyjechałem z moją prawdą, jak z łysą kobyłą na targ! Już jak widzę to ja umrę, a z tego błędu się nie poprawię, abym prawdy nie miał mówić zawsze i wszędzie – ha! cóż robić, to będę cierpiał, jak dotąd prześladowanie losu. Wszakże i tak każdemu człowiekowi chociaż raz w życiu gwiazda szczęścia zajaśnieje, przecież i ja muszę być w tę kolej losów wpisanym, a więc nadzieja i dobry mój humor nie odstąpią mnie do samej śmierci – a potem wzięwszy na rozwagę, rzadko znajdzie się gdzie taki, któryby nie miał nadziei lub też jakiego życzenia. Chociaż w istocie czasem te

zyczenia są przesadzone, jednakowoż i kara za to, tuż za występkiem idzie.

Śpiew

Wy młodości gospodarze,
Płochość u was na zegarze.
Dziś bawicie się, hulacie,
A na starość rozpaczacie.

Skromne miłuchne dziewczątka,
Patrzycie jak niewiniątka,
A jak mężów dostaniecie
W dodatku coś więcej chcecie.

Staruszkowie gospodarze,
Gdy siódemka na zegarze,
A jeszcze chcecie kochania.
Marsz do domu obłąkania.

Babki co lubią żyć w parze,
Gdy sześć krzyżów na zegarze,
Kiedy je miłość rozpala,
Z taką babą – do szpitala.

Mąż co cnotę żony strzeże,
A sam się do innych bierze,
Niech się lęka aby czasem
Sąsiad nie odrzekł mu basem.

Żony co lubicie zmiany,
Chcąc jeść owoc zakazany,
Strzeżcie się byź dla zwyczaju,
Jak Ewa wygnane z raj.

Panny co kochanków macie,
W nich jak w gruszkach przebieracie.

Ej! jak nos do brody zmierzy,
Każden was jak grzyb odbieży.

I wy młode kawalery,
Co licząc po krzyżów cztery,
Żon się boicie jak gadów.
Marsz na listę starych dziadów!

No, ale ja tu filozofuję, a zapomniałem o mojej drodze, a przecież już dostatecznie odpocząłem, przy tem i żołądek mój już zaczyna się dopominać. Trzeba więc pospieszać do miasta – ale wracając do tego o czym tu rozprawiałem, chciałbym, żeby też to kto był usłyszał i dał swoje zdanie, czy było warto tak długo o czym rozprawiać lub nie – ale i w tym względzie trudno byłoby prawdy usłyszeć, bo rozmaite są gusta na świecie, a tym gustom podpadają najczęściej biedni Autorowie i Aktorowie.

Śpiew ostatni

Różne gusta są mospanie.
Któż dogodzić wszystkim może,
Każdy chwali swoje zdanie,
Innym prawi „Żal się Boże!”
Rzadki rzecz na słusznej szali
Zważy wprzód nim sędzi potem,
Jeden wszystko nadto chwali,
Drugi zaraz miesza z błotem.

Tak Autorom zwykle bywa,
Krytyka dziś jest rzemiosłem.
Pisz co? – jeden się rozpływa,
Drugi wnet cię zrobi osłem.
Gdy się nowa sztuka zjawi
Jedni krzyczą: brawo! fora! –
A ktoś znowu z boku prawi –
Pustki w głowie u Autora.

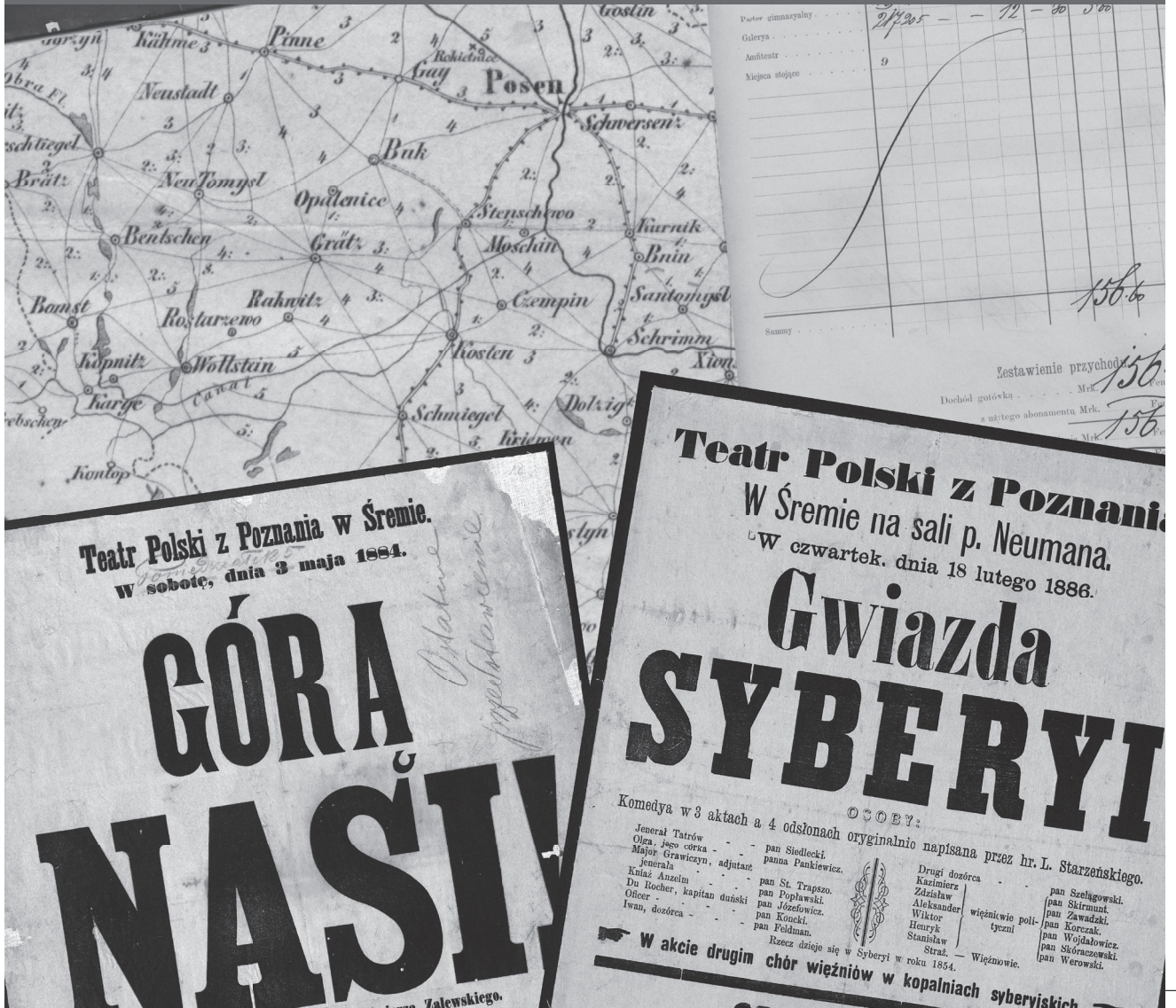
(Do Publiczności:)

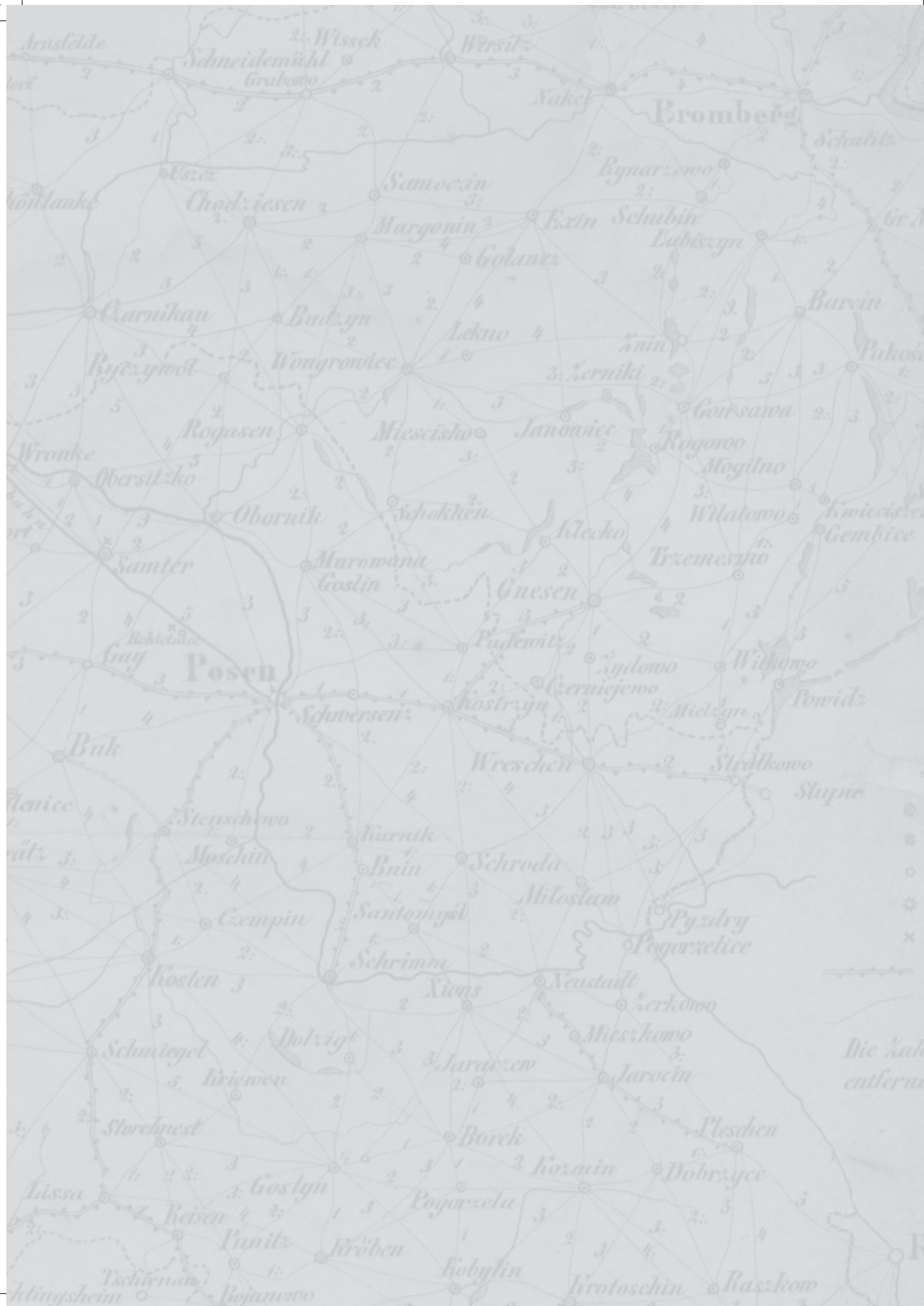
Pytam się zacni panowie,
Jak mnie dzisiaj osądzicie,
Czy że pustki w mojej głowie,
Czy też brawem nagrodzicie.
Jeżeli was niezmierziłem,
Jeśli w dobry humor wprowadziłem,
Pracę stokroć nagrodziłem,
Gdym choć trochę Was zabawił.

Koniec

Spis ilustracji

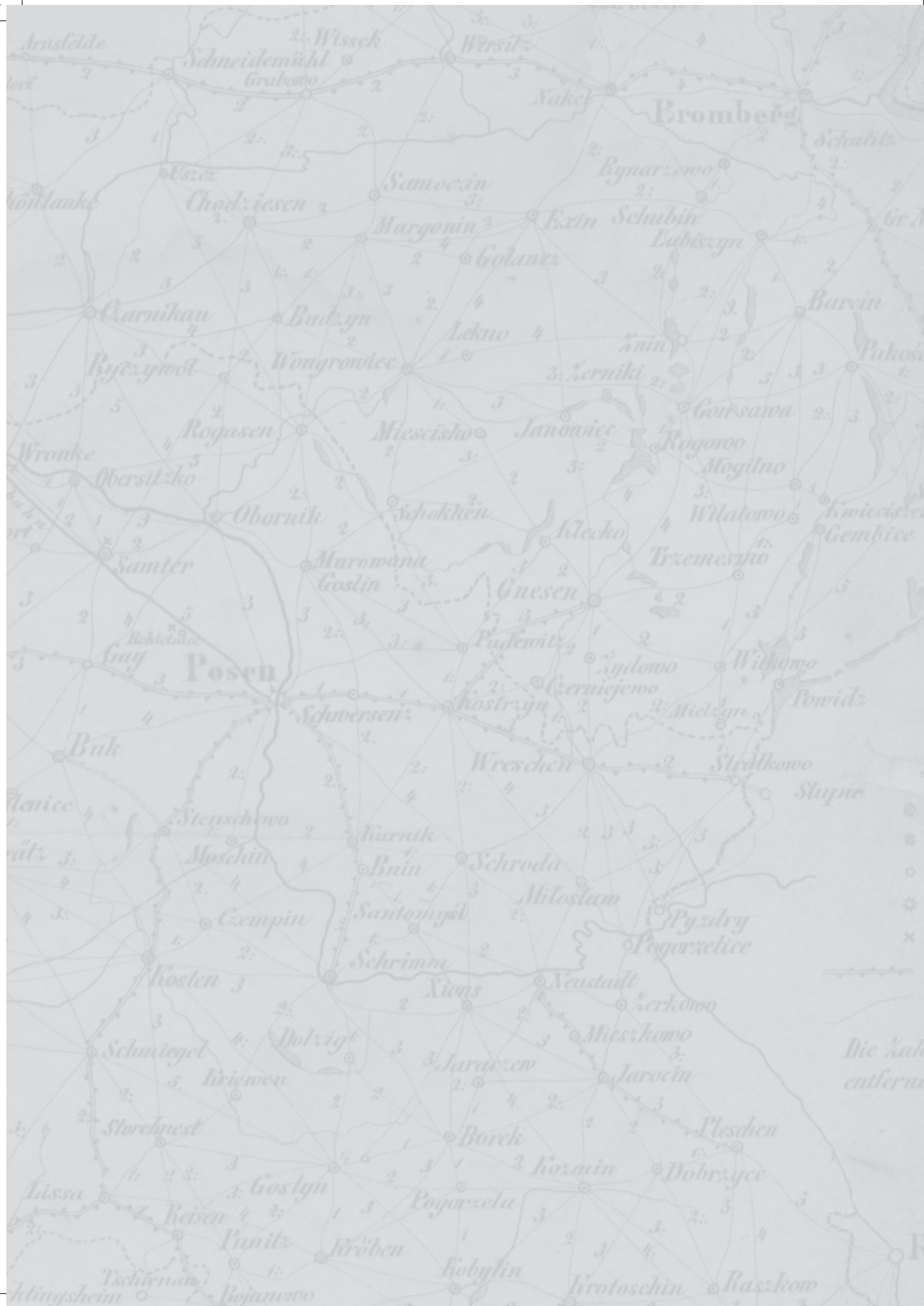

- II. 1. Hasło *Oklaski* opublikowane w *Dykcjonarzyku Teatralnym z Dodatkiem Pieśni z najnowszych Oper dawanych na Teatrze Narodowym Warszawskim* napisanym przez Ludwika Adama Dmuszewskiego i Alojzego Fortunata Żółkowskiego (Poznań 1808, s. 35). Ze zbiorów autora.
- II. 2. Hasło *Afisz* zamieszczone w *Dykcjonarzyku Teatralnym z Dodatkiem Pieśni z najnowszych Oper dawanych na Teatrze Narodowym Warszawskim* zestawionym przez Ludwika Adama Dmuszewskiego i Alojzego Fortunata Żółkowskiego (Poznań 1808, s. 9). Ze zbiorów autora.
- II. 3. Portret Wojciecha Bogusławskiego (1757–1829) na litografii J. Sonntaga (ok. 1820). Ze zbiorów autora.
- II. 4. Jan Nepomucen Kamiński (1777–1855) – portret zamieszczony na łamach „Tygodnika Ilustrowanego” w 1863 (nr 182, s. 109). Rys. Wojciech Gerson wg litografii Marcellego Maszkowskiego. Ze zbiorów autora.
- II. 5. Afisz dokumentujący gościnne występy artystów sceny narodowej w Poznaniu 20 czerwca 1823 roku. Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 1687, k. 4).
- II. 6. Afisz informujący o gościnnych występach warszawskiego Teatru Narodowego w Poznaniu 21 czerwca 1824 roku. Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 1687, k. 13).
- II. 7. Gościnne występy warszawskiego Teatru Narodowego w Poznaniu. Afisz informujący o przedstawieniu 29 czerwca 1824 roku. Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 1687, k. 20).
- II. 8. Występy teatru krakowskiego w Poznaniu. Afisz informujący o sztukach wystawionych w czwartek 29 maja 1845 roku. Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 2692, k. 75).
- II. 9. Afisz informujący o programie wieczoru (z 3 lipca 1857), w trakcie którego na scenie poznańskiego Stadttheater wystąpił Henryk Wieniawski oraz zespół teatru krakowskiego pod dyrekcją Juliusza Pfeiffera. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3682, k. 79).
- II. 10. Afisz dokumentujący gościnny występ zespołu teatru krakowskiego w Krynicy (11 sierpnia 1866). Zdjęcie ze zbiorów autora. Afisz dostępny m.in. w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie.
- II. 11. Portrety dyrektorów teatrów prowincjonalnych zamieszczone na łamach „Tygodnika Ilustrowanego” z 1870 (nr 115 z 12 marca, s. 124). Rys. Franciszek Tegazzo, ryt. Julian Schübeler.

- II. 12. Niemiecki Teatr Miejski wzniesiony w Poznaniu w latach 1802–1804, wg projektu Friedricha Gilly’ego, w zachodniej części ówczesnego placu Wilhelmowskiego (dziś – plac Wolności). Widok od strony południowo-wschodniej. Scena ta do 1873 roku gościła m.in. przyjeżdżające do stolicy Wielkopolski polskie zespoły teatralne. Budynek został wyburzony w 1877 roku. Litografia Gustava Taubera (ok. 1856). Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej UAM w Poznaniu.
- II. 13. *Mappa dróżna W.X. Poznańskiego / Reise-Karte des Grossherzogthums Posen*. Litografia W. Deckera i Spółki w Poznaniu. Format 19 × 15 cm. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (sygn. 53/992/0/3/M.w.37).
- II. 14. Pocztówka przedstawiająca fragment Wilhelmstrasse (dziś – ulica Dąbrówki) w Gnieźnie na przełomie XIX i XX stulecia. Po lewej, za rzędem drzew, znajduje się gmach Hotelu Europejskiego, w którego sali balowej występowały polskie zespoły teatralne. Ze zbiorów Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie (sygn. MPPPG_H_4705_A).
- II. 15. Wilhelmstrasse (dziś – ulica Dąbrówki) w Gnieźnie na pocztówce z początku XX wieku. Po lewej widoczny budynek Hotelu Europejskiego. Ze zbiorów Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie (sygn. MPPPG_H_4908_A).
- II. 16. Sala balowa Hotelu Europejskiego w Gnieźnie. Widok z lat dwudziestych XX stulecia. Ze zbiorów autora.
- II. 17. *Die Stadt Posen in den Jahren von 1875 bis 1895*. Plan uwzględnia rozmieszczony wokół miasta system fortyfikacji. Skala 1 : 16000, format 36 × 29 cm. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (sygn. 53/991/0/1/Pl.m.Poz.7).
- II. 18. Fasada Teatru Polskiego w Poznaniu. Widok z końca XIX wieku utrwalony na pocztówce wydanej w oficynie Antoniego Rose. W dolnym, prawym narożniku umieszczono zdjęcie Edmunda Rygiera – dyrektora tej sceny w latach 1896–1908. Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej UAM (sygn. Wid-I-0091).
- II. 19. Fragment planu Poznania opublikowanego przez oficynę Antoniego Rose (przed 1900 rokiem) przedstawiający usytuowanie gmachu Teatru Polskiego przy ówczesnej ulicy Berlińskiej. Zob. *Mapa Poznania z dodatkiem historycznych wiadomości i wskazówek dla przybywających do tego miasta*, 20 × 29,5 cm, plan barwny, w j. polskim. Ze zbiorów Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (sygn. K 1058).
- II. 20. Widownia Teatru Polskiego w Poznaniu. Na zdjęciu stan z ok. 1925 roku. Ze zbiorów autora.
- II. 21. Karol Doroszyński (1842–1882) – dyrektor poznańskiego Teatru Polskiego w latach 1875–1881. Ze zbiorów autora.
- II. 22. Warszawskie teatry ogródkowe na rys. Władysława Sandeckiego (ryt. Samuel Orgelbrand). Ilustracja opublikowana na łamach „Tygodnika Ilustrowanego” w 1889 (nr 346 z 17 sierpnia, s. 104).
- II. 23. Afisz z 24 maja (5 czerwca) 1876 roku informujący o występach poznańskiego zespołu na scenie warszawskiego teatru ogródkowego Tivoli. Ze zbiorów autora.
- II. 24. Ogłoszenie informujące o dziennym repertuarze warszawskich scen ogródkowych, zamieszczone na łamach „Kuriera Codziennego” w 1878 (nr 151 z 26 czerwca).
- II. 25. Portret Feliksa Schobera (Szobera; 1846–1879) – aktora, śpiewaka, a przede wszystkim autora niezwykle popularnych wodewili wystawianych w warszawskich teatrach ogródkowych („Tygodnik Ilustrowany” 1879, nr 191 z 23 sierpnia, s. 128). Rys. Franciszek Tegazzo (?), ryt. Aleksander Regulski (?).
- II. 26. Rysunek reklamujący wodewil *Podróż po Warszawie* – jeden z największych hitów scen ogródkowych. Na ilustracji karykatury autora libretta Feliksa Schobera (Szobera) oraz kompozytora Adolfa Gustawa Sonnenfelda (1837–1914) („Mucha” 1876, nr 38, s. 2).

- Il. 27. Afisz informujący o gościnnych występach teatru poznańskiego w Śremie (5 maja 1884). Ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 4164, k. 18).
- Il. 28. Program gościnnego występu zespołu poznańskiego Teatru Polskiego w Śremie (18 lutego 1886). Afisz ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich (Rkp 4164, k. 19).
- Il. 29. Fasada Hotelu Kaiserhof w Lesznie. Widok z początku XX wieku. W sali balowej tego hotelu występował zespół poznańskiego Teatru Polskiego. Ze zbiorów autora.
- Il. 30. Sala widowiskowa w bydgoskim kompleksie ogrodowo-rozrywkowym Patzera. Widok z ok. 1907 roku. Ze zbiorów Marka K. Jeleniewskiego.
- Il. 31. Ogród rozrywkowy Patzera w Bydgoszczy ok. 1900 roku. Fragment pocztówki. Ze zbiorów autora.
- Il. 32. Park solankowy w Inowrocławiu na początku XX wieku. Ze zbiorów Oddziału Zbiorów Graficznych Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.
- Il. 33. Raport kasowy sporządzony w trakcie letniego objazdu w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu pozyskanego przez zespół teatru poznańskiego podczas występu w Gnieźnie (23 kwietnia 1892). Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730)
- Il. 34. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego w Wągrówcu (Wągrowcu) 23 czerwca 1892. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- Il. 35. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego w Inowrocławiu 24 czerwca 1892. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- Il. 36. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego w Kruszwicy 29 czerwca 1892. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- Il. 37. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego w Bydgoszczy 9 lipca 1892. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- Il. 38. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 17 lipca 1892 w Chełmnie. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- Il. 39. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 26 lipca 1892 w Grudziądzu. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- Il. 40. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 7 sierpnia 1892 w Sopocie. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- Il. 41. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 7 września 1892 w Brodnicy. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- Il. 42. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia

- zagranego 16 września 1892 w Golubiu. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- II. 43. Raport kasowy spisany w trakcie letniego objazdu poznańskiego Teatru Polskiego w 1892 roku. Dokument zawiera zestawienie przychodu i rozchodu z przedstawienia zagranego 24 września 1892 w Toruniu. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu (Akta miasta Poznania, sygn. 3730).
- II. 44. Scena w Parku Wiktorii w Toruniu. Na pocztówce zaprezentowany został fragment przedstawienia okolicznościowego z okazji 100-lecia śmierci Tadeusza Kościuszki (październik 1917). Pod koniec XIX wieku scena ta gościła wielokrotnie artystów poznańskiego Teatru Polskiego. Z zbiorów Oddziału Dokumentów Życia Społecznego Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.
- II. 45. Ogłoszenie prasowe informujące o gościnnych występach teatru poznańskiego w Toruniu („Gazeta Toruńska” 1899, nr 118 z 26 maja, s. 4).
- II. 46. Zamieszczone na łamach „Gazety Toruńskiej” (1899, nr 120 z 28 maja, s. 3) ogłoszenie zawierające repertuar dwóch gościnnych występów poznańskiego Teatru Polskiego w Toruniu.
- II. 47. Szamotuły na pocztówce z przełomu XIX i XX wieku. Po lewej gmach hotelu, w którego sali odbywały się gościnne występy teatru poznańskiego. Ze zbiorów Muzeum – Pałac Górków w Szamotułach.
- II. 48. Teatr w Ciechocinku. Widok z przełomu XIX i XX wieku. Pocztówka ze zbiorów Oddziału Zbiorów Graficznych Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.
- II. 49. Budynek teatru w Ciechocinku na początku XX wieku. Scena ta była miejscem gościnnych występów teatru poznańskiego w trakcie dyrekcji Edmunda Rygiera (1896–1908). Pocztówka ze zbiorów Oddziału Zbiorów Graficznych Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.

- Abrahamowicz Adolf 170, 189–191, 196,
201, 202, 206, 211–214, 231, 233, 236,
238–240, 244, 246, 250, 252, 361
- Al.R. zob. Rajchman Aleksander
- Anczyc Władysław Ludwik 8, 73, 83, 84,
115, 126, 132, 133, 137–139, 144, 153,
156, 240, 241, 244–246, 250, 252, 254,
256, 257, 260, 261, 269, 273, 274, 280,
282, 283, 286, 287, 307, 312–314, 347
- Angely Jean Jacques Louis 138–140
- Antoniewicz Feliks 65, 93
- Arendt, właściciel sali widowiskowej 305
- Arwin Jan 179–181, 183–185, 187, 190, 191
- Asnyk Adam 327
- Aszperger Aniela 53
- Audran Edmond 255, 257, 260
- Augier Émile Guillaume Victor 129–131,
137, 138, 140, 144, 145, 148, 150
- Bąkowski, właściciel sali widowiskowej 333
- Balicki Stanisław Witold 32
- Bałucki Michał 83, 87, 117, 120, 125, 126,
137, 143, 153–155, 158–160, 162–167,
173, 174, 176, 177, 179–181, 184–187,
193, 195, 197, 201, 202, 204, 206, 207,
220, 221, 224, 225, 232, 238, 239,
241, 246, 251, 252, 254–257, 260, 261,
263–265, 269–277, 280–289, 292–295,
300, 305, 307, 309, 337, 341, 360
- Barbiton (właśc. Włodzimierz Lewicki)
271, 273, 274, 276, 277, 280, 283,
285–289
- Baron-Grzesiak Joanna 94
- Barré Albert 313–315, 317–319, 320
- Barret James 336–338
- Barrière Théodore 8, 132, 136, 144, 147,
156, 211–214, 354, 355
- Bartels Artur 144, 169, 170, 214, 230, 312,
313, 315–320
- Baszny Józef 125, 221, 271–273, 324
- Bauman Wilhelmina 132, 366
- Bayard Jean François A. 125, 130, 132,
137–139, 191, 193–195
- Beaumarchais Pierre Augustin Coron de 145
- Belot Adolphe 119, 136, 143, 160, 163, 164,
167–169
- Benda Feliks 53
- Benda Józef 49
- Benedix Julius Roderich 120, 126
- Berg Fiodor Fiodorowicz 75
- Bergen Alexander 131
- Berla Alois 130, 138, 139
- Berton Pierre 129, 130
- Beudin Jacques F. 340
- Bielecka Janina 32
- Bieńkowska Maria 366
- Birch-Pfeiffer Charlotte 119, 120, 125, 127,
129

Bisson Alexandre Charles A. 229, 230,
 313–315, 317–320, 336–338
 Bjørnson Bjørnstjerne Martinus 140
 Bliziński Józef 83, 87, 125–127, 139–141,
 143, 144, 147, 150, 151, 164, 172, 174,
 179, 183, 185–187, 206–208, 213, 214,
 327, 328, 330, 331
 Blum Ernest 216, 217
 Blumenthal Oskar 190, 191, 254–256, 261,
 269, 327, 330, 331
 Błotnicki Edward 125, 130, 138–140
 Bocage Henri 191
 Bogusławski Stanisław 115, 123, 179, 180,
 183–187, 195
 Bogusławski Wojciech 31–35, 136, 411
 Bohrmann-Riegen Heinrich 163, 164,
 168–170
 Bolesławski Bolesław (właśc. Aleksander
 Nowicki) 323, 324
 Borawski Juliusz Antoni 366
 Borkowski Adolf 160
 Bourgeois Auguste (pseud. Anicet-
 -Bourgeois) 78, 115
 Bourget Ernest 139
 Brachvogel Albert Emil 120
 Brunswick Leon 312–314
 Brzeziński Jan 36, 37
 Budnikowski, właściciel sali
 widowiskowej 332

 C.Kn. 339, 340
 Cadol Édouard Victor (pseud. Pierre
 de Margaliers) 169
 Calderon de la Barca Pedro 67
 Chelchowski Tomasz Andrzej 39, 53
 Chevalet E. 232, 233, 237, 246
 Chęciński Jan 47, 123, 126, 135–138, 156,
 187, 207
 Chivot Charles Henri 255, 257, 260
 Chłapowski Karol 122
 Chmieleńska Helena (z Czechowiczów) 366
 Chmieleński Józef 366
 Chociszewski Józef 340
 Chodyła Zbigniew 97

Chodyński Adam 59
 Chrostman, właściciel sali widowiskowej
 296
 Cichowicz D. 221
 Ciechowicz Jan 93
 Clairville Louis-François N. 122, 123, 157,
 164, 165, 187, 207, 208, 224, 254
 Coppée François Joachim E. 120, 238, 239
 Cormon Piestre (właśc. Pierre Étienne
 Piestre) 57, 85, 128–130, 132, 138, 152,
 156, 214, 233, 238, 264
 Costa Karl 159, 160, 163
 Creuzé de Lesser August François 117, 120
 Czachowska Jadwiga 69, 98
 Czaplińska Zofia 374
 Czarli Henryka 375
 Czartoryjski Roman (właśc. Adam Roman
 Czartoryski) 366
 Czechowiczówna zob. Chmieleńska
 Helena (z Czechowiczów)
 Czerniak Stanisław 329–331, 333.
 Czernicki Gustaw 120, 123, 130

 Dabertowa Eugenia R. 93
 Danielewski Cyryl 189, 230, 322–325
 Daudet Alphonse 136, 143, 160, 163, 164,
 169
 Dawison Bogumił 98
 Dąbrowski Stanisław 5, 37, 40, 47, 49, 93,
 95, 98
 Decker W. 72, 412
 Decourcelle Pierre 341, 342
 Degórski, właściciel sali widowiskowej 32
 Dekker (Decker), drukarz 28, 93
 Delacour Alfred 57, 83, 141, 144, 147, 151,
 155, 156, 162, 163, 207
 Delchau Adolf 9, 16, 23, 395, 396
 Delibes Léo 353
 Dennery Adolphe Philippe 78, 84, 85, 115,
 128–130, 132, 137–139, 152–154, 156,
 158, 169, 214, 233, 238, 264
 Deryng Emil 147
 Desvallières Ernest George Maurice 341,
 342

- Disterlo (Disterlow, Dysterlow)
Aleksandra 123
- Disterlo (Disterlow, Dysterlow) Maria 136, 140
- Disterlow zob. Disterlo Maria
- Dmuszewski Ludwik Adam 27–29, 93, 117, 120, 411
- Dobosz Józef 59, 93
- Dobrowolski Franciszek 14, 20, 55, 67, 70, 71, 90, 96, 173, 320
- Dobrzański Stanisław 55, 119, 120, 152, 153, 155, 159, 163, 168–170, 184, 187, 191, 193–195, 207, 241, 245, 256, 295, 296
- Döcsi Ludwik 147
- Donizetti Gaetano 137–139
- Doroszyńska Maria 131
- Doroszyński Karol 55, 62, 66, 73, 74, 84, 86, 87, 89, 124, 135, 149–151, 158, 160, 162, 348, 352, 355, 357, 358, 373, 412
- Dorowski Franciszek 229
- Ducange Victor H.J. 340
- Duchińska Seweryna 122, 383
- Dumanoir Philippe François P. 153, 154
- Dumas Aleksander syn 120, 135–138, 140, 156, 163, 165, 190
- Duniecki Stanisław 119, 120
- Duru Alfred 255, 257, 260
- Dutertre de Vêteuil Felix 57
- Estreicher Karol (sen.) 36, 51, 53
- Faustmann Stanisław 388
- Feldman Ferdynand 361, 366
- Feliński Alojzy 231–233, 236, 238–241, 246, 247, 250, 264, 269
- Ferrier Paul 191, 361
- Feuillet Octave 120, 129–131, 135, 136, 140, 160, 162, 233, 238, 252, 254
- Filler Witold 14, 20, 45, 74, 79, 87, 94
- Fingerhut Jakób 127
- Foussier Edouard 129–131
- Fr.K. 339
- Fredro Aleksander 83, 115, 117, 119, 125, 132, 135, 140, 177, 178, 181, 183, 186, 187, 200, 204, 206, 220, 222, 228, 231, 233, 236, 237, 239, 246, 252, 255, 256, 261, 264, 292, 305, 306, 309, 313–320, 328–333
- Fredro Jan Aleksander 83, 85, 115, 125, 126, 128, 129, 133, 138, 150, 156, 162, 211–213, 271, 272, 274, 275, 277, 280, 281, 324
- Gabet Charles 164, 165, 224
- Galasiewicz Jan Kanty 179–181, 183–186, 190, 200, 221, 222, 225, 228, 240, 256, 260, 261, 263, 265, 268, 270, 296, 297, 327
- Gąsiorowski Antoni 97
- Gąsiorowski K. 42
- Genée Richard 152, 159, 163, 164, 168–170, 231, 233, 236, 239, 240, 245
- Gerö Karl (Karoly) 323
- Gerson Wojciech 38, 411
- Gilly Friedrich 68, 412
- Girardin Delphine 148
- Goceli, właściciel sali widowiskowej 307
- Gogol Nikołaj Wasiljewicz 246, 297, 300–302
- Golański Antoni 214
- Goliński, kupiec 61
- Gostomska Antonina z Dzierlińskich (pseud. Junosza, Junoszanka, Junoszówna) 361, 366
- Goubaux Prosper Pierre Porfait 340
- Górski Ryszard 5, 47, 49, 98
- Górzyński Makary 61
- Grabińska Ludwika (z Laskowskich) 366
- Grabiński Julian 50, 74, 84, 353
- Grangé Eugène 129
- Grot Zdzisław 94
- Grünecke Ludwig 339, 340
- Grzymała-Siedlecki Adam 50, 51, 67, 69
- Gutowski Władysław 211–213
- Gutzkow Karl Ferdinand 214, 222
- Gwozdecki Baltazar 117, 212, 213, 228, 229
- Gwozdecki Florian 125
- Haffner Karl 152, 159, 163, 231, 233, 236, 239, 240, 245

Halévy Ludovic 117, 119, 126, 129, 130, 167, 292
 Halpertowa Leontyna 122
 Halski, aktor 366
 Hałabuda Stanisław 93
 Hauptmann Gerhart 322
 Heise Ewa 41, 97, 98
 Heneman Wincentyna 139
 Hennequin Alfred Neocles 150, 170
 Hervé Florimond 271
 Hildebrand Wilhelm 55
 Hiller, właściciel sali widowiskowej 314
 Hirschberger Paul 326, 327
 Hoffman, właściciel sali widowiskowej 300
 Hoffman Karol 5, 47
 Hoffman Kazimierz 153, 156, 158
 Hoffmann Antonina 53
 Hoffmańska, właścicielka sali widowiskowej 296, 314, 330
 Holder-Egger, właściciel ogrodu rozrywkowego 197, 220, 371
 Holtei Karl Edward von 119
 Horoch Emil 37
 Hüttner, właściciel sali widowiskowej 302, 332

 Ibsen Henrik 69
 Idziakowski (Idzikowski) Franciszek 366
 Idzikowski Edmund 121, 127
 Illińska, aktorka 345

 J. 85
 Jacoby Wilhelm 254–256, 260, 261, 264
 Jaffé Moritz 94
 Jakimiec Andrzej 97
 Jakóbowski zob. Jakubowski Jan Ferdynand
 Jakubowska Zofia Teodora 393
 Jakubowski Jan Ferdynand 326, 366
 Jancek Edmund 324
 Jankiewicz, właściciel zajazdu 59, 301, 315
 Janowska (Bissen) zob. Janowska-Bissen Maria

Janowska-Bissen Maria 366, 374
 Janowski Czesław Teofil 47, 364, 366, 374
 Jaraczewski Zygmunt 55, 62
 Jarząbek-Wasył Dorota 45
 Jastrzębiec-Popławski Antoni 214
 Jaworowska Maria 74
 Jeleniewski Marek K. 198, 413
 Jordan (właśc. Julian Wieniawski) 178, 181, 183, 206, 208, 209, 271, 275–277, 280–283, 285, 287–289
 Józef z Brzezina zob. Danielewski Cyryl
 Julian Moers z Poradowa (właśc. Eliza z Rulikowskich Tuszcowska Bośniacka) 216, 217, 220, 224, 225, 228, 232, 236–239, 241, 244–247, 250, 251, 255, 260, 262–265, 268–270, 274, 276, 281, 284, 287, 296, 301, 304, 310
 Junosza Klemens 158
 Junoszuwna zob. Gostomska Antonina z Dzierlińskich (pseud. Junosza, Junoszanka, Junoszuwna)

 Kadelburg Gustav 254–256, 261, 269, 327, 330, 331
 Kadziłowski, właściciel sali widowiskowej 59
 Kaiser Friedrich 117, 212, 213, 228, 229
 Kamiński Jan Nepomucen 35, 36, 38, 115, 125, 130–133, 138, 141, 147, 169, 199–204, 214, 221, 271–273, 292, 309, 310, 324, 411
 Kamiński Kazimierz 50, 51
 Kasprzyk Marek 24
 Kaszyński Stanisław 32, 61, 94, 95, 97, 127, 136
 Kéroul Henri (właśc. Henri Antoine Alexis Queyroul) 224, 225
 Kędziński Czesław 94
 Kędziora Alicja 94
 Kirszensztein (Kirchenstein) Zofia 366
 Kisielnicki Maurycy Zygmunt 366
 Kitschmann Adolf 292–297, 300–307, 309, 310, 312, 341
 Knake-Zawadzki Stanisław 366

- Knapczyński Czesław Marceli 67, 340, 341, 374
 Kneisel Rudolf 123, 214
 Książnin Franciszek Dionizy 152, 153, 155, 164, 165
 Knudsen Hans 94
 Koeller 387
 Koleżak Władysław 80
 Kołodziej, właściciel sali widowiskowej 340
 Komorowski Jarosław 36
 Komorowski Józef 77
 Konarska-Pabiniak Barbara 54, 94
 Koncewicz Barbara 96
 Königswinter Wolfgang M. 129, 131
 Koning Victor 157, 254
 Konopasek Feliks 170
 Konopnicka Maria 322
 Kopczewski Karol 366
 Koppel-Ellfeld Franz 327
 Koryzna W. (właśc. Roman Fiałkowski) 14, 20, 41, 42, 57, 59, 61, 62, 70, 71, 73, 89, 94, 114, 115, 119, 122, 123, 125, 128, 135, 143, 150, 158, 162, 172, 173, 178, 189, 193, 199, 293, 326
 Korzeniewska Ewa 69, 98
 Korzeniowski Józef 83, 117, 120, 126, 327–334
 Koschnicki, właściciel sali widowiskowej 326
 Kosiński Dariusz 43
 Kosiński Włodzimierz 50
 Kostecki Platon 140
 Kościelecki Łucjan 55, 159, 160, 163, 168, 364
 Kościelski Józef 241, 251, 252, 256, 265, 271, 328
 Kotarbiński Józef Karol 45, 191, 374
 Kotzebue August Friedrich F. von 78
 Kowalenko Halina 95
 Koziebrodzki Władysław 119, 130, 131, 155, 190, 261
 Kozierowski Kazimierz 214
 Koziołowski Franciszek 345
 Kozłowski Jerzy 95
 Kozłowski Stanisław Gabriel 199–203
 Koźmian Stanisław 53
 Kraatz Kurt 326, 327, 339
 Krasicki Ignacy 148
 Krasieński Józef Wawrzyniec 232
 Kraszewski Józef Ignacy 57, 115, 117, 126, 130, 131, 179–181, 183–187, 190, 193, 196, 197, 206–209, 211–213, 220, 225, 228, 240, 256, 260, 261, 265, 270, 293–297, 300
 Kratzer Kazimierz 216, 220
 Kremiski Bolesław 40, 50, 396
 Krenn Leopold 292–297, 300–307, 309, 310, 312, 341
 Krogulski Władysław 45, 46
 Król-Kaczorowska Barbara 74, 80
 Królikowska Eleonora 375
 Królikowski Jan 77
 Królikowski Kazimierz Napoleon 374
 Kruczyński, właściciel sali widowiskowej 307
 Kruk Stefan 95
 Krzesiński Stanisław 36, 37, 39, 40, 95
 Krzyszkowski Stefan Odrowąż 123
 Krzyżanowski Antoni 62
 Kucharczyk Grzegorz 95
 Kulasik Jacenty 148
 Kuligowska Anna 40, 95, 127, 136
 Kurek Krzysztof 32, 93, 95, 97
 Kurpiński Karol 131–133, 157, 200, 202, 231, 292, 309, 310
 Kwaśniewski Feliks 323
 Kwieciński Lucjan 190, 191, 196, 201, 202, 214
 Kwilecki Andrzej 62, 63
 Labiche Eugène Marin 83, 144, 147, 151, 155, 156, 162, 163, 207
 Laskowski Kazimierz 323, 324
 Laufs Karl 254–256, 260, 261, 264, 340, 341
 Leclercq Adolphe 337, 338
 Lecocq Charles 83, 157, 254
 Legouvé Ernest 139

Lemoine-Moreau Eugène Louis 57
 Leuven de Ribbing Adolphe de 312–314
 Leyko Małgorzata 41, 53, 95
 Liedelt, właściciel sali widowiskowej 59
 Lindau Karl 292–297, 300–307, 309, 310, 312, 341
 Lorens G. 230, 324
 Lubicz Apollo (właśc. Apollo Choromański) 354
 Lubowski Edward 83, 87, 135, 138, 139, 141, 165

 Ładnowski Aleksander 53, 130–132, 137, 312, 315, 317–319
 Ładnowski Bolesław 53
 Łapot Mirosław 74
 Łaski Aleksander Michał 366, 380
 Łaszewski, właściciel sali widowiskowej 334
 Łuczak Czesław 32, 63
 Łukasiewicz Małgorzata 17, 24, 95
 Łukowski, właściciel sali widowiskowej 282, 382

 M.P. 337, 338
 Macharzyńska Maria 345, 346
 Maciejewski Jarosław 54, 55, 95
 Mailhac Henry 167
 Majdrowicz Eugeniusz Edmund 91, 380, 385, 390
 Majdrowiczowa Sylwestra (z Adlerów) 366, 375
 Majeranowski Konstanty 120, 131, 211, 213
 Małecki Antoni 115, 125, 172, 312, 323
 Manuel Eugène 122
 Marczello Helena 373
 Maresz Barbara 95
 Mars Antoine 341, 342
 Marszałek Agnieszka 43
 Mascani zob. Mascagni Pietro
 Mascagni Pietro 292
 Masse Wiktor 272, 274, 292
 Maszkowski Marceli 38, 411
 Mączak Antoni 96

Meilhac Henri 117, 119, 126, 129, 130, 167
 Mellerowa Zofia 139–141, 143, 145, 179–181, 183–186, 190, 225, 228, 240, 256, 260, 261, 263, 265, 268, 270
 Mencil Tadeusz 37
 Météspes E. 232, 233, 237, 246
 Michalik Jan 93
 Michałkiewicz, właściciel sali widowiskowej 333
 Mickiewicz Adam 195
 Miłkowski Julian 159, 160, 163, 323
 Misiołek Edmund 98
 Miśkiewicz Marta 94
 Modrzejewska Helena 53
 Molier (fr. Molière; właśc. Jean Baptiste Poquelin) 33, 83, 120, 129, 130
 Molik Witold 65, 66, 96
 Moniuszko Stanisław 123, 139, 151–153, 155, 156, 159, 164, 165, 167, 169, 225, 230–233, 236, 237, 239, 241, 245, 247, 251, 265, 345
 Morska Gabriela (właśc. Gabriela Kuliczowska) 374
 Mosenthal Salomon Hermann von 125, 130, 140
 Moser Gustav 129, 130, 137, 162–164, 167, 169, 199–204, 206, 207, 323
 Mostowski Adolf 145, 148
 Motty Marceli 65
 Muchanow Siergiej Siergiejewicz 75
 Müller Hugo 200, 202, 204, 206, 207
 Murger Henri 207

 Najac Émile de 150, 170
 Namysłowski Karol 323, 324
 Narębska Agnieszka 43
 Nawarski Józef 132
 Nestroy Johann Nepomuk 83, 139, 160, 323, 324
 Neumann, właściciel sali widowiskowej 309
 Niclevius A. 220
 Niedzielski Stanisław 221, 222, 225
 Nissel Franz 190

- Noskowski Władysław 148
 Noskowski Zygmunt 191, 263
 Nowacki Jan 386
 Nowakowski Henryk 131
 Nowakowski Jan Nepomucen 233, 236,
 237, 240, 246, 256, 269
 Nowakowski Lech 55, 57, 61, 62, 119
 Nutter-Truinet Charles 231, 233, 236
- Oehlke, właściciel sali widowiskowej 386
 Offenbach Jacques 83, 119, 123, 167,
 231–233, 236, 237, 239–241, 245, 246,
 251, 252, 256, 261, 269, 272, 274, 275,
 295
 Ohnet Georges 179–181, 183–185, 187
 Okonkowski Georg 339
 Olszewski Edward 366
 Orgelbrand Samuel 134
 Osiński Ludwik 32
 Osmólska Maria 366
- Pailleron Édouard 145
 Pankiewicz Maria 361, 366
 Parczewski A.J. 127
 Partyga Ewa 75, 77, 81, 96
 Patzer, właściciel kompleksu ogrodowo-
 -rozrywkowego 178, 198, 200, 338, 412
 Pfeiffer Juliusz 53, 58, 411
 Piave Francesco Maria 135–138, 156
 Pieniążek Jarosław Czesław 339
 Pieńkowski Karol 129, 130
 Piotrowska Franciszka Józefa Maria 366
 Piotrowska Magdalena 96
 Planquette Robert 164, 165, 224
 Pławiński, właściciel teatru letniego 57
 Pobóg Benedykt 190, 277, 280, 283–289
 Podemski Krzysztof 96
 Podwyżniński Aleksander 55, 138, 139,
 141, 147, 172, 190, 191, 233, 373
 Pohorecki Feliks 96
 Popławski Józef Nikodem 189, 213, 361, 374
 Powidaj Ludwik 129, 130, 137
 Prawdzic A. 159, 160
 Przybylski Karol 323
 Przybylski Zygmunt 190–192, 194–197, 199,
 201–204, 212, 213, 216, 217, 220–222,
 230, 295, 361, 366
 Przybyła Zbigniew 74
 Przybyłowicz Michał 374
 Przybyszewska Alicja 14, 20, 96
 Puchniewska Bolesława Stefania
 (z Wierzbickich) 366
 Puchniewski Józef 50, 84, 89, 229, 364,
 366
- Räder Gustav 131
 Raimund Ferdinand 117, 119
 Rajchman Aleksander 75, 215, 222, 364,
 366, 373
 Rapacki Wincenty ojciec 46, 47, 53, 170
 Rapacki Wincenty syn 292, 337, 338
 Raszewski Zbigniew 14, 20, 32, 33, 35, 40,
 41, 75, 96, 97
 Ratajczak Józef 14, 20, 96
 Ratajczakowa Dobrochna 14, 15, 20, 21,
 53, 54, 96
 Ratajewicz Paweł 45, 353
 Razumiłowski Grzegorz 36
 Regulski Aleksander 161, 412
 Remy Charles Honoré 159
 Richard George 140
 Roguski (Ostoja-Roguski) Stefan Marian
 214
 Rose Antoni 99, 412
 Rosen Julius 122
 Różańska Felicja (z Ostrowskich) 366
 Rudnicka Wanda 366
 Rusiński Władysław 59, 94
 Rüss (także Riis) Friedrich (właśc. Claus
 Pawels Riis) 173, 176, 189
 Russanowski Jan 75, 78
 Ruskowski Ryszard 189, 190, 206,
 211–213, 231, 233, 236, 238–240, 244,
 246, 250, 252, 326, 327
 Rutkowska Maria 28
 Rychter Józef 66, 67, 77
 Rygier Edmund 14, 20, 55, 71, 91, 96, 99,
 323, 326, 366, 378, 412, 414

- Rzewuski Stanisław 192
 Rzewuski, chorąży litewski 33
 Rzętkowski Stanisław Marek 87
- Sabowski Władysław 115, 145, 153, 154
 Sadowski, aktor 345
 Saint-Georges Jules H. Vernoy de 137–139
 Sand George 120, 125, 127
 Sandeau Léonard Sylvain Julien 145
 Sandecki Władysław 134, 412
 Sapieha, książę 33
 Sardou Victorien 83, 115, 120, 123, 129–131, 138–140, 143, 144, 148, 149, 152, 153, 155, 156, 164, 167, 176, 212
 Sarnecki Zygmunt 55, 61, 83, 120, 122, 137, 138, 140, 292, 294, 295, 297, 300, 302, 305–307, 309, 310, 337, 345, 346
 Sarnowski August Stanisław 50, 364, 366
 Sass, właścicielka sali widowiskowej 306
 Schäfer Carl 62
 Schiller Friedrich 83, 115, 117, 130
 Schmidt, właściciel teatru letniego 59
 Schober (Szober) Feliks 8, 73, 83, 85–87, 132, 133, 135–141, 143–145, 147, 148, 151–157, 159–162, 164, 166, 216, 217, 221, 222, 228–230, 241, 254, 257, 263, 271, 275, 289, 296, 302, 323, 324, 341, 349, 412
 Schönthan Edler von Pernwald Franz 189, 191, 206, 207, 327
 Schönthan Edler von Pernwald Paul 189, 191, 206
 Schörer Emma 375
 Schreiber, właściciel sali widowiskowej 305
 Schübeler Julian 64, 411
 Schwemer Friedrich 55
 Scribe Augustin Eugène 129, 139
 Seidel, właściciel sali widowiskowej 303, 332
 Séjour Victor (właśc. Victor Louis Marcou) 213
 Sellin, właściciel sali widowiskowej 135
 Shakespeare William 123, 190
 Sheridan Richard Brinsley 136
- Siedlecka Bolesława (z Kołogórskich) 361, 375
 Siedlecki Ludwik (właśc. Ludwik Kowalczewski) 140, 173, 354, 361, 366, 374
 Sienkiewicz Henryk 173, 176, 190, 194, 195, 277, 280, 283–289, 336–338
 Sikorski Laurenty Wawrzyniec 366
 Simon Ludwik 96
 Simon Wojciech 190, 191, 231–233, 236–239, 241, 245, 246, 252
 Siraudin Paul 157, 254
 Sivert Tadeusz 41, 74, 95, 97, 98
 Skarbek Fryderyk 129, 136, 138–140
 Skirmunt Mieczysław (właśc. Aleksy Antoni Gierkiewicz) 178, 193, 228, 361, 366, 374
 Skirmuntowa zob. Schörer Emma
 Skorupka Adam 53
 Słowacki Juliusz 67, 120, 122, 125–127, 177, 183, 187
 Smolińska Teofila 141
 Sobieraj Tomasz 75, 97
 Sonnenfeld Adolf Gustaw 85–87, 132, 135–141, 143–145, 147, 148, 151–157, 159, 160, 162, 164, 166, 216, 217, 221, 222, 228–230, 241, 254, 257, 263, 271, 275, 289, 296, 302, 323, 324, 341, 412, 377
 Sonntag J. 34, 411
 Sosnowski Józef 374
 Stachowicz, aktorka 373
 Starzewski (Szczęsny?) 229
 Staszczyk Adam 179, 184, 186, 312, 313, 315–320, 322, 341
 Staszewski Stanisław 213
 Stefani Jan 130, 132, 138, 141
 Stengel (Sztengel) Miłosz Emil 55, 57, 59
 Stepan Kamil 93
 Stępowski Leon 51
 Stobitzer Heinrich 339
 Straus Stefan 67
 Strauss Johann syn 83, 140, 144, 145, 152, 156, 157, 159, 163, 164, 168–170, 231, 233, 236, 239, 240, 245, 247

- Stupkiewicz Stanisław 65
 Suchowski, właściciel sali widowiskowej 40
 Sudermann Hermann 233, 240, 312
 Suppé Franz von 83, 126, 156–160, 162–165, 168–170, 271
 Swaryczewski Henryk Michał Korczak 366
 Sygietyński Leon 164, 165, 224
 Syrokomla Władysław 257, 260, 261, 327–331
 Szaniawski Klemens 159
 Szczepański Alfred 230
 Szczublewski Józef 74
 Szekspir zob. Shakespeare William
 Szigeti József 131, 132, 170
 Szlagórski Walenty 160
 Szujski Józef 117, 200, 202, 225, 231, 247, 312
 Szwankowski Eugeniusz 74
 Szwarz Johann Ludwig 32
 Szwejkowski Zygmunt 14, 20, 74, 83, 97
 Szymanowski Wacław 123, 129, 174
 Szymborski Wacław Antoni 366

 Ślepecki Hilary 148
 Śliwińska Irminda 65
 Śliwiński Ludwik 199–204, 206, 207, 366
 Świdorski Leopold 89, 158–160, 163–165, 174, 184, 187, 324, 328–332
 Święcicki Julian Adolf 167–169

 T.S. 152, 153, 159, 160, 163
 Tański Jan 121
 Tauber Gustav 68, 412
 Tegazzo Franciszek 64, 161, 411, 412
 Teksel (Texel) Józef Grzegorz 43, 45, 74, 353, 357
 Teofil J. zob. Janowski Czesław Teofil
 Terenkoczy Emilia 132
 Terenkoczy Władysław 55, 62, 66, 73, 74, 84, 86, 89, 348, 352, 355, 373
 Théaulon de Lambert Marie Emmanuel
 Guillaume Marqueritte 130, 132, 137, 211, 212, 214

 Thiboust Lambert (właśc. Pierre Antoine Auguste Thiboust) 57, 122, 123, 187, 207, 208, 211, 212, 214
 Thomas Walter Brandon 292, 294–297, 300–306, 310
 Tilsen, właściciel sali widowiskowej 57
 Tomaszewski J.Fr. 65, 93
 Topolski Jerzy 59, 65, 94, 97
 Trapszo Anastazy Franciszek 43, 45, 74, 189
 Trapszo Marcei 189, 361, 364
 Trapszo Stanisław 189
 Tréfeu E. 231, 233, 236
 Truskolaska (Truskolawska) Agnieszka Marianna 31
 Truskolaski (Truskolawski) Tomasz Dominik 32
 Trzeciakowski Lech 32, 63, 65, 66, 94, 97
 Turgieniew Iwan Siergiejewicz 123, 345
 Turski, właściciel sali widowiskowej 309
 Turski Stefan (właśc. Stefan Tureczek) 69, 91
 Tuszyńska Agata 97

 Ulanowska Stefania 230
 Urbanek Edmund 215–217, 220, 324, 340–342
 Urbański Aureli 231–233, 237, 246, 247, 252, 255, 256, 261, 265, 269, 272, 328

 Vanderburch Louis Emile 191, 193–195
 Verdi Giuseppe 135–138, 141, 156
 Verne Jules Gabriel 84, 128, 129, 137, 158
 Villetard Charles Edmond 119

 Walde, właściciel sali widowiskowej 314, 330
 Walewski Adolf 214–217, 220, 271, 272, 274, 276, 277, 280, 287, 289, 324, 340–342
 Wanicka Agnieszka 43, 45
 Webersfeld Edward (pseud. Edward Tkaczopolski) 49, 53
 Wiegandt, właściciel sali widowiskowej 329

Wieniarski Antoni 131, 132,
 Wieniawski Henryk 58
 Wilhelmi Alexander (właśc. Alexander
 Viktor Zechmeister) 168, 169
 Wilski Zbigniew 40
 Winkler Marian Edward 366
 Winterfeld Adolf 168
 Witkowski Michał 14, 20, 55, 74, 98
 Wojtczak Maria 65
 Woleński Władysław 373
 Wolski Włodzimierz 123, 139, 151, 152,
 156, 159, 167, 169, 225
 Wołowski Michał Kazimierz 84, 191,
 312–319
 Wójcicki Hipolit 40, 396
 Wróblewska Ewelina 374
 Wypiszczyk J. 61
 Wyrwiczówna (Wyrwicz) Aniela 375
 Wysocki Franciszek 323

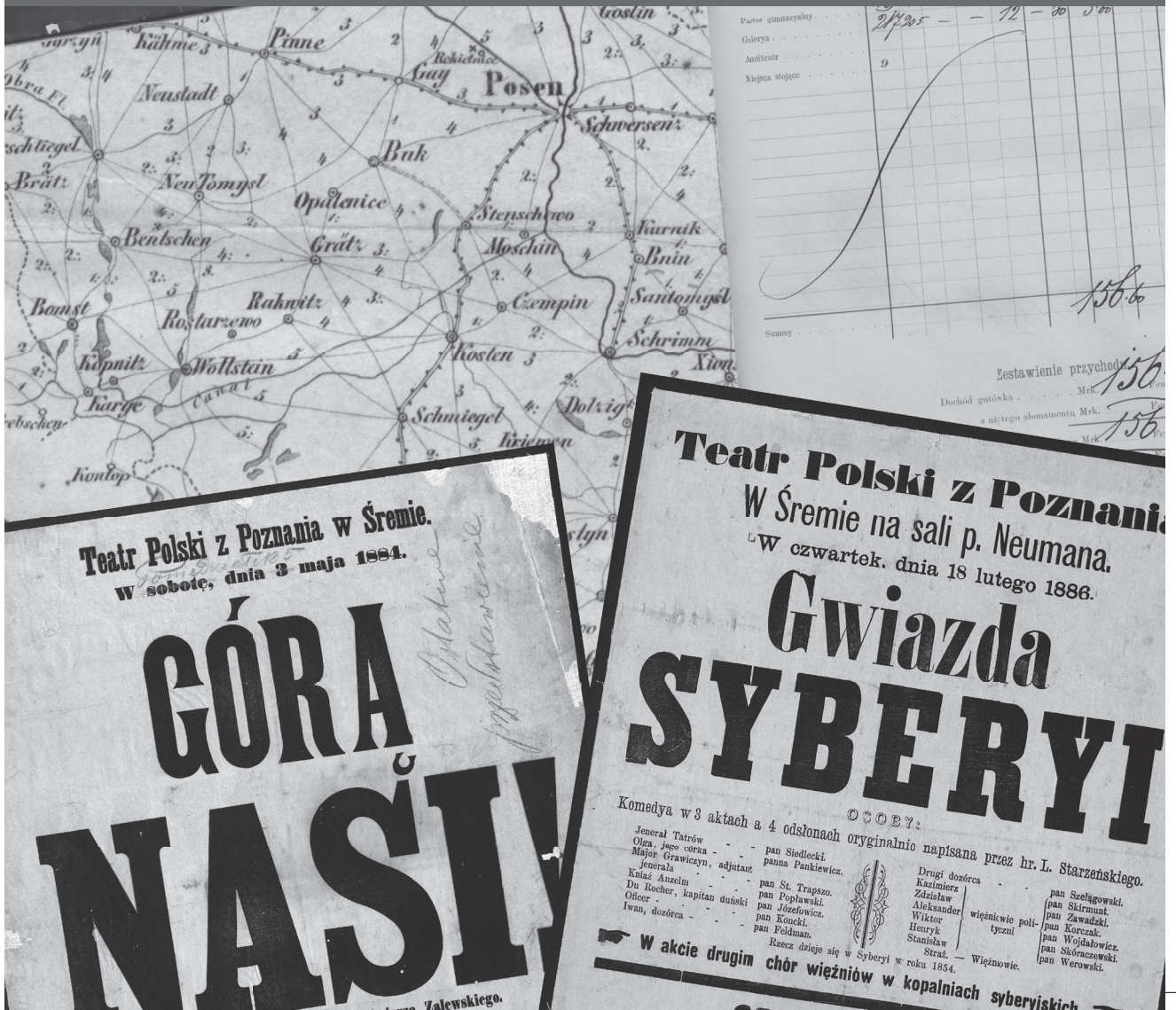
 Zabłocka, aktorka 366
 Zajączkowski Jan Kanty 207

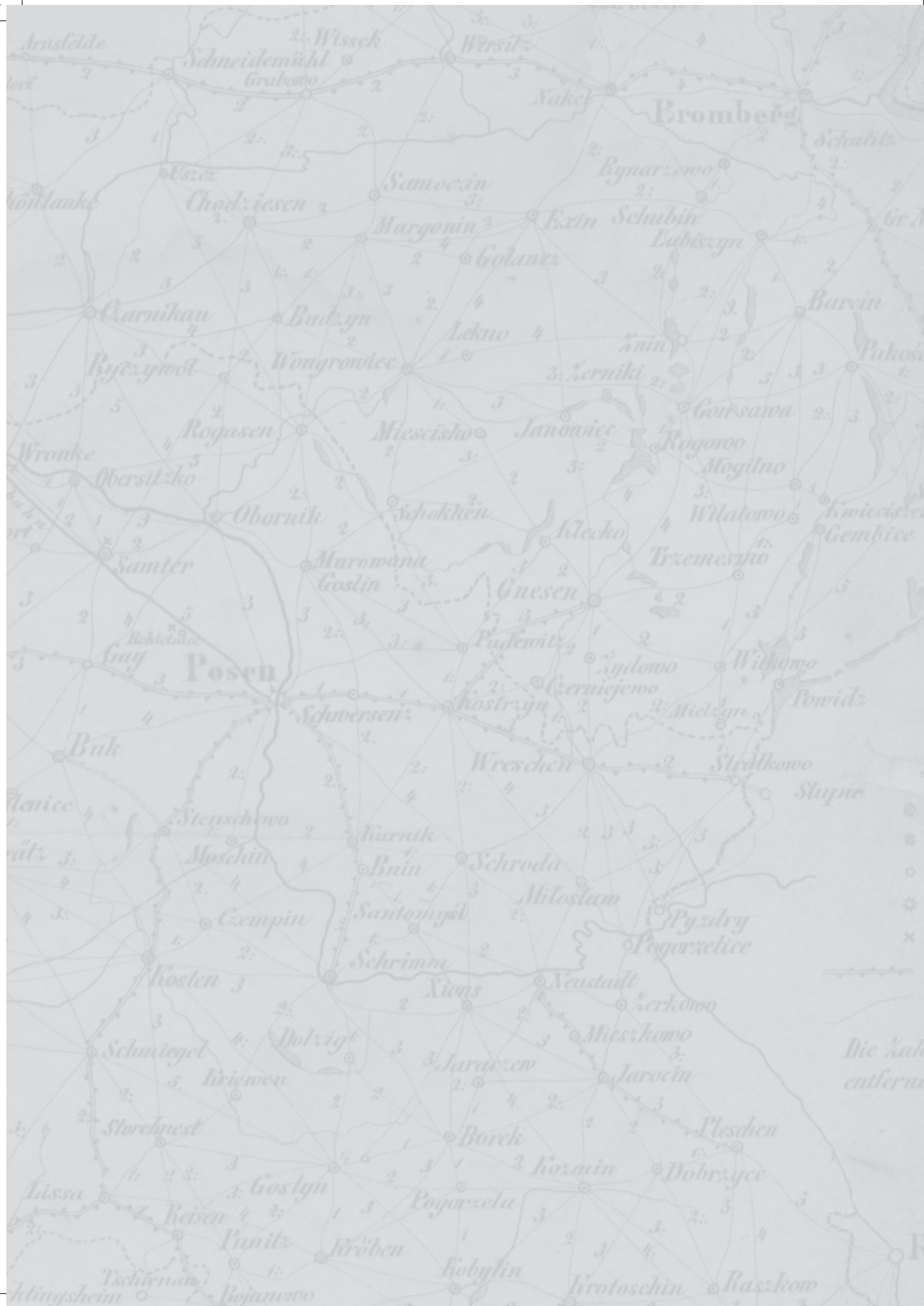
 Zalewski, właściciel sali widowiskowej
 293
 Zalewski Kazimierz 83, 87, 89, 144, 145,
 147, 148, 150–153, 155, 156, 174, 176,
 179, 190, 194–196, 231–233, 236–241,
 244–246, 250–252, 262, 265, 268, 269,
 293, 296, 303, 307, 327–334
 Załęga Jan zob. Bałucki Michał
 Zamojski Seweryn 125, 126
 Zapalski J. 154, 155, 159, 221, 222, 228, 229,
 254, 257, 263, 323, 324
 Zapolska Gabriela 69, 98, 190–192,
 326–334, 337–339
 Zappert Brunon 339, 340
 Zarniko, właściciel sali widowiskowej 333
 Zejdowski Józef 336–338
 Zimajer Adolfina 271
 Zwolińska Zofia (z Michalewiczów) 57

 Żelazowski Roman 49, 50, 373
 Żołopiński Jan 50
 Żółkowski Alojzy Fortunat 27–29, 93, 411

Indeks tytułów sztuk

Adam i Ewa 78, 115,
 Adam i Maryla 337
 Adres mojej żony 214
 Adwokaci 140
 Adwokat bez klientów 190, 191, 196, 201,
 202, 214, 361
 Aktor w podróży 9, 16, 395
 Andrea 140
 Angot zob. Madame Angot
 Artykuł 264 87, 89, 144, 145, 147, 148, 150,
 151, 327–334
 Awantura na Pivnej ulicy 152, 153, 159,
 160, 163
 Awanturka 168

 Bajczarki 292, 294, 295
 Bal maskowy 313–315, 317–320
 Bankructwo 140
 Barbara Radziwiłłówna 231–233, 236, 238,
 239–241, 246, 247, 250, 264, 269, 380
 Barbara Zapolska zob. Odwet, czyli
 Barbara Zapolska
 Barnaba Fafuła i Józio Grojseszyk na
 wystawie paryskiej 73, 147, 148, 151,
 154, 229, 374
 Bąk za bąkiem 207
 Bettina czyli Dziewczę szczęścia 255, 257, 260
 Bezrobocie kowali 120
 Bęben 231, 233, 236, 237, 239–241, 245, 246,
 251, 252, 256, 261, 272, 274, 275, 295

Bieda 323, 324
 Biedna dziewczyna 292–297, 300–307, 309,
 310, 312, 341, 389
 Bilecik miłosny 207
 Blagiery 147
 Boccaccio 158–160, 162, 164, 168–170
 Bojomir i Wanda, czyli Zamek na
 Czorsztynie 231
 Branka w Seraju 159, 160
 Bruliony 148

 Cavalleria rusticana (Rycerskość
 wieśniacza) 292
 Chata za wsią 179–181, 183–186, 190,
 211–213, 225, 228, 240, 256, 260, 261,
 265, 268, 270
 Chcę sobie pohulać zob. Chcę sobie
 pohulać, czyli Kantorowicze
 Chcę sobie pohulać, czyli Kantorowicze
 160, 323
 Chłop milionowy zob. Chłop milionowy,
 czyli Dziewczyna ze świata
 czarownego
 Chłop milionowy, czyli Dziewczyna ze
 świata czarownego 117, 119
 Chłop panem milionowym zob. Chłop
 milionowy, czyli Dziewczyna ze
 świata czarownego
 Chłopcy Cześnika 170
 Chłopska miłość 214, 215

Ciarachy 221, 222, 225, 228
 Cicha woda brzegi rwie 207
 Ciężka próba 129, 130
 Ciotka Karola 292–297, 300–306, 310
 Ciotka na wydaniu 207
 Córa piekła 123, 214, 215, 345
 Córka regimentu 137–139
 Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale
 80
 Cudzoziemka 156
 Cyganie 327–334
 Czaple pióro 179, 183
 Czarna Wenus 160, 163, 164, 169
 Czarne diabły 120, 123
 Czarodziejka 129
 Czartowska ława 200, 296, 297
 Czuła struna 122, 123, 187, 207, 208, 345

 Dama kameliowa 120
 Dama treflowa 87, 151–153, 155, 156
 Damy i huzary 200, 204, 206, 222, 228,
 252, 264, 305, 306, 309
 Dobranoc sąsiedzie 119, 120
 Doktor Tanner czyli 40-dniowy
 głodomorek 159, 160
 Dom wariatów 254–256, 260, 261, 264
 Domy polskie 211, 213
 Domyślność serca 132
 Don Juan 129, 130
 Donna Juanita 163–165, 168, 169
 Dora 143, 144
 Dorosłe dzieci 169
 Dramat jednej nocy 231–233, 237, 246, 247,
 252, 255, 261, 265, 269, 328
 Drzemka pana Prospera 150
 Dwa światy 129, 130, 135, 136, 140, 160, 162
 Dwa wesela 160
 Dwaj malcy 341, 342
 Dwaj roztargnieni 57
 Dwanaście żon Jafeta 341, 342
 Dwie miary 139–141, 143, 145
 Dwie sieroty 85, 128–130, 132, 133, 138,
 214, 233, 238, 264
 Dwór we Włodkowicach 212, 366

Dymitr i Maria 117
 Dyoniza 190
 Działwa Syreny 158
 Dzieci kapitana Granta 158, 160
 Dzieci skazanego 213
 Dzieciaki 174, 184, 187, 324, 328–332
 Dzienniczek Justysi 271
 Dziesięć cór na wydaniu 156, 157
 Dziewczę z chaty za wsią 263
 Dziwacy 163, 164
 Dzwony kornewilskie 164, 165, 224

 Ekonom w zalotach, czyli Stach i Zośka
 40
 Emancypowane 126
 Emigracja chłopska 8, 83, 84, 86, 87, 132,
 133, 137–139, 141, 144, 347
 Emigrant z Galicyi 115
 Epidemia 119, 120, 126

 Fafuła (Fajfuła) i Grojseszyk na wystawie
 paryskiej zob. Barnaba Fafuła i Józio
 Grojseszyk na wystawie paryskiej
 Fałszywe blaski 143
 Febris aurea 120
 Fedora 176
 Ferreol 138, 139, 141, 143
 Figle wiarusa polskiego 117
 Filareci 322
 Flirt 254, 257, 260, 261, 263, 264, 269
 Flis 123, 345
 Folwark Primerose 57
 Fourchambault 145, 150
 Francuzi w Algierze 229, 230
 Friebe 190
 Fromont junior i Risler senior 136, 143
 Frou-Frou 117, 119
 Fru-fru zob. Frou-Frou

 Gałganduch, czyli Trójka hultajska 324
 Gdzie nasi mężowie chodzą, czyli Miłe
 zejście 78
 Gęsi i gąski 173, 174, 176, 180, 181, 185–187,
 193, 197, 359

- Giełdziści 129, 130, 133, 137
 Głośna sprawa 152, 156
 Głuchy jak pień 120
 Goldsack 160
 Gołąbki warszawskie 148
 Gonitwy 87, 138, 139, 141
 Goście 144, 169, 170, 214, 230, 312, 313, 315–320
 Górą nasi 174, 176, 179, 359
 Górą Radziwiłł 271–274, 276, 277, 280, 287, 289
 Grochowy wieniec 115, 125, 172, 312, 313, 323
 Grube ryby 87, 164, 165, 167, 174, 176, 177, 179, 180, 186, 195, 197, 206, 220, 255, 256, 359
 Grzeszki babuni 158
 Gwałtu! On ma bzika 170
 Gwałtu, co się dzieje! 292
 Gwiazda Syberyi 189, 194, 195, 232, 240, 241, 244–246, 250, 256, 257, 264, 268, 269, 301–307, 309, 310, 340, 341, 362, 388

 Halka 90, 123, 139, 151, 152, 155, 156, 159, 167, 169, 225, 230–233, 236–239, 241, 245, 247, 251, 256, 265, 292, 346, 380
 Halszka z Ostroga 117, 247, 312
 Hanusia 322, 323
 Harde dusze 292–295, 297, 300, 302, 305–307, 309, 310
 Herr Krebs 214
 Honor 233, 240
 Hrabina Oczko 327
 Hulaj dusza! 215–217, 220, 252, 324, 340–342

 I radość przestrasza 148
 Icek Wątrobnik 329–331, 333
 Il Bacio (Pocałunek) 122
 Influenza prowincjonalna 254–256, 261, 269
 Intryga i miłość 130

 Jadzia wdowa 67
 Jak się śmieją i płaczą w Warszawie 229, 324, 325
 Jan Jurga, czyli Miłość i zemsta 119
 Jarmark małżeński 339
 Jastrząb i gołębie 229
 Jawnuta 152, 153, 155, 164, 165
 Jeden z nas ożenić się musi 168, 169
 Jenerałowa 192
 Jesienią 158, 159
 Jestem zabójcą 231, 233, 236, 239, 246, 256
 Joasia płacze, Jaś się śmieje 236

 Kajcio 57
 Kantorowicze zob. Chcę sobie pohulać, czyli Kantorowicze
 Karpaccy górale 120
 Kasper Karliński 257, 260, 261, 327–331
 Kazimierz Wielki i Esterka 199–203
 Kiejstut 327
 Kiliński 254, 255, 257, 260, 261, 263–265, 269–277, 280–289, 293, 294, 300, 305, 307, 309, 341, 382, 389
 Kinematograf czyli Żywa fotografia 327, 330, 331
 Klub kawalerów 221, 222, 224, 225, 232, 238, 239, 241, 246, 251, 252
 Kochankowie przemienieni 78
 Koniki polne 214, 215
 Kontroler wagonów sypialnych 336–338
 Korespondencja miłosna 170
 Koronkowa chusteczka 163, 164, 168–170
 Kościuszek pod Racławicami 240, 241, 244–246, 250, 252, 254, 256, 257, 260, 261, 269, 273, 274, 280, 282, 283, 286, 287, 307, 380
 Kościuszek w Petersburgu 312, 313, 315–320
 Koziółki 326, 327
 Kraj 90, 231–233, 236–241, 244–246, 250–252, 262, 265, 268, 269, 293, 296, 303, 307, 379
 Krakowiacy i Górale zob. Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale

Krewniaki 153–155, 162
 Królowa Jadwiga 225, 231
 Krwawe piętno 190
 Księżę Niezłomny 67
 Księżniczka Bagdadu 163, 165
 Kuzynek 225

 Lekcja śpiewu 147
 Lekka kawaleria 159, 160, 163
 Linda 57
 Lis w kurniku 190
 Lolo 150
 Lygia 336–338, 392

 Łachmany i salon 120
 Ładne kobiety 140, 144, 145
 Łobzowanie 115, 126, 139, 252, 307, 347
 Łysy Kupidyn 190, 192

 Maciek Samson 327
 Madame Angot 157, 254
 Małaszka 191, 192, 361
 Małe przeszkody 122
 Małka Szwarcenkopf 326–334, 337, 338, 393
 Małomieszczanie 152, 153, 155
 Małżeństwo na próbę 323
 Małżeństwo Olimpii 137, 138, 140
 Małżeństwo przy latarniach 233, 236, 237, 240, 246, 256, 269
 Mańkowski i spółka 119
 Marcowy kawaler 125, 126
 Maria Joanna 374
 Maria Stuart 120
 Mazepa 122, 125–127, 177, 183, 187
 Mazgaje miłości 132, 136, 141, 354
 Mąż od biedy 143, 147, 150, 174, 207, 208, 327, 328, 330, 331
 Mąż pięknej żony 144, 147, 156
 Mąż z grzeczności 189, 190, 206
 Mecenas chłopski 159
 Mieszczanie i kmiotki zob. Mieszczanie i kmiotki, czyli Handlarz bydła z krakowskiego

Mieszczanie i kmiotki, czyli Handlarz bydła z krakowskiego 117, 212, 213, 228, 229
 Miłe złego początki 130, 131
 Miłość ubogiego zob. Miłość ubogiego młodzieńca
 Miłość ubogiego młodzieńca 131, 233, 238, 252, 254
 Miód kasztelański 130, 131, 184, 187, 193, 195–197, 206–209, 220, 293–297, 300
 Modniarka warszawska 83, 87, 145, 147, 151, 157, 159, 160, 229, 374, 375
 Montjoye 120
 Moskal 292
 Motylomania 115, 212
 Mykita 159, 168
 Myszy bez kota 271, 275–277, 280–283, 285, 287–289

 Na dole i na 1-ym piętrze 139
 Na jedną kartę 173, 176
 Na łasce zięcia 211, 212, 214
 Na poddaszu 255, 256, 269
 Na schyłku 292, 294, 297
 Na ulicy 129, 174
 Nad przepaścią 200, 202, 204, 206, 207
 Narcyz Rameau 120
 Nasi bracia 169
 Nasi finansisci 339–341
 Nasi mężowie 190
 Nasze paryżanki 189
 Nauczycielka 261
 Nerwowe żony 216, 217
 Niby małżeństwa 145
 Nie ma męża w domu 129
 Nie wypada 191, 192
 Niebieska grota 228
 Nieoszlifowany diament 131
 Nieprzyjacieli kobiet zob. Pamiętają o zakładzie, czyli Nieprzyjacieli kobiet
 Nitka jedwabiu 131, 138, 143
 Nitouche 271
 Noc świętojańska 179, 184, 186, 341
 Nowa firma 156

- Nowa podróż po Warszawie 168, 169
 Nowy Don Kiszot, czyli Sto szaleństw 132, 133
 Nowy dziedzic, czyli Wesele w Ojcowie 36, 130–132, 138, 140
 Nowy Dziennik 201, 202, 204, 206

 O dziecko 229
 O własnej sile 167–169
 Oddajcie mi żonę 190
 Odwet, czyli Barbara Zapolska 117, 120
 Ogniem i mieczem 190, 277, 280, 283–289
 Oj, ci mężczyźni 194, 196
 Oj młody, młody! 67, 271–275, 277, 280, 281
 Ojciec Augustyn zob. Przeor Paulinów, czyli Obrona Częstochowy
 Ojciec Augustyn, czyli Obrona Częstochowy zob. Przeor Paulinów, czyli Obrona Częstochowy
 Ojciec debiutantki 130, 132, 137
 Ojcowizna 163–165
 Ojczulek 143
 Okrężne 126
 On nie jest zazdrosny 57
 Opieka wojskowa 115, 195

 Pałac i rudera 213, 215
 Pamiętaj o zakładzie, czyli Nieprzyjacieli kobiet 78, 126
 Pan Damazy 87, 139–141, 143, 144, 151, 172, 179, 183, 185–187, 206
 Pan Marcin na wystawie koni w Warszawie 163
 Pan notaryusz 144, 148
 Pan Tadeusz 195
 Pan Twardowski na Krzemionkach 214, 215, 271–273, 324
 Pani doktor 191
 Pani kasztelanowa 126
 Pani majstrowa z Podwała 130, 138, 139
 Panie kochanku 57
 Państwo Moulinard 224, 225
 Państwo Wackowie 199, 201–204

 Papa Pepy 323, 324
 Pensjonarki 271
 Perichola 167
 Piekło 87, 153–156, 159, 160, 221
 Piękna Galatea 126, 169
 Piosnka wujaszka 125, 324
 Płacz i śmiech, czyli Sierota z Lowood 119
 Płaczka i śmieszek 231, 233, 236
 Po śliskiej drodze 190
 Po ślubie 119
 Pociąg północny 126
 Poczcwi wieśniacy 130
 Poczwarka 120, 125, 127, 129
 Podejrzana osoba 119, 120
 Podróż na około świata w 80 dniach 84, 128, 129, 133, 137
 Podróż pantofla 190–192
 Podróż po Warszawie 8, 75, 83, 85, 86, 96, 132, 133, 135–141, 143–145, 147, 148, 151–156, 159, 162, 164, 166, 216, 217, 221, 229, 230, 241, 271, 275, 289, 296, 302, 323, 324, 341, 349, 353, 374, 412
 Podróż przez środek ziemi 131
 Podróżomania 120
 Pokątny adwokat 168
 Pokusa 158, 160, 163
 Polowanie na męża 117, 120, 125
 Polowanie na zięciów 144, 147, 156, 162, 163
 Porwanie Sabine 189, 191, 206
 Posażna jedynaczka 115, 126, 138
 Poskromienie złoŹnicy 123, 345
 Pospolite ruszenie 211–213
 Potop 194, 195
 Pozytywni 125–127
 Półświatek 140
 Pracowici próŹniacy 163
 Prelegent 241, 251, 252, 256, 265, 328
 Proces Veauradieux 141, 144
 Przebudzenie się Iwa 125
 Przegląd Warszawy 324, 325
 Przejście Wenery 129, 130
 Przeor Paulinów zob. Przeor Paulinów, czyli Obrona Częstochowy

Przeor Paulinów, czyli Obrona
 Częstochowy 224, 225, 232, 236–239,
 241, 244–247, 250, 251, 255, 260,
 262–265, 268–270, 274, 276, 281, 284,
 287, 296, 301, 304, 310
 Przesady 135
 Przewodnik zakochanych 231–233,
 236–239, 241, 245, 246, 252
 Przezorna mama 126, 127, 143
 Przybłęda 57
 Przygody przy ulicy św. Marcina
 w Poznaniu 340, 341
 Przysięga Horacego 207
 Przysługa 207

 Radcy pana radcy 126
 Radziwiłł gościem 117
 Radziwiłł w gościnie zob. Radziwiłł
 gościem
 Rewizor z Petersburga 246, 297, 300–302
 Rinaldo Rinaldini 292, 295, 300
 Robert i Bertrand, czyli Dwaj złodzieje
 312–314
 Robotnicy 122
 Rodzina Dylskich 137
 Rodzina Fourchambault 150
 Rodzina Furyozów 173, 176
 Rok 997 322, 323
 Rozbitki 87, 164
 Rozwiedzmy się 164, 167
 Równy wojewodzie 115, 211–213
 Rusałki 137
 Rycerze mgły 139

 Salomon 123
 Sąsiedzi 87, 158–160
 Skalmierzanki 125, 221
 Skąpiec 120, 129
 Skrzypce zaczarowane 119, 232, 233, 237,
 246
 Skuteczne lekarstwo 120
 Słomiany człowiek 178, 181, 183, 206, 208,
 209
 Spirytyści 162, 163, 199, 202–204, 206, 323

Spudłowali 147
 Staroświecczyzna i postęp czasu 115, 131,
 169, 199–204
 Staruszkowie w załotach 312, 313, 315–320
 Stary mąż 120, 126
 Stary piechur i syn jego huzar 131, 132, 170
 Stryj Sam 129, 130, 138
 Szach i mat 190, 213–215
 Szczęście w zakątku 312
 Szewc arystokrata 221
 Szkoła obmowy 136, 141
 Szlachectwo duszy 126
 Szlachta czynszowa 147
 Szwaczka warszawska 131–133

 Śniadanie u marszałka 123, 345
 Świeczka zgasła 256
 Świetna partia 129–131

 Tajemnica 120
 Tajemnice ludu 153–155, 169
 Tak to bywa 323
 Tamten 339
 Teatr amatorski 143
 Testament Cezara Girodot 119, 163, 164,
 167, 168
 Teść 231, 233, 236, 238–240, 244, 246, 250,
 252
 To mi frajda 229
 Towarzysz pancerny 312–319
 Traviata 135
 Trzy flory 141
 Trzydzieści lat życia szulera 340

 U ciotuni 230
 Ukraińcy 160, 163
 Ulica Marszałkowska 87, 154, 155, 159, 221,
 222, 228, 229, 254, 255, 257, 263, 323,
 324, 374
 Ulicznik paryski 191, 193–195, 362
 Upiory 69
 Uriel Akosta 214, 222

 Violetta 136–138, 141, 156

W kieszeni u Żyda 117
 W koszarach 339
 W ruinach 216, 220
 Walka kobiet 139
 Warszawianki 170
 Watażka 272, 273
 Wernyhora 271, 273, 274, 276, 277, 280, 283, 285–289
 Wesele Fonsia 326, 327
 Wesele przy latarniach 123
 Wesele w Ojcowie zob. Nowy dziedzic, czyli Wesele w Ojcowie
 Wesele w Ojcowie (balet) 157
 Wesoła Warszawa 191, 361
 Wesołe życie 229
 Wicek i Wacek 191, 192, 194–197, 201, 203, 204, 213, 230, 361
 Wieczór trzech króli 190
 Wielki człowiek do małych interesów 135, 140, 177, 206
 Wielki dzwon 190, 191
 Wielkie bractwo 85, 128, 129, 133, 156, 162, 211–213
 Wigilia św. Andrzeja 245, 246, 252, 255
 Właściciel Kuźnic 179–181, 183–185, 187
 Wnuk Tumrego 211–213
 Wojna w czasie pokoju 164, 167, 169
 Wróble 151, 154, 155, 207
 Wróżka 190
 Wujaszek Alfonsa 168–170
 Wujaszek całego świata 120
 Wybory do rady miejskiej 57
 Wyprawy kąpielowe 190
 Z piekła rodem 221
 Z przyjemnością 199–203
 Z siedmiu najbrzydsza 129, 136, 138–140
 Za oceanem (Do Transwalu) 339, 340
 Zabobon, czyli Krakowiacy i Górale 200, 202, 292, 309, 310
 Zagroda Sobkowa 125, 130, 140, 213
 Zaślubiny Joasi 272, 274, 292
 Zazdrośnica 337, 338
 Zborowscy 200, 202, 247
 Zbójcy 87, 115, 117
 Zbrodnia na Chmielnej ulicy zob. Zbrodnia na ulicy Chmielnej
 Zbrodnia na ulicy Chmielnej 163
 Zbudziło się w niej serce 129, 131
 Zemsta 115, 117, 119, 125, 177, 178, 181, 183, 186, 187, 220, 313–320
 Zemsta nietoperza 152, 156, 157, 159, 163, 231, 233, 236, 239, 240, 245, 247
 Zemsta za mur graniczny zob. Zemsta
 Złocona gwiazdka 145
 Złote góry 216, 217, 220–222
 Złoty cielec 184, 187, 193–195, 207, 241, 245, 256, 295, 296, 362
 Złoty młodzieniec 179, 180, 183–187
 Żaki 153, 156
 Żołnierz królowej Madagaskaru 159, 163, 169, 170, 191
 Żyd w beczce 130–132, 137

